Hans Garpe

Med Djurgården till Fjärran Östern

STOCKHOLM
AB MAGN. BERGVALLS FÖRLAG

HANS GARPE

Med Djurgården till Fjärran Östern

AB. MAGN. BERGVALL
STOCKHOLM

Rydahls Boktryckeri Aktiebolag
Stockholm 1952

INNEHÅLL.

Förord 5

Förberedelser 7

Utresan 20

Rangoon 35

Saigon 74

Hongkong 98

Manila 144

Retur Hongkong 196

Bangkok 205

Hemåt 223

Bilderna är hämtade ur filmen Tinikling,
där ej annat angives.

FÖRORD

Vid 1948 års Londonolympiad tog Sverige guldmedaljen i fotboll, och svensk fotboll blev en exportvara i dubbel bemärkelse.

Dels lät sig våra stjärnspelare i livlig takt exporteras till särskilt Italien, där den stora folkmängdens intresse bildar en grundval för yrkesfotboll, som vi saknar i Sverige.

Dels öppnade guldmedaljen vägen för svenska fotbollslag till främmande länders fotbollsplaner i en utsträckning som aldrig tidigare. Svenska fotbollsturnéer till utlandet har sedan dess varit en regelbunden företeelse på höstarna, sedan den inhemska säsongen avslutats. Malmö F.F. har spelat boll i Brasilien, Norrköpingskamraterna i Afrika, flera lag har på somrarna gästat Förenta Staterna, och de längsta resorna har Hälsingborgs I.F. och Djurgårdens I.F. gjort i november—december de tre senaste åren till Fjärran Östern.

Utvecklingen bör hälsas med glädje, så länge ansvariga ledare och spelare försvarar den svenska idrottens goda rykte. Med glädje inte bara av spelets utövare och gynnare. »Det har visat sig, att idrottslag som tävlat utomlands många gånger »placerat Sverige på kartan» i det inbjudande landets medvetande och bidragit till mångsidigare och hjärtligare förbindelser mellan Sverige och ifrågavarande land även på andra områden än det idrottsliga» — uttalandet är gjort av presschefen i utrikesdepartementet, Ole Jödahl.

Om en sådan fotbollsturné till för oss svenskar ovanligt främmande länder handlar denna bok. Författaren berättade efter hemkomsten i några föredrag om sina egna och sina kamraters intryck och erfarenheter från Fjärran Österns huvudstäder och befolkning, gator och fotbollsplaner. Nu har

han samlat ihop intrycken till en sammanhängande skildring, som framträder utan anspråk på att vara initierad och djuplodande. Den avser endast att konstlöst framställa, hur ett gäng svenska fotbollsspelare under en sexveckors drömresa upplevde Fjärran Östern.

Författaren.

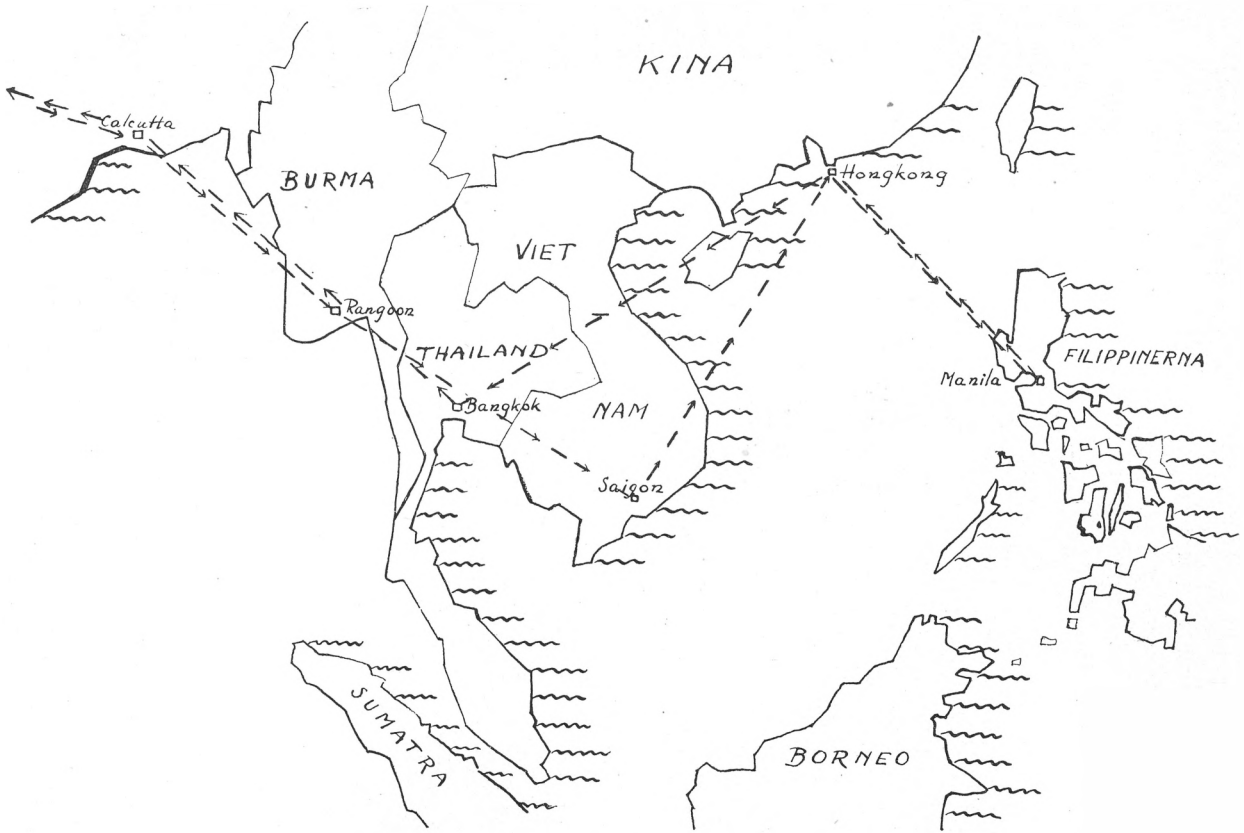
KINA
Calcutta
BURMA
Hongkong
VIET
Rangoon
THAILAND
FILIPPINERNA
Manila
Bangkok
NAM
Saigon
SUMATRA
BORNEO

FÖRBEREDELSER.

Det började med att »Farsan» Sandberg, lagledaren för Djurgårdens A-lag i fotboll, frågade redaktör Lyberg, signaturen Wolf i Idrottsbladet, om han inte kunde ordna en fotbollsturné till Fjärran Östern för Djurgården. Hösten 1949 hade han varit med Hälsingborgs I.F. dit, och vi tyckte nu, att eftersom Wolf en gång i tiden spelat litet fotboll i vårt juniorlag, så kunde han kanske hjälpa oss också till en drömresa.

Wolf var inte ovillig att utnyttja sina fina förbindelser med fotbollspresidenter och förbund i Indien, Bortre Indien och Hongkong, och det dröjde inte länge, förrän han hade stommen till en turnéplan klar. Den omfattade matcher i Calcutta, Saigon, Manila, Hongkong och alternativt Japan eller Burma.

Så småningom visade det sig emellertid omöjligt att lämpa in Calcuttamatcherna i resplanen. De tider som passade värdarna harmonierade inte med vårt övriga program. Japanerna ville gärna ha besök av oss för tre matcher i Tokio, Nagoja och Osaka, men deras ekonomiska erbjudanden var tyvärr för knappa, och så blev det då i stället Rangoon i Burma.

När vi väl kommit fram till Rangoon, fick vi emellertid förnyat erbjudande att åka till Japan, vars fotbollsmyndigheter tydligen inte ville släppa tanken på ett svenskt besök. Och nog ville vi — men. Dels hade vi då kontraherat 13 matcher och vågade oss inte på 3 till, dels hade vårt svenska fotbollförbund, som ska sanktionera alla svenska lags matcher på utländsk botten, meddelat oss vid underskrivandet av sanktionerna före avresan: »Kom nu inte och be om att få spela flera matcher, sedan ni väl gett er iväg, för då nekar vi.» Förbundets vilja måste förstås respekteras.

Av mina anteckningar från sammanträdena i Djurgårdens fotbollssektions styrelse ser jag, att vi hade den första resplanen under debatt den 11 april — 7 månader innan vi kom iväg.

Mest ingående blev debatten ifråga om kostnadskalkylen. Det är ingen liten apparat och ingen billig affär att ge sig iväg över halva jordklotet med en trupp på minst 22 man. Lägre kunde inte deltagarantalet sättas, då man i fotboll måste räkna med att spelare gör sig illa och reserver i tillräckligt antal måste finnas.

Många punkter i kostnadskalkylen var osäkra, men vi slapp beräkna det som hade varit svårast att få siffror på — kostnaderna för mat och logi. I arrangörernas villkor ingick nämligen överallt utom i Manila fri inkvartering. Men utgiftsposter saknades i alla fall inte: resorna, dagtraktamenten till deltagarna, försäkringar, tull- och viseringskostnader, vaccinationer, klädutrustning, presenter till arrangörerna, administrationskostnader osv.

Vi räknade och räknade och fann, att vi nog riskerade att få lägga ut tio, kanske femton skära tusenlappar för att kunna genomföra resan. Osäkerheten i kalkylerna betingades främst av att filippinerna inte ville ge oss någon minimigaranti utan erbjöd oss att få en viss procent på matchernas bruttoinkomster. Och det är inte så lätt att sitta i Sverige i april och räkna ut hur många invånare i Manila, som vill se svenskar spela fotboll där i december. Wolf presenterade emellertid relativt lugnande upplysningar. Vi hade sänt honom över till Skottland för att personligen träffa ordföranden i P.A.A.F:s fotbollskommitté (Philippine Amateur Athletic Federation), den genuine skotten John Mac Cleland, och denne hade berättat litet om publiksiffror och biljettpriser, så vi kände oss på någotsånär säker mark i kalkylen. Att Cleland glömde tala om att inte alla åskådare betalar biljetterna i Manila, kunde vi inte räkna ut. Det upptäckte vi först när vi kom dit.

Nu är det tillsvidare så, att ett fotbollslag i Sveriges högsta serie, Allsvenskan, drar ganska mycket folk till sina matcher,

i synnerhet om laget är invecklat i strid om segern — eller riskerar att bli nedflyttat till lägre serie. De säsonger Djurgården spelat i Allsvenskan har vi alltid motvilligt berett våra anhängare många bekymmer med att in i det sista lämna dem i pinsam oro för om vi ska klara oss kvar i Allsvenskan eller ramla ur. Vi älskar inte precis den där oron, men faktum kvarstår: det går mycket folk och tittar på oss, när vi ligger illa till. Säsongen 1949—50 var inget undantag. Vi undgick nedflyttning genom seger i sista matchen. Säsongen gav ett ganska stort ekonomiskt överskott. Inom styrelsen ansåg vi därför, att ett rimligt underskott på den planerade turnén ej borde avskräcka. Våra spelare hade åstadkommit ett gott ekonomiskt resultat — varför inte låta dem få del av detta i form av den planerade resan?

Utan alltför stor tveksamhet accepterade vi alltså de erbjudna villkoren, och under maj månad ramlade telegrafiska bekräftelser in från Rangoon, Saigon, Hongkong och Manila.

Sen började planerandet. I vår sektionsstyrelse utsågs först de ledare, som skulle följa med. Wolf Lyberg, som varit i Fjärran Östern två gånger redan och kände till allt eller i varje fall det mesta om rese-rutter, viseringar och formaliteter och dessutom hade alla kontakter med de arrangerande förbunden, var självskriven som färdledare, »Farsan» lika självskriven som lagledare, och som tränare hade vi från den 1 juli engagerat engelsmannen, Wales-födde David Astley, som bland spelarna redan hunnit bli populär på grund av sitt rejäla, renhåriga och resoluta uppträdande och respekterad för sina fotbollskunskaper och sitt sätt att förmedla dem. Han skulle naturligtvis med till Orienten. Sektionens kassör Arne Malmgren utsågs till turné-kassör och författaren till överledare för företaget.

De fyra svenskarna av de fem ledarna fick nu uppdraget att ordna alla förberedelserna, och det blev ett arbete. Tack vare att vi varit ute i god tid flöt dock det hela tämligen lugnt. Vi delade upp arbetet oss emellan och hade några diskussionssammanträden för att gemensamt dryfta uppdykande problem.

Arne tog hand om valutafrågorna. De deltagare, som ville göra av med mera pengar än vad dagtraktamentena kunde ge, fick sätta in pengar före avresan för att sen få ut dem i främmande land och mynt.

Wolf ordnade med passfrågor och försäkringar, skaffade visa och sände reklam-material till matcharrangörerna. Åt Farsan uppdrogs att med biträde av Astley sörja för fotbollsutrustning och medicinska förnödenheter. Själv hamnade jag på avdelningen för kläder och presenter.

Det är brukligt, att turnerande idrottstrupper skrudas i enhetlig klädsel, och vi ville inte utgöra något undantag. Om någon av oss kom bort i ett kineskvarter, föreställde vi oss, att spaningarna skulle underlättas av ett säkert signalement. Svensk fotbollsspelare med blont hår, blå ögon, brun frescokostym, beige skjorta och grön slips borttappades i går vid åttatiden. Nåja, vi behövde aldrig ge varken detta eller något annat signalement, men vid avresan hade i alla fall varje man i truppen en brun och mycket tunn kostym utanpå den beiga skjorta, som lystes upp av en ärggrön slipsfärgklick. En liten grön nightbag för det personliga bagaget ingick också i utrustningen för att vi under mellanlandningen på olika flygfält skulle slippa hålla på och leta efter tandborste och pyjamas i det stora bagaget. En montydress med bruna kortbyxor och beige skjorta — köp för farao ingen skjorta med axelklaffar, sa spelarna åt mig före beställningen — ingick också i föreningens bidrag till den enhetliga utstyrseln.

Presentfrågan blev svårare att lösa. Vi räknade med att kunna ge varje förbund någon ganska pampig gåva, helst någon typiskt svensk. Dessutom skulle vi förstås ha med oss smärre personliga presenter till matcharrangörer och förbundspampar och klubbmärken m. m. till spelarna.

Av utrikesdepartementets pressbyrå fick jag en del böcker och även Sverigepropaganda i tryck. Fotograf Gullers, djurgårdare och gammal pluggkompis till Farsan, skänkte oss några av sina underbara Sweden from the air. Tändstickor är ju en typisk svensk produkt, och vi köpte dels stora, dels

mycket små askar, fodrade i plåt med klubbfärger, inskriptioner och klubbmärket. Så beställde vi klubbstandar och vår sekreterares konstnärliga maka ritade fem förslag till världshistoriens första djurgårdsvimpel. Vi mobiliserade våra estetiska resurser och bestämde oss för ett förslag med föreningens namn i gult på svenskblå botten. Det blev en lyckträff. Av alla klubbvimplar jag sett — och det finns en provkarta på vimplar i vårt klubbrum på Stadion — tycker jag djurgårdsvimpeln är den vackraste. Rent objektivt — hm!

Så lyckades jag komma över några originella cigarrett-tändare, som vi lät montera klubbmärket på, och fem kikare med glasögonskalmar. Jag provade ett par, då jag såg vår sista Råsundamatch före avresan, men tycker inte att de passar för fotbollsåskådare. Då man ser fotboll, behöver man ha hela bollplanen i det indirekta synfältet. Kikaren kan vara bra, om man vill studera någon speciell detalj i spelet eller en spelares manövrer, men inte om man vill se hela spelet. Och det vill man ju som regel.

Men förbundspresenterna, de »stora» gåvorna, höll vi på att gå bet på. Vad skulle vi hitta på? Hälsingborgarna hade förekommit oss med att köpa vikingaskepp — och vi kunde inte komma med samma saker, då vi delvis skulle möta samma motståndare som de. Svenskt glas ville vi till en början inte tänka oss. Vi ansåg det för ordinärt. Silver eller tenn var inte att tänka på — våra skolgeografiska kunskaper förbjöd oss att bjuda bagarbarn på bröd. Då föreslog Arne, att vi skulle spinna vidare på vikinga-idén och köpa mjödhorn. Jag letade dels själv, dels hjälpte mig goda vänner att genomsöka Gamla Stans alla antikvitetsbodar på jakt efter vikingapokaler. Vi hittade ett par, men ack till vilka pris! Tiden hade nu runnit undan fort, och en vecka före avresan hade vi ännu ej några »stora» presenter. Det blev förstås svenskt glas. En god vän tog mig med till ett glasbruks utställningslokal här i Stockholm. Jodå, det fanns massor med »bitar» — så kallade utställningschefen sina vaser och skålar.

— Jag vill köpa fem stora och femton litet mindre, sa jag.

Ett medlidsamt, överseende löje krusade mannens läppar.

— Vi säljer inte här. Vi kan inte producera så mycket som vi har avsättning för och dom här bitarna får jag inte sälja.

— Vem får sälja dem då? Förstår ni inte, att det är reklam för er att få dom här bitarna till Hongkong och Manila? Egentligen borde ni ge oss dem.

— Jag har mina order och jag säljer inte.

Men jag fick honom att ringa till chefen för bruket, tog telefonluren ifrån honom och gav en målande skildring av vår belägenhet och glasbrukets exportmöjligheter på Fjärran Östern, som jag nog sa mera om än jag visste.

Morgonen därpå meddelade utställningen mig, att köpet var klart, och två dagar senare var pjäserna etsade med djurgårdsinskriptioner, vårt bagage på Stadion två trälårar tyngre, och mitt bröst åtminstone en tegelsten lättare. Att sen pjäserna mottogs med förtjusning i både Rangoon, Saigon, Hongkong och Manila, behöver jag nog inte tala om. De svenska »bitarna» är vackra.

Kvällen före avresan gick vi igenom det gemensamma bagaget och upprättade materialförteckningar. Utom trälårarna med kristallpresenterna och en stor säck, till bristningsgränsen fylld med gymnastikskor, hade vi fyra stora lådkoffertar, som materialförvaltare Krit-Lasse numrerat i vit oljefärg. Bollar, bollskor, ben- och knäskydd och dobbningsgrejorna fyllde en koffert, tre ställ tröjor, byxor, strumpor, handdukar, lindor, strumpband, gummihälar och suspensoirer samt en förbandslåda trängdes i nummer två, och den tredje var Farsans speciella ögonsten. Den innehöll alla de mediciner och apoteksvaror, som han inhandlat efter en tropikläkares sakkunniga anvisningar. Den fjärde kofferten var »min» — presenterna: tändsticksaskar, böcker, broschyrer, diplom, vimplar och standar, cigarrett-tändare, kikare, klubbmärken och vår djurgårdsflagga.

Truppen tas ut.

Långt innan vi gjorde upp materialförteckningen hade förstås truppen tagits ut. Det är utan tvekan ledningens svåraste bekymmer före en utlandsturné av denna omfattning. Efterfrågan på platser i truppen är förstås mycket större än tillgången. Hur lätt uppstår inte gnissel bland dem, som måste ställas över, hur lätt uppkommer icke talet, att ledningen gjort sig skyldig till mannamån? I förgrunden till de individuella problemen vid nomineringen anmäler sig ett principiellt problem. Ska en sådan här resa vara ett tack till spelare, som redan passerat sin fotbollsbanas kulmen och för vilka barometern över spelskickligheten pekar på dalande form eller ska den i första hand vara en uppmuntran för coming men?

Djurgården hade sommaren 1948 gjort den första svenska fotbollsturnén till Island och Amerika. Princip-problemet hade då i huvudsak lösts till förmån för de lovande talangerna. Ganska hård kritik hade därvid riktats mot att man ställde beprövade kämpar åt sidan.

Vi beslöt i styrelsen att denna gång söka låta de båda synpunkterna trivas vid sidan av varandra, och så kom det sig, att den äldste av de arton spelarna var 32 år och den yngste 19. Två månader före avresan meddelade vi namnen på 12 uttagna spelare och satte igång med att ordna pass och visa för dem och ytterligare 15, bland vilka resterande sex skulle uttagas senast en månad före avresan. Lagets kapten, Cacka Andersson, meddelade emellertid, att han inte ville komma ifråga. Han var med till Amerika och hade spelat fotboll eller ishockey i både Danmark, Norge, Finland, Holland, Skottland, Tyskland, Österrike och Ungern. Då hans fru dessutom begåvat honom med ett välskapat flickebarn, förstod vi, att han denna gång hellre ville stanna hemma, så vi fick försöka klara oss utan vår rutinerade och värdefulla kapare.

Inför våra uttagningsbekymmer blev några av de redan uttagna också oroliga, att vi skulle begå misstag och bad att få inlämna förslag. Gärna, men vi förseglade deras förslag, tills vi

den 10 oktober i samråd med tränare Astley och lagledare Sandberg gjort vår lista klar. Då öppnade vi spelarnas lista och fann till vår glädje, att den upptog exakt samma spelare, som vi utan större meningsmotsättningar enats om.

Naturligtvis blev genom uttagningen några spelare ställda åt sidan, som vi gärna skulle velat ha med, men ingen av dem fällde några hårda ord, och det tycker jag visade en beundransvärd självbehärskning. Det kanske blir flera resor .....

Amerika-resan hade bjudit på en annan erfarenhet, som vi tillgodogjorde oss. Då hade den definitiva nomineringen skett någon månad före vårsäsongens slut. Djurgårdens ställning i allsvenskan var kö-betonad som vanligt men inte direkt oroande. De uttagna spelarna meddelades, att eftersom det gällde att komma med ett spelstarkt lag till Amerika, finge de räkna med, att allvarligare justeringar under de återstående matcherna kunde medföra, att vederbörande ginge amerikabiljetten förlustig. Djurgården ramlade ur allsvenskan före resan till Amerika, och det finns de djurgårdare, som förfäktar, att det berodde på turnén. Ingen spelare vågade spela för fullt under seriematcherna av rädsla för att en stukad fot eller en vrickad vrist skulle betyda en förlorad drömresa. Jag vet inte, om det förhöll sig så, men ett faktum är, att Djurgårdens bäste spelare i avslutningsmatchen i allsvenskan den våren — icke var uttagen till amerikatruppen.

Visa av skadan meddelade vi nu spelarna, att justeringar av lindrigare karaktär, läkbara på 3—4 veckor, ej skulle diskvalificera från Asienresan. I vår sista Råsunda-match för hösten hade vi också nöjet att se ett sammanbitet djurgårdslag besegra de annars så svårslagna hälsingborgarna med 3—0. God reklam för Asien, där just Hälsingborgs fotbollslag för ett år sedan gjort uppmärksammade och bejublade fotbollsuppvisningar.

Men vår vikarierande kapten, Stig Carlsson, bäste man på planen i första halvlek och en slitvarg av första klass, offrade sig för helhjärtat med påföljd att hans axel-ledkula hoppade

ur ledhålan. Vi anade nog, att Stickan knappast skulle kunna spela under turnén, men vem hade velat, att han skulle få stanna hemma som tack för sitt uppoffrande spel?

När vi sen väl kommit till Manila, där fotbollsmotståndet inte var så överväldigande skickligt, hade vi nog tänkt sätta in Stickan i någon match, men då tog han ett för häftigt simtag i en swimmingpool, och kulan tog åter ett skutt ur sin håla. Så blev han den ende matchlöse av spelarna på turnén.

De uttagna spelarna och ledarna vaccinerades lagenligt mot smittkoppor och kolera. Ett par av spelarna sjuknade under natten efter den första sprutan men var snart all right igen. De flesta bekom sprutan och sticket ingenting alls.

Truppen.

Med de uttagna 18 spelarna och 5 ledarna var antalet uppe i 23. Det skulle stiga med ytterligare två man, innan truppen kom iväg. Filmdirektör Nordemar i Artfilm, som gjorde Kontiki-filmen och tycks specialisera sig på filmprojekt, som ingen annan vill hoppa på, därför att de ligger utanför den vanliga filmstilen, blev mycket intresserad, då han fick höra talas om vår resa och att vi ville ha den filmad. Hälsingborgarna hade haft en fotograf med, som gjort en färgfilm över deras resa. I samband med vår match mot Hälsingborg fick vi se den. Det fanns betagande vackra avsnitt i deras film, där Fjärran Österns färgrikedom kom till sin rätt. Men färgfilm kan inte kopieras i Sverige, så vi hade att välja på en färgfilm att ekonomiskt exploateras genom förevisning i föreningslokaler eller en svartvit film för kommersiellt utnyttjande på vanliga biografer. Vi valde det senare alternativet, fast vi väl visste, att många åskådare skulle säga: »Synd, att den inte är i färg!»

Vi skrev alltså kontrakt med Nordemar, och så ökades truppen ut med den mustaschprydde regissören Lennart Ehrenborg och den vikingblonde filmfotografen Rune Ericson. De hann

bli vaccinerade, kostymerade, förses med pass och visum, men det var ett snärj. Med sina filmgrejor ökade de betydligt bagagets totalvikt.

Utom dem och de redan presenterade ledarna räknades i truppen in målvakterna Ove Nilsson, lugn intill gränsen för sävlighet, och hans diametrala motsats Kjell Cronqvist, spontant knyckig och ryckig i sitt målvaktsarbete men utrustad med en härlig ambition, backarna Ingvar Pettersson och Arne Blomqvist, bördiga från Kalmar respektive Gröndal, halvbackarna Birger Stenman, fotbollseleganten från Hagalund, Berndt Ivegren, i Cackas och Stickans frånvaro självskriven kapten, med en kometliknande fotbollskarriär bakom sig, Stickan Carlsson, axelskadad och krullhårig, slitstark både i fotboll och som uppfinnare av practical jokes, Arne Larsson, truppens 19-årige Benjamin med nyligen uttrampade juniorskor och tvillingarna Hans och Stig Andersson, bolljonglörer, som jag känt i 2 år men först under den här resan skulle lära mig se skillnad på. Det var vidare forwardspelarna Hans Jeppson, landslagscenter med Kungsbacka som ursprungsort och målfabrikation som specialitet, Hans Stelius, djurgårdsveteran i både fotboll, bandy och ishockey, pålitligt repliksäker och slagfärdig i alla situationer, »Kinesen» Hilmer Pettersson, född i Shanghaj med svensk fader och kinesisk moder och ett kinesiskt mjukt att inte säga ödmjukt sätt att umgås med fotbollen, »Pedde» Karl-Erik Jonsson, 20-årig ytterspelare med ansiktet alltid berett att klyvas i ett brett gapskratt, »Foppa» Lennart Forsberg från Sundsvall, satt och elegant innerspelare, nyförlovad och filmcharmörlookig, Lasse Andersson, innerstrateg och blivande landsfiskal med hemortsrätt i Mariestad, lätt bohemiske bollvirtuosen Nisse Cederborg, han som när han säger något, säger det så mysande tyst, att alla hör det, vanligen med ett hejdlöst skratt som följd och slutligen Stig Nyström, redan som 19-åring landslagsytter, numera ej utan skäl kallad »den farliga månen» och utrustad med norra Europas mest smittsamma skratt.

Djurgårdarna på Kaitaks flygfält i Hongkong. Stående från vänster: Stig »Tvilling» Andersson, »Kinesen» Hilmer Pettersson, »Stickan» Carlsson, Nisse Cederborg, Hasse Jeppson, Hasse »Tvilling» Andersson, »Kalmar» Ingvar Pettersson, Ove Nilsson, Hans »Salle» Stelius, Berndt Ivegren, Birger Stenman, tränaren David Astley, lagledaren »Farsan» Birger Sandberg, författaren, färdledaren Wolf Lyberg, och Lasse Andersson. Huksittande från vänster: Kjell Cronqvist, »Blomman» Arne Blomqvist, »Foppa» Lennart Forsberg, Stig Nyström, Arne Larsson, »Pedde» Karl-Erik Jonsson och kassören Arne Malmgren.

Foto: okänd kinesisk pressfotograf.

Med sång . . .

Några veckor före avresan fick jag idén, att vi skulle lära oss sjunga några svenska sånger för att ha något att komma med vid stundande banketter och festliga tillfällen i Kinaland. Vi har dessvärre ingen klubbvisa i Djurgården men har annekterat Rolf-schlagern Bättre och bättre dag för dag som kamp-

och festvisa. Nu skulle repertoaren utökas, och några kvällar satt vi hemma hos friherrinnan Elsa Fleetwood, som tränade oss på Modersmålets sång, Uti vår hage, Sov du lilla vide ung, Rönnerdahl, han hoppar och Luciasången. Fru Elsa hade nyss medverkat i utgivandet av Husmodersförbundets sångbok, som vi nu övade i och sedan bifogade bagaget.

Sista sångträffen kom Idrottsbladets chefredaktör Torsten Tegnér dit, hörde på och levererade ett par vänliga randanmärkningar. Hans generositet är känd och välkänd, men nog var det väl första gången ur-aikåaren T.T. bjöd ett gäng djurgårdare på kaffe och tårta? Sången ädla känslor föder, även om sångens kvalitet inte ens nådde upp till ordinär amatörstandard.

Flygbolag och P.M.

På ett tidigt stadium av förberedelserna hade avtal träffats med det norska flyg- och rederibolaget Braathens SAFE — South American & Far East Airtransport A.S. — om resan. Ett tag hade vi lutat åt att chartra ett plan för resan, men eftersom vi i fyra städer skulle ligga stilla i minst en vecka, sprang då resekostnadskalkylen så oroväckande i höjden, att vi måste avstå. Braathens har regelbunden linjetrafik på Hongkong, och genom vänligt tillmötesgående från flygbolagets sida gick det bra att passa ihop vårt matchprogram med deras flygtider. Vi fick aldrig anledning att ångra vårt val.

Flitige och omtänksamme Wolf skrev en promemoria för resan, som vi lät trycka i en begränsad upplaga. Varje man i truppen fick ett par exemplar, ett för eget bruk under resan och det andra för att frun eller fästmön skulle kunna »följa med» på resan. Promemorian innehöll den detaljerade resplanen, matchprogrammet, uppgifter på hotell och adresser samt tidsförskjutningen under resan, så att vi kunde vrida fram våra klockor på väg ut och vrida tillbaka dem på hemvägen. Alla gjorde det enligt tabellen i promemorian utom

smålänningen och ursvensken Ingvar. Hans klocka höll under hela resan svensk tid, och den gode Kalmar-sonen upphörde aldrig att förvåna sig över att vi exempelvis i Hongkong åt frukost klockan ett på natten.

Vidare redogjorde promemorian för valutakurserna, porto-avgifter och telegramtaxor, för den svenska representationen i de länder vi besökte och gav vissa upplysningar om ländernas och städernas geografi. I ett särskilt kapitel gav erfarne Wolf råd beträffande konsten att äta och dricka i Fjärran Östern och även tips på lämpliga souvenirer och konsten att köpa dem utan att bli alltför uppskörtad av Österns köpmän.

Vi hade oändlig nytta av denna trycksak. På mittuppslaget fanns det en karta över resan, så att våra hemmavarande hela tiden kunde veta, var ungefär på jordklotet vi befann oss.

En prydlig idrottsledare.

Fredagkvällen den 10 november samlades truppen i god tid före göteborgstågets avgång på Centralen. Ingen av spelarna tillämpade den här gången det gamla fotbollsresetricket att tända oro och ängslan i kamraternas hjärtan genom att gömma sig bakom en pelare till två minuter före tågets avgångstid och sen lugnt promenera fram till lagledaren, där han står och vrider händerna i förtvivlan, och stillsamt fråga:

— Trodde du jag skulle komma försent?

En ansenlig massa anhöriga, fruar, fästmör, föräldrar och barn, föreningskamrater, pressfotografer och nyfikna hade kommit tillstädes, och ute på perrongen talade föreningsordföranden Sven Larsson och fotbolls-sekreteraren Gunnar Lundqvist, önskade oss lycka på resan och hurrade för oss, och jag svarade och hurrade för Sverige och Djurgården. Ett mer eller mindre allmänt avskedspussande fyllde ut de sista minuterna. Mina ögon dröjde naturligtvis längst hos min fru och min dotter, men jag hann uppfånga en annan syn, som jag ska bära med mig som ett vackert minne från detta tillfälle.

Vår pojklagsledare, den rakryggade hedersmannen Filip Carlsson, en snart 60-årig prydnad för det svenska idrottsledarskrået, hade vid nomineringen av laget lagt ett gott ord för att en av hans adepter, Arne Larsson, som börjat sin Djurgårdskarriär i Filips pojklag, skulle komma med i truppen. Han var sedan säkert lika glad som Arne själv över uttagningen. Nu var han nere för att säga adjö åt oss i allmänhet och åt Arne i synnerhet. Vemod, stolthet och glädje låg förborgade i den blick, med vilken Filip omfamnade Arne. Nog har vår svenska fotboll blivit kommersialiserad, men det finns idealitet i den också. Tack, Filip!

Vi glömde trätofflorna.

Det var meningen, att vi skulle sjunga vid avresan, men alla hängde vi ut genom olika sovvagnsfönster, så de spridda ansatserna ledde aldrig till någon samstämmighet.

Vi vaknade lördagsmorgonen i ett regnigt Göteborg och Braathens representant dirigerade oss i buss och bilar till Torslanda flygfält, där D.C. 4:an Norse Commander skulle hämta oss 10,30. Meteorologen på Torslanda meddelade, att det bara var 85 meter upp till molnkanten, och vi var ängsliga, att norrmannen inte skulle hitta ner genom regnmassorna. Men strax före klockan 10 svepte han ned, kom litet på sidan om landningsbanan i första ansatsen, lovade runt ett varv och landade sen så perfekt, att t. o. m. Stickan och Ove, anställda hos SAS och kritiska s. k. flygexperter, måste beundra.

Under väntan på flygplatsen hade vi plockat av oss överrockarna, som vi inte skulle återse förrän på hemresan, vi hade skrivit den första reserapporten på ett vykort hem, och vi hade med ett lugnt och skämtsamt uppträdande sökt dölja nervositeten inför flygstarten.

Vi hälsade nu på flygplansbesättningen, fotograferades tillsammans med de söta norska flygvärdinnorna och ilade genom den snåla blåsten och det envisa skvalandet in i planet, där vi snabbt installerade oss. Motorerna provkördes, och 10,56 bar det av. Tolv man i truppen hade varit med om 1948 års tripp till Amerika, fotografen Rune hade t. o. m. eget flygcertifikat, och av de övriga var alla utom tre mer eller mindre luftvana. De tre var Arne Larsson, »Kinesen» Pettersson och författaren. Vi fick vårt flygdop i ett efterhand klarnande väder till Amsterdam.

På Schiphols flygfält sken solen strålande, ingen av oss saknade längre överrocken, och lunchen smakade utmärkt vid det reserverade bordet. Vår enhetliga klädsel gjorde, att vi väckte uppseende. Djurgården har spelat fotboll i Holland vid ett par tillfällen tidigare, och en vänlig supporter kom nu fram till oss och överlämnade ett par jättestora, gulmålade

träskor. Jag lämnade in dem vid restaurangdisken för att slippa släpa på dem hela vägen till Asien och tillbaka. Naturligtvis glömde vi dem på hemresan. Efter lunchen köpte vi massor av den fina holländska chokladen till för oss lyxbeskattade svenskar lockande låga priser.

Litt opp och ner da.

Fortfarande en halvtimme försenade startade vi sen på dagens andra etapp till Genève. Våra sysselsättningar i planet omväxlade: vi tittade ner på landskapet från 2.300 meters höjd, vi läste i våra böcker, vi pratade och vi skrev i våra dagböcker. Det var ett imponerande skrivande och antecknande första dagen. Fliten avtog sedan med varje dag. Flygvärdinnorna serverade härligt saftiga päron och apelsiner — planet hade nyss kommit från Sydamerika — och före varje landning det regelbundet återkommande tugg-gummit.

Nära Genève började det skymma, och på flygfältet regnade det småspik. Sista etappen till Rom blev hela flygresans besvärligaste. Vi gick visserligen runt Alperna, men vädret var inte nådigt. Hård motvind gjorde, att vi blev ytterligare två timmar försenade. Flygvärdinnan gick en rond och sa, att nu blir det litt opp och ner da, och det hade hon så rätt i. »Fasten lapstraps» kom det ljussignal om från pilothytten, och bältena satt spända runt livet på oss nästan hela etappen. Det bleknades litet varstans i de bekväma fåtöljerna, och papperspåsarna kom till avsedd användning.

Det var ett ganska tystlåtet gäng djurgårdare, som dröp ut ur flygmaskinen på Ciampino-flygfältet i Rom, men framme vid hotellet, där vi skulle övernatta, hade alla anlagt ett rosigare ansikte och en mindre kuschad uppsyn. Efter den sena middagen delade kassören ut några lire till oss, och sen begav vi oss i smågrupper till olika tavernor för att studera den italienska nattglädjen. På den vinkällare, där jag och ett par andra av ledarna hamnade, var det dans. Inga klädrestriktioner före-

kom tydligen. Fracken och den långa klänningen trivdes förträffligt i samma lokal som slipslösa skjortor, fransiga, opressade pantalonger, jumprar och kjolar. Violinisten, grånad, rödögd och berusad till självuppgivelsens brant, spelade emellertid som en gud. För några lire extra lämnade han på vingliga ben sin estrad och levererade någon smäktande melodi för den betalande kavaljerens donna.

Hem från tavernan åkte vi öppen hästdroska. Det var kyligt, men mycket folk stod utanför alla serveringar av olika slag. Vi vinkade avvärjande åt hugade medresenärer och betalade hälften av vad körsvennen begärde. Han fick för mycket i alla fall, försäkrade oss portieren på hotellet.

Badning förbjuden.

Tidig purrning och snabb frukost inledde söndagen. Många muttrade vid kaffet över de råkalla lakan, som hotellet hade försvårat sömnen med. Ingen anade då, att vi bara några dygn senare skulle längta efter ett svalt lakan. Vid morgonrakningen tappade jag rakhyvelns ena del i tvättstället, som saknade stoppanordning. Jag larmade hotellbetjäningen. Jodå, de skulle springa efter en rörmokare, som skulle skaffa fram rakgrejen ur första rörknäet. Men piccolon kom tillbaka och meddelade, att ingen hade tid att så här på en söndagsmorgon vittja hotellets avloppsledningar.

Fyra timmar tog det att flyga Rom—Atén. Vädret var fint, havet under oss blått, och Korintiska kanalen såg ut som ett välgrävt dike. Atén såg vi bara en skymt av, och därmed utsattes jag för flygresans negativa sensation nummer ett. Man passerar och t. o. m. mellanlandar i städer, som man på grund av flygbolagets oblidkeliga tids-schema inte hinner titta på, hur gärna man än ville.

Sen jag i tredje och fjärde ringen läste grekiska tillsammans med två likasinnade för den fruktade och samtidigt avhållne lektor Hjertén i Västerås läroverk hade jag nog längtat efter

att få se några av Aténs klassiska byggnader. Så befinner man sig plötsligt på Ellinikons flygfält någon mil utanför staden men saknar chans att bese Akropolis och Partenon, ingen väg leder till Nike-templet eller Erekteion, ingen tid finns för Platons akademi eller Sokrates' fängelse.

En timme varar uppehållet på flygplatsen, och under den tiden ska vi också äta lunch. Sen har man inte tid och får för resten inte heller besöka staden. Men jag sökte omsätta en annan ungdomsdröm i verklighet. Inte hann vi läsa mycket av Odysséen på grekiska under skoltiden, men ett ganska nött exemplar av Lagerlöfs översättning står i bokhyllan hemma. Sen jag läste om Odyssevs äventyr på väg hem till Ithaka från det trojanska kriget har jag längtat efter att se platserna för hans motgångar och triumfer och stifta närmare bekantskap med det hav, vars vatten sköljer Odysséens stränder. I en mening: jag ville bada i Egeiska havet. Från flygplatsen såg det ut att vara fem minuters promenad till havet ifråga.

Efter måltiden letade jag alltså på det grekiska högsta-hönset för flygfältet och bad att få gå och bada.

— Det är för kallt, sa han med ett tröstande småleende.

— Jamen, det lider jag ju bara själv av, så det är inget hinder, envisades jag.

— Det är så dålig botten där. Ingen brukar bada där. Och för resten är det ej tillåtet för er att lämna flygfältet.

Han började förefalla besvärad av min envishet, så här gällde att fly eller fäkta väl. Jag gav honom en kort orientering i hur mina grekiska studier i ungdomen resulterat i en längtan att få bada egeiskt en enda gång i livet åtminstone, och här hade jag nu chansen.

Förståelsens glimtar avlöste varandra i grekens ögon, han gjorde stora inbjudningsgesten med armarna och upplät hela Egeiska havet åt mig.

— Men badbyxor måste ni ha. Stranden ligger så öppen.

Jag var redan på väg till flygplanet för att hämta badbyxorna, då jag mötte pursern: — Avgång om högst fem minuter.

Hjärtlösa skratt från mina kamrater, som följt mina ansträngningar med roat intresse, fick mig inte att trots tidsnöden söka genomföra badprojektet, men nära var det Nu fick jag mumla Engelbrektsfrasen mellan tänderna: — Än en gång lär jag väl komma igen.

Arne Blomman hörde kanske mitt mummel, för han kom till mig i planet sedan: — Du, när vi åker hem, om du ska bada då, så knuffa på mej. Jag följer nog med.

Kina-Ludde.

Sträckan Atén—Kairo tog ytterligare fyra timmar. Flygvädret var idealiskt och stämningen i planet den bästa. Svenska landslaget spelade fotboll mot Schweiz i Genève, och vi turades om att hos piloten i cockpiten höra på Hylands referat. Naturligtvis hade vi ordnat en tippningstävling. Kjell Cronqvist och den norske andre piloten hade båda rätt resultat, Sverigeförlust med 4—2, och Kjell vann på riktigt halvtidsresultat.

Medan vi ändå var i gång med sällskapstävling, hittade vi på en annan, som tilldrog sig större intresse än tippningen. Sekreterare Gunnars fru Lizzie hade på Centralen begåvat truppen med en leksaksbjörn, som hon styrt ut i lämplig Kinamundering och stor stråhatt. Mascoten var odöpt, men vi beslöt nu, att den skulle döpas i Kairo. Var och en i truppen fick föreslå lämpligt namn. Arne Malmgren och flygvärdinnorna bildade jury. Den fick ett hårt jobb men fastnade slutligen för namnet Kina-Ludde. Kanske bidrog norskornas chef sig ovetande till namnvalet. Braathens chef heter Ludvig i förnamn — och det visste förslagsställaren Wolf, som alltså blev mascotens gudfar. Annars fanns det många andra bra namn på förslag — Diffy, Hongkong-Oskar o. s. v.

Kina-Ludde följde oss troget på resan och tronar efter utståndna resemödor på en särskild väggkonsol i vår klubblokal.

Morgongymnastik?

Till Kairo kom vi relativt tidigt på dagen. D. v. s. man kommer först ner på Farouk-flygfältet, reser buss 1½ mil genom öknen till staden Heliopolis, som i sin tur ligger vägg i vägg med Kairo.

Medan vi i bussen väntade på avgång, såg vi en egyptisk mohammedan på en gräsmatta utanför flygpaviljongen förrätta sin Mecka-vända aftonbön. Sammanslagning av händerna, intagande av knästående ställning, ryggfällning framåt med händerna fortfarande sammanpressade, upprepade huvudböjningar mot händerna på marken, återgång i knästående och stående ställning. Sen joggade han litet och gjorde om hela proceduren exakt lika som första gången. Hela programmet genomgicks ett 10-tal gånger. Vi iakttog naturligtvis respektfull tystnad, men en av de yngre medlemmarna i vår skara knuffade mig i sidan och undrade:

— Du, har dom morgongymnastiken på kvällarna här?

Köphysteri.

Efter hotellmiddagen var det så mörkt, att vi nödgades avstå från våra planer på att åka till pyramiderna. I stället förde oss en ciceron till Kairos basarer. Här bröt den köphysteri ut, som sedan aldrig riktigt släppte greppet, förrän vi var hemma i Sverige igen.

Det var inget prisstopp på varorna här, varken uppåt eller nedåt. Köpmannen vräker därför till med ett högt pris från början, och sen blir det en kraftmätning med många poänger, undanmanövrer, anfall och riposter, tills — ja, nog tror jag, att köpmannen alltid segrar. Men striden har naturligtvis sin spänning för honom också. Han kan ju inte från början veta, hur hårdfjällat offret är. Till pjäsen hör emellertid, att han alltid ska se ledsen ut över den dåliga affär han gjort genom sin vänlighet mot en »old friend». Han ser nog gladare ut, när kunden vikit om närmaste gathörn.

När så den svenska fotbollsspelaren fått ned priset på en skinnväska från begärda 5 engelska pund till 2½, slår han till. Han kommer hem till hotellet och ser glad ut över det lyckade prutandet, tills han träffar en kamrat, som köpt exakt samma väska i en annan basar för 2¼ pund. Då mörknar hågen på fotbollsspelare nr 1. Han får ej frid i sin själ, ej sömn i sina ögon, förrän han gjort en basar-raid till och återkommer med en väska för 2 pund. Ja, varför skulle man inte kunna tävla om att bli minst lurad.

Vad det var för skinn i de där väskorna, kunde vi aldrig bli kloka på. Somliga köpmän sa, att det var apskinn, andra kamelskinn eller getskinn, men i ett avseende talade alla köpmännen med samma tunga: det var det absolut starkaste skinn, som fanns i marknaden.

Nu behövde man inte uppsöka någon basar för att göra inköp av skinnvaror, solglasögon eller dylikt. Försäljare satt vid hotelltrappan tillsammans med skoputsarna, de senare efterhängsna som ilskna getingar:

— Jag trodde dom skulle följa med opp i sängen, berättade en av spelarna.

Själv gjorde jag en »strålande» affär, så fort jag kommit in i bussen, som förde oss till Kairo. Ett par snygga solglasögon stacks in genom det öppna bussfönstret:

— How much?

— One dollar, sir.

— Okay, och så gav jag i hastigheten försäljaren ett engelskt pund. Jag upptäckte misstaget med detsamma, och det var konstigt nog inte försent. Försäljaren hade huvudet inne genom en annan ruta. Med hotfull mimik och yviga gester tillskansade jag mig ett par glasögon till av honom. Båda paren höll en vecka. Tillsammans.

När »Salle» Stelius fick min förväxlingshistoria berättad för sig, kom han med den riktiga repliken, saltad av hans egna erfarenheter i basardjungeln:

— Det gjorde väl desamma. Huvudsaken var ju, att killen blev lurad.

»Kinesen» var mera framgångsrik glasögonhandlare än jag. Han samlade hop fem kamrater, som skulle köpa var sitt par, letade på en försäljare, som han övertalade att lämna sex par för fem dollars. Hur mycket betalade »Kinesen» för sina glasögon, sedan kamraterna var och en lagt den traditionella dollarn i hans hand?

Far-ouk.

Röda fezer på tre kvart med svarta tofsar kokett dinglande över ena örat prydde de flesta i truppen vid återkomsten till hotellet. Kyparna log måttfullt och belevat, men när »Far» kom med fez på skulten, antog deras fnissningar nästan opassande former. De viskade till sig varandra från alla korridorer, vestibuler och matsalar, pekade i smyg på vår ledare och fnittrade. Så småningom lyckades vi avslöja anledningen till munterheten. En av oss hörde en kypare viska till sin kollega: — Farouk, Farouk. Farsans likhet med den egyptiske monarken, i varje fall vad stofthyddan beträffar, skärptes av fezen. Amanuens Sandberg hette sedan en tid inte längre Farsan utan Farouk.

Schatt-el-Arab och Abadan.

Morgonen därpå hade vi det dittills längsta flygpasset framför oss. Planet startade klockan fem på morgonen för en 6 timmars färd över Arabiska halvön till det numera så välkända Abadan i Persien. Vyerna från flygplanet var, sedan vi strax efter starten passerat Suez-kanalen, inte särskilt omväxlande. På 2.500 meters höjd gick vi över den solstekta, rödgula öknen. Inte en grön färgklick, endast sand och klippor, klippor och sand. De nyinköpta fezerna halkade snart ner över ögongloberna, och förmiddagen ägnades åt sömn.

Men vi väcktes för att se mellanlandningen i Abadan. Tio

minuter innan planet riktade nosen mot jordskorpan passerade vi över en flod, som slingrade sig i underliga formationer i sanden. Det var svårt att avgöra, var strandlinjen gick. Sand och vatten övergick så småningom i varandra. Här och var små vattenpussar några hundra meter från vattenfåran, tydligen kvarlämnade vattenrester från högvattenståndet, då floden stiger 4 meter och översvämmar det omgivande landet. Anblicken gav en åskådlig förklaring till problemet vandrande sjöar och flyttande flodbäddar. Det verkade, som om en ordentlig sandstorm borde förslå att bygga en barriär för det trögt flytande, gulgråa vattnet och tvinga in det i en annan färdriktning.

Vid nedfarten såg vi hamnstaden Abadans vita byggnader, ett par jättestora palmlundar och gott om båtar vid kajerna, på väg in och på väg ut. Några mil från staden syntes en massa oljetorn och på närmare håll väldiga oljecisterner. Det är oljan, som gjort Abadan till en stad med omkring 150.000 invånare. Innan ledningarna från oljefälten byggdes till raffinaderier vid kusten, var Abadan bara en liten, sumpig ö i Schatt-el-Arabs delta. Schatt-el-Arab? Innan de klassiska floderna Eufrat och Tigris mynnar ut i Persiska viken, flyter de samman, och sammanflödet kallas Schatt-el-Arab.

Det var hett i Abadan, 35 grader. Kavajerna blev kvar i planet under mellanlandningen. Mycket att titta på fanns det inte i närheten av flygfältet. Vi såg några bostäder i det omedelbara grannskapet. Hela huset bestod av en lägenhet om ett rum inklusive kök. Utanför stod en kvinna och tvättade kläder i en gryta. Tvättmetoden påminde starkt om den som tillämpades vid min barndoms klappbryggor vid Dalälven. Vi försökte prata med kvinnan, men hon ansåg det tydligen syndigt att ens titta på oss. Hon bevärdigade oss varken blick eller ord. På vägen tillbaka mötte jag en annan kvinna med en pojke på 3—4 år i famnen. Hon svarade förstås ej heller på direkt tilltal. Men jag visade pojken litet holländsk choklad, som jag hade i fickan. Då fick jag både prata med honom, hälsa på honom och känna hur tung han var. Litet betänksam

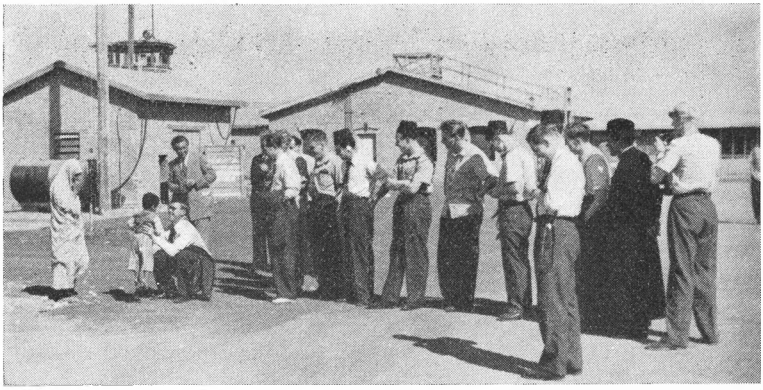

Djurgårdarna »knäpper» författaren och persergrabben på Abadans flygfält.

Foto: Wolf Lyberg.

såg nog modern ut förstås, men pojken smackade belåtet, djurgårdarna fick syn på oss och kom och fotograferade. Så mycket snask som den lilla persergrabben åt den dagen gissar jag, att han aldrig tidigare gjort.

Luftgropen vid Ormus.

Programenligt lämnade vi Margil-flygfältet vid Abadan kl ½2 för hela flygresans längsta nonstop-etapp, de 210 svenska milen till Karachi. Längsta och vackraste etapp! Planet följde hela tiden den persiska kusten. Genom högra rutorna såg vi Persiska vikens vatten, blått badande i eftermiddagssolen. Genom de vänstra rutorna kunde vi följa konturerna i de persiska randbergen, vilda, ödsliga och blekgrå och med toppar på upp till 4000 meters höjd.

I närheten av Ormus-sundet stack piloten rakt över en bergstopp, där vi kunde se hydd-bebyggelse på bergssidorna upp till omkring 2000 meters höjd. Hur mycket piloten ljög, vet jag inte, men han påstod, att ingen europé någonsin varit och besökt dessa hyddmänniskor. Ovanför bergstoppen gick planet

in i en luftgrop, den värsta under hela resan. Vi sjönk ett antal meter på ett enda ögonblick. Ännu snabbare klättrade hjärtat upp i halsgropen. Med nyfunnen luft under flygplansvingarna letade jag reda på hjärtat igen och gjorde så småningom den tysta reflektionen, att det var nog ganska nära det första europeiska besöket i alla fall. Men såna där tankar anses det inte passande att ge uttryck åt. Man behåller dem för sig själv och fortsätter att se oberörd ut, precis som om man var uppfostrad med små luftdalningar.

Det skymde nu hastigt på. Dagsmålet Karachi gick planet runt några gånger, innan det landade på den med kulörta lyktor upplysta banan. Tullformaliteterna tog lång tid här. Läkaren hade tröttnat på att vänta på oss, och nu fick vi vänta på honom. Liksom tullmännen var han ganska viktig och petnoga. I min resväska fick en av tullarna syn på ett paket hårt bröd. Det hade han aldrig sett förr, så jag bjöd honom på en bit. Han tackade artigt men såg samtidigt så misstrogen ut, att jag misstänker, att han aldrig smakade på brödet.

Beväpnad ormvakt.

Över natten inkvarterades vi i BOAC:s flotta envåningshotell, mycket vidsträckt och med balkongliknande korridorer utanför sovrummen i höjd med de omgivande gräsmattorna. Korridorerna avpatrullerades hela natten av beväpnade vakter till skydd mot ormarna, som är både många och giftiga i Karachi.

Första natten med beväpnad vakt utanför dörren, första natten med fan i taket till skydd mot hettan — fan är det engelska ordet för solfjäder och för den elektriska fläkten — och första gången jag delat rum med en man, som jag inte kunde utbyta ett enda ord med. Han visade sig vara en grek, som var på väg till Australien för att söka sin utkomst där. Jag försökte tala homerisk grekiska med honom. Han begrep inte ett dyft, men det var nog inte hans fel. Jag försökte

med engelska, tyska och franska. Han log glatt och oförstående med alla sina guldtänder. Slutligen sa jag Stockholm. Då klack det till i greken, och han sa 'Tukholmia — Fennia! — Finland'!

Så långt hade vi hunnit i det språkliga umgänget, när en boy kom och meddelade, att greken kommit i fel rum. Han hoppade ur sin säng och larvade iväg med sina gångkläder på armen. Dagen därpå fick jag veta av Wolf, som satt bänkkamrat med greken i flygplanet, att denne studerat engelska i ett halvt år och hade både läsebok och grammatik med sig som reselektyr. Han klarar sig nog i Australien.

Dyrt öl.

Karachi är huvudstad i Pakistan och har en utförselhamn för skördarna från upplandets bördiga vete- och bomullsfält. Under världskriget var Karachi basområde för trupper, förråd och ammunition till kriget i Fjärran Östern. Stadens flygfält är förbindelselänken mellan Västerns och Österns lufttrafik och en bra länk med ett utomordentligt flygklimat. Omkring 400.000 människor lär bo där, men vi såg högst 40 av dem på flygfältet och på hotellet, där vi smått imponerades av kyparnas enorma värdighet, vita vantar och brunt brinnande blickar.

Annars måste jag uppriktigt bekänna, att jag inte fäst mig vid namnet Karachi förrän i samband med denna resa. I min barndoms skolgeografi är den inte nämnd, och jag undrar hur många landsmän till mig som skulle klara Karachi i en frågesport-tävling. På hemväg avlät vi ett telegram härifrån till en stockholmstidning, som serverade nyheten om var vi befann oss med kommentaren: För den geografiskt obevandrade kan meddelas, att Karachi ligger i Indien .... Nåja, huvudstaden i Pakistan var ju tills för några år sedan en stad i Indien, men jag tror inte, att mohammedanerna i Pakistan skulle uppskatta stockholmsdrakens utsago.

Som vanligt under resan åt vi en mycket tidig frukost och

promenerade sen de 3—400 meterna till flygplatsen. Det var ännu mörkt, och vi höll oss försiktigt i mitten av de grusade gångarna mellan gräsmattorna, där vi befarade, att ormar låg och darrade av iver att drypa litet gift i nordmannablodet.

Då BOAC-hotellet inte rymde alla, hade de flesta spelare legat i själva flygpaviljongens resanderum. De hade på kvällen beställt öl till maten och presenterade nu kassör Arne räkningen. Han höll på att sätta sig baklänges. Visserligen hade det varit gott öl, sa pojkarna, och visserligen hade flaskan rymt nära en liter, men 50 kronor för åtta flaskor öl verkar ju inte så tilltalande på en kassör. Ölet var importerat från England, så det blir ju litet ölfrakt i priset också.

En glad japan.

Start från Karachi klockan sex och framme i Bombay tre timmar senare. En timmes mellanlandning, andra frukost och en hastig titt på det lilla som fanns att se från flygrestaurangen. Barfotingar och turbanklädda gentlemän, kvinnor i brokiga schalar och många med pärlor vid näsroten. Annars tilldrog sig nog en ny medpassagerare det största intresset. Det var en europeiskt klädd japan, som kommit på planet redan i Kairo. Han var mycket tystlåten av sig första dagen, men nu blev han gladare och pratigare för varje flygfält, flygrestaurang och dryck. Innan vi kom fram till Rangoon på kvällen, var han helt i gasen och skrattade med full hals åt allt och ingenting. Han var alldeles flintskallig och hade ett blåstämplat nummer mitt i flinten. Vi gissade på f. d. invånare i japanskt koncentrationsläger, men ingen av oss ville vara näsvis och fråga.

Framme.

Sex flygtimmar förde oss till Calcutta. Det Indien vi såg var monotont inrutat i gula och gröna fält. En och annan lövskogs-

sträckning, några landsvägar och här och där en by med vita, häckomgivna hus bröt en smula enformigheten men gav knappast fantasin någon näring.

Vi gick ett varv runt Calcutta före landningen: ett gytter av hus på båda sidor om Ganges. Ned för middag på Dum-Dum-fältet. Liksom i Kairo och Bombay utgjordes landningsbanan här av s. k. ökenmatta. Den består av väldiga sjok av perforerad plåt, en uppfinning under andra världskriget, som betydde, att start och landningsbanor snabbt kunde ställas i ordning även om markbeskaffenheten var olämplig i sig själv.

Sista etappen till Rangoon avverkades på fyra timmar. Den fick inte ta längre tid, för i Rangoon vill man inte ha någon natt-flygning. Kommer man inte ned på Mingaladon-flygfältet före 20 på kvällen, så kommer man inte ned alls. Vi kom fram 19.53, och sen vi debarkerat med hela bagaget, som nu i fyra dygn legat instuvat i flygbuken, hann planet även lyfta för vidare resa till Bangkok.

Dessförinnan tackade jag den klämmiga norska besättningen för att de utan missöden fört oss fram till vårt första mål på resan: »Även den räddaste av oss har känt sig fullkomligt trygg i era händer, det kan jag försäkra av egen erfarenhet.» Vi delade ut våra klubbmärken, hurrade och sa farvel. Det sista vi hörde inifrån salongen var japanens våldsamma skrattkaskader.

RANGOON.

Burmesiska bollpampar och engelsk pianist.

På flygfältet väntade en massa burmeser, somliga klädda i turbaner, vita skjortor och brokiga kjolar. Det var det burmesiska fotbollsförbundets mottagningskommitté. Vi var framme vid vår första matchort.

Där var avgående förbundssekreteraren Ben Shadrack, som fört underhandlingarna om vårt deltagande i matcherna i Rangoon. Han var affärsman och skulle dagen efter vår ankomst flytta sig och sin verksamhet till Indien, och därför var han litet vemodig vår första och sin sista kväll i Burma. Där var den asketiske, asteniske och med rent europeiskt utseende utrustade ordföranden i mottagningskommittén, U Win Pe, som i sin ungdom bedrivit studier i England i två år. Där var den förnämlige skattmästaren U Htin Bwar med anletsdrag som en gammalromersk senator och med en mystisk andedräkt, och där var många till.

Kontroll av pass och visa, ingen tulltitt i bagaget och sedan buss från Mingaladon till staden. Det var mörkt på vägen, men vi fick ändå en försmak av Rangoons usla vägbanor med decimeterdjupa gropar här och var, så att chauffören fick kryssa fram. Burmeserna hade inkvarterat oss på det ytterst förnämliga Strand Hotell, som hade engelsk matordning, burmesiska kypare och vaktmästare, indiska direktörer och en två meter lång engelsk pianist. Han var markant berusad vid vår ankomst till hotellet och stojade högröstat i vestibulen:

— Fotbollsspelare, haha, ända från Sverige, hahahaha! Löjligt! Behöva åka ända från Sverige för att spela litet fotboll, hahaha!

Jag visste inte då, att han var pianist. Det hade ju annars legat nära till hands att fråga, om det inte var lika löjligt

att behöva åka ända från England för att spela litet piano. Att han emellertid var en skicklig pianist, märkte vi sedan under vårt uppehåll. Originellt känslig var han också. Om någon kom in i salongen, där han satt och lät tonerna strömma ut genom öppna dörrar, slutade han omedelbart att spela och började inte, förrän han var ensam igen. Oss tilltalade han inte på hela tiden, varken på det ena eller andra sättet. Tydligen tilltalade inte vi honom heller. Han var hög och det inte bara till kroppsväxten.

Den första intervjun.

Den sena middagen serverades av ett antal kypare, lika stort som antalet gäster. Jag har sparat matsedeln: fruktcup, selleri-soppa, fisk med grönsaker, ugnstekt skinka med rostad potatis, tårta och kaffe, alltsammans serverat och konsumerat på dryga halvtimmen. Det gör ingen svensk restaurang om. Särskilt delikat var fisken, bectie, stekt filet med flundresmak. Vi åt den flera gånger i Rangoon, alltid lika välsmakande och väl anrättad.

Efter måltiden tog vi en kort promenad i hotellets närmaste omgivningar. Hotellet ligger alldeles nere vid hamnen, och vi varnades för att ensamma bege oss in i hamnområdet. Beväpnade poster stod hela natten på post utanför hotellet. Största uppmärksamheten bland oss väckte nog den man, som kvarteret bredvid hotellet lagt sig att sova tvärs över trottoaren. Sedermera visade det sig inte vara någon tillfällighet. Många människor är utan tak över huvudet i den våldsamt överbefolkade huvudstaden, vars folkmängd före kriget uppskattades till 400.000 personer och nu till nära miljonen. Uppskattades är rätta ordet, ty ingen visste befolkningens antal. Sista folkräkningen hade företagits för 15 år sedan, och någon ordnad folkbokföring har man inte. Visserligen får varje nyfött barn registreras, men det kostar 8 annas, dvs. ungefär 50 öre, och då bryr sig många inte om denna formalitet.

I gathörnet utanför hotellet antastades vi av en liten, glasögonprydd burmes, som på tämligen god engelska sprutade fram en del frågor om Djurgården, våra spelare och våra internationella resultat. Han fick svar, bugade hövligt och försvann, sedan han på vår fråga meddelat att han var vad vi gissat — tidningsman.

Många tidningar ges ut i Rangoon, men pappersbristen gör, att man ej trycker flera än man säkert vet går åt. Därför fick vi mornarna efter en match gå på strövtåg för att få referaten. Väntade man till middagen, var det för sent.

Mycket utrymme hade emellertid lämnats till reklam för våra matcher. Somliga tidningar hade Djurgården på hela första sidan. Men innan vi kommit underfund med den knappa tillgången, hade upplagan gått åt, så tidningar med porträtt och svassande presentationer av spelare och ledare blev riktiga rariteter för oss.

Myggnät och ödlor.

Sovrummen på Strand var av samma förnämliga standard som matsalen och maten. Kring de breda och bekväma sängarna arrangerade våningsuppassaren varje kväll det vita, finmaskiga moskitonät, som man gjorde klokt i att stoppa fast under madrassen ordentligt, sen man trasslat sig in i sängen. Fläktar snurrade i taken, men man kunde inte ha dem i gång under nätterna utan att bli förkyld av draget, där man praktiskt taget naken låg och flämtade i värmen. Svettig sömn eller förkylning tycktes vara alternativen. Jag ber herrar ingenjörer med tanke på klimatet på dessa breddgrader konstruera en fan, som går fem minuter i halvtimmen och startar och stänger sig själv. Till varje sovrum hörde badrum, och det blev sannerligen flitigt anlitat av oss.

Vi hade inte mer än nödtorftigt installerat oss, förrän det hördes ett tjut från ett av rummen. Tillrusande kamrater fann Kjell ligga i sin säng och med utsträckt pekfinger stirra upp i

taket. Ingenting fanns där att se, och man undrade, om Kjell fått värmeslag. Men rumskamraten uppgav, att han tyckte sig ha hört Kjell vråla: — Boy, boy, come och take bort the ödla! Både Kjell och vi andra vande oss snart vid de nyttiga gecko-ödlorna, som uppträdde litet varstans i taken och på de murbruksputsade väggarna. De äter moskitos, mal och spindlar, och i normal storlek är de behändiga att titta på. Men det tjocka, halvmeterlånga praktexemplar, som jag en natt hade sittande över min säng i Bangkok, kunde ha fått en mindre trött svensk att sova oroligt.

Kjell lugnade sig snart, och trötta efter 12.262 kilometers flygning somnade vi snart och sov som stockar. Svettiga stockar.

Träning och koltabletter.

Efter frukosten dagen därpå — orange juice, ham and eggs, rostat bröd, marmelad, te och frukt — åkte vi till Burmese Athletic Associations fotbollsplan, där vi skulle spela våra matcher, för vår första träning sedan avresan. Det var en stor plan med tegelläktare på ena långsidan och kortsidan. Den andra kortsidan upptogs av en bambuläktare, och tjugo meter bortom den andra långsidan begränsades planen av en hög stenmur. Under matcherna såg det ut, som om folk stod på den där stenmuren, men det var en synvilla. Det löpte en gata på andra sidan muren. Dit körde bussar och ställde sig under matchen. På de parkerade bussarna klättrade gratisåskådare upp och hade god utsikt över spelet.

Planen var hård och torr och värmen under träningen så pass besvärande, att Astley fick dämpa ner takten för att inte spelarna skulle kollapsa. Skönt var det att röra på sig efter det myckna sittandet i flygmaskinen, men man rörde sig inte länge i snabb takt.

Några av spelarna rörde inte på sig alls. Magarna hade börjat krångla. I promemorian hade stränga varningar uttalats för att dricka vanligt, okontrollerat vatten. Om det nu berodde

på att törsten blivit övermäktig och frestat någon att nonchalera varningen eller om värmen i sig själv ansatte magarna, vet jag inte, men ganska många klagade över diarré. Medicinmannen Farsan tog då fram det medel, som en erfaren stockholmsläkare rekommenderat mot åkomman. Det smakade inte bra, i själva verket så pass vedervärdigt, att ett par ankomna spelare frågade Farsan, om det inte fanns koltabletter. Det hade de använt förr mot lös mage, och det hade botat. Nu hade medicinförvaltaren koltabletter också, men det blev för honom något av en prestigesak att de magsjuka skulle bli friska av hans, dvs. stockholmsläkarens speciella preparat. Farsan är envis som synden, och det är fotbollsspelare också, när de får något för sig. Farsan gick runt i rummen med sina droppar och trugade på både sjuk och frisk. Och var han kom, möttes han av den med en skämtsam blinkning till kamraterna framförda frågan: — Har du inte händelsevis någon koltablett på dig i stället, Farsan?

Efter några dagar var alla friska igen. Om de blivit det av dropparna eller av tabletterna, vet jag inte. Själv kan jag bara intyga, att jag blev bra på 24 timmar — av dropparna.

Eld i strupen.

Efter träningen, avslutad med dusch och några försiktigt inmundigade lemonader, begav vi oss till vår första mottagningslunch på turnén. Det var det burmesiska förbundet, som bjöd på en burmesisk lunch på en nykterhetsrestaurang. Vid bordet presiderade U Kyaw Min, en 60-årig burmesisk gentleman, f. d. advokat, politiker, tidningsägare och president i fotbollsförbundet. Hans mörkbruna ögon strålade ekorrpigga och vaksamma i det ljusbruna ansiktet, och tänderna lyste bländvita i skarp konkurrens med den eleganta sidenskjortan, nedstucken i det röda och fotsida sidentyg, som den burmesiska gentlemannen draperar kring midjan.

Då vi satte oss till bords, sa han ett kort välkommen och föreslog, att vi sparade talen till den festmiddag efter matcherna, som han samtidigt inbjöd oss till. Sen åt vi — litet. Be mig inte beskriva maten vi fick! Vi fick ingen matsedel, och även om maten enligt Kyaw Mins mening var ganska europeiserad, så var den enligt vår svenska uppfattning mera kryddor än mat. Den ende av oss, som senterade den var Astley. Han gillade curryn, som kom våra strupar att brinna.

Men ris fick vi, och det åt vi. Egendomligt var att se, hur den distingerade värden åt sin risportion. Han använde varken kniv, gaffel eller sked, inte heller pinnar. Med sina välvårdade fingrar rullade han elegant ihop en liten risboll, som han sen kastade in i gapet.

Efter maten fick vi gott kaffe, och så satte vi oss några ledare från Djurgården och Burma och gick igenom tävlingsvillkoren. Mest uppseendeväckande ur svensk synpunkt blev beslutet om matchtiden. Vi skulle spela i halvlekar om endast 35 minuter. Förslag härom framfördes inte av oss. I Burma spelar man aldrig längre. Vi gladde oss emellertid åt beslutet, för vi begrep, att 70 minuter i Burmas värme nog gott och väl motsvarade 90 minuters energiförbrukning på en svensk fotbollsplan.

Gatuliv och gatulukt.

Från mottagningslunchen gick vi genom det centrala Rangoon till vårt hotell och fick en första blick på gatulivet, som vi sedan hade rikliga tillfällen att studera under vår vecka här. Vad vi mest fäste oss vid under våra strövtåg genom gatorna var inte vad vi såg, utan vad våra luktorgan inregistrerade. Lukten eller lukterna tilltalade oss inte. Det var inte svårt att finna orsakerna till odören; bostadsbristen och den efter svenska förhållanden urusla hygieniska standarden. Rännstenarna var i många gator öppna kloakledningar. Småbarnen hukade sig vid behov ogenerat på kantstenen, drog

upp den skjorta, som ofta var hela klädseln, vände stjärten åt körbanan och — ja, det kan inte lukta parfym.

Förfaringssättet skulle kanske betytt mindre för våra känsliga näsor, om det varit under regnperioden, men den hade slutat för 14 dagar sedan, när vi kom till Rangoon. Nu var det vinter, dvs. bara 25—30 grader varmt. Jag törs inte föreställa mig, hur det bör kunna lukta i slutet av sommaren, innan regnet kommer och hjälper till med renhållningen.

Gatorna är fyllda med butiker, på de största gatorna i det centrala Rangoon av västerländskt utseende. Men på de mindre centrala gatorna påminde butikerna mest om våra medeltida affärshus: en disk i ett kvadratiskt eller rektangulärt hål i gatufasaden och varorna staplade eller kringströdda på golv, bord eller hyllor innanför. Affärsinnehavaren satt oftast på disken.

Stolar tycks vara sällsynta företeelser i det burmesiska bohaget. Invånarnas förmåga att huksitta på hälarna var fenomenal. Den som är ovan tröttnar efter ett par minuter — försök! — men i gathörn och på trottoarer, där såna fanns, kunde man se burmeser inta denna ställning och behålla den hur länge som helst. Jag har sett dem sovande i denna pose.

På de verkliga affärsgatorna var det dubbla led med butiker, varav de som kantade trottoarerna försvann under natten. Dessutom vimlade det av kringvandrande försäljare med butiken i form av ett par korgar hängande i en bambustång över axeln. Flertalet butiker av mindre format liksom de kringvandrande försäljarna salubjöd färdiga livsmedel. Ris i alla former såldes och åts på gatorna. Folk myllrade fram i de trånga passagerna mellan de fasta och de flyttbara butikerna. Matångorna och stanken från matrester, som hamnade i körbanans rännsten, där värmen påskyndade förruttnelsen, utgjorde fasta beståndsdelar i Rangoon-odören. Gatsopare och renhållningsverk fanns det nog, men jag såg dem aldrig i verksamhet.

Ändå kan man inte påstå, att burmesen är smutsig av sig — tvärtom. Vid vattenposter här och var på gatorna fanns det

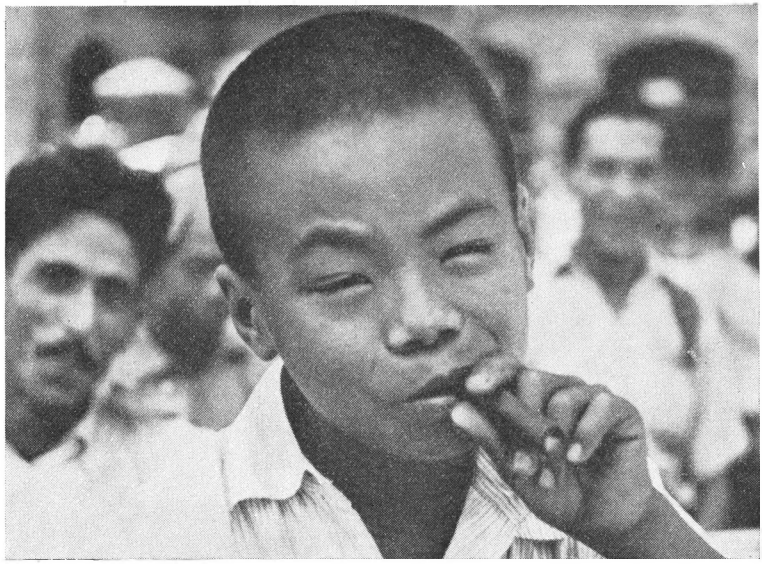

Även småpojkarna rökte feta cigarrer i Rangoon.

alltid folk, mest barn men även äldre, som hämtade vatten i alla möjliga sorters kärl och sedan tvättade sig genom att hälla vattnet över sig. Det var nog inte prydhet, som gjorde, att man därvid inte tog av sig kläderna först. Kjolen, ländtyget eller gymnastiktröjan, som mannen bar, torkade snart i solen. Så länge kläderna var våta, var det bara skönt. Vi hade nog också under våra promenader lust att företa en sån där vattenösning över både kropp och kläder, men rädslan för infektioner avhöll oss.

Likaså aktade vi oss nogsamt att dricka av alla de kalla drycker, som erbjöds i salustånd och butiker. Hade man litet närmare studerat utskänkningens metodik, var det lättare att låta bli, även om törsten besvärade. Drycken var upphälld i glas. Då kunden tömt glaset, sköljdes detta i en balja med vatten, som aldrig byttes, och användes sedan för nästa kund.

Bland gatans hukade gestalter tilldrog sig spåmännen vårt intresse. Det fanns gott om dem: vidskepligheten måste vara

stor, om den står i proportion till antalet spåmän. De spådde i handen men slog också ofta i en trave böcker, som de hade liggande bredvid sig på en bambumatta, förmodligen för att förläna proceduren ett sken av vetenskaplighet. Blonde »Svarten» Ivegren lät spå sig men blev väl inte mycket klokare på sina framtida öden, då ingen tolk var närvarande vid tillfället.

Ljusgula och brandgula.

I det färgsprakande gatulivet, där särskilt männens och kvinnornas fotsida kjolar bidrog till färgglädjen, företräddes den gula komponenten av två företeelser. Ljusgula hundar och i brandgula klädnader utstyrda munkar förekom ymnigt. Hundarna är heliga i Rangoon och lever i halvvilt och herrelöst tillstånd på gatorna. De lämnar rikliga bidrag till stadens dåliga hygien, men ingen gör dem något för när — kanske bor en avliden anhörigs själ i hundens stofthydda.

Det imponerande antalet munkar förklaras av att det fortfarande är vanligt, att ynglingens uppfostran avslutas med några månader eller något år som munk. En del ynglingar finner emellertid så stort behag i det lättjefulla livet som munk, att de aldrig lägger av den brandgula dräkten och fortsätter att raka hjässan kal. För att inte hjärnan skall smälta till marmelad i den starka hettan använder munkarna i stället för huvudbonad ett litet parasoll. Man såg sällan en munk promenera ensam. De gjorde alltid sällskap med varandra, två och två eller i större förband.

»De lyckliga leendenas land».

Munkarna anses vara de lataste individerna i Burma, och det är ett högt betyg i lättja. Indolensen utmärker burmesen. Landets natur är rik och givmild, så burmesen har ej behövt anstränga sig överhövan för att bärga sitt levebröd och be-

sväras inte av någon ambition att sträva efter rikedom, att lägga på hög.

Här och var på gatorna kunde man se vuxna burmeser fördriva timmar med att ligga eller huksitta på trottoarerna och spela luffarschack med kapsylerna från öl- eller coca-colaflaskor. En gång tittade jag på hur fem burmeser skulle lasta några säckar på en kärra. Alla fem tog tag i säcken och under ett väldigt tjatter hjälptes de åt att slänga upp säcken. Sen satte de sig i huk på trottoarkanten, pustade, tjattrade vidare och rökte sina cigarrer, innan de hämtat krafter och koncentration för nästa säck. Den belåtenhet deras ansikten avspeglade för varje pålastad säck kunde inte ha varit större, om de gjort avgörande målet i en landskamp i fotboll.

Belåtenheten, sorglösheten och deras uttryck erinrade om en vanlig beteckning på Burma — de lyckliga leendenas land. Det pärlvita, breda, ohämmade, levnadslustiga leendet var det man först och sist observerade, när man studerade folktypen. Burmeserna lär vara en blandning av kineser och hinduer. De äro små till växten, bruna, nästan svarta i huden, håret är korpsvart, ögonen vänligt brunsvarta och tänderna vitare än vad jag tidigare sett hos någon människa, men därvid kanske kontrasten mot den mörka huden förstärkte intrycket av bländvitt. Lättjan är frånsidan på den medalj över burmesens karaktär, där framsidan visar glättighet, vänlighet, hjälpsamhet och förnöjsamhet.

Det stelt korrekta i genomsnittssvenskens attityd smälte i burmesernas vänliga atmosfär. Stig »Tvilling» och jag gick ut en dag för att fotografera litet på gatorna. Jag märkte snart, att jag utan »svenska» hämningar gav mig in i samtal med invånarna. De förstod inte ett ord av vad jag sa och jag inte ett ord av deras tungomål — men vi förstod ändå varandra riktigt bra. Den uppståndelse jag väckte i ett gathörn, där jag försökte prata och flirta litet med en ettårsbaby, som red gränsle över mammans ena höft, kunde inte ha varit gladare. Tjattrande människor omgav snart Stig och mig, alla med gestrande goda råd till mig om vad jag skulle göra för att vinna

babyns bevågenhet, så att Stig kunde ta en plåt av oss. Babyn förblev ståndaktig i sin blyga motvilja mot främlingen, men folk hade elementärt roligt åt mina fåfänga försök. Vad skulle hända med en burmes, om han började bära sig åt så med en svensk mammas ettåring på Stureplan?

Historia och politik.

Tillbaka på hotellet fick vi celebert besök. Den svenska konsuln Mons Hallberg kom och hälsade på oss. Han är född i Halmstad men hade bott i Fjärran Östern i många år och i Rangoon sedan tiden före andra världskriget. Om Burma och burmeserna visste han alltså det mesta, som kan vara värt att veta.

Fram till kriget var Burma en engelsk koloni, nedre Burma med huvudstaden Rangoon sedan 1826 och övre Burma sedan 1886. Under kriget invaderade och ockuperade japanerna landet. Hallberg flydde då till fots till Främre Indien, en liten nätt promenad på 120 mil, delvis genom djungler och över bergskedjor. De sår i Rangoons utseende, som ockupationen vållade, hade ännu ej läkts. Det bar bl. a. svenska konsulatets byggnad vittne om, avhuggen som den var av en japansk bomb.

Staden hade före kriget varit mycket vacker, men restaurationen gick med burmesisk fart, dvs. långsamt. Kanske hade takten i återuppbyggnadsarbetet varit snabbare, om engelsmännen fortfarande hade varit herrar i landet. Men efter kriget hade britterna givit efter för de burmesiska strävandena efter självständighet. Nu styrs landet av en president, en parlamentarisk regering och en kongress.

De politiska partierna är många och svåra att avgränsa. Överhuvud är den politiska atmosfären osäker och otrygg. Burma ligger inom »den röda flodens deltaland». För ett par år sedan hade ett par politiska gangsters, beväpnade med kulsprutepistoler, trängt in i konseljsalen och mejat ned hela regeringen. Endast en minister överlevde attentatet. Gärnings-

männen blev visserligen fast och vederbörligen avrättade, men lugnet hade fördenskull ej blivit större. En klok och energisk utrikesminister hade sedan gjort stora insatser för landet men vid ett bombattentat för något år sedan hade han bokstavligen förintats.

Hallberg gav oss många värdefulla tips om Rangoons sevärdheter och bjöd ett par av truppens deltagare på en dags jakttur i djunglerna närmast huvudstaden. Det blev Wolf och Stickan Carlsson, som följde med. De var visserligen utan jaktbyte vid återkomsten men försedda med en smärtsam solbränna och målande skildringar av sina »fullträffar». Skjutit hade de, men det är inte så lätt att träffa fågeln i flykten. Jaktsällskapet, som letts av en engelsman, hade varit eskorterat av beväpnade soldater till skydd inte mot de vilda djuren utan mot rövarband, som annars förvandlar jägaren till villebråd.

Egentligen skulle Hallberg ha rest till Indien på en affärsresa vid tiden för vårt besök, men nu uppsköt han älskvärt sin resa för att titta på våra fotbollsmatcher och vara oss behjälplig med tusen och en detaljer. Särskilt tacksamma var vi för att han ordnade så att vi, när det passade oss, fick tillträde till Kokine Swimming Clubs härliga swimming-pool i stadens utkant. Den var en oas undan stadens värme och stank, och vi utnyttjade den flitigt. Poolen var f. ö. en nagel i ögat på den nationalistiske burmesen. Den ägdes helt av engelsmännen, som ej tillät de infödda att bebada den. Den var heller aldrig överbefolkad. Vi tillbringade många timmar där, latade oss på bassängkanten eller i vattnet, måste krypa in i skuggan ibland för att inte bli sönderbrända, åt lunch, som hotellet skickade med oss i korgar och mådde gott. Ibland spelade vi polo, men vi vågade inte anta den inbjudan till polomatch, som klubben skickade oss.

Burmesisk skolplikt.

På min begäran skaffade mig Hallberg möjlighet att bese burmesiska skolor. Utrustad med en rekommendationsskrivelse

från Skolöverstyrelsen och ett introduktionsbrev från engelska konsulatet i Rangoon begav jag mig till ecklesiastikdepartementets burmesiska motsvarighet. Jag frågade spelarna, om någon hade lust att följa med och titta på en burmes-skola, och det var många pigga på, men mitt besök råkade sammanfalla med första resan till swimming-poolen, och då blev jag ensam.

För första gången i mitt liv tog jag en rickshaw. Jag visade kulin adressen och sökte även muntligen få honom att förstå, vart jag ville. Men det skulle visa sig, att han var skickligare i löpning än läsning. Han sprang lättfotat med mig genom gator, som var fyllda av butiker och försäljare och ätande kunder. Lukten fick mig att längta efter flygplanets pappers-påsar. Så kom vi till adressen sådan han uppfattat den. Jag hoppade ur det smidiga ekipaget, som han så skickligt lotsat mellan bilar, kärror och andra trafikanter, betalade och såg mig om efter Public Instruction's Office, som emellertid inte stod att upptäcka någonstans. En skara nyfikna burmeser samlades omkring svensken, som måtte sett ut som ett burmesiskt frågetecken. En av dem förstod min engelska — och log det lyckliga leendet. Rickshawkulin hade sprungit med mig till rätt gatunummer på fel gata, och jag var nu längre från adressen än när jag startade från hotellet. Men en cykelkuli erbjöd mig transport på sin människopakethållare — en bekväm korgliknande inrättning framför cykelns framhjul — och han pinnade på så bra, att jag inte kom många minuter försent.

Departementet påminde inte precis om ett svenskt dito. Trätrappor och korridorer med gamla halvmurkna golv förde mig till U Kaung, assistant director för undervisningsväsendet.

Han var lika nyfiken på Sveriges som jag på Burmas undervisningsväsen. En gång hade han under en europeisk resa varit i Köpenhamn och uttryckte nu med burmesisk artighet sitt beklagande av att han ej haft tid att resa till Stockholm. Då han redogjorde för burmesernas skolor, bad han mig förstå, att landet ej hade många självständiga år på nacken och att massor med arbete och bekymmer tornade upp sig för de styrande, inte minst då det gällde undervisningen. Men man

hade fullt klart för sig, att goda skolor och god undervisning var kungsvägen till civilisation, till andlig och materiell utveckling. Inte utan stolthet berättade han, att man för två år sedan antagit en lag om obligatorisk skolgång i fyra år. Men det var bara början, fortsättning skulle följa.

Tanken på de många oinregistrerade barnen och omöjligheten att få en exakt siffra på folkmängden vare sig i Burma eller Rangoon kom mig att fråga, om lagen kunde efterlevas. U Kaung medgav uppriktigt, att trots lagen många barn aldrig kom till någon skola. Men man var optimistisk, eftersom man såg, hur antalet steg för varje år. Nåja, det gick inte så smärtfritt att genomföra den obligatoriska skolgången i Sverige heller, tänkte och sa jag.

Rektorn i Rangoon.

Papperstravarna på Kaungs skrivbord förmådde mig att bryta upp från hans i övrigt spartanska ämbetsrum tidigare än jag velat. Han följde mig emellertid ned på gården och placerade mig i en spattig bil, som tydligen tillhörde ämbetsverket. Ofrivilligt och taktlöst måtte jag ha rynkat på näsan inför bilen, men Kaung skrattade befriande och sa, att burmesiska staten var fattig och inte hade råd att köpa några nya bilar. Chauffören var emellertid ett med sitt fordon, och fast det gnällde och gnall, forcerade han det med suverän skicklighet genom en massa gator till den skola jag skulle bese.

Det var Central State Post Primary School, dvs. en skola för barn och ungdomar, som gått igenom primary schools och nu frivilligt fortsatte skolgången. Men det kostar vederbörande pengar, och om också inte avgifterna var direkt avskräckande — minimibeloppet var 8 rupier, dvs. nära 9 svenska kronor i månaden — så förekommer det, att elever avbryter skolgången något år för att tjäna ihop till den fortsatta utbildningen.

Detta berättade mig skolans rektor, Ba Than Tin, när jag kommit in och slagit mig ned i hans rektorsexpeditions gäst-

stol. Den stod mittemot hans skrivbord mitt på golvet i det för övrigt omöblerade stora rummet. På bordet en ringklocka, som Ba Than Tin med jämna mellanrum och med en elegant handrörelse trakterade för att utdela en order till skrivbiträdet eller vaktmästaren, som från det angränsande rummet kom inrusande och nalkades mäktig chef med stor respektfullhet. Han tyckte om att imponera och nog var han värdig tillräckligt. Men han såg inte ut som en burmes. Ansiktet var smalt, näsan hade skarpskuren rygg och var inte tillplattad varken upptill eller nertill, ögonen var skarpa och befallande, leendet varken lyckligt eller olyckligt men medvetet. Ingen fanns jag kunde fråga, men nog var han gissningsvis mera indier än kines, om man nu räknar burmeserna som en blandning av båda dessa raser.

Men luktade som en burmes — det gjorde han. Så länge vi satt och pratade, märkte jag inte mycket av hans vittring, men när han sedan skulle visa mig omkring i skolan, kom han mig vid flera tillfällen luktnära. Man ska ju se på folk man talar med, och jag bjöd ärligen till så länge jag kunde. Till slut tvingades jag dock att vända min svenska nos åt sidan och snappa efter litet friskare luft än den som Ba Than Tin andades ut, för den var vidrig. Jag begrep inte då, att den gode rektorn var hemfallen åt beteltuggandet, men jag har förstått det, sedan jag känt och identifierat den vidrigt syrliga lukten vid andra tillfällen.

Undervisning.

Klasserna vi besökte i Ba Than Tins skola, som endast hade manliga elever, var stora, genomsnittligt 40 elever, klassrummen enkla liksom skolmöbler och undervisningsmateriell men elevernas disciplin och uppmärksamhet fantastisk. Ynglingen satt inte här för att han var tvungen utan för att han ville lära sig något. Han sög till sig kunskaper som ett läskpapper suger bläck. Lärarna undervisade väsentligen ge-

nom att prata själva. Eleverna, i 12—20 års åldern, hörde på, och även om jag inte förstod ett ord av vad de sa på sin burmesiska, så kände jag, att de följde med. Ett klassrum låg innanför ett annat med dörr emellan. Den fick stå öppen, och lektionen i det ena rummet störde inte av att man hörde lärarens röst från det andra.

Undervisningsämnena var burmesiska, engelska, matematik — logaritmer i högsta klassen — geografi, historia, medborgarkunskap och teckning. Den engelska lektionen hölls på engelska av en liten, späd och europeiskt målad burmesiska, som inte hade några som helst disciplinsvårigheter. Hon läste med sin klass en ganska svår engelsk text, som inte behövde översättas i sin helhet. Ett eller annat ovanligare ord fick eleven förklara — på engelska. — Audible? — Can be heard.

Skriv- och räkneböcker tittade jag litet på, när jag gick förbi någon bänkrad. De var synnerligen välhållna och välvårdade — papperet är dyrt här. Stavningen kan jag inte yttra mig om, men jag finner de burmesiska skrivtecknen mycket vackra men knappast praktiska. Bedöm själv!

Så här står det på en burmesisk matsedel jag har i behåll. Det betyder kaffe. Åtminstone fick jag det, när jag pekade på de mystiska tecknen.

Svensk — burmesisk korrespondens.

Från barnen i den stockholmsskola, där jag tjänstgör, hade jag fört med mig massor av teckningar och även en del brev på engelska. From a Swedish boy, 14 years old. Jag delade ut av både teckningar och brev, sen jag berättat litet om Sverige. Dvs. först när jag kom in i ett klassrum i sällskap med Ba Than Tin, satte han sin förnäma näsa i vädret, klappade i händerna tre gånger och introducerade mig. Det var en stor ära osv. Le-

daren för det svenska fotbollslag, som gästade Rangoon osv. Han var vältalig och jag fick bjuda till att inte ramla för hastigt och klumpigt ned från den piedestal, där hans längtan att imponera placerade mig. När jag någon gång stack in en fråga om Sveriges läge i mitt anförande, fick jag sällan svar. En av pojkarna sa, att det låg någonstans öster om England. Tja, fråga en svensk 17-åring om Burma! Snö hade de aldrig sett, bara hört talas om. Men teckningarna och breven gick åt som smör i solsken. Teckningsläraren tillkallades, och han valde ut några av elevernas arbeten, som jag fick med mig i retur. Själv gav mig läraren en akvarell, som han målat av en burmesiska i nationaldräkt.

Breven intresserade mycket, och eftersom jag skulle stanna i staden några dagar till, sa jag till ynglingarna, att om de ville korrespondera, kunde jag ta med mig deras första laddning brev, så sparade vi några porton.

Ett par dagar senare kom rektorns egen son och en kamrat till honom, som var skolans scoutledare och fotbollsstjärna till mig på hotellet. De hade med sig dels ett tiotal svarsbrev, dels en skrivelse från rektorn, där han bad mig om ett uttalande om det intryck hans skola gjort på mig. Hans skola skulle sätta så stort värde därpå. Jodå, visst skrev jag, på Djurgårdens bästa brevpapper. Inte om skolans yttre, lokaler och materiell, som ingalunda imponerat. Men gärna betygade jag skolan och dess chef min högaktning för det som är viktigare än skolhuset: för skolandan, lärarnas och elevernas känsla av samhörighet i strävan mot ett gemensamt mål.

Svarsbreven från burmeserna till de svenska barnen visade sig innehålla utom brevraderna olika amatörfoton av burmesernas frihetsmonument. Det är det unga Burma, som ska göra landet lika lyckligt som invånarnas leenden. Många av pojkarna såg ut att vilja viga sitt liv åt den uppgiften. Lycka till!

Första matchen.

Sex dagar efter avresan, torsdagen den 16 november, spelade vi vår första match på turnén. En buss stod hela vår vistelsetid i Rangoon till vårt förfogande. Den var inte elegant men effektiv. Sidorna på bussen var fullklistrade med affischer om våra matcher. Bussen kördes av en indier, som hade munnen full av guldtänder, vilka han gärna visade i glada leenden. Han hette faktiskt Alexander men döptes av oss till Burma-Knutte. Under ilsket signalerande i alla gathörn körde han oss till den plan, där vi tränat dagen före. Läktarna var fullproppade av omkring 12.000 åskådare, och det var inte lätt att ta sig in till omklädnadsrummen genom folkmyllret utanför insläppen.

Spelare och reserver hade klätt om på hotellet och bytte nu bara ut gymnastikskorna mot bollditona. Ledare och reserver fick sig en bänk anvisad innanför ett staket, som omgav spelplanen. Staketets uppgift var förmodligen att skydda spelare och domare mot eventuella attacker från en publik, vars temperament kan vara litet nyckfullt. Som säkerhetsåtgärd skulle emellertid staketet inte ha förslagit långt. För säkerhetens skull hade ett kompani soldater kommenderats ut och fattat posto med 20 meters lucka runt hela planen. De soldater, som placerats mot stenmuren, tyckte jag synd om. De var tydligen beordrade att hela matchen stå med ryggen mot planen för att kontrollera, att inte folkmassan på busstaken hoppade över stenmuren. De stod 20 meter från planen men fick inte se på matchen. Kanske de sneglade.

Själv utsattes jag för uppmärksamheten att eskorteras upp till en hedersbänk, där jag kände igen U Kyaw Min och konsul Hallberg, som föreställde mig för kongressens talman. Sedan spelarna kommit in på planen, djurgårdarna artigt och burmeserna översvallande applåderade, travade talmannen ned och hälsade på båda lagen och den kinesiske domaren, som sedan flöjtade till spel. Så här såg det första djurgårdslag ut, som spelat fotboll i Burma: Ove Nilsson; Ingvar Pettersson, Arne Blomqvist; Stenman, Ivegren, Hans Andersson; Pedde Jonsson,

Forsberg, Jeppson, Cederborg, Nyström. I andra halvlek satte vi upp Hans Tvilling som inner i stället för Nisse Cederborg, som kroknade i hettan, och Stig Tvilling gick in som vänsterhalv.

Burma-laget satte upp en väldig fart, men man såg snart, att deras teknik ej var av högsta klass och spelmetodiken ganska slumpartad. Spelet böljade fram och tillbaka men avbröts i 14:e minuten av ett publikt jätteskratt. Nyström fintade omkring på sin vänsterytter, men då han äntligen kom i fritt läge och skulle slå in centringen, sprack bollen och flyttade sig inte längre än ett par meter. Burmesens förmåga att glädjas som ett barn kom riktigt tydligt fram vid det tillfället. Folk skrattade, så att de grät. Själva Kyaw Min hade ohejdat roligt.

Nästa sensation var obehagligare för oss djurgårdare. Burmeserna gjorde mål. Deras vänsterback drev upp bollen i underfundiga sick-sackmanövrer, attackerades obeslutsamt och slog från vänsteryttern in en bra centring, som centern satte huvudet till ganska långt från mål. Elegant båge på bollbanan, Ove sprattlade förgäves, och publiken tjöt av glädje. Kyaw Min vid min sida pratade burmesiska med talmannen och engelska med mig utan att lyssna på eventuell replik. Hans pepparkornsögon sammetsglänste av fröjd.

Våra pojkar på planen tog det lugnt, och jag var faktiskt inte ett ögonblick orolig för utgången. Men tiden gick, och åtskilliga goda chanser förspilldes, innan vår ny (för) värvade högerinner Foppa Forsberg fick slag på en boll, som rann in vid Burma-keeperns ena stolpe. 1—1 i halvtid.

I andra halvlek blev djurgårdspressen successivt kraftigare. Sen Pedde gjort 2—1 i tolfte minuten, gav burmeserna slaget förlorat. Deras krafter tog slut, och på tretton minuter gjorde Foppe ett och Jeppson två mål till, det sista ett sånt där typiskt Jeppe-mål, frambrytning i centern på en ytterpassning och kanonskott. Publiken belönade detta mål med en visserligen diskret men dock applåd. Annars hör det inte till vanan här att applådera gästernas prestationer.

De sista tio minuterna kunde det ha blivit fem mål till. Burmeserna var alldeles utpumpade, men våra pojkar kunde inte koncentrera sig på målfabrikationen. Hettan hade tagit ut sin rätt, och jag tror inte, att jag nånsin sett så våta djurgårdströjor efter en fotbollsmatch som nu.

Nöjda med premiärens resultat var vi dock smått konfunderade över publikens kallsinnighet. Vartefter vi spelade flera matcher lärde vi oss, att åskådarnas uppskattning kunde mätas i suset på läktarna och inte i applåder. Under vår första match susade det nog mest, när kapten Ivegren dök fram med sitt blonda huvud och skallade bort burmesernas luftpassningar. Nickar på 25—30 meter hade man ej sett förr, föreföll det, och Arne Blomman nickade också ibland från sin högerbacksplats, så att det susade på läktaren.

I de matchreferat, som kom under våra ögon, var kritiken mycket välvillig. Ivegren hade döpts till Snöbollen och Arne kallades Blackie, båda på grund av sin hårfärg. I stil härmed nämndes tunnhårige Stenman som Baldie — Flintis. New Times of Burma talade redan i rubriken om svenskarnas synkroniserade och välorganiserade lagspel. The Burman meddela de, att biljetterna slutsålts i förköp och att massor av folk sedan tidigt på dagen skaffat sig bra utkiksplatser i planens omgivningar — det var väl på busstaken det — för att bevittna svenskarnas »imponerande debut». The Nation talade om »svenskarnas obevekliga spel» och den »mäktiga europeiska maskinen».

Tidsfördriv och garden party.

Kvällarna i Rangoon hotade att bli ganska tråkiga. Det fanns ett par nöjespalats med dans och taxigirls, men ställena verkade skumma och utövade ingen dragningskraft. Gatorna var också skumma på kvällarna i den sparsamma belysningen. Något nattliv var det inte på dem, snarare nattsömn här och var.

En kväll gick vi på bio. Det fanns gott om sådana, och vi

valde Esther Williams för att instudera nya tricks till övningarna i Kokines swimming-pool. Största behållningen av kvällen fick Wolf. Hans ena skinka uppvisade någon timme efter hemkomsten en plommonstor bulnad, som sen svällde ut till äpplestorlek — modell Åkerö i både form och färg. I bambustolarna på biograferna och litet varstans lever en insekt, som bär sig åt så där med människornas mjuka kroppsdelar. Svullnaden gick över på ett par dagar, men Wolfs rastlösa lekamen sökte ovanligt sällan sittande vila under tiden.

För att fördriva litet dödtid samlades vi ganska ofta i hotellets bordtennis-salong, en taklös cementgård, ingärdad av tre väggar till hotellet och en stenmur och med en uppsättning prydnadspalmer i varje hörn. En turnering i dubbel arrangerades med hoplottade par. Hasse Tvilling och kassör Arne hemförde så småningom segern. Sedan valde vi lag och spelade single mot varandra. Förmodligen vann det ena laget. Bollteknikerna Foppa, Nisse och Tvillingarna visade sin begåvning även i bordtennis, att inte tala om Jeppson, tennisspelare, som slår hårt och säkert även på liten vit boll av celluloid.

En kväll var Astley och jag inbjudna till ett garden party hos en engelsman, som längtade efter inside informations från den engelska fotbollsvärlden. Han bodde i en villa någon mil utanför stadens centrum. Värdens livréklädda chaufför kom och hämtade i en lyxbil, och sen vi blivit vederbörligen introducerade, gick vi omkring på engelskt manér på en grusplätt utanför huset, där han bodde, och pratade, hela tiden omsvärmade av några infödda tjänare, som bjöd på delikatesssandwiches och förfriskningar. Glaset man fick i handen skulle man akta sig för att dricka tomt, om man inte ville ha mera i det. Det gick inte an att prata med glaset tomt. Bland de med undantag för mig uteslutande engelska gästerna befann sig också engelske ministern med maka. Trevliga och ytterst korrekta människor förstås, som har tagit sitt England med sig och säkert styvare än engelsmännen i moderlandet håller på det engelska i umgänge och uppträdande. Under samtalens gång lät de svensken ana, att man inte hade alltför höga tan-

kar om burmesernas förmåga till självstyrelse. Den förtäckta kritiken bestod mest i skildringar av hur välordnat allt hade varit före kriget, och hur långsamt uppbyggnadsarbete och reparationer fortskred.

Värden själv släppte inte Astley. Han bjöd oss två på middag, sedan de övriga gästerna efter ett par timmars party avlägsnat sig, och sedan gick de två noggrant igenom samtliga ligalags samtliga spelare från hedenhös och till våra dagar. Värden hade själv spelat i ett andra-divisions-lag en gång, som varit nära att promoveras till första divisionen. Jag förstår inte, hur han härdade ut så långt borta från de engelska fotbollsplanerna.

Tumult på läktaren.

Vår andra match i Rangoon spelades på lördagseftermiddagen den 18 november. Antalet åskådare var detsamma som i första matchen — fullsatt. Den här gången upptäckte jag en läktarsektion, som var alldeles brandgul. Mycket riktigt, det var en sektion upplåten för de buddistiska munkarna.

Hans Tvilling var blek av diarrén, så vi spelade med Stig som vänsterhalv. På högeryttern uppträdde »Kinesen» Pettersson, som naturligtvis tilldrog sig särskild uppmärksamhet från publiken på grund av sitt ursprung.

Efter två minuters spel skulle han ha blivit observerad i alla fall, för då gjorde han 1—0. Men sedan var matchen mållös, tills Burmas högerback i mitten på andra halvlek i en trängd situation sparkade bollen i eget mål, därmed förekommande Jeppson. I stället gjorde nu Jeppe ett tredje mål, men det tyckte domaren inte om av någon anledning, som vi aldrig förstod. Han var burmes, så det gick inte att fråga honom heller. Ingen av våra spelare demonstrerade mot bortdömningen. Rådet att i såna situationer hellre tiga och svälja förtreten följdes perfekt. Men nog skulle det ha varit intressant att veta, vad Ivegren tänkte, när domaren blåste frispark till Burma,

för att han gjorde en elegant saxspark i oträngt läge. Saxsparkar är tydligen inte tillåtna i Burma.

Matchen i sin helhet var litet enformig. Visserligen kom burmeserna upp i några farliga anfall och hade även två skott i Oves planka, men i stort sett var det spel och åter spel mot Burmas mål. Jeppson brukar kunna låta envist övertag i spel kulminera i mål, men den här gången var hans kanon inte i bästa trim.

Två episoder i matchens slutskede gav dock litet färg åt skådespelet. Av för oss förborgad anledning utbröt tumult bland den del av kortsidans publik, som tagit plats i gräset mellan läktaren och staketet. Ridande polis galopperade dit i sporrsträck. Deras sätt att kväva upprorsungen var drastiskt. De hade långa bamburör, som de lät vina över den tjutande massans huvuden, och en del slag träffade nog i huvudena också. Det såg ut att vara mer våld än nöden krävde, men kanske är det bättre att stämma i det burmesiska temperamentets bäck än i dess å. Lugnet återställdes effektivt.

Några minuter senare jublade hela publiken. Det var domaren, som höll på att tappa byxorna. Han blåste av spelet i sin kritiska belägenhet, sprang med händerna om byxlinningen av planen och fick låna ett bälte av en tillskyndande funktionär. Publiken skrattade hjärtligt och länge åt hans missöde, och jag skulle tro, att detta blev matchens behållning för många åskådare.

I första matchen sprack bollen, i andra domarens byxor. Vad skulle spricka i tredje matchen?

Chinlon.

Men före tredje matchen var det söndag, och då var vi åter ut till bollplanen men inte för att varken spela eller träna utan för att titta på burmesernas favoritspel, chinlon. Så heter en boll av flätad rotting, 13 cm i diameter. Genom att den har lufthål rör den sig långsammare i luften än en gummi-

boll eller fotboll. Spelet går helt enkelt ut på att hålla bollen i luften så länge som möjligt. Alla kroppsdelar får användas utom händer och armar, alltså som i fotbollsspel. Det blir mest fötterna, som kommer till användning förstås, och för att spelarna ska få den rätta kontakten med chinlonen spelar de barfota. Utför spelaren särskilt svåra stötar på bollen, får han högre poäng än för vanliga kickar. Chinlon kan spelas single eller i lag om 2—5 stycken. I lagspel ställer spelarna upp i en ring, och chinlonen vandrar mellan spelarna, som då inte tar mot passningarna på enklaste sätt utan med avsikt krånglar till situationen, så att de får visa upp någon specialitet.

Chinlonen är mycket populär i Burma och spelas även i Thailand och Vietnam. Det finns professionella spelare, som förtjänar sitt levebröd på sin skicklighet i spelet. Smågrabbar och ynglingar sågs ofta träna på gatorna, men då hade man vanligen inte en riktig boll utan spelade med en hemmagjord tygboll, en hopkramad tidning eller liknande.

Våra värdar hade hyrt ett gäng på 5—6 durkdrivna specialister för en uppvisning, och deras färdighet var imponerande, särskilt förmågan att bedöma bollbanan och träffa bollen exakt och välberäknat utan att ens se på bollen hela tiden. Ofta slogs chinlonen över huvudet på en spelare, som troligen skulle ha fått skämmas, om han vänt sig om för att samla upp den. I stället snärtade han upp underbenet bakåt och med en exakt träff av fotbladet returnerade han bollen över sitt huvud igen. Mera sällan spelades bollen med vristen. Fotbladet och fotens insida användes mest. Ibland mötte man bollen genom att kasta upp vänstra benet i luften, låta bollen glida förbi det och just som den skulle ta mark snitsa till den med högra fotbladet. Och inte bara snitsa till den hur som helst utan så att bollen i en beräknad båge kom inom räckhåll för en medspelares fötter.

Ja, chinlonspelarna var fenomenala artister, och hade vi haft någon nöjespappa med i truppen, hade det nog blivit engagemang direkt. Filmherrarna Rune och Lennart förevigade prestationerna, och litet till mans kände vi på chinlonen. Till en

början hade inte ens de mest tekniska av våra spelare så lätt att komma underfund med tekniken. Men vi fick med oss några bollar till swimming-poolen på eftermiddagen och där blev det träning med den nya leksaken. Gefundenes fressen för småtricksiga tvillingarna, Stenman med flera. Något mästerskap nådde de inte. Det behövs det nog åtskilliga timmars träning varje dag i åtskilliga månader för att uppnå.

En diplomat.

På väg till swimming-poolen tittade vi på hästkapplöpningar på Rangoon Turf Clubs stora bana någon mil utanför själva staden. Några av oss spelade på toto, och jag tror, att kusexpert Stelius förtjänade några rupier på besöket. Läktarna var betydligt ståtligare än fotbollsplanens men glest besatta. Längtan till Kokines bassäng besegrade snart vår speldjävul.

Efter badet satt jag i väntan på spelarna och pratade litet med Burma-Knutte, som var mycket diplomatisk. Han ledde in samtalet på sin usla bostad, sin stora familj, sin blygsamma lön och nämnde i förbigående, att indierna ofta var i Rangoon och spelade fotboll. Han fick stora drickspengar av dem, och när Hälsingborg var här och spelade förra året, hade han också blivit ihågkommen. Även om jag redan från samtalets början förstod, vartåt det lutade, kunde jag inte låta bli att beundra den bakom en förströdd ton förtäckta strategin. Anfallet var väl planerat och segt genomfört. Via kassör Arne ledde det också så småningom till det åsyftade målet. Jag hoppas, att Burma-Knuttes hustru och många barn, om de nu verkligen existerade, fick litet med av dusören.

Barfotaspelare.

Dagen därpå spelade vi vår tredje och sista match i Rangoon, fortfarande matchtid kl. 16.15. Promenader på förmiddagen tilläts gärna av lagledningen, men efter lunchen fick ingen

av spelarna vara ute i den starka hettan, utan då dåsades det på hotellrummen, spelades litet pingis och kopplades av. Ingenting får under en sådan turné äventyra ett gott resultat på fotbollsplanen — det är en oskriven lag, och även om ett sådant påbud kan kännas litet sårande för individens personliga frihetsbehov, saboteras det aldrig. Ja, i Rangoon var inte frestelserna så stora. Ett relativt svalt hotellrum var behagligare att vistas i än att promenera på de illaluktande, solstekta gatorna.

Första halvleken såg inte så lustig ut för oss svenskar. Vi hade åter med Hans Tvilling, nu som högerinner, och i målet, stod Kjell Cronqvist, svensk fotbolls mest ambitiöse spelare. Han har sina egna träningsmetoder, går vanligen med en tennisboll i fickan, som han då och då bollar med för att träna greppsnabbhet och reaktionshastighet. Och så hoppar han rep på mornarna. Det vållade hans rumskompis Lasse Andersson bekymmer. Lasse hör till den kategori människor, som sover bra på mornarna. Kjell däremot är konditor i det civila och van att gå upp tidigt. Och dagen vore förstörd för honom, om han inte fick börja den med att hoppa rep. Lasse kom ganska snart och undrade, om han inte kunde få byta rum med någon annan. Att förmå Kjell att ändra repertoaren var ogörligt.

Nu gjorde Kjell en bra match, och det var tur för oss det, för burmeserna, som mönstrade ett utvilat lag, gjorde en jämn första halvlek och var närgångna vid och inom vårt målområde. En indier spelade vänsterinner i burmes-laget. I likhet med sina landsmän uppträdde han barfota på planen, dvs helt barfota är inte indierna. Inga strumpor och skor men runt vristen och i en slinga mellan stortån och »pekfingerstån» har de en elastisk linda. Att den här indierns fötter var starka och oömma fick vi under matchens gång bevis för. Han slog ihop om en boll med Nisse Cederborg, som linkade efter kollisionen. Indiern lät sig inte bekomma utan fortsatte att lägga upp spelet på ett klokt och mera taktiskt sätt än vad hans burmeskamrater förmådde.

Första halvleken slutade oavgjord, och jag var nog litet ängslig, att sprickan i vår tredje match skulle drabba oss och vårt spel. Men det blev Burma-laget, som sprack i andra halvlek. Jeppson besvärades av en ond stortå, men i andra halvlek lossnade det både för honom och hela laget. Jeppe gjorde tre mål, Pedde ett från sin vänsterytter och Stenman placerade en straffspark på rätt ställe. Slutresultat alltså 5—0. Matchen leddes mycket bra av major Webb, en gladlynt, uppnäst engelsman, som var instruktör i Burmas armé. Då våra spelare efter matchens slut formerade linje i planens mitt, hälsades de av publiken med en generös applåd som tack för de tre matcherna. Så halades Djurgårdens klubbfana ned från det gästande lagets flaggstång.

Gröna flugor på Hai Hing.

På matchdagens kväll hade konsul Hallberg med fru och en norsk kapten med det svenska namnet Johan Nilsson inbjudit oss till cocktails och supé ombord på ångbåten Hai Hing, där kapten Johan var befälhavare. Hai Hing låg i hamnen inte långt från vårt hotell och lastade ris, som skulle till Hongkong. Kaptenen var gammal god vän med Hallberg, som på detta sätt ville tacka oss för den reklam för Sverige, som våra segrar på fotbollsplanen väl betydde.

Vi blev mycket hjärtligt välkomnade av befälet, som bestod av danskar och norrmän. Första timmen av festen tillbringades nere i kaptenens kajuta, där allehanda läskande drycker serverades och i den fruktansvärda hettan transpirerades. Svetten rann och gjorde oss aptitliga för de tusentals gröna insekter, som svärmade omkring i rummet. Man kunde inte ställa ett dricksglas ifrån sig utan att lägga en servett över, för då kom en hord av de gröna fäna och sökte suga i sig drycken. De stacks inte, men det var inte så behagligt att ha dem innanför den svettiga halslinningen i alla fall. Vi hade gärna velat gå i shorts och ärmlös montyskjorta, men konvenansen fordrade

långa byxor och kavaj. Den senare åkte så småningom av på både värdar och gäster. Litet svalare var det, när vi efter cocktails och kaffe inviterades till ett tämligen äkta svenskt smörgåsbord i matsalen, som var både rymligare och bättre luftkonditionerad än kaptenens kajuta. Enkelt och kärvt hälsade kapten Johan oss välkomna. Han kunde ha varit urtypen för den nordiska sjökaptenen med sina trofasta och vänliga blå ögon, inte särskilt talför vid festliga tillfällen men säkert en karl att hålla i handen, när stormen tjuter. Sen talade Hallberg, och jag tackade värdfolket och Farsan blev patriotisk, så där sjöngs både norska, danska, svenska och engelska nationalsångerna. Natten blev sen. Det var sovmorgon och matchfritt dagen efter.

Den gyllene pagoden.

Burma-Knutte förde oss förmiddagen därpå till Rangoons största sevärdhet, Schwe Dagon-pagoden, världens största pagod. Den ursprungliga pagoden lär ha byggts mer än 2.000 år före Kristi födelse. Enligt traditionen uppfördes denna över 8 av Buddhas hårstrån, en gåva av profeten till ett par köpmän, som besökte honom, där han satt och mediterade under fikonträdet. Men den helige fäste ett villkor vid gåvan. Hårstråna skulle begravas tillsammans med en relik från Kakusanda, en från Konagamma och en från Kadyapa, tre förbuddhistiska profeter. Köpmännen fann den enes stav, den andres matskål och den tredjes huvudbonad, och över hårstrån och reliker byggdes så pagoden. Enligt en annan uppgift är hårstråna inmurade i pagodens topp, men då måste det ha skett i modern tid, eftersom pagoden, sedan den under århundradenas lopp byggts om och byggts till, torde ha fått sin nuvarande gestalt så relativt sent som för 150—200 år sedan.

Det majestätiska byggnadsverket klarade sig genom andra världskriget utan att förstöras. Japanernas flesta bomber drop-

pade ned i hamnområdet, och Schwe Dagon ligger ett gott stycke därifrån.

I buddhismens länder har Schwe Dagon en nästan oförliknelig nimbus, och massor av pilgrimer vallfärdar till den från Burma och angränsande länder.

Vi hoppade ur bussen i gathörnet framför huvuduppgången till tempelplatsen. Som hastigast tittade vi på några trollkarlar, som visade sina populära konster för en omgivande skara människor. Sen skulle vi börja klättra uppför de många trappstegen till tempelplatsen, som ligger på en 50 meter hög kulle. Men vi blev vänligt upplysta om, att vi nu nalkades en helgedom och borde iakttaga vördnad. Det går till så att man drar av sig skor och strumpor redan innan man sätter foten på det första trappsteget. Barfota — det var det väsentliga. Sen kunde folk både röka och spotta och uträtta sina naturbehov snart sagt var som helst inom tempelområdet — bara det skedde barfota.

Trapporna upp till tempelplatsen var inramade av salustånd och butiker, där allsköns offergåvor och offerattiraljer såldes till tämligen uppskruvade priser, vaxljus, gong-gonger, blommor och pappersprydnader, buddhabilder och bladguld. Det senare användes av den rättrogne buddhisten för att stryka över själva pagoden, något offeraltare eller någon buddhabild. Med dylika offer gör buddhisten vandringen till Nirvana lättare för sig.

Så gick vi uppför det översta trappsteget.

Det hör till tonen bland stockholmspojkar, fotbollsspelare inte minst, att icke låta sig imponeras, i varje fall inte visa det, man må i själ och hjärta vara hur imponerad som helst. Stockholmaren vill i sådana situationer gärna flyta över. Det tar sig uttryck i någon skämtsam vändning, som är avsedd att förta situationen dess högtidliga stämning. Den som inte känner stockholmaren tolkar ofta denna attityd som högdragenhet och nedlåtenhet. Jag tror, att det är den vanan hos stockholmaren, som bl. a. orsakar landsortssvenskens uppfattning, att stockholmaren är huvudstadsdryg.

Här hade jag nu väntat mig att få höra någon sån där spe-

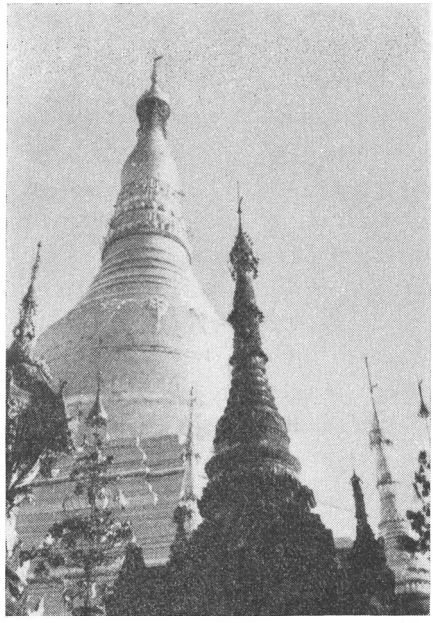

Schwe — Dagon, den gyllene pagoden.

Foto: Berndt Ivegren.

full anmärkning, som skulle dölja betraktarens överväldigade intryck. Men inför Schwe Dagons mäktighet, inför pagodspetsens guldstrålar — här tappade stockholmaren masken. Det blev tyst i truppen — och det var tyst ganska länge. När samtalen kom i gång, var de präglade av miljön, nästan andaktsfulla. Den vanliga jargongen ville sig inte i det här sammanhanget. Upplevelsen var för mäktig. Jeppson gick vid min sida och gav uttryck åt vad säkert alla kände:

— Det här kommer man aldrig att kunna berätta tillfredsställande om, det är för stort.

Sen försökte förstås både han och andra att fånga åtminstone glimtar av storheten i sina kameror. Totalintrycket av pagoden och tempelplatsen kan inte förmedlas med ord — det är för stort.

Vi gick runt tempelplatsen. Månglarna var sannerligen inte utdrivna från den. Den var inhägnad av butiker, där besökarna

liksom i trapporna kunde köpa gåvor, ljus och blommor att offra i alla de omgivande och rikt dekorerade pagoderna, på de omfångsrika altaren och inför de sittande, liggande, upphöjt mediterande och gåtfulla buddhafigurer, som omgav och skymde pagodens fot. Hela tempelområdet lär vara 65.000 kvadratmeter, och största delen av tempelplatsen, som nog hade rymt Hötorget fyra gånger om, var täckt av marmorplattor, vilkas svalka var behaglig för våra bara fötter. Många människor vandrade stillsamt omkring där, många låg försänkta i bön framför buddhabilder och altaren, av vilka somliga dignade av alla möjliga slags offergåvor, inte bara vaxljus och blommor utan skålar med frukter, bananknippen, knivar, böcker, prydnadssaker och husgeråd. Här och var såg man en orangegul munk stanna upp i sin långsamma vandring, falla på knä inför en buddhabild, pressa handflatorna mot varandra och sedan fälla dem och huvudet mot marmorgolvet — stillsamt, andaktsfullt. På ett ställe såg jag under vår rundvandring en ung man bedja — hängivet, bortom tid och rum. På balustraden, som avgränsar platsen från pagodfoten, satt två meter ifrån den bedjande en man i samma ålder, lättjefullt rökande burmesernas eviga cigarr och utan att på minsta vis ådagalägga, att han befann sig på en helig plats.

Själva pagoden var inte öppen vid vårt besök, så vi såg aldrig innandömet. Som intryck räknat kunde det också räcka med exteriören. Pagoden är omkring 120 meter hög, räknat från pagodens fot. Basytan är 7.000 kvadratmeter, och då är inte de omgivande miniatyrpagoderna eller altarna inräknade. Samma storlek kan uttryckas med att diametern i den cirkelformiga pagodbasen är nära 100 meter. Byggnadsstilen är den vanliga pagodstilen, där man alltså inte kan avgöra vad som är vägg och vad som är tak. Innandömet lär emellertid ha 7 tak, vilka i exteriören avsätta lika många mjukt rundade terrasser på väg till den spetsigt smalnande toppen. Pagodens silhuett bildar därigenom en kurvig linje.

Hela pagodens yttre är klätt i guld, visserligen inte i tjocka lager utan i tunna guldblad, som då och då spädes på av offer-

gåvor. Trots att ytlagret alltså är mycket tunt, har man beräknat vikten av guldbeklädnaden till 50 ton. Låt oss räkna! Ett kilo guld kostar idag 7.000 kronor. Det innebär, att pagodens guldhinna idag skulle vara värd 350 miljoner kronor. Men så lyser också Schwe Dagon milsvitt utanför Rangoon och är en fyrbåk för den sjöfarare, som utefter Malackahalvöns västkust ska leta sig in i Rangoon-floden, som mynnar ut i havet tre mil söder om staden.

Prins Wilhelm uppger i en reseskildring, att ännu ingen människa nått Schwe Dagons topp, sedan arbetet avslutades. »Den som kommit längst var en tiger, vilken för några år sedan upptäcktes inom tempelområdet och i förskräckelsen tog sin tillflykt uppför pagodens glatta sidor, varifrån han sedermera nedsköts av ett kompani soldater. En målad gipskatt hugfäster minnet av denna egendomliga tilldragelse.»

Guldhinnan är inte det enda praktfulla och dyrbara i pagoden. Norr om Burmas näst största stad Mandalay i norra delen av det långsträckta landet finns världens största rubinfyndigheter och även andra ädelstensförekomster. En stor del av ädelstenarna har tagit vägen till Schwe Dagons topp. Därifrån glänser 5.000 rubiner och lika många smaragder, 3.000 briljanter och 1.000 diamanter. Dessutom har man runt toppen av spiran hängt upp 100 gyllene och 1.400 silverne små klockor, som pinglar då vinden drar förbi pagoden och sätter dem i rörelse.

Finns det någon byggnad i hela världen, som i rikedom kan tävla med Schwe Dagon?

Kulspel i Burma.

När vi något omtumlade av de förmedlade sinnesintrycken kom nedför trapporna igen, hade en klipsk basarförsäljerska tagit hand om våra strumpor och skor. Hon höll en lång föreläsning för mig om sina insatser och vad de borde uppskattas

till i rupier. Jag förstod inte ett ord av vad hon sa, gav henne tio rupier och mottog en skur av ovett för min snålhet. Det lät åtminstone så. Men jag anade, att skuren varit lika häftig, om hon så fått 100 rupier för sina tjänster, så jag tog det lugnt, i synnerhet som de kringstående försäljarna muntert åhörde hennes utgjutelser. Hade beloppet varit oskäligt lågt, så hade de tagit hennes parti och blandat sig i samtalet.

Burma-Knutte hade tydligen gått och druckit kaffe, så vi fick vänta på honom. Jag använde väntetiden till att ströva omkring på gatorna i närheten och fick då se, hur man spelar kula i Rangoon. Pojkarna var delade i två partier, som vardera lade ut fem kulor i en rad med ett par decimeter mellan kulorna. Mellan raderna var det 7—8 meter. Sen gällde det att träffa motståndarnas kulor med den elfte kulan. Träffad kula returnerades och radades in bland de andra. Spelet pågick, tills det ena laget inte hade någon kula att returnera. Då fick de besegrade tillbaka sina kulor men måste hylla segrarna genom att bära dem ett varv runt spelplanen. Ingen vinningslystnad alltså.

Sättet att avleverera kulan, som skulle pricka, har jag inte sett någon motsvarighet till i Sverige. Den kastades inte och rullades inte. Spelaren höll den mot det kraftigt bakåtböjda långfingret, som sedan snärtade iväg den efter körbanan, där spelet pågick med återkommande avbrott för att släppa fram fordonen, varvid kulorna hastigt samlades upp för att lika hastigt komma på plats igen, sedan rickshawn eller bilen passerat. Långfingret tjänstgjorde alltså som en sorts katapult, och för att i görligaste mån undvika studsar på det ojämna underlaget avlossade skytten kulan så nära marken som möjligt. Pojkarna krälade därför i körbanan, var mycket skickliga och hade ohejdat roligt. Ännu roligare fick de, när jag bad att få vara med, ganska snart besegrades — i min barndom spelade vi pyramid — och ackompanjerad av kringståendes skrattsalvor bar mina besegrare det obligatoriska ärevarvet.

Fest i det fria.

Efter förnyad bekantskap med Kokine-poolen återvände vi till hotellet och klädde om till kvällens begivenhet, det burmesiska förbundets friluftsbankett på fotbollsplanen. Tryckta inbjudningskort på engelska hade sänts till varje man i truppen, och vid ankomsten till planen fick vi var sin toastlista på engelska och matsedel på engelska och burmesiska. Planen var festligt upplyst av kulörta elektriska lampor, då vi anlände på det utsatta klockslaget 18.30. Förberedelserna till festen pågick ännu en god stund, sedan vi kommit, men man hade dukat ett långbord med förfriskningar i form av lemonader, apelsinsaft och coca-cola, så vi behövde inte törsta i väntan på maten och — värden, vår gamle bekanting Kyaw Min. Han kom precis en timme försent. Skulle en svensk värd ha missat tiden så kapitalt, hade han väl fått skämmas ögonen ur sig. Kyaw Min såg inte alls ledsen ut. Storskrattande och med avväpnande gester beklagade han — inte oss, som hungriga väntat på matsignal, utan sig själv. Han hade kunnat komma i tid, sa han, men gått festklädd omkring hemma i sin bostad och väntat på att det skulle bli dags att bege sig till den fest, som han trodde skulle börja 19.30. Ingen av de övriga värdarna eller gästerna — sammanlagt ett drygt 100-tal — hade under väntetiden visat minsta tecken till otålighet, och Kyaw Mins förklaring mottogs av dem som ett roande inslag i programmet.

Måltiden började med en skål ris och kyckling med curry. Så behöll man skålen, och riset i botten fylldes på och bildade genomgående underlag för de maträtter, som sändes runt borden. Uppassarna var inte många, men det ingick inte heller i deras uppgifter att bjuda kring av fatens och skålarnas innehåll, endast att se till, att det inte fattades mat på bordet. I skålar och karotter fanns betydligt flera läckerheter än vad matsedeln gav upplysning om. Det ansågs icke olämpligt att genom smackningar och stönanden av välbehag ge uttryck åt sin uppskattning. Jag smackade åt den rostade ankan och stö-

nade vid en filet i kokosmjölk. Matsedeln användes till att skydda coca-colan i glaset mot de törstiga gröna flugorna.

Mitt under ätandet och smackningarna slocknade hela belysningen, och jag tror, att djurgårdarna hälsade detta intermezzo med glädje. I skydd av mörkret kunde de utan att såra värdarna, som i sin välvilja lade för sina gäster och fyllde matskålarna till brädden med ris och sedan tornade delikatesserna ovanpå, kasta en del av maten under bordet eller stolen. Det var naturligtvis inte så vackert handlat, men den kryddade maten var svår att uthärda för svenska gommar och svalg.

Säkert kom de ratade finesserna i tommare magar än våra. Då tänker jag inte på de objudna gäster, som till ett antal av några hundra åskådade måltiden från läktarna utan på fotbollsplanens objudna gäster, de allestädes närvarande gula hundarna. De såg ut att behöva ett skrovmål.

Vid måltidens slut skålade Kyaw Min för The President of the Union of Burma, och vid kaffet höll han ett strålande och humoristiskt tal för oss och för sitt lands spelare. Bl. a. berörde han burmesernas behov av en engelsk tränare och av att skaffa sig stamina, dvs. kondition, styrka och uthållighet. Han hade så rätt och kunde ha belyst behovet med att hänvisa till matchsiffrorna i våra tre matcher. Det sammanlagda resultatet av första halvlekarna var 2—1 och av andra halvlekarna 10—0. Men han hade nog tyvärr också rätt, när han profeterade om de svårigheter den burmesiska folk-karaktären skulle lägga i vägen för en rationell träning. Kyaw Min blev vid denna passus i sitt tal folkuppfostraren, som i älskvärda vändningar gisslade sina landsmän:

— Om tränaren skulle säga åt vänstersidan i forwardskedjan att följa med upp i anfallet, då högeryttern gjorde en framstöt, skulle säkert den burmesiska vänstervingen sorglöst skrattande replikera: »Ja, det är nog alldeles rätt, men det orkar vi inte.» Och så skrattade Kyaw Min, och burmaspelarna kände igen sig och skrattade också. Om de begrundade och gömde presidentens faderliga förmaningar i sina hjärtan, skulle burmeserna snart vara farliga motståndare på fotbollsplanen.

Sedan jag svarstackat, överlämnade vi gåvor till Burmas fotbollsförbund och dess pampar, till alla spelare vi mött i matcherna liksom till domarna, kinesen, burmesen och engelsmannen. Burmesen tackade på burmesiskt sätt, då han fick sin gåva. Han kupade händerna mot varandra framför sig och bugade sedan med både händer, huvud och rygg, en i mitt tycke betydligt vackrare hälsningsceremoni än den västerländska nack-knycken. Vi fick också presenter: klubbmärken och var sin svartlackerad skål med dekorativa guldinläggningar, ett förnämligt prov på det högtstående burmesiska lackerings-hantverket.

Den gyllene rosen.

Folket på läktarna hade inte kommit bara för att se oss äta. Skarorna tätnade, medan vi drack kaffet, ty man hade sig bekant, att det skulle bli uppvisningar efter banketten.

På en för tillfället uppförd estrad uppträdde en chinlonspelare, som också var jonglör. Han hade förlorat hela högra armen i kriget men var trots detta synnerligen skicklig. Han spelade ibland med två chinloner samtidigt, och det verkade, som om han skulle kunna få dem att klibba fast vid vilken kroppsdel som helst. Sitt bästa jonglerinummer utförde han med en långsmal butelj, som han kastade upp i luften och tog emot med ryggen, så att den låg stilla mellan skulderbladen. Sen knyckte han till med ryggen, så att buteljen gick upp i luften, fullbordade en saltomortal och efter luftfärden återvände till ursprungsläget mellan skuldrorna.

Efter chinlonuppvisningen inbjöds läktarpubliken att komma ned på planen för att se på anyein pwe, burmesiskt sång- och dansspel, som är mycket populärt. På underliga musikinstrument i estradens bakgrund exekverades en vemodigt mollklingande musik, i vårt tycke litet gnällande. Avståndet mellan tonerna är 1 5/7 halvton, så det är inte så underligt, att vi kände främlingskap inför tongångarna. Ett av instrumenten

bestod av två horisontella, mer än meterlånga strängar, spända över den liggande klanglådan. Strängarna behandlades inte med stråke utan med fingrarna. Annars dominerade slaginstrumenten. En av musikanterna hade omgivit sig med sju trummor, som han stämde med lager av vax och dunkade på med händerna.

Spelet inledes med att två resonörer, placerade på var sin sida av estraden, sätter i gång en högljudd dialog. Ingen av oss förstod ens deras gester, men publiken lyssnade uppmärksamt till dem och skrattade då och då åt munhuggningen, som lär vara oförberedd och spontan. Så kommer den färggrant klädda danserskan in och sjunger till sin dans, ackompanjerad av musiken. Hon glider på krokiga knän smidigt omkring på estraden i tvärt avhuggna rörelser, stannar ibland alldeles till i en pose, då sångens dramatik endast beledsagas av händernas känslotolkande gester, hukar sig, sätter sig, lägger sig, men sjunger, sjunger hela tiden, och publiken ser med hänförda ögon på hennes dans och lyssnar med öppna öron på hennes sång, som inte bara är välljud utan också epos. I komiska partier av berättelsen kan någon av publiken interfoliera med något inpass, vars spiritualitet kan mätas i danserskans ansiktsuttryck. Dansen och sången slutar, danserskan drar sig tillbaka bakom en skärm för att klä om till nästa dans — de färgälskande åskådarna fäster stort avseende vid klädedräkten — resonörerna tar itu med sin dialog, och muntrationen kan fortsätta i det oändliga. En burmesisk teaterföreställning kan ofta pågå i mer än ett dygn i sträck, varvid publiken har medfört föda och en flätad matta att sova en timme på då och då under föreställningen.

Under en av danspauserna frågade mig en av värdarna, hur gammal jag trodde, att den mest framstående av de två danserskorna var. Hon bar det vackra namnet Den gyllene rosen och såg ut att väga högst 40 kilo och vara omkring 25 år, så jag gissade på 17—18 för att vara artig. Hon var snart 50 år och hade vuxna barn. Det skulle man kunna kalla kroppskultur.

Efter en halvtimmes beskådande och lyssnande knackade Stickan oförmärkt på min högra axel, där jag satt med hedersmannen Win Pe vid min vänstra sida, och sa, att grabbarna nog kunde det här nu och längtade efter sängen. För Win Pe framhöll jag, att vi skulle resa morgonen därpå och nog behövde bryta upp nu, men Win Pe blev nästan förskräckt över att vi ville gå redan. Nästa nummer måste vi absolut stanna och bevittna. Det skulle bli en gammalburmesisk folkvisa, och den fick vi inte gå miste om. Det gjorde vi inte heller, fast jag tyckte nog, att den just inte skilde sig så mycket från vad vi redan hört.

Stickan igen, kraftigare klapp på min axel, enträgnare hemställan till Win Pe, som åter såg medlidsamt förolämpad ut. Han hade varit i England i två år, och då hade han många gånger längtat efter att få höra just den sång, som nu stod närmast i programmet. Nu kunde vi inte tillåtas gå miste om den, när vi ändå var i Burma och hade chansen. Jag hoppas, att jag inte blev ovän med Win Pe, när jag efter ytterligare en halvtimme lyckades slingra mig ur hans vältalighets övertygande grepp och åstadkomma ett uppbrott, men hade han fått bestämma, så hade vi nog fått åka direkt från festen till Mingaladon-flygfältet.

Kyaw Min hade för länge sedan avlägsnat sig, då vi gjorde det, och han hade gått utan att säga adjö. Det förvånade mig, och jag tyckte nog, att det verkade litet nonchalant. Men det var det inte alls. Så småningom lärde vi oss, att i Fjärran Österns länder säger inte gästen adjö, när han går. Han tar bara sin hatt, om han har någon, och går.

Uppskjuten avresa.

Nu hann vi sova några timmar före uppbrottet. Packningen hade inte blivit nämnvärt tyngre i Rangoon, där varorna var för dyra för oss. I god tid var vi ute vid flygfältet. Visering och förtullning gick snabbt, och vi hann t. o. m. spela litet

bridge på kappsäckarna, innan den norska DC 4:an siktades. Norsen gjorde en stor lov kring fältet men fick inte gå ned. Ett burmesiskt plan skulle starta först på den längsta banan. Vi såg den starta och lyfta. Piloten drog upp landningsstället, men han hade inte nog luft under vingarna för manövern. Planet gick ned på buken och rev upp den perforerade plåtmattan på landnings- och startbanan, stannade utan att kapsejsa men fattade eld. Passagerare och besättning hann ur planet, innan det brann upp, men »vårt» plan hade nu ingen bana att gå ned på. Den gjorde en lov till kring fältet och försvann sedan med kurs på Bangkok.

Med tanke på den burmesiska arbetsintensiteten förstod vi ju, att banan inte skulle hinna repareras den dagen. Vi lämnade Wolf och Arne för att vänta på besked från flygfältsledningen, när banan skulle bli klar, och från Bangkok, när norrmannen kunde komma och hämta oss. Vi andra begav oss till Kokine och fick sålunda en heldag till vid och i bassängen. Så småningom kom Wolf och Arne efter oss dit med beskedet, att norrmannen skulle för dagen stanna i Bangkok och morgonen därpå fiska upp oss i Rangoon för att sedan i en 4-timmarsflygning ta oss direkt till Saigon. Så fick vi helinackordera oss en dag extra på Strand hotell. Den burmesiske pilotens blunder kostade oss därigenom 800 kronor extra.

SAIGON.

På flygfältet Tan-Son-Nhut möttes vi dagen därpå efter en som vanligt lugn flygfärd av våra nya värdar, som på franskt språk och med fransk artighet beklagade, att vi på grund av missödet tvingades spela fotboll ett par timmar efter landningen. Men biljetterna var redan sålda, och folk hade börjat strömma till matchen, innan vi ens landat.

Det blev en snabb färd till Club Nautiques moderna och svala restaurang alldeles vid stranden av Saigonfloden, som 300 meter bred flyter genom staden för att sedan blanda in sig i den mäktigare Mekongflodens delta. Roddklubbens president, monsieur Guy Hörlin, tog hand om oss både nu och under vår fortsatta vistelse i Saigon. Född i ett franskt-svenskt äktenskap behärskade han utom sina föräldrars språk även den vietnamska, som talas i södra delen av landet. Han hade varit i Sverige för ett par månader sedan, så vi hade träffat honom förut. Tillsammans med värdarna, Sud-Vietnams fotbollsförbund, hade han utarbetat ett helt program för vår vistelse i Saigon. Början av programmet sprack genom vår försening, men sedan sökte vi följa det punkt för punkt.

Från lunchen promenerade vi till Hotel Majestique, där vi skulle bo. Matsalen stod under reparation liksom hela trappuppgången, så vi måste äta på Club Nautique och fick klättra bland byggnadsställningar och murbruksgrytor, om vi inte ville vänta på hissarna. Sovrummen hade varit fina på Strand i Rangoon. Här var de i samma klass, minst. Wolf och jag inkvarterades i en tre-rums svit med ett skrivrum, ett jättestort sovrum och en liten salong. Badrummet var ungefär lika stort som salongen. Att en liten mus försvann ur salongen, när vi första gången öppnade dörren till den, förtog inte intrycket av lyx. Det kan vara roligt att ha bott som miljonär en vecka

av sitt liv, var min första tanke, när vi tog sviten i besittning. Alla tre rummen vette ut mot floden, och eftersom sviten låg i fjärde våningen, hade vi utsikt över landskapet ett par kilometer på andra sidan. Utanför skrivrummet var det en liten balkong — lämplig plats för morgonkaffet.

Mål till musik.

Mycken tid till rumsinspektion och installation hade vi inte. Truppen och fotbollsutrustningen stuvades in i en väntande buss, och det bar iväg till planen, där 12.000 personer fyllde läktare och ståplatsutrymmen till bristningsgränsen. En fransk militärorkester spelade från planens mitt.

Sen våra spelare klätt om och kommit in på planen, radade de upp sig och nationalsångerna spelades, Vietnams, Sveriges och Frankrikes. Med en tyst minut hyllades minnet av Gustav V, och sen kom en fransk general in på planen och hälsade på våra spelare och motståndarna, ett klubblag från Saigon, Etoile de Giadinh.

Musikkåren marscherade av planen och parkerade bakom ena hörnflaggan, den franske matchledaren blåste i pipan, och Djurgårdens I. F. från Stockholm i Sverige debuterade i Saigon i Vietnam. Vi ställde upp med Kjell i målet, Ingvar och Arne Blomman backar, Stenman, Ivegren och Stig Tvilling halvbackar, och kedjan formerades med Kinesen och Foppa till höger, Pedde och Nisse Cederborg till vänster om Jeppson.

Vårt lag hade svårt att bemästra den lätta bollen på den hårda och ojämna planen. Indokineserna startade liksom burmeserna i rasande tempo och hade den första kvarten klart övertag i spelet. Litet reströtta, mycket ovana vid planen och hårt pressade av värmen förlorade djurgårdarna många närkampsdueller och fick inte i gång det ekonomiska lagspelet. Sakta men säkert gled dock initiativet över till vår sida. Sen Foppa i 25:e minuten brutit isen med ett mål, kunde vi svenskar vid ringside andas lugnare. Målet saluterades av musik-

kåren med en liten trudelutt, som vi sedan fick höra två gånger till, för Pedde gjorde andra målet före halvtid, och under andra halvleks svensk-dominerade spel fastställde Jeppe 3—0.

Liksom burmeserna var vietnam-spelarna små till växten. Men de var kvickare i fötterna, abrobatiskt mjuka och hade bättre kondition än burmeserna, vilket inte hindrade, att de under matchens sista tio minuter raglade omkring av trötthet och ramlade omkull vid lättaste tackling. Sen låg de gärna kvar på planen och tog igen sig ett tag, tills domaren kom och klappade dem på axeln. Sa han kanske åt dem, att det var dags att stiga upp?

— Vad är dom här killarna egentligen gjorda av? undrade Stickan Carlsson, som själv just inte brukar vika sig på fotbollsplanen för första smällen.

Målvakterna var tabu. Unge Pedde försökte i den här matchen tvinga deras keeper att kasta ut bollen genom att bevaka studsarna, när han tog sats för att sparka ut den. Det är en fullt regelrätt manöver, men publiken buade ut sitt misshag över tilltaget, och då fick målvakten vara ifred även för Jeppson, som annars brukar ha god blick för att genom överraskning beröva målmannen bollen.

Efter matchen kunde ej publiken avhållas från att storma ut på planen för att ta svenskarna i närmare skärskådande. Det var svårt nog för den franska polisen att under matchens gång hindra den framför sittplatsläktaren stående publiken att komma in på planen. Avspärrningsanordningarna var bristfälliga, och jag törs inte tänka på vad som skulle kunna hända ett främmande lag här, om det råkade i onåd för den lättrörda åskådarmassan.

Planen ägdes av den franska klubben Cercle Sportive och inte bara planen utan även flera tennisbanor och en mycket stor swimmingpool, där vi alla badade efter matchen. Många barn och ungdomar förekom här i vattnet, och vi fäste oss särskilt vid en liten krabat på omkring tre år, som gång på gång utförde sitt konststycke. Han gick ut på en-meters-svikten och dök i vattnet därifrån, så att han kom upp vid

bassängkanten, alltid på samma ställe. Vid närmare undersökning visade det sig, att grabben inte kunde simma. Men dyka i den djupa bassängen, det kunde han.

Också en säng.

Via hotellet forslades vi i bussen till en bankett, som gavs av klubbens vicepresident i hans hem, dvs, inte inomhus utan i trädgården. Han var domare, President du Tribunal, och hade ett så ungdomligt utseende, att man kunde ta fel på honom och hans 20-årige son. Utom oss var alla Giadinhs spelare och styrelseledamöter närvarande, inalles väl ett 60-tal personer. Måltiden avåts vid småbord, och för att befrämja hjärtligheten mellan spelarna hade värden placerat två svenskar och två indokineser vid varje bord. Arrangemanget var nog förestavat av de bästa avsikter men senterades inte nämnvärt av djurgårdarna, som inte är så hemma i annamitiska språket. Vid ett långbord i mitten satt de fem djurgårdsledarna och sökte parlera franska med de älskvärda och ungdomliga Giadinh-ledarna. Hörlin hann knappast äta, upptagen som han blev med att tolka deras franska och hjälpa oss att hitta ett eller annat franskt ord. •

Värden själv satt inte med vid bordet utan gick omkring och övervakade med kvickt spelande ögon, att de många uppassarna såg till, att hans gäster ej saknade mat på tallrikarna och dryck i glasen. Under hela måltiden undfägnades vi med musik från ett kapell, som var gömt bakom några buskar. Mot slutet av måltiden sjöng en av kapellets kvinnliga medlemmar. Det lät allt ganska klagande och sprucket tyckte vi och ansträngde oss att applådera så diplomatiskt lagom, att sångerskan skulle bli belåten men låta bli att fortsätta. Förtjust och blygt skrattande gömde hon vid våra applåder ansiktet i händerna.

Det enda vi fick se av värden-domarens husinteriör var hans sovrum. Det hade en enda möbel, sängen. Ingen av oss begrep, att det var en säng, innan värden talade om det, ja, det var

svårt att begripa det då också. Den bestod helt enkelt av en hård, blankpolerad skiva i ett vackert träslag, på fyra ben. Ingen madrass, inga lakan, ingen filt, inget täcke, ingen kudde. Vi såg förvånade ut, men det är sant.

Sen samlades vi vid våra bord igen, och klubbens president, en annan medelålders yngling, delade ut presenter till oss. Det blev rena julklappsutdelningen. Klubbens medlemsmärke, ett par lackerade badtofflor av trä med ett brett gummiband och påstämplat klubbmärke, en pappersknív av äkta elfenben med handtag av kambodjasilver och ett fotografialbum av lackerat trä med upphöjda elfenbensfigurer på framsidan, ja, händerna blev fulla på oss. Badtofflorna var emellertid gjorda för vietnamfötter. Inte ens Nisse, som har lagets i särklass minsta pedaler, kunde själv använda sina. De hänfördes till avdelning julklappar till fruar och fästmör, som nu alltså går omkring på svenska badstränder med Giadinhs klubbmärke tvärsöver vristerna.

Utegångsförbud.

Vi kom sent hem till hotellet men i alla fall före klockan ett. Efter detta klockslag får man inte vistas ute på gatorna. Kejsarriket Vietnam, f. d. Franska Indokina, befinner sig i krig. Skådeplatsen är gränstrakterna mot Kina och den nordligaste provinsen i riket, Tonking, långt från huvudstaden Saigon, som ligger nära södra kusten. Men att landet befann sig i krig, märkte vi redan vid flygplatsen, då vi kom. En kort stund efter vår ankomst gick ett bombplan ned, strax följt av ett jaktplan.

I huvudstaden är det oroligt. Kommunisterna för gerillakrig i omgivningarna och kastar vid lämpliga tillfällen handgranater på myndighetspersoner, som de anser olämpliga. För att stävja nattliga ogärningar och söka garantera nattfriden på gatorna hade man därför utfärdat utegångsförbud efter klockan ett.

En av våra pojkar tyckte, att det lät intressant och tassade

En risplockare utanför Saigon.

ut på olaga tid. Han kom tillbaka efter fem minuter, åtföljd av en polis, som skrivit upp hans namn på vaktkontoret och nu artigt följde honom till hotellet, kanske också för att kontrollera, att hans uppgifter stämde med verkligheten. Den tappre vikingen gick runt en pelare i hotellvestibulen och travade ut igen. Efter ytterligare fem minuter var han tillbaka för andra gången, åtföljd av en annan polis. Sen gick vikingen och la sig.

Polischefen.

På morgonen vaknade vi vid vad som lät som kulsprutesmatter från andra sidan floden. Det *var* kulsprutesmatter, och vi hörde det sedan varje morgon och ibland på kvällarna

också. Inne i staden föreföll det emellertid vara lugnt. Man såg dock ofta trupptransporter på gatorna — franska negrer i överfulla bussar. Och lugnet låg nog bara på ytan. På en biograf kunde man inte komma in utan att bli kroppsvisiterad, då den mörka biosalongen var ett omtyckt attentatsställe. För många fönster i stadens centrala delar hängde ståltrådsnät av samma dimensioner som våra hönsnät. Speciellt var det de större affärerna, bankerna och restaurangerna, som hade nät för fönstren. De tjänstgjorde som skydd mot handgranater.

Det hade varit en omtyckt sysselsättning för kommunistiska attentatorer att promenera förbi exempelvis en restaurang, där en regeringstrogen satt och åt, kvickt kasta in handgranaten och promenera vidare. Men sporten hade kommit ur modet, sedan regeringen tillsatt en inhemsk polischef för ett par månader sedan i stället för den fransman, som använt silkesvantarna i behandlingen av attentatorerna. Vi träffade den där polischefen vid en mottagning senare, och jag kan ju förstå, att man inte ville ha honom till fiende. Han var mera lik en bulldogg än någon människa jag tidigare sett. Efter utnämningen debuterade han med att resa upp några galgar på Saigons huvudstråk Rue Catinat och hänga upp några anhållna, som ertappats med granatkastning. Liken fick hänga några dagar, androm till varnagel heter det visst i våra gamla lagar. Sen tog det slut med granatkastandet.

Pousse-pousse.

Det centrala Saigon såg vi mera av vid en busstur dagen efter ankomsten. Det är franskt i apparitionen. Gatorna är breda med dubbla trädrader, trafiken höger-riktad och intensiv. Antalet bilar var långt större än i Rangoon, och varannan bil en Citroën. Det lustigaste inslaget i gatutrafiken utgjorde cykeldroskorna. Stora bolag hyr ut både trampcykel- och motorcykeldroskor. De senare kallas pousse-pousse. I båda transportmedlen placeras kunden framför framhjulet i en korg-

Lasse Andersson och Arne Larsson åker pousse-pousse.

flätad ställning med fotstöd. Pousse-poussens ställning är så bred, att man bekvämt kan sitta två i bredd där, såvida inte stjärtvidden är för europeisk. De gracila indokineserna behövde inte trängas i dubbelsätena men gör det stundom i alla fall, eftersom ekipaget är mycket anlitat av älskande par, som ömt omfamnade tar föga hänsyn till förarens eventuella känsla för anständighet.

Utanför vårt hotell stod det alltid minst 10 transportcyklar för levande last, och förarna var mycket energiska i sina försök att befria oss från att ta ett enda steg. Polisen fick ibland slita deras tvister om vem som hade första inteckningen i en kund. Men det gäller för dem att först tjäna in till hyran av maskinen och sen helst få en slant över för arbetet också.

Pousse-pousseförarna körde farligt fort och bromsade aldrig in tidigare vid trafikstoppen än att resenären kunde nå fram-

Tunika, pantalonger och solhatt.

Foto: Arne Blomqvist.

förvarande fordon med stortån. Trafiken på gatorna sköttes av infödda trafikpoliser, som med visselpipa i munnen gestikulerade sirliga och bestämda trafiktecken efter franskt mönster.

Tunika?

Kvinnornas klädsel var det färgrikaste inslaget i Saigons gatutrafik. Saigondamen går klädd i fotsida långbyxor av vanligen svart eller vitt siden och med halvmeterbreda byxben, som fladdrar om anklarna, samt en tunika, som går i ett stycke från halsen ner till fotknölarna och är uppslitsad i sidorna upp till midjan. Den hade ett mycket stiligt fall, tror jag det heter. Den förekom i alla möjliga färger, och skickliga färgkompositörer hade åstadkommit harmoniska konstellationer av pantalonger och tunika. Det senare plagget är inte konfektionsvara. Man kunde ingenstans köpa ett färdigt plagg, det måste måttbeställas.

Kassör Arne blev särskilt förtjust i den där kostymeringen och tänkte skaffa en till sin fru. Jag frågade honom, om han trodde, att hans fru skulle våga gå på Stockholms gator i

Vietnamska skönheter på promenad. Foto: Berndt Ivegren.

tunika. Arne såg betänksam ut. Både hans, min och de andras köplust fick den definitiva knäcken efter ett samtal vi hade med den ena av de två svenskor vi träffade i Saigon. Det var fru Margareta Beccafico, född Wållgren, kusin till skådespelerskan. Jag hade med ett paket till henne från hennes föräldrar i Stockholm, och som hon varit markvärdinna på Bromma, innan hon gifte sig med sin italienske flygradiotelegrafist, anställd i Air Frances flygbolag, kände hon både Ove Nilsson och Stickan Carlsson. Hon bjöd några stycken av oss på en ljuvlig lunch i sin schangtila tvåvåningsvilla i stadens utkant, där invånarna i en villabebyggelse på en höjdsträckning har något svalare väder än nere i staden. Maken var tyvärr uppe i luften men vi fick träffa parets tschau-hund, spetsens kinesiska släkting, pälsrik, ivrig, beställsam, matte-hängiven, till en början misstrogen mot oss främlingar men snart vänlig och lekfull även mot oss.

När jag interpellerade Mme Beccafico om den indokinesiska kvinnoklädseln och avslöjade våra spekulationer att köpa med den hem till våra fruar, skrattade hon:

— Villkoret för att man ska kunna bära den där tunikan och bära den så graciöst som kvinnorna gör här, är att man liksom de saknar — stjärt. I allmänhet är nog vi svenskor ut-

rustade med den kroppsdelen och den bryter det vackra fallet, så vi ser inte alls graciösa ut i den.

Det blev inga beställningar på tunikor.

Svettig butiksrond.

I stället handlade vi till oss tropikhjälmar, som här inte kostar mer än 4—5 kronor. De behövdes i värmen, som i Saigon var något strå vassare än i Rangoon. Man svettades, men det var inte den klara, befriande svett, som kan sköljas bort med en dusch eller ett bad. Svetten var oljig och klibbade fast vid huden. En kvart efter ett bad var man lika klibbig igen. Själv led jag så pass av klimatet, att jag fick någon sorts kliande värmeutslag över hela kroppen. De försvann efter ett par dagar.

I det centrala Saigon hade affärerna kontinentalt snitt, och snittet på priserna var hyggligt, i varje fall då det rörde sig om franska produkter: parfymer, likörer och konjak. Det tyckte nu inte den franska värdinnan på Club Nautique, som sa, att parfymerna här var dubbelt så dyra som i Frankrike. Kanske det, men de var i alla fall bara hälften så dyra som i Sverige.

I de mindre butikerna gick det att pruta på priserna, men i de större varuhusen var det svårare. En gång lyckades vi dock vid ett massanfall mot parfym- och likörhyllorna i ett stort magasin få ned priserna ganska avsevärt. Bl. a. köptes vid det tillfället på min rekommendation en flaska Pinet Castillon-konjak:

— Jag utger mig inte för att vara expert, men jag vet, att det märket serverades på mitt eget bröllop en gång i världen. Jag tror du törs köpa den.

Dagen därpå hade Salle smakat på den och avgav expertutlåtande:

— Dom talar illa om vår folkkonjak, men då skulle dom smaka på din bröllopskonjak. Brrr!

Salle är infödd stockholmare.

Sämre gick det för den ledare, som under pågående köpenskap i ett stort affärshus bad expediten att visa vägen till en toalett. Han bad på engelska, han frågade på skolfranska och såg så olycklig ut, som man kan göra i dylika belägenheter. Avdelningschefen tillkallades, butikschefen kom springande och med förenade ansträngningar kom de underfund med vad den nödträngde svensken ville ha och gick efter — en kartong tvålar. Ledaren verkställde hastigt uppbrott och tog pousse-pousse till hotellet.

Även på gatorna bedrevs köpenskap. Det fanns flyttbara basarer, om än inte i samma illaluktande omfattning som i Rangoon. Böcker och vykort såldes efter franskt mönster i gatustånd.

Ficktjuvar och svart börs.

I trängseln vid gatustånden fick man hålla ögonen öppna — och det var lätt att bli lurad. Några av oss hade glömt att få badbyxor med sig i bagaget. Stickan köpte ett par i ett gatustånd, gick hem och tvättade dem i handfatet, vars vatten snart drog till sig det mesta av byxornas kulör. Arne och jag var ute och skulle shoppa en gång, när Arne kände, hur det stack till under vänstra bröstvårtan på honom. Han tog dit med handen och märkte, att ficklocket på montyskjortan var uppknäppt. Snabbt fattade han sammanhanget, tittade sig omkring och fick se en halvvuxen individ generat försvinna ur folkhopen. Men pengarna i fickan fanns kvar. Vi var varnade för ficktjuvar. Den här hade tydligen först studerat, var vi hade pengarna förvarade, sedan fått upp Arnes ficklock utan att denne märkt det men missat det avgörande greppet. Hans yrkesutbildning kanske inte var avslutad.

Jag grälade litet på Arne för att han inte berättade det skedda med detsamma för mig eller gav hals på annat sätt, så att vi kunde ha sprungit efter ficktjuven. När jag sen be-

rättade händelsen för Mme Beccafico, tyckte hon, att vi haft tur, som inte sökt visa några vikingatakter: — Ni hade fått hela gatans befolkning emot er, om ni sprungit efter pojken. Gatan tar alltid parti för den infödde i en sådan situation. Och hur skulle ni ha förklarat er vrede för massan?

Ett par av truppens medlemmar inlät sig vid ett tillfälle på en oförsiktig svartabörs-affär. På svarta börsen i Saigon handlar man med valuta. Den officiella kursen på en USA-dollar var vid vårt besök 20 piaster. Men på gatan kunde man bli erbjuden det dubbla. En försiktigt framviskad fråga, om man hade dollars, kunde man plötsligt få av en mötande person på gatan. De här djurgårdarna svarade nu Oui, oui och följde med in i en portgång, där de sålde 20 dollars för 800 piastrar. Ryktet om deras goda affär spred sig som en löpeld i truppen. Kanske hade den lett till efterföljd, om inte förtjusningen över den lyckade transaktionen snart förbytts i raka motsatsen. Ty när piastrarna skulle användas som betalningsmedel i en butik, upplyste affärsinnehavaren, att sedlarna var ogiltiga sedan något år tillbaka. Våra två djurgårdare hade gett bort 20 dollars för ingenting, några värdelösa papperslappar. Till deras besvikelse kom kamraternas begabbelse, som i såna här situationer firar triumfer: — Behöver ni åka till Saigon för att köpa papper? Pappersinsamlingen är nog inte slut, när vi kommer hem igen, papperspolkan går!

Men de två åstadkom en tursam rehabilitering. Vid en promenad dagen därpå fick de åter syn på pappersleverantören och lyckades manövrera in honom i ett litet gatuprång. Där talade de svenska med honom så intensivt, att han darrande gav dem 20-dollarn tillbaka.

Sen gjordes det inga svartabörsaffärer mer på gatan av oss, i synnerhet inte sedan vi fått reda på, att det höga dollarpriset på börsen berodde på att kommunisterna behöver dollars för att köpa — amerikanska vapen.

I väntan på kunder plockar brödförsäljerskan loppor ur kollegans hår — från ett marknadstorg i Saigon.

Konst, tvål och champagne.

Dagen efter första matchen besökte vi på förmiddagen en konstskola, École des Beaux Arts. Det var nu inte så märkvärdiga saker vi fick se med undantag för ett förarbete till en frescomålning med religiöst motiv, som ett par elever var sysselsatta med. Madonnan med barnet var ljuvlig att beskåda, och hennes mantel föll i draperade veck, som något påminde om Saigonkvinnornas tunikor. Vid avskedet från konstskolan fick vi välja oss var sin elevteckning i tusch och färg med motiv från Saigon. Jag lade beslag på en, som föreställde en marknadsscen med köpslående, sittande kvinnor, alla klädda i den typiska, toppiga, solskyddande och dekorativa stråhatten.

På eftermiddagen var vi till Saigons grannstad Cholon, som

i motsats till Saigon är typiskt kinesisk både ifråga om byggnader och befolkning. Vi besökte här först en idrottsplats, som var större än den vi spelat på, men löparbanorna stod under vatten, decimeterhögt, och man hade visst glömt dränera anläggningen, så det gick inte så bra att spela fotboll där efter ett regn.

En tvålfabrik var nästa mål. Råvaran är kopra, och i en rundvandring fick vi följa tvålens tillblivelse. Fabriken var nog en god affär för ägaren, arbetskraften utgjordes till stor del av äldre, buttra kvinnor och unga, skrattande pojkar. Vid långa bord var de sysselsatta med att skära ned de stora tvålsjoken till tvålstorlekar. En maskin hade här ledigt kunnat göra tio mans arbete. Troligen lönade det sig inte att skaffa en maskin, för arbetskraften är billig. Fettlukten i de drypande lokalerna var intensiv, och jag såg inga anordningar för att fläkta bort den, överhuvud inga anordningar, som kunde syfta till arbetshygien och personalvård. Tar även andra fabriker i landet lika liten hänsyn till arbetarens trivsel, förstår jag, att kommunismen har ett tacksamt fält för sin propaganda i Vietnam.

På kvällskvisten var vi inbjudna till en mottagning hos guvernören för Syd-Vietnam. Den ägde rum i utrikesministeriets lokaler vid Rue Colombert. Beväpnade vakter vid grindarna till parken och vid porten till byggnaden visade oss in till den exklusivaste mottagningen under hela turnén. Guvernören såg älskvärd ut och gjorde sitt yttersta för att verka idrottsintresserad. Han hade nog svårare problem att grubbla på. Det var här vi träffade den bistert leende polischefen. I den stora mottagningshallen var det dukat med allsköns sandwiches och delikatesser. Champagne bjöds omkring av snabba och väldrillade servitörer. Vi kom oss inte för med att slå oss ned i de breda och luxuösa fåtöljerna och sofforna, i vilkas ryggklädslar initialerna S. V. N. — Sud Viet Nam smakfullt komponerats in. Vi hade nyss kommit från tvålfabriken.

Amour, amour!

Efter den försenade middagen på Club Nautique gick spelarna till sängs i god tid. Astley, Arne, Wolf och jag tog en långpromenad genom Saigons gator, där temperaturen på förnatten var mänsklig för en nordbo. På hemvägen mötte vi ett underligt kinespar. En man kom släpande på en kvinna i svarta pantalonger och svart tunique. Han höll henne hårt i handen, sa inte ett ord men släppte inte heller taget, fast kvinnan grät och gnydde och kastade sig på trottoaren och inte ville vidare.

Sedan vi passerat paret, stannade vi, och jag kände mig upprörd och ville, att vi skulle ingripa. Det var inga andra människor i närheten, men en cykelrickshaw kom släntrande efter körbanan och hejdade sig vid trottoarkanten. Föraren tolkade situationen på franska för oss. Mannen var kvinnans make och hade överraskat sin fru i kärleksangelägenheter med en annan man. Nu släpade han hem henne. Föraren avslutade sin förklaring med en äkta fransk axelryckning och den halvt medlidsamma, halvt missunnsamma anmärkningen:

— L'amour, l'amour!

Och vi fortsatte till hotellet utan att ingripa i det vietnamska äktenskapets offentligt demonstrerade trasslighet.

Mot B-landslaget 3—1.

Vi hade spelat fyra matcher, tre i Rangoon och en i Saigon, där vi skulle avverka ytterligare två, först mot ett landslag av B-karaktär och sen mot Vietnams A-lag. Eftersom en del spelare börjat få blessyrer och eftersom vi förstod, att vi behövde ha ett starkt lag i elden mot A-laget, beslöt vi möblera om laget i matchen mot B-laget. Arne Blomman hade ont i en tå, så Stenman flyttades ned som högerback och Young — Arne Larsson blev högerhalv. Jeppes stortå var också illa däran, varför Stelius sattes in som center med Lasse Anderson som höger-

inner och Pedde högerytter i stället för likaledes skadade Kinesen. Tre nya kort.

Första halvleken blev som vanligt en påfrestning, störst för debutanterna, som var ovana vid matcher i den värmen och mot de snabbt och ganska vårdslöst attackerande motståndarna. Forwardsspelet gick i baklås, men trebackslinjen Stenman—Ivegren—Ingvar höll rent framför Oves mål, och halvleken slöt 0—0. Vi hade gått med på att få byta ända upp till tre spelare, och i halvtid tog vi ut halvdöda Stelius och Arne Larsson. Pedde blev center, en plats som han är bekant med sedan sin tid i juniorlaget, Stig Tvilling ersatte Arne på högerhalven och innern Foppa fick pröva sin lycka som högerytter. Nu kom Lars Andersson på högerinnern i gott slag i andra halvlek och försåg både Foppa och Pedde med fina framspelningar, men den senare hade ingen lycka med sina måltillfällen. I stället gjorde Vietnams vänsterytter mål, och vi låg under med 1—0.

Spelet hade dock redan börjat luta över till vår favör, annamiterna hade börjat ramla som käglor på planen, och de bytte sina spelare ungefär som i handboll och ishockey. Men eftersom vi hade svårt att se skillnad på deras spelare, kunde vi just ingenting säga.

Nyström ville inte vara ende mållöse vänsterytter på planen, så han kvitterade till 1—1, och Foppa spädde på till 2—1. De sista tio minuterna svepte det ena vackra djurgårdsanfallet efter det andra genom motståndarnas tröttkörda försvar, som bildade klunga inom straffområdet. Bollen kom vid ett uppstoppat anfall till Hans Tvilling, för dagen vänsterhalv, och han fick fullträff. Bollen stänkte in i ena krysset. 3—1. Resten av matchen bjöd på en sensation vid sidan av den svenska överlägsenheten. Den annamitiske centern, som hela matchen spelat synnerligen opolerat, för att inte säga busaktigt, gjorde en ful manöver mot Ivegren i en närkamp och blev utvisad av den franske domaren. Inga publikprotester mot utvisningen förekom — en kanske ännu större sensation.

Efter matchen en mottagning i Cercle Sportives flotta

klubblokal, ett glas champagne och en sandwich men vi gick snart hem, för vi räknade med hårt motstånd i morgondagens match.

3—2 mot Vietnams landslag.

Redan vid ankomsten till planen förstod vi, att detta var den match publiken bespetsat sig på. Landslaget hade bara förlorat en av sina senaste 11 hemmamatcher, och man tyckte inte, att vi verkat oslagbara.

En timme före vår ankomst hade publikmassorna stormat igenom spärrarna på ett par håll, och man beräknade att 3—4.000 människor såg matchen utan biljett. Det innebar inte, att ett färre antal biljetter än maximum såldes, bara att det blev oerhört trångt på alla åskådarplatser. Folk hängde som druvklasar på läktarnas utsprång och gavlar, och när jag vid ett tillfälle under matchens gång gav mig iväg för att placera en vattenhink på andra sidan planen, höll jag aldrig på att komma tillbaka.

Vi ställde upp starkast möjliga lag i skadade Kinesens och Hasse Tvillings frånvaro: Ove i målet, Arne och Ingvar backar, Stenman—Ivegren—Stig Tvilling halvbackar och Pedde, Foppa, Jeppe, Nisse och Nyström i kedjan. Trots att vi nu väl visste om motståndarnas häftiga utgångsfart, blev vi överraskade av intensiteten denna gång. Anfall på anfall sköljde mot vårt mål, annamiterna dominerade klart spelet, ursinnigt kämpande och offrande sig för att nå först till varje boll. Men vi hade Jeppson med, och idag behövdes han. Trots motståndets styrka ledde vi efter 14 minuters spel med 2—0 efter två Jeppemål, och vi började redan betrakta den sjätte turnésegern som klar och bärgad.

Annamiterna hade rusat den värsta yran av sig, och våra forwards började skapa farliga chanser, som dock illa utnyttjades. I stället kom Vietnam fram ur underläge, Ove gjorde en misslyckad utrusning på en hög centring, och bollen för-

passades i mål av den 38-årige högeryttern och kaptenen Guichard. Uppeldad av framgången slet denne strax därefter till sig bollen av Arne Blomman, centrade bra bakåt, och centern Trong utjämnade till 2—2.

I andra halvleks fjärde minut hann Jeppe med en sån där typisk fläkning och fotförlängning tiondelen av en sekund före målvakten på en boll, som sakta rullade över mållinjen, följd av tre vanmäktiga försvarare.

Sen började annamiterna ett så pass vårdslöst spel, att annars kolugne Astley fattade humör och sa till en av Vietnams ledare, att han fick försöka dämpa ner bryskheten i sina spelares metoder, om spelet skulle kunna fortsätta. Jag tror nu inte, att de menade så illa med sina hoppande tacklingar och stämplingar. De var nog vana att spela så, och stridshumöret var högt uppskruvat. Våra försvarsspelare höll hela tiden huvudet kallt, och forwards hade många chanser till påspädning av målsiffrorna, som emellertid stod sig vid 3—2. Med tanke på annamiternas hårda press i början av första halvlek skulle vi ej ha kunnat beklaga oss över ett oavgjort resultat i denna den sjätte matchen på elva dagar för tre av de våra — Ivegren, Stenman och Ingvar.

Det kändes skönt att veta, att nästa match låg en vecka bort i tiden. Det fanns sår, som behövde slickas.

Svalbon, hajfenor och lackerad spädgris.

På kvällen var vi alla tillsammans med våra motståndare under de tre matcherna bjudna på bankett i en restaurang i Cholon. Den såg ut som ett tempel och hette Ngoc Lang Dinh — Jade-paviljongen. Vi kom dit punktligt klockan åtta men fick liksom i Rangoon vänta på värdarna en bra stund. Väntetiden utfylldes med att knapra på solros-frön, som stod framsatta på borden.

Sen blev det placering vid runda bord, 10 personer vid varje, och dukningen var rent kinesisk. Framför den ätande stod en matskål, vid sidan om den låg pinnarna och en liten skål med en matsked, av porslin liksom skålarna. Framför matskålen stod också en liten skål, som innehöll en dunkelsvart vätska. Det var

någon sorts fisksoppa med starka kryddor i, alltså närmast en motsvarighet till våra salt- och pepparkar. Jag doppade en köttbit i den där svarta mixturen en gång — men aldrig mera. Matsedeln var på kinesiska och franska, och till maten dracks genomgående konjak ur små glas och rödvin ur stora. Vad sägs om menyn:

Svalbon i buljong
Fisk, panerad i krasse
Rostad duva
Hajfenor i krabba
Mjölklackerad spädgris
Ris à la Kanton
Frukt.

Förtjusta skratt steg snart i höjden vid alla de runda borden. Värdarnas munterhet vid våra första trevande försök att hantera pinnarna blandades med våra egna tillfredsställda grymtanden, då vi någon gång lyckades bogsera en matbit till munnen.

Maten serverades inte av kyparna i matskålen utan ställdes på ett fat eller i en stor karott mitt på bordet. Det blev därför två pinn-övningar. Först skulle matbiten från karotten till

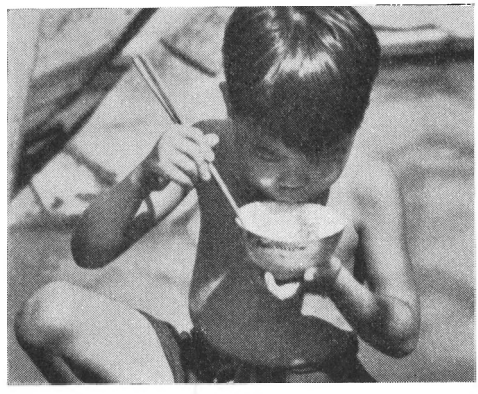

Så här går det bra att äta med pinnar. Från en husbåt i Saigon.

skålen, sedan i mindre, tillämpliga delar till munnen. Matskålarna byttes då och då under »föreställningen».

Hur borddukarna därför såg ut efter övningarna kan man inte berätta om för svenska husmödrar utan att de får tårar i ögonen. Det var en halv meter från karotten till skålen, och mycket hann hända, innan födan var bärgad så långt. Inte bara för oss svenskar. Men tvätten är billig i dessa trakter — om det kan vara någon tröst.

Knepet med pinnarna ligger tydligen i att hålla den undre pinnen i fixerat läge och sen röra den övre, så att den med spetsen kniper om kött- eller fiskbiten.

Svalbosoppan fick vi äta med sked, och den gick i oss. Kanske berodde det på att ingen av oss fattade vad det var vi åt, innan soppan runnit nedför matstruparna. Annars kanske den litet slemmiga konsistensen blivit motbjudande för oss trots den onekligen goda smaken.

Svalan, som bygger de här bona, heter salangan. Den har väldiga spottkörlar, som är välfyllda efter lyckade jaktfärder. Saliven flyter seg som gummi, och av den formar salanganen i svåråtkomliga, mörka bergsklyftor sitt hästskoformade bo, stort som ett fjärdedels hönsägg. Särskilda yrkesmän samlar bona, som betingar ett högt pris i marknaden. Före senaste världskriget lär de ha sålts även i Sverige — fem kronor styck.

Vi åt på kinesiska flera gånger under turnén, men svalbon fick vi aldrig mera. Hajfenorna, som vi åt i en stuvning med krabba hör också till de kinesiska delikatesser vi hört talas om, innan vi kom hit, och visst var de goda. Men matsedelns kulmen var absolut den lackerade spädgrisen.

Det märkte jag redan, då de lackröda, slätrakade grisarna bars in under mycken publik hänförelse, en kulting på varje fat. Jag tittade på kinesen till höger, jag tittade på honom till vänster. Ögonen tindrade, det vattnades i mungiporna, och deras fingrar slöt sig krampaktigt om pinnarna. Grisen var skuren på längden och på tvären. Den i kvadratiska stycken med 3—4 centimeters sida inrutade huden var lös-skuren från späck och kött, som inte alls ingick i kosten.

Värden tar först vid ett sådant här gästabud. Jag förmodar, att det är en försiktighetsåtgärd, som lever kvar sedan den tid, då det var populärt att förgifta misshagliga gäster. Så fort Mr Vong, värd och stark, tystlåten, trägen ordförande i fotbollsförbundet, norpat första biten, var vi alla framme med pinnarna och rev till oss varsin kvadrat. Det var gott, ganska sött i smaken och så knastrade det så behagligt mellan tänderna, när man tuggade. Det blev inte en bit kvar på någon gris. Längst klarade sig örat på grisen vid vårt bord, men det tuggades ned av den frodige, judiske fransmannen Mr Goldman med ett vällustigt grymtande. Vid de andra borden hade en del av våra grabbar blivit så förtjusta i anrättningen, att de övergick från kinesisk till burmesisk bordskultur, dvs. de slängde pinnarna och åt med fingrarna. Även späcket halkade ner.

Vid kaffet överlämnade vi våra presenter till förbund, pampar och spelare. Med välvillig hjälp av Mr Vong hade Wolf fått ihop ett tal på annamitiska, som han höll. Nog såg många av åhörarna litet frågande ut ibland — den kinesiska fonetiken lär man sig inte på en eftermiddag — men talet väckte förstås stormande bifall, ty det innebar en artighet mot det nationella medvetandet, och det uppskattades hörbart. Sedan talade Mr Vong och gav Djurgårdens I.F. en halvmeterhög bronsgudinna. Det var en tung pjäs, och lika tung var den massiva träsockel, som gudinnan var löstagbart nedskuren i. Nu står den i klubbrummet på Stadion och ser orientaliskt mystisk ut. Eller mystifierad av den nordliga miljön.

I ett samtal med Mr Vong erfor jag, att fotbollssporten åtnjuter en enorm goodwill av Vietnams regering. Den betraktas som en prima propagandaartikel, och spelarnas offervilja på planen fick därmed sin förklaring. Sommaren 1950 hade Vong turnerat med ett lag från Vietnam i Tunisien, Frankrike och Sverige. Laget hade spelat i Hälsingborg och Halmstad. Spelarna frös ohyggligt i vårt klimat och fick mycket stryk. För att ekonomiskt kunna genomföra denna turné hade förbundet begärt och erhållit ett väl tilltaget anslag av staten. Tanken svindlar för en svensk, som hör detta. En svensk fotbollsspelare

reser sannerligen inte ut och spelar fotboll på statsanslag. Han får vara tacksam, om han kan få ledigt utan lön, om han nu är anställd i statstjänst.

Matcherna i Vietnam är mycket lågt beskattade. Förbundets kassa är så pass välfylld, att den tillåter risktagningar vid matcharrangemang. Nu siktade man på olympiaden 1952. Någon större chans att hävda sig i olympisk konkurrens inbillade man sig inte ha, men man vill ut och lära och mästras för att någon gång bli mästare.

Hemresan i bussen blev munter. Väggarna och taket bågnade under sången och skämtet. Sex dagar till nästa match kändes som ferier för skolpojkar.

Mera champagne.

Ytterligare en mottagning återstod i Saigon. Det var presidenten i Club Nautique — det var Mr Hörlin det — presidenten för Syd-Vietnams idrottsförbund och svenska generalkonsuln i Saigon, som var schweizare och hette Hirschbrunner, vilka tillsammans stod som värdar för en cocktailmottagning på Club Nautique. Vi måste sätta på oss bästa munderingen, vilket inte var särskilt populärt i den fuktiga värmen. Massor av människor av båda könen var på mottagningen, kanske för att det ryktades om att guvernören himself skulle komma. Attentatsrisken gör, att officiella personers närvaro inte tillkännagives på förhand. Det är som att annonsera efter hugade attentats-spekulanter. Nå, guvernören infann sig inte, men han hade skickat sina båda döttrar i stället. För resten var denna mottagning den enda under hela turnén med kvinnligt inslag. Damerna deltog livligt i cocktailandet och det vandrande pratandet i den stora matsalen och på den relativt svala altanen. Vi kunde inte mycket franska, men när viljan är god, så går det bra ändå. Självtilliten och världsvanan hade gjort väldiga framsteg, och här stod både ekenskisen Stenman, dalmasen Nyström och västkustsonen Ove och utvecklade de mest framstående

Hasse Jeppson i närstrid med kineserna.
Foto: okänd kinesisk pressfotograf.

konversationstalanger på främmande tungomål. Champagnen tjänstgjorde som pratvatten, och Nyströms redogörelse för sitt samtal med den ena guvernörsdottern borde ha spelats in på magnefon. Annars var det nog Stenman, som levererade kvällens replik till en skål i champagne: Du, vet du vad jag längtar efter. Jo, ett glas mjölk.

Dagen därpå gav oss Hörlin en present — originell och förnämlig: en säck, innehållande 30 kilo orostat kaffe. Den bars i triumf till hotellet, placerades i bagagerummet — och glömdes kvar vid avfärden. Den bussige Hörlin har sänt den efter oss, och den lär befinna sig i Köpenhamn. Men nu är det ju inte ransonering längre i vårt land, så jag vet inte, om vi nånsin får dricka av det kaffet.

HONGKONG.

Braathenplanet, som går varannan tur till Bangkok och varannan till Hongkong, kom ner på Tan Son Nhut — flygfältet och plockade upp oss för vår nästa etapp. Det norska planet hade med sig brev från Sverige och de första timmarna användes till ett noggrant studium av epistlarna. Medan vi väntade på att få embarkera, såg vi hur en anländande fransk general kom ned med ett annat flygplan och hälsades med marseljäsen av en väldrillad musikkår, som stått ute i solgasset och väntat på honom i en dryg timmes tid. Att de bara orkade blåsa sedan!

Sextimmarsflygningen till Hongkong gick utan sensation, men nog klappade ett och annat djurgårdshjärta i raskare takt än den normala vid landningen. Vi hade hört, att Kaitak, som Hongkongs flygfält heter, av beresta piloter betraktas som ett av de mest svårlandade i världen. Där det ligger någon halvmil utanför staden Kowloons bebyggelse är det omgivet av en massa bergstoppar på upp till 800 meters höjd. Det gäller för piloten att komma ner mellan ett par av topparna, och de meteorologiska förhållandena får avgöra mellan vilka. Jag överdriver en smula men inte mycket, när jag säger, att piloten måste skeva med vingarna på planet för att det inte ska kollidera med någon bergssida. Till landningens svårigheter bidrar också, att landningsbanan inte är så betryggande lång. Skulle landningsanslaget ske för långt in på banan eller uppbromsningen inte genomföras i tid löper man risk att gå på nosen in i en klippvägg. Det är samma risk vid starten. Om planet inte lyfter i tid, rutschar det ut i havet.

Efter landningen talade den norska piloten om för oss, att detta var hans 33:e landning i Hongkong, men ingen av de föregående 32 gångerna hade han kommit samma väg som i

dag. Vi hade inte alls haft någon som helst känning av att han inte befann sig på sin mammas gata.

Infarten var varken mer eller mindre än imponerande. Den hongkongska arkipelagen erbjöd från 1.500—2.000 meters höjd en stilig anblick. Dyningarna mot öarnas klippiga stränder, ett och annat fartyg, segelbåtarna som såg ut som leksaksmodeller, den dalande solens knippen genom molnbankarna gjorde djupt intryck, kanske förstärkt av betraktarens lätta nervskälvning.

Väl innanför bergsgördeln gjorde planet en lov över Hongkong, »den goda hamnen», som ligger liksom nedsänkt i bottnen av en jättegryta, där bergstopparna bildar väggarna.

Peninsula blev Sunning House.

Hjulen på DC 4:an tog mark några meter in på banan så följsamt mjukt, att vi knappt kände den skälvning i maskinen, som talar om, att man är nere på jorden igen. Vi möttes av Mr Jack Skinner, ordförande i Hongkongs fotbollsförbund och i det civila röntgenläkare vid stadens finaste sjukhus, Queen Mary's Hospital, och av Mr Omar, indier till nationaliteten, fotbollssekreterare till hobby och som de flesta invånare i Hongkong affärsman till professionen. Dessutom möttes »Kinesen» av en skolkamrat, som han inte sett sen han för några år sedan lämnade Shanghai. Ceremonierna klarades snabbt, trots att det ingick pressfotografering i dem den här gången.

På flygfältet lade vi märke till en massa flygplan utan motor och utan vingar i en inhägnad. De hade varit Kinas trafikflygplan före den röda ockupationen. Vem som nu var rätter ägare till dem tvistade man som bäst om — kommunisterna i Kina eller nationalisterna på Formosa. Här befann sig planen på neutral mark, men motorerna hade man måst montera ned för att undvika risken, att planen skulle kidnappas.

Med buss gick färden till Peninsula Hotel alldeles i närheten av färjan, som leder över till ön. Hotellet omnämnes i alla reseskildringar från Hongkong, och det kan det nog vara värt.

Det var till synes mycket flott och kontinentalt med en massa flygbolags kontor vägg i vägg. Då det dessutom utgjorde ändstation för flygbussen, som inte åker över färjläget, kan man förstå, att Peninsula förmedlar de allra flesta resenärers första intryck av Hongkong.

Den trötta och hungriga djurgårdstruppen skulle dock gå andra öden till mötes. Vi skulle enligt resplanen bo på Peninsula, och Wolf hade i ömma tongångar prisat hotellets standard. Men värdarna hade gjort en ändring i inkvarteringsplanen och beslutat förlägga oss till ett hotell på ön i stället. Vår reaktion vid meddelandet härom var i suraste laget, är jag rädd. I allas ansikten stod en viss skepsis att läsa som svar på värdarnas försäkringar, att det var av omtanke om oss, som man bytt hotell. Vi skulle bo på ett alldeles nytt och mycket trivsamt hotell, som hette Sunning House, förklarade en av värdarna och tillade, att vi säkert skulle komma att trivas utmärkt där. Han fick ett mycket misstroget »Perhaps» till svar från en spelare. Den vänlige kinesens anlete stelnade till en smula, och inte var det artigt svarat. Men vi var trötta och fick vänta länge på bagaget, som vi skulle ha med oss över färjan, och solskenshumöret var för tillfället borttappat.

Det skulle emellertid visa sig, att värdarna hade haft alldeles rätt i sina försäkringar. Sunning House är dels ett synnerligen välskött hotell, fast inte så luxuöst och rymligt som Peninsula men i gengäld mera familjärt, dels ligger det inte som Peninsula i affärsbebyggelsen utan i en stillsammare miljö uppåt bergen, dels var det från Sunning bara ett par minuters väg till vår blivande spelplan. Perhaps kunde ha bytts ut mot I'm sure.

Billiga bilresor — mjölk!

Det var smockfullt på färjan, som vi åkte med över det 1.500 meter breda sundet, som skiljer kronkoloniens fastlandsdel från ön Hongkong. Vi trodde, att trängseln var en tillfällighet, men upptäckte vid senare tillfällen, att dessa färjor

är fullsatta praktiskt taget jämt, trots att de går med bara några minuters mellanrum.

Från färjläget på ön åkte vi bil till Sunning House och häpnade över hur billigt det var. Avståndet till hotellet är omkring 4 kilometer, bilen tar tre passagerare, aldrig mera, och det kostade i allmänhet 2: 50 kronor i svenskt mynt. Vi åkte följaktligen ofta bil i Hongkong.

Inkvarteringen i det nybyggda Sunning House var utmärkt från första stund och i varje detalj. Rena, snygga, luftkonditionerade rum, ganska små men förståndigt möblerade med en behändig hylla inom bekvämt räckhåll för den sängliggande gästen, när han vill lägga från sig boken och somna. Vånings- och matsalskyparna tassade omkring i europeiska kläder men var kinesiskt uppmärksamma, alltid till reds när man behövde hjälp med någonting, aldrig i vägen, när man inte behövde dem. Maten var europeisk också, för den som så ville, och det bästa av allt, det fanns mjölk. Vi hade inte druckit mjölk, sedan vi lämnade Sverige för 14 dagar sedan, så boyarna i matsalen häpnade över vår konsumtion vid den sena supén.

Då vi efter supén kom ut i hotellvestibulen, vars ena kortsida var inredd till bar, mötte vi tre av de värdar, som under vårt Hongkonguppehåll hade daglig kontakt med oss. Ett par av dem var avdelade av förbundet att stå till vårt förfogande för att lämna råd och upplysningar, ordna med utflykter, skaffa bilar osv. Det var den lille mister Abe Baretto, hälften kines och hälften portugis och båda hälfterna lika tjänstvilliga och förekommande, det var vidare mister eller monsieur Gingham, hälften kines och hälften fransos, båda hälfterna med samma underliga förmåga att alltid befinna sig närmast baren, och det var slutligen mister Lee Wai Tong, äkta kines, tjänsteman på Swedish Trading Company, ett svenskt affärsbolag härute, som vi kom att ha ganska mycket att göra med i fortsättningen. Vidare var Lee Wai Tong en av kinesernas legendariska — i Kina legendariska — fotbollsspelare. Han hade spelat center i det Kinalag, som i olympiaden i Berlin år 1936 besegrats av England med knappa 2—0, och han hade varit

lagledare för det kineslag, som i Londonolympiaden 1948 slagits ut ur tävlingen av turkarna med 4—0. Stockholm hade han besökt en gång, talade han om, men tyvärr hade han aldrig fått spela boll där. Det hade varit på tal 1936, men så hade visst svenskarna dragit sig för en beramad match mot kineserna. Det kan man åtminstone så här efteråt beklaga, och det hade nog också beklagats av dem som representerade svenska affärsintressen i Kina på den tiden. Som svensk tycker jag förstås, att en match mot Kina på Stadion skulle ha passat bra — efter svensk fotbolls mest blamanta nederlag i olympiaden, då vi besegrades av ett japanskt lag med 3—2.

Nu var Lee Wai Tong lagledare för Hongkongs kineslag, som vi skulle möta i vår andra match här. Han var fortfarande ungdomlig till sätt och utseende, bred som en lagårdsdörr över skuldrorna och storvuxen för att vara kines, talade en perfekt engelska, den bästa jag hörde någon kines praktisera, och var nyfiken på vart det svenska guldlaget från 1948 tagit vägen. Nåja, han blev inte direkt förvånad, när han fick veta, att åtta av dem nu spelade professionell fotboll i Italien och Spanien.

Kamferkistor.

Efter en kort promenad kvarteret runt gick pojkarna tacksamt till sängs, medan Farsan och jag begav oss ut på en liten affärsresa. Klockan var visserligen mycket över svensk butiksstängningstid, men i Hongkong var affärerna i regel öppna till klockan tio, och fanns affärsmannen kvar, så öppnade han gärna senare också. Och kvar fanns han som regel, då hans bostad antingen utgörs av en vrå i affären själv eller ett litet angränsande rum.

På Hai- Hing-båten i Rangoon hade vi sett några kinesiska kamferkistor, som kaptenen köpt i Hongkong. De var mycket vackert arbetade med utskärningar och inläggningar i den teak, som utgör kistans ytterhölje, medan innandömet är av det väl-

luktande, mjuka kamferträslag, som gett kistorna deras namn. Lukten av kamfern är inte populär bland mal, så kistan är användbar i Sverige också.

Farsan hade antecknat adressen till affärsmannen, som kaptenen rekommenderat. Nu krossade vi sundet igen, antastades av ett par rickshawkulier på andra sidan och sprangs av dem till Mr. George's affär på Saigon street. För första gången sedan vi lämnade Europa frös vi på den färden. Hongkong ligger visserligen på samma breddgrad som Sahara-öknen, men närheten till havet jämnar ut klimatets ytterligheter. Sommaren var just slut här, sa man, och vädret kändes också närmast som på en svensk septemberdag. Man behövde ingen överrock men frestades å andra sidan inte heller att gå i skjortärmarna, kavajerna kom till användning. Hotellrummen saknade visserligen värmeledning men hade inte heller något behov av de elektriska fläktar vi vant oss vid i Saigon och Rangoon.

Då den ytterligt effektive hotellvärden, 30-årige, elegante, nästan snobbige Benjamin Lee, upptäckte, att vi inte var de isbjörnar, som han måhända inbillat sig, utan kunde frysa, fast vi bodde nära nordpolen, installerades snabbt elektriska kaminer på våra rum, och så nordbor vi var, behövde vi allt knäppa på dem åtskilliga gånger.

Men — Farsan och jag frös faktiskt i våra rickshaws och var inte ledsna alls, när kulierna tippade av oss på Saigon Street. Mr George hade läckra saker att visa i kistväg. Själv var han så typisk kines man kan begära trots sitt inte så värst kinesiska namn. Han var egentligen från Shanghai, därifrån han hade flytt, när kommunisterna kommit och övertagit befälet. Men sina finaste kistor hade han fört med sig och framför allt ritningarna på dem. »För här i Hongkong kan dom egentligen inte göra kistor», sa han men sänkte därvid omedvetet rösten.

När den skrytsamme köpmannen sen demonstrerade sitt lager, fick man det intrycket av honom, att Hongkong egentligen borde vara tacksamt mot ödet, som fogat det så lyckligt för staden, att Mr George bosatt sig i den. Många av kistorna var också verkliga konstverk. Snyggast var en stor pjäs med

inläggningar av äkta jade. Den ville han ha 3.000 kronor för, så vi stannade inte och tittade så länge på den.

Vi aktade oss noga för att verka så intresserade, att vi försökte avsluta köp redan första dagen. Vi hade tid att vänta den här gången. Själv var jag på det klara redan efter tio minuter i affären, vilken kista jag skulle bli ägare till, men jag bjöd till att låta nonchalant, när jag frågade på priset. Mr George förstod nog, att vi skulle komma tillbaka, och han bugade mycket djupt för oss när vi tackade för vad vi fått se.

Tillbaka till färjan åkte vi dubbeldäckad spårvagn. Det är tredjedelen så dyrt som rickshaw, tar hälften så lång tid och skakar lika mycket.

En titt på Hongkong.

Dagen därpå tog vi oss en första titt på staden, som vid tiden för vårt besök väl rymde drygt två miljoner människor. Hongkong betyder den goda hamnen och namnet täcker begreppet.

Engelsmännen, som har näsa för sånt, upptäckte öns fördelaktiga läge utanför Kantonflodens mynning i början av 1800-talet. Då bodde här endast några tusen människor. Engelsmännen förvärvade ön år 1841 och anlade på stranden mot fastlandet staden Victoria. Tjugo år senare utvidgade de kolonin med en del av halvön Kowloon tvärsöver sundet och anlade där staden med samma namn. I slutet av 1800-talet utökades kolonin med ytterligare några småöar och en bit av fastlandet, New Territories, som i våra dagar är ett välodlat jordbruksdistrikt. Hela kronkolonin omfattar idag runt 1.000 kvadratkilometer, varav ön Hongkong, som gett kolonin dess namn, endast 83 kvadratkilometer. Kolonin styrs av en brittisk generalguvernör, och av icke kinesiska folk är britterna i majoritet, men annars är det en väldig folk- och rasblandning såsom naturligt är i en världshandelns genomgångsstation som Hongkong.

Men tillsammans är icke-kineserna endast en bråkdel av dessas antal. Man kan räkna med drygt 10.000 vita och 2 miljoner kineser, dvs. en vit på 200 kineser. Nu växlar Hongkongbefolkningens storlek med tiderna. På 30-talet var den knappa miljonen men steg kraftigt under den japanska invasionen, och då staden juldagen 1941 ockuperades av japanerna, räknade man drygt halvannan miljon invånare. Under ockupationen fick massor av kineser återvända till Kina, medan de vita internerades.

Kriget slutade men det blev inte lugnt — tvärtom. Kampen mellan nationalisten Chiang Kai-Shek och kommunisterna under Mao Tse Tung drev åter många kineser till Hongkong undan de segrande stalinkusinerna. Även om sedan dess en del återvänt till hembygden i Kina, så är förhållandena genom Koreakriget så uppenbart osäkra, att överbefolkningen i Hongkong är oundviklig. Den provisoriska kåkbebyggelsen i Kowloons utkanter bar vittnesbörd om trångboddheten. Den var av samma standard som i Rangoon, och det är inget högt betyg.

Sundet mellan ön och halvön är Hongkongs frihamn, som ligger väl skyddad mot oväder av de kringliggande bergen. Hamnen är öppen för alla länders fartyg, och där rådde ett sjudande liv tyckte vi, men man berättade för oss, att det var ganska dött nu mot före kommunisternas ockupation av Kina. Den »röda» trafiken angör inte Hongkong, åtminstone inte officiellt, och amerikanarnas benägenhet att handla på den goda hamnen har avtagit i takt med den tilltagande vetskapen, att varorna sedan säljs till kommunisterna med stora förtjänster för affärsmännen i Hongkong. Sedan vi lämnade Hongkong har U.S.A. också stoppat all legal export av strategisk materiel till Hongkong. Den illegala handeln undandrar sig givetvis mitt bedömande — och det skulle inte förvåna mig, om den undandroge sig bedömande överhuvud, då stränder och vatten här måste vara rena paradiset för smugglare.

Staden Victoria ligger på en nära milen lång strandremsa av ön och klättrar sen uppför bergen, av vilka det högsta, the Peak, också är tätast befolkat. Förr bodde där endast vita på

höjderna, men nu har även kineser slagit sig ned där. De med stranden parallella gatorna har styckats itu av branta tvärgator, varannan indelad i trappstenar och varannan kälkbacke. På dessa tvärgator håller kulier med bärstolar till. Bärstolarna är häktade på långa bambustänger, som bärarna placerar på sina axlar, innan de i en vaggande rytm sätter fart på ekipaget. Rytmen är utexperimenterat ändamålsenlig. Vi studerade den på gatorna och i hamnkvarteren, där tunga bördor fraktades hängande i en grov bambustång, som vilade på två kuliers axlar. Bärarna gick inte utan halvsprang, så att bördan kom i en storts fjädrande gungning, vilken synbarligen underlättade transporten. Wolf tyckte, att det var synd, att hans och Idrottsbladets chef, gångexperten T. T., inte var med. Han borde ha kunnat analysera kinesbärandets energiprinciper.

Stadens centrum ligger i närheten av Victorias färjställe. Administrationen, bankerna, de stora affärsföretagen och rederierna har där sina pampiga stenpalats, och trafiken är i dessa kvarter intensiv dagen lång.

När man kommer nära färjläget, gör man klokt i att vidta försiktighetsmått beträffande privatförmögenheten. Färjorna och färjlägena med sina genom praktiska spärrar och anordningar dirigerade folksamlingar är ficktjuvarnas bästa marknad, sas det, men vi blev aldrig bestulna.

Avgiften för färjresan betalas i spärrar, innan man går ombord. Inga biljetter eller polletter förekommer. Vi fick roligt, när vi här första gången lämnade en hongkongdollar och skulle få pengar tillbaka. Tjänstemannen innanför luckan slängde till mig en grabbnäve papperspengar, som var så smutsiga och trasiga, att man trodde det var ett skämt. Men det var det inte, och de solkiga, från början röda papperssedlarna hade sitt påstämplade värde, om man började syna dem närmare. Man fick också alltid rätt tillbaka vid växelaffärer, trots att växlingarna måste ske blixtsnabbt, för att inte de långa köerna till färjan skulle stoppas. Själv försökte jag en gång lura mannen i luckan för att se, hur pass spänd hans uppmärksamhet var. Jag skulle betala för mig och några pojkar till, räknade

i kön över, hur mycket det skulle bli, och kramade i handen ihop en boll av papperspengar och mynt, men 5 cents för litet. Det gick inte alls. Femcentbristen upptäcktes omedelbart, och vändkorset snurrade inte, förrän jag hittat rätt på kassaförstärkning.

Mohan's.

På Kowloon-sidan travade vi in i en herr- och damekipering, som Wolf rekommenderat. Den heter Mohan's, ligger alldeles bakom Peninsula och äges av indier, som gav oss ett kostligt mottagande.

Sous-chefen, en smärt och smart indier med rena anletsdrag och snobbig europeisk klädedräkt, insåg tydligen genast vid vår entré, att här kom det offer, lätta att lura och värda att leda fram till den kommersiella slaktbänken. Från ett inre rum, där han visade tyger och tog mått och antecknade beställningar, ropade han ut några order, och sen kom det in förfriskningar i form av the, whisky, lemonad, coca-cola eller vad kunden ville ha. Jodå, han räknade nog rätt. Det blev många affärer gjorda redan första dagen. Gick man sedan någon av våra spellediga dagar i Hongkong till Mohan's, hittade man alltid någon av truppens medlemmar där, invecklad i köpslagan om en sidenscarf eller ett par dambenkläder.

Nu fanns det också varor här till priser, som vi inte är vana vid. De flesta av oss måttbeställde sidenskjortor, som med broderade monogram offererades till 19 hongkongdollars. Före leveransen hade vi emellertid hunnit besöka flera affärer och kommit underfund med att priset nog ändå låg i överkant. Då sände vi våra »hårdaste» affärsmän till Mohan's, och Farsan och Salle skaffade sig var sin fjäder i affärshatten genom att pressa ned priset med 2 dollars per skjorta. Sen är det en annan historia att monogrammet, som vi beställde för 2 dollars per styck, i en annan affär kunde erhållas för en halv dollar. Gungorna och karusellen!

Mer än de låga priserna imponerade leveranstiderna. Skjortorna var klara på ett par dagar, och det rörde sig ändå om sammanlagt ett 15-tal dussin måttbeställda i olika stilar och utförande. Wolf, Farsan och jag beställde också var sin kostym i engelsk gabardin. De beställdes ena kvällen, provades förmiddagen därpå och levererades på kvällen, 24 timmar efter beställningen.

Roligaste affärsuppgörelsen hos Mohan's hade nog Arne och jag. Vi skulle köpa med oss några presenter hem till de djurgårdsledare, som inte var med på resan. Vi hittade några smakfulla scarves i siden. Mohaniten ville ha 16 dollars för dem.

— Jag köper 10 stycken, om jag får dem för 100 dollars, sa jag.

— Omöjligt, men eftersom ni är en old friend, ska ni få dem för 12 dollars styck.

— Tio, sa jag och försökte se hårdkokt ut.

Då kom han med förslaget, att vi skulle spela gubbe och pil om priset! Nu avskyr jag alla former av hasardspel men gjorde på Arnes livliga tillstyrkan avsteg från mina principer — och vann. Han tog motgången som en man. Naturligtvis tjänade han på affären i alla fall. Men när ska vi få en motsvarande flykt över det svenska butikslivet, där säljaren visar varan och talar om priset men aldrig gör ett drama av sin uppgift. När får vi se säljare och kunder på Nordiska Kompaniet och andra varuhus spela krona och klave om priset?

Tigerns palats.

Efter lunchen på Sunning House var vi och tränade på den idrottsplats, där matcherna skulle spelas. Träningen var trivsam och inte så påkostande i det svala klimatet. Svettningen var normal.

Sen tog vi bil från hotellet och for uppför slingrande branta vägar till en av Hongkongs sevärdheter, Aw Boon Haws palats. Haw är det kinesiska ordet för tiger, men den gamle kinesen

liknade minst av allt detta vilddjur, där han stod i europeisk kavajkostym med grå väst och amerikanska goggles och välkomnade oss i den stora hallen till sin imponerande bostad. Tiger-namnet hade han själv åsatt den balsam, som han mixtrat ihop och som var grundvalen för hans rikedomar. Tiger Balm står det på de små plåtaskarna, i vilka den mörkbruna, kamfer- och mentol-luktande salvan förvaras och försäljes. Balsamen säljes i hela Kina och har även stor marknad i U.S.A. Vi fick var sin ask av Tigern själv, och jag har konstaterat salvans hälsobefrämjande egenskaper på både min fru och mig själv. Vid huvudvärk gnider man in litet salva vid tinningarna, det blir varmt av salvan, och det händer, att värken släpper.

Att salvan haft och hade strykande åtgång, begrep man efter en rundvandring i Tigerpalatset, som var österländskt praktfullt. Dyrbara urnor och vaser, lackerade skålar, kinesiska möbler och kistor fyllde de många rummen, där vi gick på mattor, som var upp till halva decimetern i tjocklek. I ett galleri hade Tigern sin elfenbens- och jadesamling i glasskåp. På välfyllda hyllor i omfångsrika montrar stod här bl. a. halvmeterhöga buddhabilder av ren jade. I en affär frågade jag en gång på priset på en sån där jadefigur, som inte ens var en decimeter hög — 150 svenska kronor. Nog var Tigerns samling värd ett par miljoner.

En av Tigerns sekreterare ciceronade oss genom rummen, och jag passade på att fråga, om det inte förelåg några risker för inbrott.

Nej, ingenting hade någonsin stulits i Tigerpalatset, som visserligen inte var öppet för allmänheten men endast vaktades av ett par beväpnade soldater — av trä. Men Tigern var trots sina rikedomar, berättade hans sekreterare, mycket populär bland sina landsmän. Han hade skänkt stora pengar till välgörande ändamål och hade ett varmt hjärta för alla hjälpsökande.

I branten ovanför palatset hade Tigern dels som god kines byggt en pagod till sina föräldrars andar, dels till sina landsmäns glädje och uppfostran anlagt en originell trädgård, där

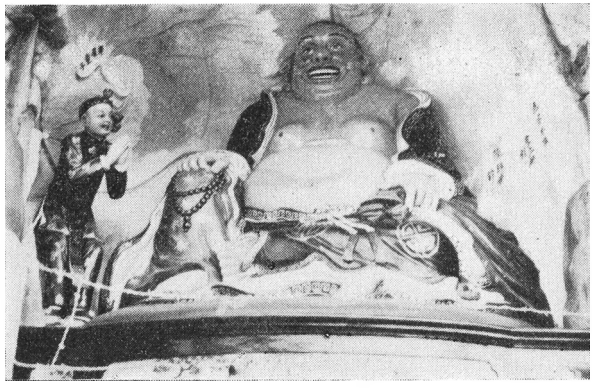

Praktfull Budda i »Tigerns» trädgård. Foto: okänd kines.

allmänheten fick vandra omkring fritt utan att erlägga någon entré. Det växte ingenting i den där trädgården. I klipporna hade Tigern låtit hugga in reliefer med religiösa, zoologiska, etnologiska och historiska motiv. Varje kvadratdecimeter var utnyttjad, och där inte klippan räckte till, hade den kompletterats med cement. Figurerna var bjärt målade, inte alltid så vackert men det hela ganska egenartat för ett europeiskt öga.

I en serie figurer hade olika möjligheter att tortera och avrätta brottslingar eller fångar framställts i relief och med grym åskådlighet. Man såg, hur kroppar sågades itu både på längden och på tvären, hur tungan slets ur delinkventens mun osv. Våra förfäder vikingarna lär ju ha ristat blodörn på fiendens rygg ibland. Här fick man det intrycket, att blodörnsristningen var en ganska human behandling, jämförd med vad kineserna kunde hitta på att traktera sina fiender med.

Här och var på gångarna i Tigerpalatsets egendomliga trädgård hemsöktes vi av kinesgrabbar, som ville borsta våra skor. De suger sig fast vid sina tilltänkta offer som blodiglar, och stannar man ett ögonblick, kastar de sig på ens fötter och sätter igång med putsandet. Ryter man åt dem att låta bli, ser de så medlidsamt på skorna, att ägarens hjärta veknar. Ja, de har tusen tricks för att tjäna sin lilla slant, och det var heller inte

många av oss, som kom ut ur palatsträdgården med oborstade skor.

Aw Boon Haw anses vara en av Kinas rikaste män. I omedelbart grannskap till hans palats bor vanliga, fattiga kineser i enkla skjul av provisorisk karaktär. Kontrasten mellan den rikes slott och den fattiges hydda har jag aldrig sett så skarp som här.

En kinesisk gentleman

ska enligt konfuciansk lära besitta de fem dygderna chih, hsin, jen, i och li, som i tur och ordning kan översättas med kunskap, förtröstan, människovänlighet, kamratlighet och hyfsning.

Vi mötte mycket av detta kinesiska gentlemannaskap i Hongkong, ja, nästan för mycket. Särskilt blev deras människovänliga jen ifråga om inbjudningar till tiffins, luncher och middagar så ymnig, att vi blev tungna att ransonera och tacka nej ibland, och det behövdes mycken li — takt — från vår sida för att göra det utan att såra deras jen. Herrarna Baretto och Gingham, av pojkarna döpta till respektive Happy och Onkel, var de speciella vårdarna av den kinesiska jen'en. Speciellt sökte alltid Onkel övervaka, att ingen av gästerna någonsin var törstig — och inte han själv heller.

Dagen före vår första match var vi bjudna på en tiffin på Ying King restaurangen. Det var chefen för Swedish Trading Company, som bjöd några av djurgårdsledarna på lunch och — jen. Leung Cho U hette han, var tvättäkta kines, liten och litet skrumpen i växten, klädd i europeisk kavaj och med en hatt, vars vida och buckliga brätten i allmänhet vilade på hans öron. Astley, Wolf och jag gick till lunchen och serverades före måltiden dels en vacker utsikt från restaurangens altan, dels ångfuktiga frottéhanddukar att torka av händer och ansikte med. Proceduren med handdukarna upprepades en gång under måltidens förlopp.

Leung Cho U var mycket vänlig, han visste inte, hur väl han ville oss. Vid måltiden gav han för första gången uttryck åt sitt önskemål, att vi skulle hälsa till hans firmas chef i Stockholm. Så ofta vi senare träffades påminde han om mitt löfte att hälsa till hans chef, och för varje gång plockade han fram sitt visitkort, så att jag inte skulle kunna ta fel på honom och någon annan. Jag hade ett halvt dussin av Leungs visitkort med mig till Stockholm. Den gode Leung Cho U:s människovänlighet blev nog litet kardborrebetonad.

En ärlig köpman.

Medan vi åt festlunchen på Ying King, var spelarna ute och shoppade av alla krafter och tillgängliga medel. På en trappstegsgata i Victoria hittade ett gäng djurgårdare en affär med dukar av alla de slag, morgonrockar av siden osv. Priserna var som vanligt låga, och affärsmannen vägrade vänligt leende att pruta det minsta, så pojkarna fick stort förtroende för mannens hederlighet. Han hade ett annat sätt att visa sin tillfredsställelse med en avslutad affär. Han gav kunden en liten present som rabatt.

Själv köpte jag senare ett par dukar av den här affärsmannen och fick då en kartong med åtta vita hästar av porslin. Hästarna är stöpta i olika former och lär ska illustrera någon burmesisk saga, som väl bör finnas återgiven i tryck någonstans, men jag har förgäves spanat efter den.

Fotograf Rune utsattes här i affären för en malör, som visar, att pojkarnas tilltro till affärsmannens hederlighet var befogad. Det var ett tiotal pojkar inne i affären samtidigt och rev och slet i hyllornas lager av tyger och kläder. Köpmannen och hans son och dotter stod mitt i röran och sålde för brinnande livet. Då upptäckte Rune, att han saknade 100 dollars, och Rune visste inte, om han lämnat sedeln till kinesen som betalning för en del varor, och kinesen visste inte, om han tagit emot sedeln eller inte. Men han visste besked:

— Jag räknar min kassa i kväll, och då ser jag, om det finns 100 dollars för mycket.

Vi tittade oss omkring på de utströdda varorna och sa, att det kunde han ju knappast veta, då han inte hade någon kassaapparat. Men han log sitt allra mest vinnande leende, knackade sig i pannan med fingertopparna och sa: — När vi stänger affären på kvällen, vet jag, hur mycket pengar jag ska ha, och är det 100 dollars för mycket ska jag komma till er med pengarna.

Ja, vi trodde ju, att han var en artig bluffmakare, och sa åt Rune, att hade han lämnat från sig 100-dollarsedeln utan att få någon valuta för den, så var den nog förlorad. Och Rune sa åt mannen, att hittade denne de 100 dollarna, så nog skulle Rune handla för dem och mera till.

Då vi morgonen därpå infann oss till frukosten på Sunning House, kom den kinesiske köpmannen glädjestrålande mot Rune och sa, att han hade haft 100 dollars för mycket i kassan föregående kväll, så var så god. Ödmjukt bugande räckte han den häpne Rune pengarna. Han fick tillbaka dem senare samma dag, och Runes morgonrock av siden kommer väl alltid att erinra honom om den bottenärlige kinesen. För resten tror jag nog, att kinesen tjänade mer än ett gott samvete på sin ärlighet. Då tänker jag inte på den friplåt till dagens fotbollsmatch, som han fick, utan på att det var många i truppen, som lärde sig hitta till hans affär efter Runes berättelse.

Första matchen i Hongkong 4—2 (1—2).

Den 2 december — det var en lördag — begick vi premiären för djurgårdsfotboll i Hongkong. Matchtiden var satt till 15.30. En timme före matchens början gick jag en promenad runt idrottsplatsen och konstaterade, att väldisciplinerade köer ringlade runt hela anläggningen. Våra spelare klädde om på hotellet och trots den korta vägen till planen tog vi en buss för att inte någon av våra spelare skulle komma bort i folk-

trängseln. Vägen till omklädningsrummet gick genom en välförsedd barsalong, där åtskilliga européer svepte sin lördagswhisky i väntan på matchen.

Fotbollsplanen var kringgärdad av fyra läktare av bambu med tak av vass. Bambun kan man ju inte spika i som i våra träläktare. Konstruktionerna bygger i stället på användningen av en massa stag för de bärande grova bambu-»bjälkarna» och på bastflätningar i stället för skruv och spik. Läktarna var absolut fullsatta, då vi kom in på planen. Och inte nog med det. De omgivande höjderna runt fotbollsplanen var också välbesatta med folk, som från visserligen långt håll kunde följa matchens förlopp.

Som ledare placerades jag på den stolsrad för V. I. P. — very important persons — hm! — som man satt framför ena långsidans läktare. Där föreställde Skinner mig för vice ordföranden i förbundets hederskommitté, den genuine skotten Mac Kelvie. Ordföranden själv, sir Arthur Morse, var kapplöpningshabitué och föredrog för dagen Hongkongs Solvalla framför fotbollsmatchen. Mac Kelvie föreställde mig för Hongkonglaget, en kombination av 10 kineser och en engelsman från armélaget. Sen presenterade jag djurgårdsspelarna för skotten, och efter en tyst minut för Gustav V:s minne kunde spelet börja.

Första halvlek blev en besvikelse för oss, trots att vi hade vårt starkaste lag på benen. Motståndarna gick fram med långa, svepande bollar till de kvickfotade yttrarna, och skotten lossades utan onödiga dröjsmål. Efter 10 minuters spel gjorde deras högerinner Chu Wing-keung mål på ett grant skott från strafflinjen. Våra kedjemän ryckte upp sig och pressade, men det dröjde till 25:e minuten, innan Jeppe tog fatt i en bakåtpassning och kvitterade. Men kineslaget gav sig inte. Berndt på centerhalven släppte den engelske centern Gardner utom räckhåll, och det var engelsmannen för bra för att inte utnyttja. Han kolliderade med Ove, som skadades och i halvtid måste bytas mot Kjell Cronquist. Dessförinnan hade deras vänsterinner Yue Cheuk-yin gjort 2—1.

Mac Kelvie tyckte i halvtid, att det var dålig fotboll vi presterade, och jag måste tyvärr hålla med honom. Dvs. spelet var inte alls så dåligt, men siktet var illa inställt, och vi hade måst gräma oss över många missade chanser till mål. I halvtid sa Astley åt Berndt att bättre bevaka den farlige engelske centern.

Berndt lydde order, och därmed täpptes vårt försvar till. Som kineserna spillt sina bästa krafter i första halvlek, fick vi därför nu lättare arbete. Jeppe fullbordade ett äkta hat tric, och Kinesen spädde på med ytterligare ett mål. Segern var klar, men den osäkra första halvleken hade gjort ett dåligt intryck, och i tidningsspalterna dagen efter var kritikerna inte så värst imponerade av våra insatser. »Matchen var på det stora hela taget en besvikelse och inte mycket att titta på». Man ansåg, att det helkinesiska lag, som skulle möta oss dagen efter, borde kunna göra en jämn match mot oss.

En engelsk värd.

Vid söndagsfrukosten läste jag upp några av referaten, och sen fick spelarna använda förmiddagen till avslappning och dåsande på hotellrummen efter en halvtimmes promenad för friskluftsintag.

Under tiden var Astley, Wolf och jag bjudna till doktor Skinner på lunch en famille. Skinner hade en mycket elegant våning i sjukhuset, där han var röntgenläkare, och dit förde han oss nu i sin ägandes bil i bukter och finter backe upp och backe ned. Queen Mary's sjukhus ligger på en höjd inåt ön och skiljes av en svacka från en av de starkaste punkterna i Hongkongs militära försvar, ett väl camouflerat fort på en bergstopp. Från familjens ljuvliga balkong tittade vi på fortet genom en kikare, men det enda krigiska vi kunde upptäcka var några svartgröngult målade klippblock.

Medan Jack Skinner på engelskt manér skar för gästerna av

söndagssteken, berättade han om hur japsen under världskriget tagit Hongkong på ett par dagar trots de starka befästningarna. De sam över sundet ut till ön i hundratal. Själv hade Skinner och hans maka suttit i koncentrationsläger under resten av kriget:

— Den obehagligaste erfarenheten av kriget hade vi, när vi skulle arkebuseras, min fru och jag. Man ledde ut oss samtidigt, och vi fick säga adjö till varandra, ställdes upp mot en mur framför en pluton, fick stå där ett tag — och leddes sedan in igen. Varför — ja? Det fick jag aldrig veta, men det är möjligt, att det bara var ett arrangemang för att få se ett par hatade engelsmän falla ihop av dödsfruktan, ett skådespel för sadister. Jag är glad, att vi gjorde dem besvikna, eftersom våra nerver höll. Nej, det är inte mod, man kan nog aldrig på förhand veta, hur man reagerar i en sådan situation.

Och för övrigt kunde jag för min personliga del inte klaga på behandlingen i fånglägret, även om jag förstås alltid var hungrig.

Trots den underbara utsikten från lägenhetens altan 250 meter ovanför Stilla Oceanen var vår engelske värd inte nöjd med sin bostad.

— Jag har min arbetstid förstås, men när man bor så här inom sjukhusets murar är det så lätt att vid påfallande behov skicka efter mig, och det gör, att man aldrig känner sig riktigt säker om att få koppla av någon gång. Nej, där skulle jag allt vilja bo — och Skinner pekade på en elegant villa på en udde vid västra inloppet till Hongkong. Men hyran för den där villan går på 30.000 dollars om året, och då är den ändå inte möblerad.

— Hur ofta åker ni hem till England och hälsar på?

— Under de första 12 åren i främmande land får den brittiske statstjänstemannen semester vart fjärde år, men jag har nu varit här i 24 år, så jag får semester vart tredje år numera. Men jag har aldrig flugit till Europa, och det gör vi som regel inte, trots att staten betalar resekostnaderna för oss. Det beror på att restiden inte räknas in i semestern, som alltså blir lika

många dagar längre, som resan tar. Och därför blir det nog båt hem för de allra flesta brittiska semester-firarna i Hongkong. Min nästa semester infaller 1952, och då hoppas jag kunna lägga den så, att jag får se olympiaden i Helsinki.

— Hurdana är kineserna som patienter på sjukhus?

— Otroligt tåliga inför fysiska smärtor. Somliga operationer, som i Europa obligatoriskt föregås av lokalbedövning eller sövning, kan faktiskt företas här utan vare sig det ena eller det andra, om det skulle knipa, och utan att patienten ger ett klagande ljud ifrån sig. Deras självbehärskning vid sådana tillfällen är fenomenal.

Annars är folksjukdomen helt naturligt tuberkulosen, som frodas i den alltför täta bebyggelsen och i de många gånger ohygieniska bostäderna. Ruskigaste sjukdomen är emellertid spetälskan, och där har vi en liten koloni för dem, som drabbats av detta gissel, sa Skinner och pekade på ett litet område ej långt från sjukhuset. Men dit fick vi inte gå — och ville nog inte heller.

Kineserna krossas.

Efter lunchen hos den gästvänliga, traditionsälskande, engelska läkarfamiljen bilade oss Skinner ner till Sunning House, där Astley skyndade sig att förbjuda de tjänstvilliga kyparna att sätta fram något av det englandsimporterade ölet. Det var starkt och det var gott och det var dyrt, så pass dyrt, att vi inte ansåg, att det borde debiteras värdarna, som visserligen skulle hålla oss med kost och logi. Varje öltörstande fick själv betala vad han inmundigade. Och det blev inte så mycket. Den här lunchen var en kinesisk värd närvarande och erbjöd sig flott att bjuda på öl. Stelius:

— Han hörde förstås, vad Astley sa. Så nu kunde han vara flott, när ingen får smaka på ölet. Kan vi inte få det tillgodo efter matchen?

De syrliga presskommentarerna och den avslappade förmid-

dagen hade medfört, att det var ett målsuget och beslutsamt djurgårdslag, som infann sig till match.

Egendomligt nog hade publikaptiten snarast ökat efter vår insats föregående dag. Skinner gav mig förklaringen. Kineserna går inte och tittar på fotboll för att få se vackert spel utan för att se sina landsmän vinna. Tidningarnas bistra kritik gjorde, att publiken nu trodde det kinesiska laget kapabelt att besegra de vita. Idrottens idé har med andra ord inte gått kinesen i blodet. En fotbollsmatch mot ett utländskt lag är inte bara ett skådespel, en lek, där bästa man må vinna, nej, det är en chans att hävda den egna rasens prestige. Det sas inte rent ut av vare sig Skinner eller någon annan vit härute, men nog förstod vi, att det kanske inte vore nyttigt för engelsmän eller andra européer härute, om vi toge stryk av kineserna på fotbollsplanen. Djurgårdspojkarna visste också fuller väl, vad det begärdes av dem. ' Vill dom ha mera stryk än sist, så ska dom få ' stod skrivet i varje spelares sinne, när han gick ut på planen. Och kineserna krossades med 7—1.

Det skedde i närvaro av både guvernören, Sir Alexander Grantham och hans maka, justitieministern Sir Williams och bollpresidenten, den jättelike Sir Arthur Morse. Jag puttades ned bredvid guvernören och hade dennes chef för bodyguarden, en ungdomlig överste, på min andra sida. En bit ifrån mig i samma stolsrad satt skotten Mac Kelvie, som varit litet spydig dagen före, då våra forwards missade sina målchanser. Nu tittade jag ganska stolt åt hans håll för varje mål våra pojkar gjorde.

Det dröjde nu 35 minuter, innan Jeppe gjorde första målet, men efter 2—0 i halvtid formade sig andra halvlek till rena uppvisningen. Bollen gick som på ett snöre mellan våra spelare, och med jämna mellanrum placerades den ytterligare fem gånger bakom den kinesiske målmannen. Kineserna fick sitt tröstmål på straffspark, ganska hårt men ej orätt utdömd av den briljante engelske domaren. Efter 7—1 upphörde målfabrikationen, och det var lika bra det. Det var ganska nära, att kineserna förlorat ansiktet i alla fall. Publiken, som varit

Engelske guvernören skakar hand med Hasse Jeppson.

Foto: okänd kinesisk pressfotograf.

ganska reserverad vid våra första mål, gav så småningom spelet förlorat och applåderade faktiskt våra prestationer den sista kvarten, och det var vi inte bortskämda med.

Filmstudion.

Ett par timmar efter matchen bjöd den snobbige hotellvärden mr Lee på en festmåltid som tack för fribiljetter han fått. Det var inte kyckling till den måltiden, och jag förstår, att det låter kräset för ett svenskt öra, men vi var glada att slippa den. Kyckling hade vi fått på Strand i Rangoon, på Majestique i Saigon och även här i Hongkong, antingen till lunch eller middag. Vi tålde inte se kyckling till slut. Eller som antikyckling-stämningen tolkades av Stelius: "En kyckling till och jag börjar kackla och flaxa med vingarna."

Senare på kvällen åkte vi till en filmateljé i Kowloons utkanter. Kineserna är fantastiskt biobitna, filmbolagen och

biograflokalerna talrika och den inhemska produktionen intensiv. Det här bolagets ateljéer låg inte skyddade för trafikbullret, och eftersom de flesta montagen skedde utomhus, jobbade man om nätterna, så att man kunde ta ljudet synkront med bilden.

Våra filmare fick av det här bolaget låna apparatur, så att de i Hongkong kunde filma också på kvällarna. Det behövs starka strålkastare för det, och såna kunde man inte släpa med i flygbagaget. Nu hade de hittat på att vi skulle göra påhälsningen till en scen i vår film. Vi kom fram ganska sent, men här rådde ingen panik. Vi gick runt i lokalerna och väntade, att det skulle börja. Stig Nyström och Lasse Andersson var båda på sitt festligaste humör och råkade få tillträde till några garderober med kinesiska mandarinkläder. Statister och scenarbetare fick sig ett gott skratt, när de började spexa omkring i de galakläder, som en tjänstvillig påklädare utrustat dem med. — Klart för tagning, sa Stig på sitt Borlänge-mål, och så kiknade både han och publiken av skratt.

Men förberedelserna till kvällens första spelscen gick så långsamt, att de flesta av våra pojkar tröttnade och begav sig

Vad säger Foppa till den kinesiska filmstjärnan?

hemåt. Men så kom den slanke filmhjälten, klädd i vit smoking och tangorabatt, och den sköna hjältinnan med grekisk profil, så kinesiska hon var. Deras scen avbröts av regissören, som hälsade oss välkomna, och medan Rune lät sin kamera snurra, gick vi fram och hälsade på filmstjärnorna. Vi tyckte ju, att vi borde säga någon komplimang till den sköna. Charmören från Sundsvall, lille filmtjusige Foppa, sa sin på ren svenska, och den sköna log så hänförande lyckligt. Jag är inte säker på att hennes hänförelse varit lika stor, om hon förstått hans norrländska tunga.

Vi fick göra om scenen tre, fyra gånger — det ska visst vara så i filmbranschen — och Foppa upprepade enträget sin komplimang, som varje gång fick henne att le lika bländvitt — i sanning en stor skådespelerska.

Bankett igen.

Dagen efter 7—1 matchen var det betydligt angenämare för en djurgårdare att läsa tidningarna, som nu i många tonarter öste beröm över laget, som krossat kineserna. Experten Skinner sa, att det stora nederlaget skulle medföra, att nästa match skulle bli mindre besökt, eftersom det nu var klart för kinespubliken, att den ej kunde räkna med att få bevittna en kinesisk triumf. Skinner fick också rätt i sin profetia.

Vi sov ut ordentligt och hade inget program för dagen, utan var och en fick fördriva tiden efter eget val. Det förlorade säkert inte Hongkongs butiker på. På kvällen var vi emellertid bjudna på stor bankett av fotbollsförbundet. Den hölls i Hongkong Hotels stora festsal och hade en alltigenom engelsk prägel. Man gick först omkring i ett stort rum, hälsade, pratade, drack cocktails eller cocacola och åt sandwiches. Sedan kallades vi till bords, där sir Arthur presiderade vid det väldiga honnörsbordet. Våra spelare fick bordtungan mitt för honom, och jag kinesspelarna mitt emot mig.

Måltiden var också engelsk, sköldpaddsoppa, kyckling —

jag tordes inte titta på våra kycklinghatare — med ärter och ris, och så glass och kaffe.

Sir Arthur, bankchef och finansman av det stora formatet, av somliga kallad "Österns mest betydande man", föreslog skålar för engelska kungen och för svenska kungen. Sen kom det en hovmästare och frågade diskret, om vi ville ha en mike för de tal, som skulle hållas. Sir Arthur skrattade sitt bullrande skratt och sa, att han inte behövde någon, och det gjorde han sannerligen inte heller, men jag sa tacksamt ja. Jag är ju inte närmare bekant med den engelska etiketten, så jag frågade min bordsgranne till höger, hur jag skulle veta, när jag skulle ta till orda. På matsedeln stod det nämligen, att jag skulle "svara". Bordsgrannen svarade mig, att det behövde jag inte alls vara orolig för. När sir Arthur talat själv, skulle han ge ordet till mig, då han fann tiden lämplig. Ingen knackning i glaset alltså för min del!

Sir Arthur var en briljant talare. Med mäktig och välljudande stämma beklagade han först den förlust, som den internationella sportvärlden lidit med Gustav V:s bortgång. Sen uttryckte han sin glädje över att vi velat göra den långa resan till Hongkong "för att hjälpa till att förbättra fotbollsspelet här. Vi har fått ett par stjärnsmällar men vi är inte ledsna för det.' Sedan han diplomatiskt talat skämtsamma tröstens och uppmuntrans ord till kines-spelarna, gratulerade han oss till segrarna och hoppades, att vi skulle komma tillbaka till Hongkong igen.

Sen tackade jag för värdarnas vänlighet och gästfrihet. Jag hade lyckats snickra till talet så att djurgårdsspelarna, ledda av röstbegåvade Jeppe, kunde falla in i talets mitt med Bättre och bättre dag för dag. "Vi hade det bra i Rangoon, bättre i Saigon men Hongkong är bäst. Ska klubbvisan hålla streck, så måste Manila vara rena paradiset." Här såg en del kineser och engelsmän klentrogna ut. De hade varit i Manila.

Till den kinesiska och hongkongska artigheten hörde tydligen också att komplimentera talare. Flera kom fram efter kaffet och sa artigheter. I den vanliga överdrivna stilen sa

bl. a. en kines, att han aldrig skulle kunna hålla ett så fint tal men att han alltid drömt om att kunna göra det. Mac Kelvie hörde på komplimangen och interfolierade snabbt och skotskt: — Ja, det var faktiskt så bra talat att det kunde ha varit en skotte, som höll det.

Vid banketten hade vi delat ut våra "glasbitar" och övriga presenter. I gengåva fick varje medlem av truppen en porslinskruka med syltad ingefära. Jag har sett, att det finns sådana att köpa i delikatessaffärer i Stockholm, men varken jag eller någon annan hade smakat på innehållet, som utgörs av plommon, vilka ligger nedsänkta i en lag av socker och ingefära, som gjort plommonen så smakstarka, att man inte äter dem, som om man nyss plockat dem från trädet. Men när vi kom till hotellet efter banketten, hade en del av pojkarna försökt tugga ner något plommon, bränt struparna, utstött både förbannelser och plommon och spolat ned krukornas innehåll i toalettstolarna. Ja, kanske gjorde de rätt, för det visade sig sedermera svårt att transportera hem dessa syltkrukor utan att spilla sylt på resväskornas innehåll, fastän krukorna var försedda med träproppar och förseglade med bly.

Bad i Stilla Havet.

Dagen efter förbundsbanketten var en av hela resans minnesvärdaste. Svenske konsuln, heders- och engelsmannen mr Cedric Blaker, hade bjudit oss på lunch, och den skulle avätas på en golfklubbsrestaurang Shek-O vid Hongkong-öns östra sida. Vi tog med oss badbyxorna, och i flotta amerikanska bilar följde vi serpentinvägarna runt öns norra kust. Utsikterna från höjderna var sådana, att man ville stanna bilen titt och tätt för att bara titta. Vattentillgången är ett av problemen för Hongkongkolonin, och vissa perioder av året måste vattnet ransoneras. I det inre av ön åkte vi förbi den väldiga vattenreservoar man anlagt för att kunna reglera tillgången. Ove och Blomman steg upp på den balustrad, som avgränsar

vägen mot dammen omkring 150 meter nedanför — en lek med döden.

Vidare på färden såg vi på långt håll en kyrkogård med en massa vita kors, resta över en kanadensisk truppstyrka, som här sökt hålla stånd mot japanerna.

Så gled bilarna fram till restaurangen, där den lik en spansk hacienda ligger på en höjd nära stranden och blickar ut över Stilla havet. Kullar och svackor i grannskapet måtte erbjuda en härlig terräng för golfspelet. Men vi var nu mera roade av Stilla havet, och före lunchen tog oss bilarna ned till den långsträckta sandstranden. De kinesiska chaufförerna såg förbryllade ut. Tänkte nordborna verkligen bada? Det var ju vinter och badsäsongen för länge sedan över.

Visst badade vi. Ingen termometer hade vi med oss, men mina stortår är ganska säkra på vattentemperaturen och de angav 18 grader. Celsius! Havet var lugnt, vilket inte hindrade, att vi hade svårt att stå upprätt, när dyningarnas ett par meter höga vågor sköljde över oss. Gång på gång lät vi dyningen spola oss upp på stranden, och vi kände oss som glada, lyckliga naturbarn.

På den härliga badstranden med jämn, fast sand avgjorde vi sedan en fråga, som stått öppen en tid. Vem är snabbaste djurgårdaren? Farsan hade ibland äcklat spelarna med uttalanden om sin egen snabbhet. Trots sin imponerande stofthydda är han faktiskt förvånansvärt snabb i fötterna. Men i tävlingen här på stranden vid Shek-O fick han dock se sig slagen av både Stickan och Berndt. Sen grävde vi ner Ingvar i den varma sanden, la en handduk över nosen på honom och filmade en scen, där det plötsligt dyker upp en svensk fotbollsspelare ur en sandstrand vid Stilla havet.

Efter Blakers magnifika lunch satt vi sedan och gonade oss på terrassen utanför restaurangen. I fjärran såg vi fartyg passera på väg till eller från Hongkong. Hungern var stillad efter lunchen, huden var svalkad efter badet, solen lyste, bergen i bakgrunden blånade, luften var klar som ett glas friskt källvatten. Vi hade en sån där stilla, ojäktad, trivsam,

avslappad rekreationsstund, som moderna människor alltför sällan ger sig tid att uppleva — rena hälsokuren för hjärta och hjärna, njurar och nerver.

Också en filmstjärna.

Hemvägen gick runt södra delen av ön och passerade den lilla fiskestaden Aberdeen. Vi stannade ett tag där, stod vid kajkanten och tittade på folks bostäder i båtarna. Maten lagades i en kajuta i båtfören, ris och fisk. En grabb låg tvärsöver en sittplanka och gjorde sin skrivläxa. Några män såg vi just inte till. De var väl ute och fiskade.

Våra kameror blev livligt verksamma, men det var ett turistuppfostrat släkte i båtarna, blev jag varse. Jag filmade med Arnes kamera ett s. k. samtal mellan honom och en äldre kvinna i en båt. När jag slutat snurra, räckte hon fram handen och ville ha betalt. Hon tolkade väl min spontana förvåning som ett utslag av snålhet och öppnade slussarna för en ström av ord, som att döma av hennes ilskna utseende inte hör till de blomstersmyckade i den kinesiska vokabulären. Sen hon fått en dollar, övergick hon till mera moderat muttrande.

Plötsligt fann vi oss omgivna av en skara damer, klädda i långa, randiga bomullsbyxor och jackor av samma tyg. "Vilka brudar, dom går ju omkring i pyjamasen mitt på gatan!" På huvudet hade de bredskyggiga hattar, flätade av strå och med en kulle, som var byggd i terrass-stil.

Damerna ifråga satte igång med närgångna övertalningsförsök och tjattrade förfärligt. Vad de ville övertala oss till, förstod vi inte alls, men vi hann gissa på ganska många alternativ, innan vi så småningom begrep schäsen. De var rodderskor och ville ro oss ut till en stor flotte med fiskrestaurang, där man kan gå vid en bassängkant och peka på det sjödjur man vill ha anrättat. Kyparen håvar då upp fisken eller skaldjuret och överlämnar fångsten till kocken för vidare åtgärder.

Vi hade nog lust att ros dit och pröva på det originella

sättet att se på matsedeln, men lunchen vi inmundigat hade betagit oss aptiten. Rodderskorna tjattrade förgäves och tittade ilsket och besviket efter oss, när vi hoppade upp i bilarna och for hem till Sunning House igen.

Hårdare tag.

Till vår tredje match var det just ingen folkrusning. Läktarna var visserligen välbesatta men inte fullpackade som vid de två föregående matcherna. Litet berodde väl publikminskningen på att denna match gick på en vardagseftermiddag, men huvudsakliga anledningen var nog de små segerchanserna för kineslaget.

Baren med omklädningsrummet — en underlig konstellation — ligger utanför publikläktaren, och på gräsmattan mellan baren och planen låg nu liksom vid de föregående matcherna en lång, kraftig vattenslang, utvecklad i långa slingor, färdig till omedelbar användning. Dess huvudsakliga ändamål var förstås att vid långvarig torka vattna planen, men den befann sig vid större matcher i ständig beredskap för att kunna användas mot publiken, om den lät sina känslor koka över. Vi såg den aldrig användas för att begjuta vare sig planen eller publiken, men det kunde vara skönt att veta, att den fanns för att dämpa eventuell chauvinism.

Spelet blev i denna match ganska hårt. Kineserna ställde upp ett lag, som innehöll tre engelsmän men trots detta ansågs dödsdömt. Såna lag är alltid svåra motståndare, de har allt att vinna och ingenting att förlora och den här kombinationen utgjorde inget undantag. Man hade beslutat sälja sig så dyrt som möjligt, och spelsättet blev därefter. Det gick ut över Nisse, som fick ta emot en vårdslös kines-skallning med sitt högra ögonbryn. Skallningen levererades av kines-centerhalven med det musikaliskt klingande namnet Soong Ling-sing, och ögonbrynet sprack. Det gjorde kines-skallen också, dvs. huden. Svårt blödande måste båda spelarna lämna planen. Nisse fick

åka till Skinners sjukhus, där ögonbrynet syddes ihop med två stygn.

— Dom har väl bara inte tråcklat ihop ett kines-jack (öga) åt mig, sa Nisse, när han kom tillbaka.

Vid olyckstillfället efter en halvtimmes spel ledde vi med 2—0 efter mål av Lasse Andersson och Jeppe. Under loppet av tre minuter hade sedan Jeppe lika många skott i stolparna, men efter Nisses skada gick spelet i baklås. Den kinesiske reserven reducerade till 2—1, Lasse ökade till 3—1, men före halvtid hade Kinas högerytter gjort 3—2. Andra halvlek blev en ihållande svensk press som vanligt, och Foppa, inflyttad på innern efter Nisse, gjorde 4—2. Sen hade Djurgården ytterligare tre stolpskott, men 4—2 stod sig.

Nya matchanbud.

Glädjen i vårt läger var stor efter matchen, även om målsiffrorna kunde ha sett snyggare ut. Nio matcher var avverkade nu, och segerraden var obruten. Tre matchfria dagar i Hongkong före avresan till Filippinerna skulle utnyttjas. Enligt det utsprungliga programmet skulle endast tre matcher återstå i Manila, men där hade värdarna ganska självsvåldigt annonserat fyra i stället. Vi hade emellertid sanktion för en 13:e match i Bangkok. Den behövde vi alltså flytta till Manila i stället, och förbundet hemma i Solna gav telegrafiskt sanktion för ändringen.

Telegram kom också från svenske vicekonsuln i Penang nere på Malackahalvön med erbjudande om match där och i Singapore, men det kunde vi lika litet reflektera på som att spela en 14:e mach i Çebu, Filippinernas näst största stad.

Men en 14:e match skulle det ändå bli. Genomsympatiske Skinner frågade om vi kunde spela en välgörenhetsmatch på väg tillbaka från Manila, då vi skulle stanna i Hongkong ett par dagar. Efter krigsråd svarade vi, att det ville vi gärna, men att vi måste ha sanktion först. Nytt, vädjande telegram

till Solna, där fotbollförbundet ställde sig välvilligt. Deras telegram till Filippinerna med sanktionen gick för resten "andra vägen" västerut och kablades över San Fransisco. Med glädje kunde vi bekräfta den villkorliga överenskommelsen med Skinner i Hongkong.

Tio rätter

serverades vid den middag, som Swedish Trading Company gav för oss matchkvällen. Den avåts på Ying-King-restaurangen och blev mycket uppsluppen. Leung Cho U, kinesen med den vidbrättade hatten, var mycket nervös för det tal han skulle hålla. Det behövde han nu inte alls ha varit, för dels var det bra, dels var det bara jag som hörde det. Jag skulle svarstala och satt nära honom. Därför hörde jag. De övriga middagsätarnas "ohörsamhet" berodde inte bara på den allmänna uppsluppenhet, som cocktailandet före ätandet givit upphov till, utan på att det spelades mahjong i angränsande rum, som var skilt från vår festsal av en vägg, som slutade, innan den nått taket. Brickorna smällde under hela festen, så man fick tala högt för att göra sig hörd av närmaste granne.

Lee Wai Tong hade komponerat matsedeln. Namnen på de tio kinesrätterna alluderade på fotbollstermer. Som domare fungerade Mr Almighty God — är det kineshumor undrar man. Den rostade kycklingen kallades för straffspark, och det tyckte vi ju, att varje kyckling borde medföra. Annars var det många godsaker vid de kinesiskt dukade borden med tio man vid varje. Vi var förberedda på det, så en del av spelarna hade tagit med sig teskedar i kavajfickan, om det skulle bli för svårt med träpinnarna.

Jag samlar inte autografer för egen del, men jag har en pojke, som är nio år gammal. Min fru och mina båda döttrar hade med kvinnlig förslagenhet uttryckt önskemål om en massa orientaliska julklappar. Sonen Anders hade bara önskat två saker: spelarnas autografer och en kokosnöt. På matsedeln

här skaffade jag nu en massa kinesnamn, som jag inte kan varken uttala eller begriper. — Världskul, sa Anders på julaftonen.

Vad jag fäste mig vid, då kineserna skrev sina underliga krumelurer, var de snabba skrivrörelserna. Nu skriver ju även vi våra namn snabbare än annan text, automatiserandet av skrivrörelserna är maximerat, men jag hade föreställt mig, att kineserna präntade sina namn med en viss noggrann omsorg. Inte alls. Det tog längre tid för Leung Cho U att skriva sitt namn med våra bokstäver än på kinesiska.

Lee Wai Tong lekte sedan jultomte och delade ut presenter till oss. Bl. a. fick vi var sitt par chopsticks av elfenben. På den ena ätpinnen var våra initialer graverade, på den andra hade man enligt Lees utsago skrivit hela namnet på kinesiska. Svårläst men dekorativt!

Författarens namn på kinesiska.

Liksom mina kamrater var jag nog lite skeptisk, om det verkligen var de rätta krumelurerna eller bara en älskvärd bluff. Men jag jämförde tecknen med dem, som återfanns i ett intervju-uttalande jag gjort för en tidning i Saigon och fann, att de stämde precis.

Special prize.

Dagen efter kinesbanketten på Ying-King var programfri. På en så här lång turné är det ytterst betydelsefullt för både spelares och ledares trivsel, att utrymme beredes den enskilde att själv välja sysselsättning. Vissa programpunkter, som alla är delaktiga i, bör man ha för att få beta av den främmande miljöns sevärdheter, men det får inte vara program jämt och

samt. Man ska inte alltid gå i flock — individen måste få beta på egen hand också. Det är ledningens uppgift att kunna avväga dessa synpunkter riktigt. Ibland erbjuder detta stora svårigheter, då värdarna ofta i sin välvilja späckar programmet. Då blir det gnissel i truppen.

Den här "fria" dagen vet jag inte, hur pojkarna använde, men att döma av vad de visade upp på kvällen, tycktes det ha varit stor butiksrond för de flesta. Största jublet bland kamraterna väckte nog Nisse, när han radade upp de babykläder, som han inhandlat till julklappar åt sin förstfödda. De torde bli lämpliga födelsedagspresenter på femårsdagen. Spelevinkern Nils hade varit förutseende.

Stelius hade det jobbigt. Han har enligt egen uppgift ett 50-tal fastrar och mostrar, som han skulle ha med sig julklappar till. Trätobrodern Farsan retades med honom:

— Du har väl inte glömt faster Eulalia nu?

Men Salle var inte den ende, som i Hongkong måste köpa flera väskor för att få plats med alla butiksfynden.

Olika affärsmetoder tillämpades av pojkarna. Berndts var effektiv och rationell med avseende på att varje inköp inte fick ta för lång tid. Så här berättade han om sitt tillvägagångssätt:

— Först frågar jag, vad grejen kostar. Sen funderar jag några sekunder och säger sen mitt pris. Vägrar han sälja till det priset, så går jag min väg. Hinner affärsmannen upp mig före närmaste gathörn, så blir det omedelbar affär till mitt pris. Hinner han inte upp mig, ja, då får jag gå till en annan affär och köpa grejen. Vanligen ropar han på mig redan innan jag hunnit ut ur butiken, kallar mig för old friend och gör ett "special prize, only for you".

Skolor i Hongkong.

Själv använde jag den här dagen till att på förmiddagen bese några skolor och på eftermiddagen hälsa på en svensk missionärsfamilj.

Direktören för Hongkongs skolväsen, engelsmannen O'Connor, tog vänligt emot mig i sitt tjänsterum i centrum av Victoria, och sen utökade han sin godhet genom att personligen följa mig till några skolor.

Skolgången i Hongkong är frivillig men tillströmningen är mycket stor. Före kriget hade man i samtliga skolor 118.000 registrerade elever. Efter den japanska ockupationen, under vilken japsen la beslag på lokalerna och använde dem till truppförläggningar, hade antalet sjunkit till 4.000 barn år 1945. Sedan har siffran stigit t. o. m. över förkrigsnivån. Läsåret 1948—49 var den uppe i 130.000. Elevantalet är förstås konjunkturbetonat. Dåliga tider medför stark nedgång — då har man inte råd att gå i skola. Det kostar nämligen pengar.

Administrativt finns det fyra olika typer av skolor. Governmentsskolorna sorterar direkt under direktören och hans förvaltningsdepartement. Grant-in-aid-skolorna får anslag, som täcker de ordinära utgifterna för en skola, sedan elevavgifterna avräknats. De understödda skolorna, subsidized schools, får bidrag för att kunna anställa kompetenta lärare och ändå hålla avgifterna nere. Båda dessa senare skoltyper är alltså halvstatliga men övervakas och kontrolleras noggrant av de 8 över- och 11 underinspektörerna. Mindre kontroll åvilar de privata skolorna, som ej erhåller några som helst ekonomiska bidrag men måste anmäla elevavgifternas storlek till departementet, som publicerar dem.

Under senaste läsåret gick omkring 6.500 elever i 26 governmentsskolor, 40.500 i de 308 halvstatliga skolorna och 80.000 i de 464 privata skolorna. Vid sidan av de fyra nämnda skoltyperna finns det yrkesskolor med omkring 2.000 elever och ett statsunderstött universitet med 560 inskrivna studenter, varav det går tre manliga på en kvinnlig. Av de omkring 130.000 eleverna har omkring 20.000 anställning på dagen och går i aftonskolor.

Barnens åldrar i klasserna visade en mycket stor variation strax efter kriget men har nu utjämnats. Den lille kinesen — eller engelsmannen — kan börja i kindergarten vid 4 års ålder,

efter två år övergå till primary school med sex klasser och sedan eventuellt till secondary school med ytterligare sex klasser. Då är eleven 18 år, om allt gått bra. I annat fall får han gå om en klass, men det förekommer också, att han kan gå igenom ett par klasser på ett år.

När jag pratade med O'Connor om barnens ålder, fick jag en upplysning, som lät litet underlig för en europé. Många av kinesbarnen saknar födelsebevis, och som det står i årsredogörelsen "något annat tillförlitligt sätt att avgöra barnets ålder finns inte".

— Nå, vad kostar det att gå i skola, frågade jag.

— Avgifterna varierar med skoltypen. Den betalas per månad. I de statliga primary-skolorna med engelska som undervisningsspråk ligger avgiften mellan 5 och 10 hongkongdollars — en HK-dollar var vid tiden för vårt besök värd 92 öre — men i motsvarande skolor med kinesiska som undervisningsspråk är den 2 dollars i städerna och bara en halv dollar på landsbygden. I secondary-schools är avgifterna högre, upp till det dubbla. I de halvstatliga måste man räkna med ännu något högre belopp, och i somliga privata skolor kan avgiften vara ända upp till 50 dollars per månad. Somliga elever, särskilt behövande, föräldralösa osv. kan emellertid få friplatser, vilkas antal i de halvstatliga skolorna dock ej får överstiga 10 % av hela antalet.

Frånvaroprocenten var förvånansvärt låg. Det föreligger statistik på antalet frånvarodagar. Ingen primary-school i Hongkong hade högre frånvaroprocent än 3. Det betyder, att i en klass på 33 barn är i genomsnitt högst en elev frånvarande pr dag. Är barnen ovanligt friska i Hongkong eller är det avgifterna, som gör, att man inte vill försumma valutan för pengarna?

— Strävar ni efter att få bort avgifterna?

— Naturligtvis, men vi kommer sannolikt inte ens att kunna hålla dem vid nuvarande nivå. Försvarsutgifterna är stora, och vi har räknat ut, att fri skolgång för alla barn i kolonin skulle sluka hälften av statens inkomster. Dessutom får man

alltid ha i minnet, hur rörlig Hongkongs befolkning är. Det vore knappast rätt att låta kolonins stationära befolkning bekosta undervisningen för den mängd flyttfåglar från alla delar av Kina, som slagit sig ned här. Därför reserverar vi också de relativt billiga platserna i governments och grant-skolorna till "old residents" och hänvisar "the visitors" till privatskolorna.

Kinesiska sofior.

Allt detta och mera därtill berättade skoldirektören för mig, medan vi åkte till King George V School, byggd 1936 och tillbyggd 1948, en mycket förnämlig skolbyggnad med svalvita murar och stora, ljusa klassrum. De stora klassrummen behöver också vara stora, för här fanns det klasser på 40 barn och mera. Skolan var internationell, öppen för alla nationaliteter. Engelsmännen dominerade visserligen antalet, och engelskan är undervisningsspråk, men skolan tar också gärna emot kineser, om de bara behärskar engelskan hjälpligt.

King George V School hade ingen kindergarten, ej heller första eller andra klass av primary, men vägg i vägg med skolan ligger en förberedande skola med kindergarten. I ett mycket välinrett klassrum där — det fanns både böcker, pedagogiska leksaker, ritmateriel osv. — hittade jag 15 pojkar i 5—6 års ålder. De tillhörde 8 olika nationaliteter, ett riktigt miniatyr-F.N. Bl. a. fanns där en liten ljuslockig dansk dreng, som pratade danska hemma och engelska i skolan.

Nu var jag inte ute för att se engelska skolbarn i verksamhet, hur intressant det än kan vara i och för sig. Jag ville se kinesbarn. Det fick jag i Kowloon Tong School, där vi mottogs av en kinesisk inspektör, som för resten hade sin egen pojke i skolans kindergarten, vidare av den kvinnliga rektorn miss Yip och ett antal pressfotografer. Besöket var alltså väntat.

Skolkomplexet bestod av en huvudbyggnad med två flyglar, som inramade en väldig skolgård med en gräsbevuxen lekplan.

Man visste förmodligen, att det var en svensk, som kom, och kanske var det därför jag först av allt fick se en lektion i gymnastik ute på lekplanen. Det var ett 40-tal kinesflickor i 10—12 års ålder, som leddes av en engelsk lärare. Han måtte ha omfattat Maja Carlqvists idéer, utformade i Sofiaflickornas populära uppvisningar. Den här truppen arbetade hela tiden utan andra redskap än hopprep, med en fantastisk lystring, i ospänt böljande, rytmiska rörelsevarv. När hela truppen gick i brygga via handstående och sedan tillbaka igen — till synes utan svårighet — kunde jag inte låta bli att ta upp en applåd och säga till fotograferna:

— Det är inte oss ni bör plåta. Titta där!

Och så pekade jag på de vidjesmala, välgymnastiserade flickorna, som hela tiden var så innerligt glada och så väldisciplinerat glada.

Skygga elever.

Från lekplanen kom vi till en stor sal, där jag möttes av en högst förtjusande syn. Uppställda runt salen stod 50—60 småbarn och vevade med armarna och sjöng, medan ett par lärarinnor gick runt och slog takten för dem. Vid vår entré blev det tyst — dödstyst. Nästan pinsamt berörd av det tvärstopp i glädjen jag vållat försökte jag mig på ett knep. Jag talade om för lärarinnorna, vem jag var och bad dem säga åt någon duktig pojke eller flicka att komma till mig, så skulle jag ge dem Djurgårdens klubbmärke. Och jag höll upp det i luften. Hon översatte till kinesiska vad jag sagt, men det kom inget barn. Jag hade trott, att det skulle bli rusning och slagsmål om märket. Lärarinnan log och sa, att det var nog bäst att jag pekade på något av barnen. Det gjorde jag och sa Come along! Men pojken jag pekat på kom inte. Lärarinnan gick och tog honom i handen och ledde honom fram till mig. Medan jag dekorerade honom, stirrade han i golvet, kastade sedan upp sina sneda ögon i en enda blick på främlingen och hastade tillbaka till sin plats. Han ville nog ha märket — så olika är inte

barnen i Kina och Sverige — men han var helt enkelt rädd för främlingen.

Sången kom så småningom igång igen. Sen lekte barnen en liten övning, som svenska barn i lekstugor och barnkammare också prövar på, att placera kuber av olika storlekar i varandra. Man hade två ställ, och två barn togs fram i taget och fick utföra övningen, medan de övriga tittade på. Det var mycket noga med att man applåderade varje prestation. En liten flicka kunde inte alls klara kuberna. Men lärarinnan hjälpte henne oförmärkt, och till sist kom så kuberna i rätt ordning. Flickan applåderades lika livligt som de andra, kanske t. o. m. livligare.

Miss Yip förklarade:

— Våra barn är så skygga, så rädda att framträda, att dom liksom stelnar i skolmiljön. Därför måste vi i början lägga an på att befria dem från rädslan. Vi måste få dem att till varje pris lyckas med något aldrig så enkelt. Den här flickan kanske mycket väl skulle klarat den lätta kub-övningen hemma, men här låste det sig.

På väg från kindergarten rörde vi oss längs en vinkelbyggd altan mot en länga klassrum med fönsterna öppna. Säkert visste alla barnen i klassrummen, att det var besök i skolan, men ingen nyfikenhet förmärktes. O'Connor hade bråttom och ville inte, att vi skulle gå in i dessa klasser, men jag stannade ändå utanför det öppna fönstret till ett klassrum, bugade mig för lärarinnan och tittade. Nära 40 flickor satt där och idkade tystläsning. Ingen tittade på mig. Den närmaste var inte mer än en meter ifrån mig. Jag försökte hypnotisera henne att titta upp. Hon drog på ena mungipan en halv centimeter, men liksom bestört över sin frispråkighet drog hon sekunden efter igen munnen som ett blixtlås. Jag stod där i låt oss äga två minuter. Ingen av flickorna tittade åt mitt håll. Tänk, om ett kinesansikte plötsligt skulle befinna sig utanför ett klassrumsfönster i en stockholmsskola!

Jag interpellerade miss Yip om disciplinproblemen.

— Vi har inga, sa hon. Barnen är alltid stillsamma i klass-

rummen, nästan för stillsamma. Vi måste arbeta för att göra dem mera aktiva.

Tänk, att vara lärare och aldrig behöva önska eller äska tystnad i klassen!

— Jamen, på rasterna då? Är dom lika tysta då?

— Nej, ensamma med varandra är dom mycket livliga, leker, tjattrar, slåss och så vidare.

När vi med bil lämnade Kowloon Tong School, hade gymnastikläraren formerat sina flickor på linje. Det var ingen militärt drillad men väldisciplinerad, glitterglad skara små kinesiskor, som spontant och betagande besvarade min avskedsviftning

En missionär berättar.

Från Sverige hade jag medfört ett paket med julgåvor till det svenska missionärsparet Nyström i Hongkong. Fru Nyström ville bjuda hela truppen på kaffe, och jag sökte förklara pojkarnas önskan och behov av programfrihet. Men Farsan följde med till Baselmissionens palats, där det svenska paret fått hyra in sig, sedan de måst överge sitt eget missionsfält, när Kina blev rött.

Under våra dagar i Hongkong hade vi inte märkt några tecken till politisk oro, men pastor Nyström förklarade, att det nog bara var ytan, som var lugn. Tack vare engelsmännen.

— Men här finns mycket brännbart stoff. Kommunismen har många anhängare här också, fast de just nu ligger och trycker. Och där, han pekade på ett hus i närheten, bor flera av Chiang Kai Sheks officerare, som flydde hit i stället för att bege sig med marskalken till Formosa. De lever högt på den amerikanska penninghjälpen, som sannerligen inte ograverad gick åt till inköp av vapen, ammunition och förnödenheter för krigföringen mot kommunisterna. Men vänta eller låt bli att vänta, tills det bryter löst. Då blir scenerna ohyggliga i Hongkong. Jag såg litet av kinesernas hämnd på japanerna,

när atombomben avlossats. Det var barbariskt. Kineserna skar halsen av japanska soldater, spetsade huvuna på käppar och gick på gatorna här och stoltserade med dem.

Om förhållandena i det röda Kina visste Nyström också en del. Att kineserna inte var belåtna med sina röda herrar, visste han, men det hade de kommit underfund med för sent. Många som kunde fly hade gjort det, och därför var Hongkong nu så överbefolkat. Makarna Nyström hade själva kommit ut i tid, men de hade vänner kvar.

— Ja, men vill inte de röda bli av med er och era gelikar? Kan det vara så svårt för icke-kineser att få lämna Kina?

— De vill nog bli av med oss men inte utan att först ha kramat ur oss pengar och tillhörigheter. En bekant till mig, en läkarmissionär, sökte för en tid sedan utresetillstånd. Myndigheterna annonserar då, att eventuella fordringsägare ska anmäla sig, så att skulderna blir reglerade först. Den här läkaren hade för mer än 10 år sedan opererat en kines för en ögonsjukdom. Kinesen höll nämligen på att bli blind. Läkaren meddelade före operationen, att kinesen skulle få behålla sin syn men ej full syn. Operationen utfördes med utlovat resultat. Nu tio år senare såg kinesen sin chans och begärde ett skadestånd på omkring 40.000 kronor för att läkaren fördärvat hans syn. Myndigheterna gillade utan vidare skadeståndskravet, och nu hade läkaren att välja på att betala eller stanna. Eller kanske bådadera.

Medan vi lyssnade till pastor Nyströms inside informations hade hans älskvärda maka dukat ett äkta svenskt kaffebord i det lilla, trivsamma rummet. Och till kaffet berättade båda om sin missionsstation och arbetet där, visade bilder och längtade tillbaka. Fast det sa dom inte förstås. Blir deras längtan någonsin tillfredsställd?

Kinesisk flit.

Hongkongs gatuliv var mycket olikt exempelvis Rangoons. Burmeserna satt i gathörnen, rökte cigarr och solade sig. Kine-

serna tycktes aldrig sysslolösa, var de än befann sig. Våningskyparna på Sunning House, som bakom en liten disk tog emot och lämnade ut rumsnycklarna, såg man aldrig sitta och slöa eller läsa en tidning. De hade alltid något nyttigt för sig.

Utanför hotellet var det ett stenhuggeri, där arbetarna ur klippan högg ut stora block, som de sedan med ganska primitiva verktyg förvandlade till gatsten. De arbetade sannolikt på ackord, men så de arbetade! Tidigt på mornarna började de och höll sen på, så länge det var ljust. En gång satte jag mig ner vid mitt fönster och följde en arbetares verksamhet. Han mätte och kritade stenblocket, och sen gick han löst på det med slägga och hammare. När jag efter tre kvarts timme tröttnade att se på honom, hade han icke under denna tid vilat en sekund, aldrig jäktat men heller aldrig stannat upp för att ta en andhämtningspaus.

Men arbetsmetoderna byggde mångenstädes på de låga arbetslönerna. Vid ett gatuarbete såg vi kvinnliga arbetare med ok över axlarna bära sand och singel i små korgar från en hög på ena sidan gatan för att tömma dem på andra sidan i en annan hög. En vanlig skottkärra skulle ha betytt en väsentlig rationalisering av arbetet, men varför spara på den billiga arbetskraften?

Inte nog med att man arbetade intensivt och idogt, man tycktes arbeta jämt och jämnt. Den korta leveranstiden hos Mohan's skrädderi var inget undantag. En kväll promenerade vi vid halvelvatiden förbi ett gatfönster, genom vilket vi såg ett tiotal skräddare i ett litet rum så ivrigt sysselsatta, att de ej gjorde sig tid att besvara våra blickar, då vi tryckte näsorna platta mot fönsterglaset i pur häpnad över idogheten.

Kistverkstaden.

Dagen efter mitt skolbesök hade Skinner lovat oss att visa oss en butik, där man kunde köpa kamferkistor till hyfsade priser. Han kände affärsmannen väl, för han hade vårdat ett av dennes barn, som avlidit i tuberkulos. Nästan hela truppen

följde med till affären, och det blev en strykande åtgång på kistorna. Köpmannen visade oss också verkstaden, som låg i samma hus åt gårdssidan.

Där arbetade ett tiotal kineser med att förfärdiga kamferkistor. En av arbetarna kunde litet engelska, och jag frågade honom, hur lång tid han hade att göra med en pjäs. Tio till tolv dagar. Man kan ju räkna ut, att arbetslönerna inte kunde vara så himlastormande, när vi sedan köpte såna pjäser för 300—400 kronor. Vi kunde här konstatera, att de läckra inskärningarna göras för hand. Stämjärn, håljärn och träklubba var enda verktygen. Mönstret ritas upp på träet, och sen stämmer snickaren ut reliefen. Medan jag nu pratade med snickaren, tittade han som hastigast upp på mig, men under hela samtalet arbetade han. Ingen hets kunde förmärkas i lokalen, men inte gick heller någon arbetsminut förlorad.

Köpslåendet pågick sedan ett par timmar, innan var och en av oss bestämt sig för sin eller sina kistor. De affärsbiträden, som inte för tillfället var engagerade i någon transaktion, stod inte och väntade på nästa kund. Då arbetade de med att putsa eller betsa någon kista, sätta på lås eller dylikt.

Jag kände ett plötsligt behov av en toalett och frågade ägaren, hur eller rättare var jag skulle bära mig åt. Han såg lite rådvill ut men tog mig sedan med till sitt kök, som låg i samma fastighet som affären och verkstaden. Det var ett mörkt kyffe med cementerat golv och en golvbrunn. Han körde ut kvinnorna ur köket, pekade på golvbrunnen och avlägsnade sig diskret. Jag också. Någon annan bostad än köket och angränsande prång hade han inte. Riset kokades i köket och någon ledig stund på dagen kan det inträffa, att familjemedlemmarna och arbetarna och biträdena samlas kring ett risfat någonstans, men i vanliga fall får nog utspisningen ske individuellt, när var och en har tid.

Jag fick det ärofulla uppdraget att betala kistorna och se till, att de kom hem till Sverige. Jag samlade upp pengarna under lunchmåltiden och återvände till affären på eftermiddagen. Då var redan alla kistor väl emballerade i flätade bam-

bumattor och nerstoppade i trälårar, där man kilat in små kuddar av hyvelspån för att skydda kistorna mot stötar.

Då "försäljningschefen" skulle räkna ut vad jag skulle betala, tog han fram en kinesisk räknemaskin, en sorts liggande kulram med svarta platta kulor, där kulorna eller rättare trissorna ovanför en tvärslå betecknade tiotal. Han smällde förfärligt med sin apparat, fingrarna spelade som lärkvingar över trissorna, men snart nog hade han det rabatterade priset uträknat. Jag hade räknat ut det på förhand, och det stämde på centen.

Den där räknemaskinen försökte jag intressera Jeppson för. Han arbetade då hos Åtvidabergs, och jag tyckte, att han skulle köpa en och ge till mäktig chefen som en kuriositet. Jag vet inte, om Jeppe följde mitt råd, men nu är han proffs i Italien och kanske behöver den lilla behändiga apparaten själv.

Från kistaffären stegade jag upp till Gilman & Co:s speditions- och sjöförsäkringsfirma för att ordna med hemsändandet av de både skrymmande och tunga pjäserna. Kontoret här var ett formligt trälhav, en stor arbetssal med säkert 50 skrivbord och minst en kontorist vid varje. Behöver jag säga, att också här flitens lampa brann vid varje skrivbord, till vars utensilier dessutom ett glas té tycktes höra. Flit men absolut ingen hets. Tjänstemannen hörde lugnt på mig, noterade omsorgsfullt mina uppgifter om trälårarnas innehåll och värde, och snart hade jag betalat försäkringen och litade fullständigt på hans uppgift, att Gilman & Co. skulle sköta resten.

På skärtorsdagen löste jag vid Stockholms norra tullstation ut 16 kollin kamferkistor, båtfraktade till Göteborg och bussförda till huvudstaden.

The Peak.

Högst av bergstopparna på Hongkong-ön är the Peak, 556 meter över havet. Ringlande bilvägar och en snörrät spårväg på ett par kilometers längd går uppför bergssidan till en liten

restaurang eller utvärdshus. I en oviss framtid räknar man med att spränga en tunnel genom bergets fot för att förbinda staden med öns sydsida, bebygga denna och sålunda lätta bostadstrycket i Victoria.

Vi åkte bil uppför Piken och hade inte mer än stannat på planen framför restaurangen, förrän alla rusade fram till balustraden och tittade ner på Hongkong från 500 meters höjd. Stockholm från Fjällgatan är vackert, men tänk er Stockholm, sett från 500 meters höjd och med bergstoppar som bakgrund och inramning! Kamerorna kom fram här, och jag kan inte nog beklaga, att våra filmare, som annars var med överallt, där något sevärt fanns att se, missade den här förmiddagen. Det var ganska kallt, och det blåste småsnålt, men nedanför oss badade hela hamnen, Victoria och Kowloon i förmiddagssolen.

Det finns många städer, som tävlar om epitetet världens vackraste. Rio de Janeiro? Jo, Jeppson och Wolf hade ju varit där också. Jag frågade Jeppe här, vad han tyckte.

— Jag tyckte nog i Rio, att ingen stad skulle kunna mäta sig med den, men det får jag ta tillbaka inför den här anblicken. Hongkong tar absolut priset.

Skinner följde oss på den halvtimmes promenad, som behövs för att runda Piken. Nej, vi klättrade inte runt. Promenaden var mycket bekväm, för engelsmännen har byggt en vägbana runt toppen ungefär 50 meter nedanför högsta punkten, ett stycke förnämlig ingenjörskonst. Mestadels var vägen insprängd i klippan, men på några ställen hade man gjutit höga betongpelare från bergshyllorna under och lagt vägen som en balkong utanpå bergssidan. Den kraftiga balustraden mot stupen nedanför gjorde, att man vågade gå där.

Skinner berättade, att kineserna varnat engelsmännen för att bygga den här vägen. I berget bodde en drake, som inte vill ha den här kedjan runt sin hals, sa de. När under arbetet några man förolyckades vid ett ras, fick kineserna vatten på sin kvarn.

— Vad var det vi sa. Det är draken, som hämnas.

Men halsbandet blev så småningom färdigt och är nu en omtyckt vandringsplats, inte minst för älskande par, som gärna förlägger sina skymningspromenader hit. På ett par ställen gick vi förbi ett par beväpnade men sömniga vaktsoldater, men för övrigt mötte vi inte en människa. Något lämpligt tillhåll för försmådda och svartsjuka älskande är sannerligen inte promenaden. Jag föreställer mig, att det skulle vattnas i munnen på Hitchcock, om han komme hit. Vilka thrillerscener på den där balustraden med havet glimmande 500 meter nedanför!

På ett ställe gick vägen innanför en utskjutande klippkam. Man skulle mycket väl ha kunnat gå längst ut på klippkanten och sedan sett rakt ned på hamnen, och det hade också en och annan våghals gjort, sa Skinner. Ingen av oss gick emellertid dit. Det blåste för mycket. Däremot skulle det ha varit frestande att här och var, där den grönskande bergssidan var mindre brant, försöka ta sig ned genom buskarna, palmerna, eucalyptusen, azaleorna, solblommorna och den övriga växtligheten.

Vi föredrog att åka spårvagn ned — en sensation så god som någon. Vagnen lutar ibland i 45 graders vinkel och hastigheten nedför regleras av en armstjock wire. Tänk om den gått av! En kälkbacke på halvannan kilometer — full rulle och ett plums i sundet.

Nu är varken spårvagnen eller promenaden runt Piken i första hand en turist-attraktion. Bebyggelsen har sökt sig uppför bergssidan, och litet varstans ligger villor läckert inkomponerade i terrängen. Arbetskraften är för den delen billig, men nog måste transportkostnaderna för byggnadsmaterielen ha varit avsevärda.

Kroppsvikterna.

Ingen kväll utan bankett blev parollen för våra sista dagar i Hongkong. Förbundsbanketten på måndagen, det svenska bolagets på onsdagen och på torsdagen bjöd den omåttligt fot-

bollsintresserade hotelldirektören på Peninsula. På fredagen var det vår egen hotelldirektör, som hade dukat till fest i stora matsalen och bjöd på knaprig anka, gratinerade räkor, bambuskott och andra godsaker. Ankan blev det för resten så småningom en präktig tidningsanka av. På tal om den festmat han lät servera oss, talade lille Lee om för mig, att den ofta krävde lång tillredningstid. "Den här ankan t. ex. har kocken hållit på med i sex timmar i dag." Då vi kommit hem och för tidningsmännen berättat om våra äventyr i Bortre Orienten, hade vi enligt en tidningsuppgift käkat anka, som det tagit sex år att tillreda. Den kanske hade blivit konserverad.

Hongkongbanketterna var det nog, som lade grunden till den viktökning somliga av oss kunde registrera efter hemkomsten. Vi hade annars räknat med att magra under resan och ta igen det förlorade på julskinkan. Tvillingarna och ett par till fick nog också göra det, för alla hade inte lika lätt att acklimatisera matsmältningsapparaterna. Men Stenman gick upp flera kilo, fast han spelade alla matcher utom en. Det okända rekordet i viktökning sattes av Kinesen och fattas bara annat. Han åt kinesmaten med samma förtjusning som vi äter julskinkan. Kom sen därtill, att han är utrustad med världens bästa sömn och slutligen på grund av sin fotskada ej kunde deltaga i de sista matcherna, så förstår man, att kostymen föreföll liksom litet urvuxen vid hans hemkomst.

Den kinesiska uppmärksamheten mot oss höll i ända in i det sista. Några av värdarna följde med ut till flygplatsen, och en av dem gav sig inte, förrän han fått bjuda på åtminstone en kopp te.

Det var ganska tyst i Philippine Airlines DC 4:a vid starten. Vi hade sällskap med hongkongspelarna, inklusive tre engelsmän och deras ledare, engelsmannen och fotbollsdomaren mr. Young samt lagledaren Lee Wai Tong. Men det var inte det. En sylfidisk, högbarmad, filippinsk skönhet var flygvärdinna. Men det var inte det. När vi kommit upp ur Hongkong-grytan och såg bergstopparna försvinna under oss, började vi åter prata.

MANILA.

Djurgården är det första svenska lag, som spelat fotboll på Filippinerna, och det kändes ganska skönt att veta det. I Saigon, Rangoon och Hongkong hade vi alltid jämförts med Hälsingborg, vars läckra fotbollsstil tycktes ha stannat i så gott minne, att vår mera knock-outbetonade och kanske effektivare stil tidvis och ställvis blev lidande vid jämförelsen. Det är alltid svårt att motsvara uppskruvade förväntningar.

I Manila skulle vi spela två matcher mot de medresande kineserna, som vi inte var rädda för, och två matcher mot filippinska lag, som vi visste var underlägsna kineserna i spelstyrka. Någon oro för matchernas sportsliga utgång kände vi alltså inte, mera för om vårt lag skulle dra publik, så att den ekonomiska kalkylen höll någotsånär.

Våra geografiska kunskaper om Filippinerna inskränkte sig i huvudsak till vad vi läst i tidningarna, då japanerna ockuperade ögruppen och drev ut amerikanarna efter dessas sega försvar av inloppet till Manila-bukten. Bataan-halvön och Corregidor-fästningen var kända namn för oss. Huvudstaden själv, Manila, visste vi inte mycket om.

Planet flög in över bukten och hamnen, och vi såg från luften skeppskyrkogården, som inte är färdigröjd. En kryssare stack upp fören ovanför vattenytan, och en jagare hade ränt nosen i botten och stod med stjärten i vädret.

Möte med djurgårdare.

Vi blev insläppta men det var nätt och jämnt. Wolf hade haft en het dust för att få våra papper gillade redan före avresan från Hongkong. En snorkig filippinsk tjänsteman på

konsulatet hade vägrat inresetillstånd med mindre vi betalade en stämpelavgift på 700 kronor. Nu hade vi blivit varnade för filippinernas smusselaffärer, och därför reste vi utan att betala. Vi trodde, att tjänstemannen hade tänkt göra sig en nätt extrainkomst på sina stämplar, men så var det inte. Innan vi lämnade Manila måste vi punga ut med beloppet.

Då vi ramlade ut ur planet och var på väg till flygpaviljongen, fick vi en plötslig chock:

— Se inte så ledsna ut, svenska pojkar, jag ska ta en plåt av er.

Det var fru Arnö, värmlandsfödd maka till svenske konsuln på Filippinerna, chefen för Tändsticksbolagets filippinska filial, som mötte oss med den hälsningen. Det kändes riktigt ovant att tala svenska med någon annan än truppens medlemmar. Vi fick sedan rikliga tillfällen att avnjuta det värmländska tungomålet under vår vistelse i Manila, för konsulsparet gjorde allt för att vi skulle trivas.

Konsul Arnö kände vi till namnet. Hans broder var under många år sportchef på Stockholms-Tidningen, innan han övergick till annan avdelning inom redaktionen. Däremot var det en överraskning för oss, när konsuln presenterade sig som gammal djurgårdare. Inte nog med det. I tidernas morgon hade han vunnit svenskt mästerskap i bandy för vår förening, och det var mera än någon av oss i truppen kunde skryta med.

Buffelbiff.

Den amerikanske hotelldirektören mr Gordon tog med sig Wolf och mig i sitt dollargrin till Majestic Hotel vid Luneta Park, så att vi hann göra rumsfördelningen, innan den övriga truppen anlände. Mr Gordon hade varit på Filippinerna redan före kriget och upplyste oss om att det inte var mycket med ögruppen nu, sedan den blivit politiskt självständig. Den åsikten var han inte ensam om, skulle det visa sig. Den inte

bara skymtade fram utan sas rent ut i många samtal med både spanjorer och amerikanare. Olika företeelser i samhällslivet gavs därvid som exemplifierande belägg för tesen, som nästan hade karaktär av slogan.

Vad den ganska cyniske hotelldirektören — högröd ansiktsfärg, cigarr i mungipan, fettvalkar i nacken och runt midjan, färdiglagade, bestämda åsikter — närmast åsyftade var hotellbetjäningens moral. Han svarade inte för våra ägodelar på rummen, om vi lämnade dem olåsta. Och han beklagade sig över, att filippinska tjänare, som före kriget varit så lätta att handskas med och arbetat glatt och villigt, nu efter självständighetsförklaringen blivit nosiga och ofta gav efter för sin naturliga lättja.

Hotellet var i åtta våningar med en glasinfattad matsal högst upp. Alla rum hade stora garderober och badrum, men vad vi fäste oss mest vid var möbleringen. Sänggavlarna, byrån, skrivbordet, stolarna, allt var gjort av tjock rotting med en och annan vanlig träbit för att få en plan yta någonstans i de buktande linjer, som rottingen inbjuder till. Fläktar surrade i taken. Tre och en halv timmes flygning i sydostlig riktning från Hongkong hade fört oss in i varma regioner igen, även om värmen tack vare närheten till havet aldrig kändes så tryckande som i Rangoon och Saigon.

Så noga hann vi inte studera hotellmiljön, för vi var inbjudna till en välkomstlunch på en av stadens mest gouterade restauranger, Jai-Alai, i vars lunch-rum vi träffade Manilas svenskar. Det var chefer och ingenjörer vid dels Tändsticksbolaget, dels en guldgruva några mil norr om huvudstaden. De hade sina fruar med sig, och alla ville prata svenska ett tag.

I tilltugg fick vi en biffstek, som fick mig att häpna. Den var av vattenbuffeln, carabaon, och den var dubbelt så omfångsrik och tre gånger så tjock som den svenska normalditon. Jag tog sats och högg in på mitt köttflak med frisk aptit, men för första gången på hela turnén nödgades jag lämna mat kvar på tallriken.

Skumt.

Under lunchens gång fick jag så pass många upplysningar av Arnö om Manila och livet där, att jag efter samråd med de övriga ledarna gav våra pojkar följande föreskrifter:

— Vi går inte ut ensamma i den här staden utan är minst två i sällskap på dagarna, och på kvällarna får vi gå i grupper, i synnerhet om vi besöker okända kvarter.

Det finns nämligen gott om skumma kvarter, hade Arnö berättat, och förbrytare, som kan hantera en kniv. Polisen är inte rustad att ta hand om skurkarna, illa avlönad och tillgänglig för mutor, så en bov med försänkningar klarar sig nästan alltid.

Före utresan hade vi läst om en amerikan, som blivit mördad av ett rövarband en bit utanför staden. I Manila fick vi historien bekräftad, men inte nog med det. Man sa, att polisen mycket väl visste, vem som utfört dådet men att vederbörande ändå gick fri. Förresten var mordet ett komplett misstag. Bovarna hade tagit fel på bil och skjutit fel kille. Förargligt!

Var är breven?

Korrespondensen med Sverige hade spårat ur. Vi skrev nog ganska tappert hem, och det mesta kom hem, tror jag. Kanske inte snabbast möjligt alla gånger. Ett brev, som jag skrev i Manila, damp ned i min brevlåda i maj månad, precis 5 månader efter avsändandet. Vi hade räknat med att få brev från Sverige här i Manila, och jag frågade efter dem på hotellet. Jodå, men hotellportieren hade sänt dem till PAAF (idrottsförbundet). Ilbud dit efter dem. Jodå, de hade tagit emot dem, men de visste ju, att vi skulle bo på Majestic, så de hade sänt dem dit. Eller kanske ut till fotbollsplanen, där vi skulle spela. Eller . . . ?

Fyra dagar senare fick vi dem, sedan jag för länge sedan givit upp hoppet om att nånsin få se dem, sedan jag tömt min

engelska vokabulär i angenäma samtal med hotellets portier, som varje gång artigt förklarade, att visst skulle vi få våra brev.

Rizal Memorial Field

heter matchplatsen, där vi spelade våra fyra matcher i Manila. José y Rizal Mercado hette en filippinsk läkare, som i slutet av 1800-talet verkade för ögruppens frigörelse från det spanska beroendet. Han fängslades för förment delaktighet i en sammansvärjning och avrättades 35-årig år 1896. Han är Filippinernas nationalhjälte, och ingen stad med självaktning saknar sitt Rizal-monument eller sin Rizal-gata. Provinsen öster om Manila bär hjältens namn liksom Manilas södra förstad.

Idrottsanläggningen i Manilas södra utkant var den flottaste av alla vi spelade på under hela turnén. Planen var stor och fin, omgiven av välskötta löparbanor, och betongläktarna rymde 35.000 personer. Matcherna spelades på kvällarna, då hela anläggningen badade i strålkastarbelysning, floodlight. Bollen var vitmålad, och belysningen beredde i allmänhet ej våra spelare några bekymmer, men så hade också några av dem spelat i floodlight i Amerika. En och annan nick missades, men annars är belysningen så perfekt, att den borde prövas i större omfattning i Sverige. Spela en kvällsmatch i floodlight i Stockholms Stadion! Publiken ser bra, och spelet får ett till synes snabbare tempo. Omklädningsrummen under huvudläktaren var rymliga och välluftade. Allting såg perfekt ut, men i det viktigaste avseendet — åtminstone för en kassör viktigaste — brast anordningarna betänkligt. Anläggningen saknade vändkors. John M. Cleland, ordförande i P.A.A.F:s fotbollskommitté och direktör för Caltex på Filippinerna, skotte till nationaliteten men inte i affärer, berättade, att man tidigare sålt biljetter vid ingångarna, men det hade inte gått bra. Även då man hade mycket folk på läktarna, var det inte många beta-

lande åskådare. Vakterna vid insläppen var inte att lita på. Därför hade man nu gjort så att biljetterna dels såldes i förköp genom särskilda distributörer, dels i kurar på andra sidan gatan. Kanhända blev det litet bättre med biljettkontrollen på så sätt, men inte mycket vad vi kunde se. Registrerande vändkors hade förstås varit enda rätta lösningen.

Nu kunde en person bara gå fram till vakten och ge honom exempelvis en halv peso, så fick han komma in utan att betala de tre pesos, som biljetten kanske kostade just vid den ingången. Den halva peson stannade förstås i vaktens ficka, och jobbet som biljettvakt var nog en ganska lukrativ syssla. Stod det en polis och tittade på transaktionen, så blundade han också gärna för en halv peso.

Förfalskning av biljetter hade en tid varit på modet, men den trafiken hade man lyckats stävja genom att numera trycka biljetterna i Amerika.

Betalande åskådare.

Vi var förstås ganska intresserade av de där metoderna, eftersom vi spelade på procent och ville ha så många betalande åskådare som möjligt. Vid vår sista match gick Arnö till ett insläpp och betraktade tillvägagångssättet. Under några minuter hade han stoppat ett tiotal åskådare, som kommit in utan biljett. Men någon möjlighet att för oss komma tillrätta med trafiken i avgörande omfattning fanns inte. Det var många ingångar, och vi kunde inte organisera egen bevakning vid alla. För resten hade det väl blivit tumult om vi ingripit och försökt hävda svenska rättsbegrepp.

Så kom det sig, att åskådarantalet vid våra matcher måste redovisas i två upplagor, en med det uppskattade antalet och en med antalet betalande. I första matchen uppskattade vi antalet till 10.000, men endast 5.187 hade betalat. I den andra matchen gissade vi på 15.000 och en Manilatidning uppgav 17.000. Enligt redovisningen hade endast 7.612 åskådare beta-

lat för att se matchen. I den tredje matchen spelade vi mot ett collegelag och räknade inte med mycket folk, då kineslaget från Hongkong hade bett att få vila den kvällen. Det var inte heller mycket folk på läktarna, högst 1.000, men enligt redovisningen hade flera betalat entré. Denna underliga differens sammanhängde med att alla matcher ingick i en turnering, och att man förhandssålt biljetter till alla fyra matchkvällarna. Biljetten till tredje matchen utnyttjades inte av alla, som köpt den.

Så kom vi till den fjärde matchen, då vi för andra gången skulle möta kineserna. Idrottsplatsens chef, den hederlige filippinon professor Ylanan och även den försiktige Cleland räknade med stor publik. De var initierade och påstod, att kineserna räknade med att äntligen ta våra skalper, och då skulle det alltså bli mycket folk. Kassör Arne gnuggade händerna. Ledarna ordnade en privat tippningstävling på antalet betalande. Wolf höll sig försiktigtvis vid 14.000 men vi andra fyra tippade optimistiskt över 20.000. I halvtid frågade vi Ylanan, hur mycket folk det var. Han gissade på 17.000. Arne gnuggade händerna. På nattkröken fick vi så småningom de olika insläppens försäljningsrapporter, och vid summeringen visade det sig, att endast 6.995 betalat entré. Arne upphörde att gnugga händerna. Han rev sig i håret med dem i stället.

Men tilläggas bör, att tack vare de höga biljettpriserna höll i alla fall vår förhandskalkyl. Trots att sammanlagt kanske 20.000 personer såg matcherna utan att vi fick någon procentuell utdelning på vad de eventuellt betalat i entré.

Preludier.

Eftersom matcherna ingick i en turnering skulle premiären föregås av en liten ceremoni. En musikkår av vitklädda skolpojkar spelade under ledning av fader John, en amerikansk-katolsk lärare, som också var mycket intresserad av fotboll. Så marscherade de fyra lagen — djurgårdarna, kineserna och

de två filippinska lagen — runt planen. Vi hade aldrig övat in någon paradmarsch, men pojkarna rev ner applåder med sin samlat och taktfast genomförda marsch, som nu också kom i fördelaktig relief mot de medagerandes mera privata lufsande. Uppmarsch på linje, och så kom förre filippinske statspresidenten, numera presidenten i P.A.A.F. Jorge B. Vargas fram och hälsade på spelarna.

Från ringside fick sedan våra spelare titta på hur kineserna tvålade till det ungdomliga filippinska studentlaget, medan Vargas tog med sig Wolf och mig till sin hedersläktare. Han visade sig mycket intresserad av Sverige i allmänhet och av den svenska idrotten i synnerhet. Som medlem i internationella olympiska kommittén kände han Sigfrid Edström och bad oss hälsa till honom. Under den japanska ockupationen hade Vargas varit statschef på Filippinerna, men hans popularitet borgade för att han inte varit någon kollaboratör.

Att tappa näsduken.

I presidentlogen befann sig också konsulsparet Arnö. När fru Arnö lade märke till, att Wolfs och mina blickar lika ofta sökte sig till publiken som till kinesernas spel nere på planen, kunde hon inte låta bli att skratta:

— Ja, de är vackra, filippinskorna. Det vill säga, den renrasiga är nog inte så skön med sin breda näsa ganska platt tryckt mot det övriga ansiktet. Men blandningen med det spanska blodet har många gånger resulterat i verkliga skönheter.

Det satt ett par sådana i bänkraden bredvid mig. Wolf, som satt snett framför mig, hade så märkvärdigt mycket att prata om under matchen, och då var han ju tvungen att vända sig om. Om det sen berodde på hans eller mina sidoblickar, vet jag inte, men en liten demonstration av spansk-filippinsk etikett åstadkom vi, ty den ena donnan tappade sin näsduk först en gång och så en gång till. Jag satt närmast, och jag

ska inte glömma tragiken i Wolfs ögon, när jag återställde den spetsprydda tingesten så chevalereskt som möjligt.

— Synd, att du inte talar spanska, sa Wolf rönnbärsfilosofiskt. Det tyckte jag också, och i halvtid av vår match avlägsnade sig de två skönheterna. Men det kom två andra och satte sig på deras platser, och de var om möjligt än fagrare under ögonbrynen. Men de tappade ingen näsduk.

8—0

blev resultatet av vår 70-minutersmatch mot Manila-laget Turba-Terminal. Filippinerna var inga jämbördiga motståndare. Eftersom regnperioden här slutar i mitten av november hade fotbollssäsongen nyss startat. Den pågår under den torra-svala årstiden fram till mitten av februari. Under den därpå följande torra-heta årstiden fram till mitten av juni är det för varmt att spela boll, och under regnperioden för vått. Den filippinska fotbollssäsongen omfattar därför egentligen bara tre månader, så skickligheten hinner aldrig bli så stor. Spelarna föreföll otränade, och jag tror, att vårt juniorlag hade haft en god chans att besegra dem.

Nu blev det kattens lek med råttan. Men våra spelare fick se upp i närkamperna om bollen, så som man alltid måste mot orutinerade spelare. Den kraftige vänsterbacken for ganska ovarligt fram med Stelius, som för dagen spelade högerytter. Det hördes dock inte upp till läktaren, vad Stelius använde för språk vid dessa tillfällen. Domare var kineslagets ledare, engelsmannen Young, och han tröttnade på backens vårdslösa tacklingar och blåste straffspark, fast tacklingen just den gången faktiskt skedde utanför straffområdet. Stenman sidade bredvid målet, och då sa Vargas till mig, att det var ju väldigt gentlemannamässigt!

Med jämna mellanrum trillade i alla fall bollarna in bakom den i och för sig smidige målmannen, Jeppe gjorde fyra, Stelius tre och Hasse Tvilling ett, summa åtta. Ett av Jeppes mål

förtjänar att räddas från glömskan. Jeppe lurpassade på målvakten, när denne efter ett ingripande skulle sparka ut bollen. Målvakten bollade lädret mot marken, och kvickt som tanken stack Jeppe dit foten, halv-volley, tjo-pang, mål. Ingen av våra spelare, som alla var på väg från motståndarnas målområde, visste vad som ägt rum, förrän de hörde publikens jublande reaktioner vid den smarta manövern, vände sig om och fann bollen liggande i filippinarnas mål. Jeppe fick förklara för sina kamrater, vad han gjort sig skyldig till.

President Vargas gratulerade hjärtligt till spelet och segern och bjöd oss alla hem till sig dagen därpå. Han gick sedan och tittade på alla matcherna. Samtidigt beredd att erkänna överlägsenheten i vårt metodiska spelsätt och angelägen att utan förhävelse framhålla ansatserna till vårdat och genomtänkt spel hos de sina var han en sann idrottsledare ut i fingerspetsarna, en ledare som fann nöjet i sporten och inte i att vara ledare.

Te och mackor.

Vi kom sent tillbaka till Majestic efter matchen, och hade hunnit bli hungriga igen trots lunchens buffelbiff. Men någon förhandsbeställning hade vi inte trott skulle behövas. Det tog dock en rundlig tid, innan vi på den glasinfattade altanen kunde få en kopp te och några smörgåsar till livs. Några utsvävningar blev det inte. Priserna var fantastiska. Nu och likaså efter de andra matcherna drack vi var sin kopp te och åt en trekantig dubbelmacka med en ost- eller köttskiva som mellanlägg. Denna enkla supé betingade ett pris av 2 pesos per portion, dvs. 5,20 kronor, exclusive dryckspengar. Ett glas mjölk kostade en peso, 2,60 kr. Undra inte på, att vi alla och i synnerhet kassören var tacksamma för varje gång vi blev utbjudna på lunch eller middag. Hotellräkningen blev en saftig historia i alla fall.

Flygresa från Hongkong, mottagningslunch, installation på

hotellet och en fotbollsmatch — det hade varit en innehållsrik dag, och kvällspromenaden i Luneta Park blev kort.

Tändstickor.

Morgonen därpå stod ständige ciceronen under vår manilavistelse, filippinaren och tjänstemannen i fotbollförbundet, mr Gardon, redo med en buss utanför hotellet. Solen sken, men i de första morgontimmarna är luften ännu sval och frisk att andas för att sedan i ett snabbt crescendo stiga till ett sådant gradtal, att man behöver sin siesta mitt på dagen.

Vi skulle till Tändsticksbolagets fabrik vid Pasig-floden, som rinner i slö takt från insjön Laguna de Bay och genom Manila ringlar ut i den breda bukten. Arnö tog emot oss, och vi tittade först på kajen, där timmerstockarna, som ska förvandlas till tändstickor, halas i land. Värmen övergick till hetta, och det var rent befriande att under tak få följa timmerstockens förvandling i otaliga processer och underfundiga maskiner.

— Vi betalar så pass hyggliga löner, att vi får bra arbetare, berättade Arnö, och ändå ger verksamheten en imponerande vinst. Men det blir svårare att få hem pengarna till Sverige nu, för man har just nyligen stiftat en lag med bestämmelser om 25 % beskattning på exporter av valuta.

Den där lagen kunde ha blivit en käpp i hjulet för våra matchinkomster också. Vi hade ju ingen större lust att lämna dem kvar i Manila, inte heller att bli av med fjärdedelen av dem. Men här hjälpte oss Arnö storartat. Han förebar, att våra matchintäkter inte var att betrakta som reella produktionsvinster utan behövdes för att täcka resekostnaderna, som i sin tur borde betraktas som "utgifter för intäkternas förvärvande". Han klarade hem pengarna åt oss.

Vid en rundvandring i en fabrik bör man helst vara teknisk expert för att kunna uppskatta alla finesserna. Men en sensation var det under alla omständigheter för en svensk att få se tillverkningen av en tändsticka. I Sverige är enligt uppgift

möjligheterna att få se en tändsticksfabrik från insidan ganska begränsade, då vissa detaljer är hemligstämplade. Res till Filippinerna, så går det lättare!

Paketeringen av askarna imponerade på oss alla. Två arbetare var sysselsatta med den detaljen. De hade förstås räknat ut rörelse-ekonomin. Jag har en gång i ett svenskt pappersbruk sett en arbetare räkna upp exakt 100 pappersark på tre sekunder, och de här två jobbarna presterade något lika fenomenalt.

— Båda arbetar på ackord, sa Arnö, men den ene, som till synes arbetar något långsammare, förtjänar alltid litet mera än den andra, trots att denne säkert förbrukar mera energi. Han har inte nått upp till kollegans rörelseteknik ännu.

Konsuln och direktören Arnö bodde alldeles intill fabriken, men eftersom vi var bjudna hem till honom om ett par dagar, gjorde vi nu bara en hastig visit.

Expresident, scoutgeneral och filatelist.

I stället bar det av till expresident Vargas, som bodde i villasamhället Mandaluyong ett bra stycke utanför det centrala Manila. Det var en läcker villa i spansk stil, som vi bjöds stiga in i. Expresidentskan var farmor och mormor till en massa barnbarn, men såg ändå ut, som om hon vore i 40-årsåldern, inte det enda exemplet i Österns länder på naturligt konserverad ungdom. Det är i allmänhet inte farligt att gissa på personers ålder där, även om personen är närvarande.

Ett par tjänare bjöd på förfriskningar, och så spred sig gästerna på den välansade gräsmattan utanför villan, filmfotograferna stod i och arrangerade i den stekande solen, och livet var så där härligt, som vi ruskiga höstdagar i kalla norden dagdrömmer oss till.

Vargas drog mig med in i sitt arbetsrum och permitterade sekreteraren därifrån. Diplom och allsköns utmärkelser på väggarna vittnade bl. a. om att han var Filippinernas scoutgeneral, och jag fick med mig en hälsning till Mälarhöjdens livaktiga kår. Han var mycket road av barn, märkte jag, och

då berättade jag om mina för honom. Då jag drog historien om Anders, som önskade sig autografer och en kokosnöt till julklapp, skrattade Vargas och frågade sen, om inte Anders samlade frimärken. Jo, det gjorde han ju, och det gjorde Vargas också. Han visade mig några av sina filatelistiska dyrgripar, och helt plötsligt bad han att få ge Anders några märken i julklapp. Det fick han.

Ett par av märkena har i varje fall historiskt intresse även för den som inte hänger sig åt filateli. Det är ett par 2-centavos märken, det ena grönt, det andra rött, båda med breda, svarta överstämplingar. På det ena har stämpelfärgen inte räckt till, så man ser, att den överstämplade texten börjar med U och slutar med A. När man sen ser, att stämpelåret är 1944, kan man utan att vara särskilt skarpsinnig räkna ut, att det var japanerna, som stämplade över United States of America.

— De där märkena berättar om orsaken, sa Vargas, och här är verkan. Han gav mig ett förstadags-stämplat kuvert med frimärken, som tryckts till förmån för krigsänkor, föräldralösa barn och invalider. 'They served that you may live' står det stämplat på kuvertet.

Det filatelistiska värdet av julklappsfrimärkena hem till Anders förstår jag mig inte alls på, men frimärkenas förmåga att illustrera historien kan väl inte belysas åskådligare än med dessa två utgåvor.

Under samtalets gång hade Berndt kommit in till oss. Han är nu själv frimärkssamlare, och jag såg, att hans ögon lyste. Den givmilde Vargas började leta i sina lådor, under tiden kom tvillingarna in, och de hade en kusin, som samlade frimärken, och sen kom den ene efter den andre händelsevis in i rummet, och innan vi lämnade Vargas' gästfria hem, var alla truppens medlemmar utrustade med filatelistiskt gods.

Filippinsk historia.

Mina små försök att leda samtalet in på moderna politiska problem — jag ville ha Vargas' uppfattning om den filippinska

självstyrelsen deklarerad — nappade inte diplomaten på. Men han berättade gärna om öarnas historia i modern tid, dvs. från det öarna upptäcktes av européerna.

— Det skedde genom Magellans världsomsegling, som för den djärve portugisens egen del avslutades här år 1521. Då blev han nämligen dödad i en strid, när han skulle hjälpa sin bundsförvant, konungen på Çebu, att undertrycka en upprorisk infödingsstam på den lilla ön Mactan utanför Çebu, som är vår äldsta stad och näst Manila den största. Magellan fick en förgiftad pil i benet, och infödingarna stympade hans kropp. Men det spanska skepp han var befälhavare över kom hem i alla fall, och därmed var Filippinerna upptäckt av Europa.

Ett par tre århundraden tidigare hade samma upptäckt gjorts av mohammedanska folk, som också hade slagit sig ner här långt innan Magellan kom. Uppblandade med malajerna men fortfarande bekännande sig till Islam finns deras stridslystna ättlingar kvar än i dag. Då spanjorerna efter Magellans rekognoscering började kolonisera öarna från mitten av 1500-talet, hade de ju lång erfarenhet av muhammedanerna från hemlandet. Därför fick mohammedanerna samma namn som i Spanien, och vi kallar dem fortfarande moros. Numera bor de på västra och södra kusterna av vår näst största ö, Mindanao, och på Sulu-öarna, bryggan över till Borneo, där det också finns moros.

Magellan kallade våra öar för San Lazarus-arkipelagen, men sen spanjorerna fått fast fot här mot slutet av 1500-talet, byttes det namnet ut mot Filippinerna efter Filip II av Spanien. Då den spanske erövraren Legazpi år 1565 med en här på 400 spanska soldater började ta landet i besittning, kom han från Mexiko, och därför använde spanjorerna också länge beteckningen Västeröarna i motsats till portugiserna, som kallade ögruppen Österöarna.

Legazpi fördrev moros från Maynila, där de hade befäst sig, och förlade sitt residerande hit. I framgångsrik konkurrens

med portugiserna, som också var intressenter, lyckades sedan Legazpi tillförsäkra Spanien herraväldet.

Trots ansatser från både kineser och holländare att fördriva spanjorerna höll de sin hand över Filippinerna i 300 år. Men nog har ett starkt kinesiskt inflytande gjort sig gällande. Kineserna är som bekant skickliga affärsmän, och mycket av vår handelsverksamhet besörjes fortfarande av kinesiska affärsföretag.

Den spanska kolonisationen hade två syften. Dels gällde det att skaffa den spanska kronan goda inkomster, dels att omvända infödingarna till den katolska läran. Befolkningen lärde känna sina spanska herrar som skatteindrivare och munkar, och vilka av dessa två typer, som var hårdast och mest nitiska i sin hantering kan vara svårt att avgöra. Naturligtvis fanns det bättre och sämre tider under den långa spanska regimen, en och annan guvernör försökte väl se med förståelse på befolkningen, men i stort sett måste den spanska tiden betecknas som förtryckets århundraden. Tid efter annan uppträdde revolutionärer, trots långvariga försök lyckades spanjorerna aldrig kuva moros, och under 1800-talet växte sig frihetsrörelserna allt starkare, trots att kyrkan och munkarna gjorde allt för att bekämpa den stigande folkupplysningen.

Det är i denna kamp, som vår nationalhjälte Rizal gör sin insats bl. a. genom att bilda ett sällskap, La Liga Filipina, som skulle kämpa för filippinarnas oberoende. Hans dödsdom och avrättning vållade upprepade lokala revolter, och det spanska väldet på öarna var också dödsdömt. Men avrättningen av den spanska regimen företogs inte av oss utan av amerikanarna, som efter det spansk-amerikanska krigets slut år 1898 övertog ögruppen och betalade Spanien 20 miljoner dollars för suveräniteten.

Vi hade hjälpt amerikanarna i deras strider mot spanjorerna här och inbillade oss, att vi nu skulle få styra oss själva. Men U.S.A. hävdade sin suveränitet, och vi ville inte ha ett förtryck utbytt mot ett annat. Därför slogs vi med amerikanarna i ett par år, men det var ett hopplöst företag för oss.

Efter freden visade det sig, att amerikanarna inte hade skrivit förtryck på sitt filippinska program. De ledde den materiella utvecklingen framåt energiskt och effektivt på alla områden. Ett exempel! Då U.S.A. övertog Filippinerna fanns på öarna sammanlagt omkring 30.000 spetälska, av vilka drygt tusentalet vårdades på sjukhus. De övriga fick ta vara på sig själva så gott de kunde. De tiggde och ruttnade.

Amerikanarna samlade hop alla sjuka och upplät ön Culion åt dem. I början tredskades de sjuka, ovetande om vilket öde amerikanarna tillämnade dem, men efterhand kom de frivilligt, och i våra dagar är Culion ett välskött reservat för spetälska, världens största för resten. Där vårdas eller rör sig fritt omkring 5.000 sjuka, som väl inte kan kallas lyckliga men dock lyckligare än gamla tiders olycksdrabbade.

Det finns flera sådana lepra-reservat på Filippinerna, och vi räknar med omkring 40.000 spetälska. Men ökningen av antalet sjuka är skenbar. Det fanns flera sjuka förr, men de gömde sig undan.

Efterhand fick vi också allt större inflytande på styrelsen av vårt land. Men frihetsrörelsen domnade inte av, trots att man nog var villig att erkänna U.S.A:s insatser. Propagandan för fullständigt oberoende stöddes varmt av kineser och i synnerhet av japanerna, som inte var trakterade av amerikansk suveränitet över relativt närbelägna Filippinerna och dessutom vädrade livsrum för sina växande miljoner. Propagandan resulterade i att demokraten Roosevelt år 1934 gav Filippinerna garanti, att landet skulle bli fritt och självständigt efter 10 år.

Därmed började en japansk infiltration och kolonisation, ty redan 1922 hade U.S.A., England, Frankrike och Japan skrivit under en överenskommelse, att Filippinerna inte fick kränkas, så länge landet stod under amerikansk suveränitet. Men sedan var ju fältet fritt . . . .

Ja, vi behövde inte vänta till 1944 för att konstatera japanernas avsikter. I december 1941 ramlade deras bomber ned över Manila. Men ett faktum är att den japanska erövringen

och ockupationen underlättades av 1934 års garanti om självständighet tio år senare. Roosevelt lovade nämligen vid samma tillfälle, att all amerikansk militär skulle vara borta från filippinsk mark före garantitidens utgång, och tyvärr hade evakueringen redan börjat, då japanerna slog till. Det hade annars inte behövts så stora militära resurser för att framgångsrikt försvara vårt land, som med sina otillgängliga kuster inte är så lätt att invadera. Nu gick det som det gick. Men Mac Arthur höll ord och kom tillbaka.

— Och nu är vi självständiga, sa Vargas till slut, och jag är inte säker på att jag inte hörde en liten suck. Problemen är många och svåra för oss. Och vi vet, att mycket inte är som det borde vara i vårt land och våra samhällen. Men betänk, hur färsk vår självständighet är. Vi har inte hunnit så långt på vägen än.

Manila — tre städer.

Inte hann vi studera Manilas stadsplan så ingående, men det föreföll mig, som om man skulle kunna läsa landets historia i den också. Tre olika regimer hade avsatt lika många stadsbilder. Mitt i staden i den södra av de vinklar, som Pasigfloden bildar vid sitt utflöde i bukten, ligger den gamla spanska stadsdelen, Intramuros — innanför murarna. En del av den hade japanerna använt till koncentrationsläger. Under stridsperioderna både då japanerna kom och då de försvann hade Intramuros utsatts för bombardemang och gjorde nu ett ödsligt, övergivet, beklämmande intryck. Man frös mitt i hettan, då man såg den.

Då japsen insåg, att de inte kunde hålla staden längre mot de segerrika amerikansk-filippinska styrkorna, hade de begått en grym, meningslös neslighet, liksom överhuvud bombningen av Intramuros var militärt onödig. De tusentals fångarna i lägret hade släpats ut på en öppen plats och så — kulsprutorna.

En av de många kyrkorna, den äldsta, Recoletos, hade trotsat

alla bombardemang och stod så gott som oskadd kvar. Man kan inte förtänka dem som vill tolka in gudomligt ingripande i skeendet, i synnerhet inte sedan man skådat den övriga ödeläggelsen. Dock märkte man på hus och husrester, att det var spansk arkitektur. Husen var vanligen i två våningar med den andra våningen utskjutande över bottenvåningen. Fönstren består antingen av flätade luckor eller ramar med snäckskal i stället för glas.

Murarna runt stadsdelen var förhållandevis oskadda. De byggdes i slutet av 1500-talet av kineskulier och straffångar och har en sammanlagd längd av 3.500 meter. Eftersom tjockleken varierar mellan tre och sex meter, har det gått åt massor av sten och arbetstid för företaget. Men så har den pampiga muren också trotsat tidens tand, tropikregn, tyfoner, jordbävningar — år 1852 skakade en sådan Manila i 26 dagars tid och ramponerade tusentals hus — och bomber.

Utanför murarna löpte ursprungligen breda vallgravar med vindbryggor vid åtta infarter. Bryggorna användes ända fram till mitten av 1800-talet. Nu finns varken vindbryggor eller vallgravar kvar. Amerikanarna behövde muddra upp hamnen, så att djupgående fartyg skulle kunna komma in till kaj utan att fastna. De muddrade också upp gyttjan från hamnbottnen och stjälpte den i vallgravarna, som nu är förvandlade till vackra gräsmattor.

Stadsdelarna närmast Intramuros har eller rättare hade amerikansk prägel. Även här var nämligen ödeläggelsen svårartad. De stridande hade kämpat från hus till hus, och ännu vid vårt besök bar många byggnader vittne därom. Själva universitetet hade man hunnit reparera tre sidor på, som nu bildade en strålande kontrast till den genompepprade, trasiga fjärde. Men de breda gatorna tydde på att dessa stadsdelar varit modernt planerade. Broarna över Pasigfloden hade förstörts under kriget och dem höll man som bäst på att reparera eller ersätta med nya. Än så länge var de flaskhalsar i trafiken. Butikerna här är västerländskt ljusa i motsats till Intramuros mörka kinesbutiker, det finns inga mörka prång men väl par-

ker, alléer och planteringar, men mest fängslades främlingens uppmärksamhet av trafiken. "Ska man bo civiliserat i Manila måste man faktiskt ha bil," sa Arnö, och trafiken på gatorna var amerikanskt bilbetonad, filippinskt högljudd — vad ska signalhornen vara till om inte att signalera på? — och minimalt hastighetsbegränsad — vad ska hästkrafterna vara till, om man inte får utnyttja dem? Bärstolar och richshaws såg vi inte till men väl någon ponnydragen calesa och t. o. m. ett och annat ekipage, draget av den köttrika, långhornade men ack så långsamma vattenbuffeln. Ett vanligare inslag i gatutrafiken var jeepneyn, dvs. en liten jeep med plats för fyra till åtta passagerare. Det var ett fordon, som med sin ringa ömtålighet passade bra på Manilas gator. Men passageraren fick inte heller vara ömtålig. Säkrast att ha de inre organen väl fastskruvade, om man åker jeepney.

Vattenbuffel — carabao — i Manilas utkant.

Ytterområdenas stadsdelar var filippinska och föga stadsbetonade, ställvis ytterst primitiva. Gatorna i Tondo, den mest utbredda stadsdelen i norra Manila, var inga gator i vår bemärkelse utan tilltrampade landsvägar, där trafiken var komponerad av bilar och bufflar, grisar och höns. Husen, som oregelbundet kantade vägarna, var s. k. nipahus. Namnet kommer av nipa-palmen, vars blad användas till taktäckningen. Husen är enkelt byggda av bamburör och rotting och står på pålar av bambu. "Källarvåningen" är tillhåll för familjens boskap, svin och höns, så det är nog hemtrevliga dofter, som silar in genom golvet.

När man bedömer bostadsstandarden ska man dock hålla två omständigheter i minnet. För det första är Manila-klimatet tropiskt, varför det är viktigare med ett tak mot slagregnen än med ett tätt golv mot en köld, som aldrig existerar här. För det andra förekommer det dels jordbävningar ganska ofta på Filippinerna, dels är byggnadsmaterialet lättantändligt och brinner fort upp vid de ofta förekommande eldsvådorna. Det lönar sig inte att kosta på sitt hus alltför mycket, resonerar troligen filippinaren, för då blir förlusten så mycket större, när man mister bostaden.

Var den bostadshygieniska standarden alltså klassen under Rangoons, så gällde det även den moraliska standarden. Enligt ciceronen Gardon begicks det i ett av dessa yttersamhällen ett mord per dygn i genomsnitt. Motsvarande siffra för hela Manila med dess till en knapp miljon uppgående befolkning vet jag ingenting om.

Polisens extrainkomster.

Någon särskild aktivitet för att få fast mördarna ådagalägger inte polisen. Den silar mygg och sväljer kameler. När vi åkte genom de ruggigaste kvarteren, stod det en polis i ett gathörn. Vår buss-chaufför inväntade polisens tecken, innan

han svängde, men när han kommit några meter in på tvärvägen, skar polisens visselpipa genom märg och ben och buss. Polisen tittade in i bussen och hade en lång palaver med chauffören. Vi förstod inte ett ord av samtalet, men Gardon berättade, att polisen förebrått chauffören för att han kört före klartecknet, och nu skulle chauffören klämmas på böter. Men han slapp, och kanske berodde det på, att polisen såg oss och vår förvåning över det oväntade uppträdandet.

— Vanligen slipper dock inte chauffören undan så lätt, berättade Arnö senare på tal om händelsen. Lågt avlönade har poliserna diverse knep för att göra sig extraförtjänster. Ett vanligt och säkert inkomstbringande företag består i att polisen nattetid parkerar 20 meter bortom en trafikerad gatukorsning, stoppar en bil och påstår, att bilisten kört fel i korsningen, sneddat kurvan eller något annat. För att slippa bråk tar bilisten upp en fempesos-sedel, och polisen ger passertecken.

— Har du råkat ut för det där själv någon gång? frågade jag.

— Ja, ett par gånger, men jag blev så himla förbannad, att jag bad polisen kliva upp, så skulle vi köra till vaktkontoret och göra upp affären. Då fick jag passera utan att erlägga någon extra bilskatt.

Jai-alai.

Efter besöket i tändsticksfabriken och hos Vargas gick vi alla på kvällen på bio och såg en dålig amerikansk krigsfilm om filippinska gerillastrider under senaste kriget. Sen bjöd oss Cleland att titta på den baskiska nationalsporten pelotas eller som den kallas här jai-alai. Det spelas med en boll av hårt pressat gummi och något mindre än en tennisboll. En spelare placerar bollen i en flätad, skovelliknande ställning, som han har fastgjord om ena underarmen. Sen slänger han bollen med oerhörd kraft och schwung i ena kortväggen till den omkring

50 meter långa tävlingsbanan. Det gäller sedan för motståndaren att fånga bollen i sin korg antingen direkt eller på första studsen. Men har bollen sådan fart, att den på en studs går i motsatta kortväggen, får han avvakta returen. Huvudsaken är, att han fångar den i sin skovel, och då blir det hans tur att omedelbart kasta bollen i serve-väggen. Den som först missar ett kast eller en bollfångning förlorar.

Spelet fordrar en fantastisk precision i bollfångandet, snärt i kastandet, snabbhet i förflyttningarna och taktisk blick för att manövrera ut motståndaren. Vi såg endast singlematcher, men spelet kan också föras mellan två lag.

Visst kan man njuta av spelarnas prestationer, men jag föreställer mig, att det ändå i längden skulle bli ganska monotont för åskådaren, om han inte hade tillfälle att engagera sig i spelet genom att satsa pengar på spelarna. Finge man den där bollen i ansiktet, skulle man nog kunna hålla sig för skratt en längre tid, och därför satt den inte så talrika publiken väl skyddad bakom galler vid planens ena långsida. Då någon favorit, som man satsat pengar på, misslyckades, gav publiken uttryck åt sitt misshag med buanden och visslingar.

Vi såg först en serie mellan sex spelare, där alla mötte varandra i tur och ordning enligt det systemet, att segraren i ett envig behöll valplatsen, så länge han segrade. Den som först kom upp till 10 segrar hade vunnit. En lång, senig spelare med germanskt utseende tycktes stå i särklass och vann serien ganska smärtfritt. Sen blev det paus för nya insatser. Vi satsade förstås flera stycken på vår blonde favorit, som jämte nio andra spelare skulle delta i nästa uppgörelse också. Springpojkar sprang omkring på läktaren och tog upp insatserna, som snabbt registrerades på en spelarbarometer.

Men antingen var vår favorit trött eller hade han ingen större lust att vinna igen. Han misslyckades kapitalt, och segrare blev den som hade de sämsta oddsen, en fet och ganska gammal spelare.

Nu är de här jai-alai-spelarna professionella och tjänar bra pengar, sa Cleland. Visserligen fick de inte satsa pengar själva,

och upptäcktes det, att de gjorde det genom bulvaner, blev de obönhörligen diskvalificerade, men nog såg det litet mystiskt ut. Och det höll Cleland med om.

När vi kom tillbaka till Majestic, var det dansafton i en stor salong i åttonde våningen. Vi åt vår tesupé, och tänkte sedan åtminstone titta litet på dansen. Men klockan var bara halv-tolv, och endast ett fåtal gäster hade infunnit sig. De var mycket eleganta, men inte så talrika som musikerna i dansorkestern.

— Hur går det här ihop? frågade jag en av boyarna.

— Det har inte börjat än. De flesta gästerna kommer inte förrän framåt klockan ett.

Vi drog oss tillbaka från Manilas nattliv och uppsökte våra rottingsängar.

Naturlig solbränna i december.

Morgonen därpå — å, dessa ljuvliga Manila-mornar! — badade vi i Army and Navy Clubs stora swimmingpool, som ligger ett par stenkast från hotellet. Vädret var önskeskönt, solvärmen frisk och berövad sin kvalmighet av havsbrisen. Vi ville komma hem solbrända, och här låg vi i de bekväma vilstolarna och stekte oss i solen. Blev det för gassigt, så vältrade man sig i bassängen som en däst flodhäst.

Förmiddagen var det åter program. Vi besåg både en glasfabrik, där man mest gjorde buteljer, och det bryggeri, för vars räkning buteljerna tillverkades — San Miguels. Jo, vi drack av det kalla ölet också, men det var i starkaste laget för ett bollspelarlag, som skulle visa sina konster samma kväll, så det rönte ingen strykande åtgång.

Båda fabrikerna var av modernt snitt i både hygieniskt och jag tror tekniskt avseende. De stod under amerikansk ledning och det förefaller uppenbart, att U.S.A. under sin regim förde industrin framåt med stormsteg.

Intressantare var det att lyssna till mr. Chico, en älskvärd filippinsk direktör i bryggeriet och samtidigt vice ordförande i fotbollsförbundet. Då vi åkte förbi S:t Thomas universitet, pekade han ut japanernas koncentrationsläger och talade om att han förvarats där i två månader.

— Men jag hade tur, så stor tur, att det inte låter sant. Under ockupationen fick vi stadsinvånare inte lämna staden. Det gjorde jag inte heller, men jag fick ofta besök av unga landsmän, som jag kände via idrotten och som nu kom till mig med sina bekymmer. Det la japanerna märke till och misstänkte, att jag hörde till någon av de sabotagegrupper, som det var gott om och som beredde japanerna många otrevliga överraskningar. Alltså blev jag häktad, och min enda tröst i den hopplösa belägenheten var, att min amerikanska fru i tid kommit undan till sitt hemland. Jag förhördes gång på gång, och olika fällor lades ut för att jag skulle försäga mig eller röja något av vad jag visste om den filippinska gerillan. Men jag höll mig envist till mina ursprungliga uppgifter, att jag inte tillhörde någon motståndsgrupp och att alla pojkar och ungdomar, som besökte mig, var bekantskaper från idrottsfältet.

Tortyr, jo, det var jag med om, men kanske inte den allra värsta sortens. Ett par gånger svimmade jag. Det var när torterarna pumpade vatten genom munnen på mig ned i lungorna. Att jag klarade mig från drunkning, berodde bara på att jag lyckades simulera svimning, innan jag förlorade medvetandet på allvar. Upplevelsen var nog så ohygglig, men det jag led värst av var hungern. Vi fick mycket litet mat, när vi fick någon alls, och efter ockupationens slut behövde jag ett halvt år i Amerika för att ta igen mig själv och de förlorade kilona.

Men tur hade jag, för under min vistelse i fängelset hände det ett par gånger, att japanerna efter razzior likviderade alla

infångade utan rannsakning och dom. Mig släppte de efter ett par månader, och jag har aldrig lyckats lista ut, varför jag inte rönte samma öde som flertalet av mina medfångar. Bland dem fanns många, som var lika oskyldiga som jag, kanske mera.

Spelet blommar.

Det finns gott om kineser på Filippinerna, i synnerhet i affärskvarteren i köpstäderna, och de är lidelsefulla fotbollsälskare till skillnad från filippinarna själva, som ännu ej fått upp ögonen för detta spels tjusning. Nu skulle vi möta Hongkongs stadslag, som varit här i Manila flera gånger och besegrat de inhemska lagen. Den kinesiska publiken infann sig också mycket riktigt och räknade väl med att deras landsmän, som första kvällen spelat bländande mot de filippinska studenterna, också skulle göra mos av svenskarna.

Eldade av sina entusiastiska anhängare på läktarna startade kineserna åter i tempo furioso och höll spelet nästan jämnt i första halvlek. Trettonde minuten blev olycksdiger för oss. Kinesiske högerinnern bröt igenom vår "järnridå", som en tidning valt till benämning på vårt bakre försvar, och vi låg under med 1—0. Publiken sam i ett hav av förtjusning och saluterade den lyckliga tilldragelsen med ryska smällare. Jeppe fläkte sig efter en stickare och målvakten kastade sig våghalsigt på Jeppes högerfot och skadade sig, så att han måste lämna planen och ersättas av reserven. Jeppe var absolut oskyldig till skadan, men visst murrade kineserna på läktaren, och när Stelius utjämnade till 1—1 genom att nicka in en vällagd frispark från Stenman, var det mycket tyst på läktarna.

Vårt spel blommade nu ut. Högerinner Lasse Andersson, som behöver stora ytor för att lägga upp spelet, trivdes på den stora planen och gav forwardskedjans arbete en klassisk utformning med snabba avdribblingar och långa svepande bollar till yttrarna och harpunen Jeppson. I andra halvlek urartade

kinesernas spel i takt med de fyra mål, som Jeppe, Kinesen, för dagen vänsterytter, Lasse och Hasse Andersson tillverkade. Vi fick se en annan sida av kineserna än vi bevittnat i Hongkong. Då de ej kunde komma tillrätta med våra för dagen fyndiga kombinationer, tog de till hårda och rentav ojusta metoder. När den spanske domaren började stävja deras ursinne med bestraffningar, var det för sent. Stenman på högerbacken blev offer för deras vänsterytter. Med den retfulla elegans som är Stenman egen, hade han dribblat av yttern men höll inne med sin befriande spark så länge, att den ilskne kinesen hann angripa honom bakifrån och slå undan benen på honom. Stenman föll så illa, att han måste bäras ut på bår — enda gången under hela turnén, som de härute ofta anlitade bårbärarna behövdes för en djurgårdare. Han var ganska omtöcknad efter matchen, som slutade ett par minuter senare med målsiffrorna 5—1. Stenman repade sig dock fort och kunde förstås inte låta bli att kommentera händelsen:

— Ja, det var inte så farligt. Kände mig bara litet trött, men jag iddes inte gå ut. Jag tyckte dom lika gärna kunde bära ut mej, så jag la mej på planen.

Lucia Stenman.

Litet extra orolig för Stenman hade jag dessförinnan hunnit vara, för det var vår mening inom ledarstaben, att den tunnhårige Birger skulle kreera huvudrollen i vår Luciafest morgonen därpå. Från Sverige hade jag i min kappsäck fört med en praktfull luciaperuk, krona och ljus. Arnes fru hade bakat pepparkakor, som förseglats med leukoplast i en plåtburk, och efter matchen satte jag mig på mitt rum och idkade pappslöjd genom att snickra till sockertoppsmössor till stjärngossarna Arne, Wolf, Farsan och mig själv.

Förberedelserna var hemliga för spelarna. Vi skulle överraska. Kaffe och bullar beställdes hos den förvånade hotell-

portieren. Det skulle vara klart klockan fem. Själv vaknade jag redan vid tretiden av egendomliga hörselhallucinationer. Jag tyckte mig höra Luciasången. Så verklighetstrogen föreföll sången, att jag undrade, om filippinarna också firade Lucia. Eller var det några svenskar i hotellets närhet, som hade Luciatåg mitt i natten? Men trötthetten tog överhand, jag somnade om och sov, tills boyen väckte mig strax före fem. Då sökte jag upp de andra ledarna och fick av Farsan förklaringen till mina hallucinationer.

Några av spelarna hade redan gått en rond och bl. a. varit till Farsan och sjungit för honom. Men de hade inte vågat utsträcka sin vandring till andra våningar än sin egen. Nisse Cederborg hade varit obetalbar som tomte.

Vi var förekomna, men vi hade gjort så många förberedelser för vår uppvaktning, att vi ändå ville fullfölja företaget. Stenman väcktes och skrudades. Även om han kanske inte samlat så många röster i någon av de numera så populära skönhetstävlingarna, blev han dock en strålande "talgspätta", som nu Lucia kallas på ärans och hjältarnas språk.

Uppvaktningen, sången, pepparkakorna till kaffet kom väl de flesta att sända en tanke hem.

— Undrar, hur det känns för frun hemma just nu att inte ha någon att koka kaffe åt och lussa för!

— Just nu, sa Kalmarsonen Ingvar, är klockan hemma bara tio på kvällen igår. Och frun håller på att lägga sig, om hon inte gått på bio.

Tagaytay.

Cleland hade ställt i ordning en folder med förslag till utflykter och förströelser för oss men mycket klokt meddelat, att det bara var förslag, som vi inte alls behövde följa, om vi ville hitta på något annat i stället eller vara lediga helt.

För Luciadagen upptog foldern ett besök vid Corregidor för att vi skulle få se den fästning i inloppet till den vida Manila-

bukten, där Mac Arthur i det längsta höll ut, då japanerna ockuperade Filippinerna. Men det skulle ta åtminstone tre timmar att komma dit, då avståndet fågelvägen är 50 kilometer och sjön ofta orolig. Den som har lätt för att bli sjösjuk bör nog avstå, sa Cleland och tillade:

— Det kan naturligtvis vara intressant att ha varit där, men det är faktiskt inte mycket att se, bara sönderbombade murar och sten, sten, sten.

Corregidor fick vara, i synnerhet som vi inte ville komma för sent till Arnös mottagning på eftermiddagen. I stället beslöt vi att ta bussen ut till en av de populäraste utflyktsorterna för Manila-bon, till Tagaytay 8 mil söder om Manila för att se på den avbrutna vulkanen Taal i sjön med samma namn. Men först badade vi lussesömnigheten ur kroppen. Det visade sig därvid, att badet var så populärt bland pojkarna och solbrännan så åtråvärd, att några av dem föredrog att stanna i poolen.

Det var efter just den här vägen till Tagaytay amerikanen blivit mördad, och vi frågade oss för en smula, innan vi startade. Men Gardon bara skrattade åt våra betänkligheter. Vi var ju så många. Och visserligen finns det ett och annat rövarband även i Manilas omgivningar, men de opererar vanligen inte på ljusa dagen. Vi kunde nog åka utan den minsta risk.

Nu skulle det ha behövts en modig rövarstam för att våga stoppa vår chaufför, sen han fått sprätt på bussen på de märkvärdigt fina och jämna men tämligen smala vägarna utanför staden. Hastighetsvisaren pendlade mellan 90 och 100 mest hela tiden, och tro inte, att han på en raksträcka saktade in farten vid ett möte. Det var faktiskt inte rådligt att sticka ut skallen genom fönstret vid dessa möten, då högst ett par decimeter skilde de mötande fordonen.

Efter ett par mil passerade vi ett stort öppet fält, och Gardon berättade, att här hade 5.000 amerikanska fallskärmssoldater hoppat ned en förmiddag för att delta i striderna vid Manilas befrielse. I somliga av fallskärmarna hade det hängt lätta tanks. Sa Gardon.

Kokospalmer.

För övrigt kantades vägen så gott som oavbrutet av skogar av kokospalmer, rotting, bambu och bananträd. Naturligtvis stannade vi på ett par ställen för att vid hemkomsten kunna bravera med att ha ätit bananer direkt från träden. Den här sorten var mindre än den som vanligen förekommer på den svenska marknaden, och något sötare. Men det finns alla möjliga sorter, åtminstone femtio olika arter, berättade Arnö.

Att klättra i palmer har varje svensk pojke någon gång längtat efter. Här hade vi chansen, och vi försökte ta vara på den, men det var sannerligen inte lätt. Visserligen hade steg huggits ut i stammen på den palm, som Stelius och jag angrep, men vi kom inte långt i alla fall. Vi tog av oss på fötterna och försökte, men efter ett par meters avancemang uppför den taggiga stammen gav vi opp. Knäna kan man inte klämma till om stammen med, det har vi för ömt skinn för, och det var inte mycket bättre för fotsulorna, när vi sökte sätta dem mot stammen och ta oss upp på söderhavsmanér.

Efter våra misslyckade försök hejade vi på en filippinare, som satt och rullade tummarna utanför en nivabostad i närheten av vår rastplats. Han klättrade upp i toppen på 10 sekunder. Första hälften av stammen avverkade han med hjälp av fotsulorna, resten med att sluta knäna om stammen och häva sig upp. Jag tittade på hans fotsulor, när han kom ned igen — rena lädret. Med sin väldiga kniv styckade han nöten, och vi drack den pinfärska kokosmjölken.

Inte förrän under den här utflykten har jag riktigt insett kokospalmens oerhörda betydelse, fast jag läst en del därom. Jag har inte konfronterats med dess ymnighet så handgripligt som nu. Här reste vi 8 mil, svenska, med kokospalmer på båda sidor vägen praktiskt taget alla milen, och hur långt planteringarna sen sträckte sig i sidled kunde vi aldrig se. Räknar man sedan med att varje palm avkastar omkring 50 nötter per år, så måste det bli jätteskördar. Det blir det också, och Filippinerna toppar världsmarknadslistan på producerad kopra

med att ensamt framställa tredjedelen av hela världsproduktionen.

Kopra är torkat "nötkött", kokosnötternas torkade kärnor. På ett ställe stannade vi, där man alldeles vid vägen hade travat tusentals nötter. I ugnar, som eldas med bl. a. nötskalen, hettas nötterna upp, nöten klyves, och köttet skäres tack vare upphettningen ut med lätthet. Sen brer man ut köttet i solen för torkning, och kopran är färdig.

Här passade jag på att tillhandla mig den kokosnöt, som sonen önskat sig. För säkerhets skull tog jag två. Julklappsnöten skulle komma direkt från palmen, hade jag tänkt, annars kunde jag ju med betydligt mindre besvär ha köpt den i Stockholm lika bra — fast inte lika billigt.

Taal.

Framme vid ett underbart beläget värdshus beställde vi lunch, och eftersom vi kom överraskande för värdshusvärden, gick vi under väntetiden och satte oss på den höga strandkanten av sjön Taal. Mitt ute i sjön, som låg ett hundratal meter lägre och någon kilometer från vår utsiktsplats, sticker upp en vulkanö, som bara består av själva vulkanen och knappt det för resten. Vid ett utbrott, som vulkanen hade år 1911, bröts vulkantoppen av och följde med lavamassorna ner i sjön. Vulkanen ser därför i våra dagar ut som en stympad kon. Följden av utbrottet blev katastrofal. En väldig svallvåg uppstod i sjön, och den sopade bort massor med bostäder vid sjöstränderna. Tusentals människor omkom i lavan eller i svallvågen.

Men även om vulkanen begåvades med tillnamnet den förskräckliga, har den ändå ej avhållit människor från att åter bosätta sig på ruinerna av de spolierade byarna. Vulkanen såg hur slocknad ut som helst, men det där med slocknad vet man förstås ingenting säkert om. "Vad är det för likhet mellan slocknade vulkaner och skolpojkar?" brukade min geografi-

lärare alltid fråga på tal om slocknade vulkaner. Den frågan kunde aldrig någon svara på. Då hade man ju berövat honom den outsägliga fröjden att få dekretera: Man kan aldrig lita på dem.

Den avbrutna vulkanen var inte den enda vi såg från vår höga utsiktspunkt. Runt den ett par kvadratmil stora sjön sågs flera toppar, och ur somliga steg en skir rökpelare mot skyn. Bortom bergskedjan på andra sidan sjön anade man mer än såg havet.

Vi latade oss och pratade med Gardon i väntan på lunchen. Han var mycket intresserad av vårt land och speciellt av det motsatta könet.

— Jag undrar hur det skulle kännas att vara gift med en svenska? frågade han, och det talade vi om för honom.

Jag försökte komma åt hans erfarenheter av den japanska ockupationen, men han var länge tystlåten på den punkten, tills han plötsligt kastade alla misstankar och frankt deklarerade:

— Vi kommer inte att förlåta japanerna vad de gjorde oss på åtminstone 30 år.

— Varför just 30?

— Efter 30 år är det en ny generation, som lever på våra öar, och den kanske kan ha fått nya och gynnsammare erfarenheter av japanerna. Men vi som var med om gräsligheterna kan inte glömma dem, och även om vi vill förlåta, så kan vi inte.

Lucia Filippina.

Trots att chauffören körde som en besatt kom vi försent till Arnös bungalow. Värdparet och de svenska gästerna visade ingen misslynthet, men våra fotografer var purkna. De hade räknat med att kunna filma tillställningen, men nu hade solen börjat spara på det ljus de behövde för att klara uppgiften. Ja, säg den svårighet, som inte Arnö klarade. Han bjöd dit oss

morgonen därpå också, och då fick Rune och Lennart sina lussebilder.

Ute på en gräsmatta hade fru Arnö dukat långbord med kaffe, lussekringlor och pepparkakor — värmländska recept. Så kom Lucia skridande över gräsmattan med två tärnor i följe. Det var konsulsfamiljens infödda hembiträden, som hade skrudat sig i nattlinnen och övrig Lucia-stass. Med klara röster sjöng Lucia Filippina och hennes tärnor luciasången på en svenska, som väl inte var alldeles ren men som värmde, och bjöd på kaffe, som också värmde. Härtill kom klimatvärmen, och vi bad snart att få ta av oss kavajerna. Många koppar lussekaffe har jag druckit i mina dagar men aldrig förr utomhus på en gräsmatta med stora, gula solblommor som dekorativ inramning, med uppkavlade skjortärmar och svetten sipprande ur alla porer.

Kvällen slutade med magnifik supé, men dessförinnan hade fru Arnö samlat oss på en stensatt terrass, där hon i balloptikon visade oss färgbilder från filippinska trakter, som hon och hennes make besökt under sina många resor. Hennes värmländska berättargemyt kom till sin rätt under förevisningen.

Filippinsk geografi.

— Man brukar tala om den filippinska ögruppen, men det är en ganska fattig beteckning för de 7.083 öar, som man räknat fram och kartlagt, men inte mer än ungefär 2.500 är så stora, att de blivit namnsatta. Resten är små klippöar, och de flesta obebodda. Öarna är vulkaniska bildningar, som alla tillhör samma bergskedja, som förresten fortsätter under vattnet och sedan på Borneo. Det finns massor med vulkaner på Filippinerna, inte minst på den största ön här, Luzon, men man räknar "bara" tolv som aktiva, och gudskelov spottar inte alla dessa så ofta heller.

— Man skulle tro, att ett så vulkaniskt och bergigt land som Filippinerna inte kan föda så mycket folk, men här på

öarna bor faktiskt 20 miljoner människor, fast arealen inte är större än två tredjedelar av Sveriges. Huvudsakligen lever befolkningen på ris — i genomsnitt är den årliga förbrukningen 120 kilo per invånare. Förr räckte den inhemska produktionen men inte nu, för risodlingen har på många ställen ersatts av ekonomiskt lukrativare odlingar av andra kulturväxter som hampa, tobak och sockerrör.

På Mindanao finns det många sumpmarker, som passar bra för risodling, men här på Luzon odlas riset mestadels i terrasser, som man anlagt på bergssidorna. För att inte jorden ska rinna bort med vattnet vid de tropiska slagregnen har man anlagt vallar, som kan vara ända upp till 15 meter höga. Ingen som sett dessa terrasser i varv på varv runt en bergshöjd klänga hundratals meter uppför sluttningarna kan undgå att häpna över idogheten hos byggmästarna. Här kan man verkligen tala om hängande trädgårdar. Och experter har konstaterat, att somliga av dessa terrasser byggdes för 4.000 år sedan, då våra förfäder i höga norden ännu gick omkring och dunkade varann i huvet med stenyxor.

Kokosnötternas produkter, kopran, oljan, palmvinet och ättikan hör till de främsta exportvarorna, som dessutom utgörs av hampa, socker och tobak. Manilahampan är en världsartikel, och den får man från en inhemsk växt. Den kallas här för abacá och är förvillande lik bananträdet. Tursamt för filippinarna har den visat sig icke trivas bättre någon annanstans på jordklotet.

Tobaken är inte inhemsk utan infördes från Mexico av de spanska kolonisatörerna. Det har visat sig, att Filippinernas klimat och jordmån är mycket gynnsamma för framställning av den fina tobak, som vi har i våra cigarrer. De exporteras på U.S.A., som årligen förbrukar omkring 250 miljoner filippinska cigarrer.

Arnö beledsagade sin makas uppgifter med åskådningsmaterial.

Han bjöd på "snorrar", som Nisse kallar dem. De doftade ljuvligare än någon cigarr jag tidigare avnjutit och var inte

alls starka enligt min uppfattning, men jag är ingen expert. Kanske skulle jag bli, om jag alltid hade tillgång till denna tobaksvara.

— Sockerröret är inhemskt och odlas praktiskt taget på alla bebodda öar. Den väldiga produktionen har jag inga siffror på, men det påstås, att då japanerna stormade barrikaderna, som invånarna i Çebu uppfört till sitt skydd, fann de i många säckar inte sand utan — socker.

Förr odlades också mycket kaffe här men inte nu längre, sedan plantagerna förstördes i slutet av 1800-talet av en växtpest. Nu produceras visserligen kaffe inom landet, men det täcker inte behovet utan är en importvara.

Sen är det en öppen fråga, hur stora de outnyttjade rikedomar, som landets natur erbjuder, egentligen är. Det finns några guldgruvor, och före kriget producerade Filippinerna 30.000 kilo guld om året. Men säkert finns det många andra mineralfyndigheter att göra och att utnyttja. Många berg är inte alls undersökta. Det fattas investeringskapital. Amerikanarna räknade nog alltid med att Filippinerna för deras vidkommande var ett övergående intresse och ville inte satsa för mycket pengar på landets näringsliv.

— Men det som jag kan råda er, svenska pojkar, att slå er på, om ni tröttnar på hemlandet och vill tjäna pengar, det är att börja odla gummi på Mindanao eller Sulu-öarna, som lär ha världens bästa förutsättningar för anläggande av gummiplantager. Skaffa startkapital och sätt igång!

Och filippinsk etnografi.

— Vad filippinarna själva är för folk, är inte så lätt att reda ut. Den ursprungliga befolkningen finns det några folkspillror kvar av, och den har inte alls blandats med senare invandrare. De kallas för negritos och liknar dvärgar. Negritos blir aldrig längre än högst en och en halv meter. För länge sedan har de trängts tillbaka till öarnas svårast åtkomliga platser, där

de lever ett skyggt liv på samma nivå som bushmännen i Afrika. Sin mat samlar de i skogen eller jagar fågel och annat villebråd med båge och pil. De saknar bostad i egentlig mening och står inte många trappsteg över djuren i fråga om intelligens och levnadssätt. Försök att civilisera dem har gjorts men visat sig absolut fruktlösa. Sakta men säkert dör de ut. Hur många det finns kvar nu, vet ingen, men man gissar på 10.000 till 20.000. De är mycket svåra att få tag på, men jag har i alla fall fått en på plåten.

Vi såg en liten, svart, naken vilde med harmonisk kroppsbyggnad, ulligt hår och spetsfilade tänder. Hans kropp var prydd med valkiga ärr, som han tillfogat sig själv genom att rispa sår i huden och fylla dem med jord.

— Troligen från Malakka-halvön har sedan någon gång i tidernas morgon malajer utvandrat och trängt undan dessa negritos. De första malajerna har sedan i sin tur trängts undan från kusterna inåt landet av senare malaj-vågor. Den sista folkböljan malajer är stamfäderna till de nu levande, civiliserade och kristnade filippinarna.

Men i det inre av öarna och ända fram till kusterna på somliga öar finns åtminstone ett 30-tal primitiva malajstammar, vilka dock visat sig mer eller mindre tillgängliga för civilisation. Det var bland dessa stammar, somliga av dem åtminstone, den så omtalade och ohyggliga huvudjakten bedrevs. Numera förekommer den inte — sägs det.

— Titta på den här ynglingen av kalinga-stammen till exempel, som bor i mellersta delen av norra Luzon! På den vita duken såg vi en muskulös, välbyggd inföding med vilt brinnande blick. Han hade ringar i öronen, ett flerradigt halsband och granna kläder ungefär som en zigenare.

— Ingen vet, om han erövrat något huvud, men säkert har hans far varit med om huvudjakt och i så fall också på kalingastammens sätt firat segern. De hällde basi, en jäsning på sockerröret, i den erövrade huvudskålen och rörde ut drycken med hjärnsubstansen. Det är inte gjort i en handvändning att civilisera stammar med sådana dryckesvanor!

— Ifugaer och igoroter heter andra f. d. huvudjägare på Luzon, men de mest fruktade av alla infödingarna på Filippinerna är med säkerhet moros, de muhammedaniserade sjöfararna på de sydligaste öarna.

Fru Arnös bilder visade präligt klädda män med turbaner eller fezer, kort jacka, åtsittande benkläder och ett sidenbälte, som var lindat flera varv runt midjan. Männens blickar var långtifrån vänliga eller tama.

— De här gossarna fick spanjorerna aldrig bukt med, fast de försökte kuva dem i 300 år. Amerikanarna tog i med hårdhandskarna och var vid ett par tillfällen t.o.m. brutala mot moro-folket, men det kanske var nödvändigt. Förr gjorde moros strandhugg på andra öar och tog slavar. Det har den amerikanska behandlingen vant dem av med. Yankees förbjöd också moros att inneha vapen och bestraffade olaga vapeninnehav. Det hände nämligen ibland, att mohammedanernas religiösa fanatism slog ut i full låga. Blev en moro-hövding upprörd över någon verklig eller inbillad oförrätt, kunde han låta beredvilliga undersåtar avlägga ed på att gå ut och döda kristna, ju flera dess bättre. En sådan edsavläggare kallades för juramentado och var närmast att jämföra med en bärsärk. Han beväpnade sig och begav sig till någon samlingsplats, där det fanns många kristna. Där satte han utan vidare igång ett privat blodigt mördande, som han ej avbröt, förrän han själv dödades. Han dog då nöjd och glad, säker som han kände sig om en förnämlig plats i Mohammeds himmel.

Nu är moros tamare efter amerikanarnas behandling, som har varit en blandning av stränga åtgärder och försök till civiliserande genom inrättande av skolor osv. Men moros är fortfarande Filippinernas verkliga problembarn. Kanske kommer det att visa sig tydligare nu under självständigheten än då jänkarna höll i tyglarna.

— Även de civiliserade filippinarna, som ju utgör den övervägande delen av landets befolkning, består av många olika stammar, som talar olika språk, även om de i övriga avseenden börjat smälta samman till ett folk. Det finns 8 olika filip-

pinska språk, uppdelade i inalles 83 dialekter, och då kan man förstå vilket problem språket är för administrationen av landet. Här i Manila talas det en munart, som kallas tagálog, men den förstås inte alls av exempelvis de fyra miljoner visayer, som bebor mellanöarna.

Spanskan förstås och talas också av de bildade filippinarna och är nog mera allmänt utbredd än engelskan, som faktiskt haft märkvärdigt svårt att vinna terräng.

— Då filippinarna alltså inte ännu åtminstone kan betraktas som ett enda folk, kan det vara svårt att tala om en nationalkaraktär. Men ett par karaktärsdrag tycker jag nog utmärker filippinarna, sådana jag nu lärt känna dem. De är ytterst gästvänliga, och de är ytterst hetsiga.

Det behövs ibland inte mycket för att en filippinare ska se rött. För inte så länge sen hände det här i Manila, att ett par restauranggäster, som aldrig sett varandra förr, blev osams om en stol. Ordbytet hann inte bli så långvarigt, innan den ene drog upp en revolver och sköt ner antagonisten, rivalen — om en stol.

— Om han sen satte sig på den åtrådda stolen, vet jag inte, slutade fru Arnö, men jag hoppas nu, att stolarna här ska räcka åt oss alla, för nu väntar supén.

Sill och sång, frukt och flöjt.

Efter supén, där vi avbetade ett dignande, sverigebetonat smörgåsbord och med både rörelse och förtjusning återupplivade bekantskapen med sill och potatissallad, fick vi för första gången på allvar nytta av vår sångträning före utresan.

Under en stjärnhimmel, som var oss mycket främmande, satt vi på den härliga terrassen och sjöng igenom repertoaren, både Uti vår hage och Sov, du lilla videung. Och de svenska medgästerna nynnade med i hemlandstonerna. Lucia Filippina hade också lärt sig Ack, Värmeland du sköna. Hennes sopran klingade mycket skönare än våra bas- och barytonröster, men

det var underligt att märka, vilka svårigheter hon hade med melodien. Det filippinska tonsystemet stämmer förstås inte alls med vårt.

Sångerna interfolierades med fruktätning. Det var visserligen inte högsäsong för frukt, men ändå var innehållet i fruktskålarna rena upplevelsen. Vi åt små mandariner, som här serverades mogna, och det är något helt annat än vad vi undfägnas med i svenska fruktaffärer. Man behöver ingen kniv för att skala dem. Med ett enda handgrepp slet man av hela skalet. Vi åt den ljuvliga, gula mangofrukten, bananer och en plommonliknande, päronsmakande härlighet, som jag glömt namnet på. Och vi åt inte minst den s. k. pomolon, som även flygvärdinnorna ibland bjöd på, en hygieniskt naturemballerad frukt med smaken någonstans mellan grapefruitens och apelsinens, storleken likaså. Innanför det yttre skalet har naturen försett varje klyfta med en tunn hinna, som man lätt avlägsnar, innan man placerar fruktköttet intill tandköttet.

Och det är inte nog med att dessa frukter finns — de finns till billiga priser. Frukterna var dyrare i Hongkong, vilket inte hindrade, att man där kunde köpa en klase bananer på 20 stycken för en HK-dollar, knappt 5 öre styck.

Kanske bör jag apropå Lucia Filippina berätta för den svenska husmodern, att tjänarproblemet här är diametralt motsatt vårt svenska. Det finns för många spekulanter på lediga tjänarplatser, och anställer man en, vill vederbörande gärna ta med sig en eller ett par kamrater eller släktingar. Flickorna arbetar villigt och glatt — men inte fort. Blir det inte färdigt i dag, så finns det flera dagar. Att maten kan behöva vara färdig en viss tid, har de litet svårt att förstå. Man kan väl äta, när den blir färdig, så är de vana från sina hem.

Konsulsfamiljen hade för sin del två tjänsteflickor, en trädgårdsmästare och en chaufför, som körde oss hem i omgångar efter festen. Vi som blev kvar till sista omgången fick under väntetiden roa oss med att spela på ett underligt instrument. Det var en filippinsk näsflöjt, som man blåser i med ena näs-

borren. Det gällde att avpassa utandningsvolymen noga. För mycket eller för litet luft gav ingen ton alls.

Tuppfäktning.

hör till de populära nöjena på hela Filippinerna, inte minst i Manila, men den filippinska lagstiftningen har sökt stävja förtjusningen såtillvida, att nöjet endast får förekomma en dag i veckan. Det finns särskilda tuppfäktningsarenor, s. k. cockpits. Vi var inte i Manila någon cockpitday, men de energiska filmherrarna Rune och Lennart ordnade i alla fall till en föreställning på tuppfäktningsarenan och hade scenerna med sig i filmrullarna hem. Denna bildföljd var för övrigt den enda i hela filmen, som föranledde ingripande från den svenska filmcensuren. Och jag säger ingenting om det, för skådespelet är inte tilltalande, det var vi alla i truppen överens om. Sport kan man inte kalla det, men väl spel — om pengar. Cockpiten är vadhållarnas eldorado och stora summor byter ägare en riktig cockpitday.

De två tupparna förses med var sin nästan decimeterlång stilett, som bakåtriktad bindes fast vid tuppens ena tars. Kniven är otrevligt skarpslipad, och man talade om, hur en liten pojke höll på att få hela foten avskuren, när han kom i vägen för en flaxande tupp. Träffar kniven en tuppvinge, så blir tuppen omedelbart envingad.

Så hetsas tupparna mot varandra. Medan ägarna håller i sina skyddslingar, får den ena böja ned nacken för att få ett par hugg av den blivande dödsfienden, som sen i sin tur utsätts för samma behandling. Sen släpps tupparna lösa, och det enda tröstesamma i hela tillställningen är, att kampen sällan blir långvarig. Tupparna snurrar mot varandra några varv för att hitta en blotta i motståndarens gard, rusar mot varandra och försöker hacka till, flyger upp några decimeter för att få överläge och tillfälle att hacka ned kniven i fiendens kropp. Efter en halv minut har vanligen den ena tuppen blivit

oduglig till försvar. Och då kommer det mest motbjudande i hela spektaklet. Domaren tar hand om den dödssårade tuppen och håller fram dess nacke åt segraren, vars belöning det blir att få ge sin vederdeloman det dödande hugget. Det var den scenen censorerna klippte bort ur filmen. Kunde de klippa bort hela scenen inte bara ur filmen utan också ur verkligheten, gjorde de en god gärning — inte bara mot tupparna. Tuppfäktningen är ett stycke mänsklig råhet, transponerad på oskyldiga djur. Föreställningarna är inte barnförbjudna.

Filippinska skolor.

Efter tuppfäktningens makabra scener kände sig djurgårdarna orena och begav sig till bassängen för att bada av sig de smutsiga intrycken. I sällskap med fader John gav jag mig ut för att få titta på några manila-skolor. Besöken blev inte så värst givande, för överallt pågick examensprov, så jag kom ingenstans i kontakt med undervisningen. Men den korpulente och gladlynte fadern, slätrakad, blond och iförd en fotsid, bländande vit mantel, berättade för mig, att så gott som all undervisning ligger i händerna på organisationer i allmänhet och den katolska kyrkan i synnerhet. Det finns dock statliga folkskolor, där undervisningen är avgiftsfri, men f. ö. påminner den i mycket om Hongkongs, frivillig, avgiftsbelagd och mycket eftersträvad.

Mrs. Gomez, som är headmistress för Legarda Elementary School, berättade, att hon hade över 4.000 elever i sin skola men plats för knappa 2.000. Alltså undervisade man i dubbla skift, hälften på förmiddagen och hälften på eftermiddagen.

I tillämpliga delar var amerikansk undervisning och uppfostran modellen. Elevernas fria hållning och vänskapliga inställning till lärare och förmän var inte att ta miste på. De äldsta pojkarna i Lasalle-skolan hade rast, när vi kom dit, och fader John presenterade mig för dem. Älskvärt utan tillgjordhet, intresserat utan blyghet och utan självsvåldighet fann

de sig omedelbart tillrätta i ett samtal, där de skrattande berörde och bedömde den filippinska fotbollens standard och hoppades, att jag skulle få tid att gå och titta på deras basketboll. Den är bättre, lovade de.

Det var den också, kunde jag senare konstatera, då jag fick se ett amerikanskt och ett filippinskt skollag mötas i en inomhushall ute vid Rizal Memorial.

Spelarna var mycket skickliga, och spelet rikare på finesser än vår handboll, men liksom denna inbjuder basketbollen till hård markering och ty åtföljande stångning.

Mot den kattlika mjukheten hos filippinarna och deras explosiva snabbhet satte amris-laget sin större räckvidd — man bör nog helst vara två meter lång för att bli en verkligt effektiv basketbollare — och sitt mera metodiska och kallhamrade spelsätt. Filippinarna ledde i halvtid, och hänförelsen bland deras anhängare på läktarna var omåttlig, liksom den senare blev hos jänkarnas kamrater och flammor, då den snaggade centerhalven i amris-laget knappade in på ledningen genom fullträff på fullträff från 12—15 meters håll, verkliga nervprov. Amrisarna gick fram till ledning men i avslutningsminuten utjämnade en av filippinarna genom att kasta sig fram på en långpassning från försvaret och med en vispning à la vattenpolo dirigera bollen i korgen — en högklassig prestation, som applåderades av läktarnas båda folkraser.

I Legarda-skolan bjöd mrs. Gomez på lunch i skolköket, som var alldeles nytt och föreståndarinnans stolthet. Flickorna hade lagat en violett soppa, vars ingredienser jag aldrig lyckades analysera men som jag misstänkte för en viss släktskap med min barndoms sagogrynssoppa. Flickeleverna verkade mycket glada och mycket rena men nog hade de det trångt om utrymmet. Två lärarinnor undervisade samtidigt 30 elever, så att den ena hade teori med hälften, medan den andra ledde praktiska tillämpningsövningar med den andra hälften. Då jag berättade om hemvårdsundervisningen i de stockholmska folkskolorna fick mrs. Gomez ett både drömmande och energiskt uttryck i blicken.

Som medgäst vid lunchbordet dök bl. a. upp en annan headmistress med det svenska namnet Erickson. Då hennes utseende dessutom liknade en nordisk valkyrias, kunde jag inte låta bli att fråga henne om hennes ursprung. Hon var van vid frågan, skrattade och sa, att hon väl blev tvungen att åka till Sverige någon gång, eftersom alla trodde, att hon var därifrån. Men hon var tvättäkta amerikanska, och namnet hade hon av sin make, som var skotte.

Jag la med förvåning märke till, att de båda kvinnliga rektorernas inbördes konversation hela tiden kretsade kring deras respektive skolors och elevers insatser — i idrott. Nu påstod fader John, att ingenstans på jordklotet hade idrotten spelat en så folkuppfostrande roll som på Filippinerna, kanske mindre i de stora samhällena än ute på landsbygden och inte minst bland de icke-kristna infödingarna. — Det är naturligtvis en överdrift att säga, att de nu spelar baseboll och basketboll i stället för att jaga varandras huvudskallar, men nog har idrotten verksamt bidragit att mildra sederna.

Efter lunchen fick jag se en grupp pojkar i arbete i en slöjdsal. Korgflätning var den dominerande sysselsättningen, handskandet med strån och fibrer ligger filippinaren i blodet, medan träslöjden inte var särskilt utvecklad. Fyra, fem pojkar sysslade med att reparera en stol. En av dem fick sköta hammaren, medan de andra tittade på. Fyra, fem hyvelbänkar av gammal modell och i mycket medfaret skick utgjorde salens möblering, och verktygsuppsättningen var varken mer eller mindre än ynklig.

Mañana-stolen.

Ändå talade Marcelino Bautista mycket om de stolta planer man umgicks med för att utveckla yrkesutbildningen. Han var sekreterare och kassör i lärarförbundet, som hade 73.000 anslutna av de 120.000 lärare som arbetar på Filippinerna. Dessutom redigerade han den månatliga publikationen The

Philippine Educator, "The voice of 85.000 teachers", som det stod på skylten till den oansenliga redaktionslokal, dit den oavbrutet cigarr-rökande förbundspampen förde Fader John och mig efter ytterligare ett par skolbesök. Någon genomförd yrkesutbildning existerar inte alls.

— Vårt land har en grupp ledare, som lärt sig värdet av akademiska studier och utvecklar en förhäxande vältalighet, då det gäller att vinna folkets hjärtan och röster. Å andra sidan har vi den breda massan, som arbetar med sina händer och hänryckt lyssnar till talekonsten och lämnar sina röstsedlar. Mellan dessa två är ett svalg befäst, som bara blir större och större, för den akademiskt tränade ledargruppen saknar både erfarenhet av och förståelse för kroppsligt arbete. I den motvinden strävar lärarförbundet med krav på flera yrkesskolor och framför allt en ordentlig plan för yrkesundervisningen."

Inom den teoretiska undervisningen föreföll man vara mera med sin tid, åtminstone på papperet. Den ovannämnda tidskriften ägnar ett helt månadsnummer åt aktivitetspedagogikens medel och målsättning, och en svensk lärare känner sig nästan som på hemmaplan, när han läser artiklarna.

Att det ställer sig svårt att genomföra ett aktivitetspedagogiskt program i praktiken med klasser på 40—50 elever, begriper varje människa, som undervisat i en klass. Men en amerikansk idé höll man just på att praktisera vid tiden för vårt besök. Den nya skolan vill både i Sverige och på Filippinerna fostra barnen till medborgarsinne, ta fasta på den sociala fostran mera än förr. För att fostras till lojalitet mot samhällets berättigade krav på individen bör enligt detta resonemang barn och ungdomar också konfronteras med samhällsproblemen. I Manila får pojkar och flickor under en veckas tid hjälpa till att styra staden. De får delta i jobben på den statliga och kommunala förvaltningens kontor, de får jobba i renhållnings- och elektricitetsverk osv., och på gatorna såg vi under våra bussturer och promenader, hur skolpojkar tjänstgjorde som trafikpoliser. Med stolta handrörelser dirigerade de trafiken,

ingen lätt sak i denna våldsamt biltrafikerade stad. Men för säkerhets skull stod den "riktige" konstapeln bredvid och dirigerade "dirigenten", när så behövdes.

Redaktör Bautista bodde ovanpå sin redaktionslokal, och i hans hem, som var mycket mindre spartanskt än redaktionslokalen, satt jag för första gången i en mañana-stol. Det är en vanlig fåtölj med den skillnaden, att armstöden av trä skjuter ut en meter i rummet, så att man bekvämt kan luta sig tillbaka och lägga upp benen på armstöden.

— Varför heter den mañana? frågade jag. Betyder inte det morgon eller i morgon?

— Jo, just det, svarade Bautista, när husfadern eller kontorschefen sitter i den stolen, och ett ärende anmäles, viftar han med ena handen och säger mañana, mañana.

Hemligheter med laget.

Tillbaka på hotellet träffade jag först Farsan, som berättade, att han och Astley konspirerat med spelarna under lunchen. Spelstyrkan hos det lag av studenter, som vi skulle möta på kvällen, ingav ingen större respekt, snarare var vi angelägna att inte gå för hårt fram och åsamka motståndarna ett alltför förödmjukande nederlag. Alltså hade lagledning och spelare kommit överens om att vid kvällens match skulle ingen få spela på sin rätta plats. Farsan meddelade glädjestrålande, att han själv alltså var avsatt som lagledare och fått sig anförtrodd sysslan att vara justerad reserv med specialuppgiften att dobba skorna. En av de yngsta i truppen, "Pedde" Jonsson, hade med acklamation utsetts till lagledare och givit Farsan dobbningsuppdraget som sin första "regeringshandling". Stig Nyström hade övertagit tränarsysslan efter Astley, som skulle vara med och spela. Övriga omplaceringar bad Farsan få hölja i dunkel till spelarnas entré. Jag hade ingenting emot arrangemanget men bad den justerade reserven se till, att var och en tog sin uppgift på allvar, så att det varken urartade till maskerad-

upptåg eller kunde ge anledning till prat om nonchalans och övermod.

Nu är det ju ofta så i ett fotbollslag, att har en matchs förlopp inte gått efter beräkning, vill gärna anfallsspelarna skjuta skulden på försvaret och vice versa. Vid kvällens match skulle man byta roller och pröva på varandras uppgifter.

En ilsken spanjor.

På eftermiddagen bjöd Cleland ut Wolf, Arne och mig jämte kineslagets ledare och engelska spelare till en klubbrestaurang med swimmingpool i utkanten av Manila. Vid bordet kom jag i samspråk med en spansk medlem av fotbollförbundet. Han berättade på spanskbruten engelska om den filippinska politiken och dess korruption. Någon större respekt för filippinarnas samhällsanda och duglighet hade han inte.

— Jag har ingenting emot de demokratiska idéerna och principerna, tro inte det — här fick jag alltså tro vad jag ville — men förutsättningen för demokratien är i alla fall en viss bildningsstandard, en viss nivå i utvecklingen. Den har Filippinerna långtifrån uppnått, och det var en stor olycka för landet, att det blev självständigt. För filippinarna kan helt enkelt inte styra sig själva — inte ännu. Man kan muta sig fram var som helst här nuförtiden. Polisen kan mutas, domaren kan mutas, tjänstemännen kan mutas, men dessa kategorier är i alla fall bara oerfarna barnungar i konsten. Förbrytarna går lösa, och de värsta av alla förbrytarna — sitter som folkets valda representanter i kongressen. Ett politiskt val här är rena parodien. I en stad nära Manila fanns det vid senaste valet omkring 15.000 röstberättigade invånare, men ändå avgavs det 18.000 röster. Hur gick det till? Jo, det var både redan avlidna väljare, som hade avgivit röster, och räcker det inte med att mobilisera de döda, så tar man till kattor och hundar.

Den uppretade spanjorens passionerade vidräkning med den filippinska politiken föranledde inga motsägelser vid bordet.

Tänkte den värde spanjoren på att det är ett demokratiskt värde att få yttra sig så fritt som han gjorde om sitt lands styrelse?

Konstig laguppställning.

Då Cleland fick veta, att vår professionelle tränare Astley skulle vara med i kvällens djurgårdsuppställning mot universitetslaget, slog han bakut och sa, att amatörbestämmelserna i det filippinska förbundet ej sanktionerade matcher mellan lag, som var blandade av amatörer och proffs. Astley, som hade tänkt få dirigera djurgårdskedjan från en högerinnerplats, blev ledsen, men det kunde inte hjälpas. Han fick inte vara med. Det blev ett underligt lag i alla fall. Stenman har ibland hoppat in i målet, när den ordinarie målmannen blivit justerad under pågående match. Nu skulle han få göra en hel match som keeper. Inrarna Lasse och Nisse bildade backpar:

— Här ska filippinos få något att studsa på, sa diminutive Nisse och spände ut bringan. Jeppson, alla centerhalvors personifierade mardröm, fick nu själv pröva på centerhalvens verksamhet, innern Foppa blev vänsterhalv och yttern Stelius högerhalv. I kedjan skulle centerhalv Berndt ha spelat högerytter med Astley innanför sig, men genom Astleys spelförbud blev Berndt i stället högerinner och justerade Kinesen fick rycka in på sin ordinarie högerytterplats. Ingvar skulle som center svara för att det blev ett och annat mål. Vänstervingen slutligen bestod av målvakten Kjell som inner och backen Blomman som ytter. Lagledaren Pedde sökte hålla skrattmusklerna i styr och se värdig ut i sin nya roll som lagledare, och tränaren Stig Nyström ordnade med uppmjukningsgymnastik i omklädnadsrummet före matchen.

Ja, något sting blev det ju inte i det här laget. Försvarsspelarna hade svårt att låta bli att dribbla i stället för att avlevererа bollen till den nya kedjan, som i sina försök att linjera upp spelet påminde om kalvar på grönbete. Mest energisk i sin

nya roll var Kjell som vänsterinner, men efter 20 minuter gick luften ur honom, och han retirerade till den mindre arbetsamma vänsterytterplatsen. Mål kunde de nya forwardsspelarna inte fabricera. Första halvlekens båda fullträffar snickrade "ordinarie" högerytter Kinesen och Stelius till. Den senare ville väl inte gå från vanan att göra minst ett mål per match, vilken plats han än uppträder på i laget. Han sköt från 25 meters håll efter marken, målvakten fixerade länge bollen och kastade sig sedan snyggt och prydligt, men då hade bollen redan passerat mållinjen.

I andra halvlek återgick pojkarna till sina ordinarie platser utom Stenman, som tyckte, att han hade det lugnt och stillsamt i målet. Jeppe gjorde ett par mål till så där av gammal vana. Sen gjorde våra försvarsspelare vad de kunde för att på ett fint sätt släppa fram filippinarna till några målchanser. De tyckte, att Stenman hade det alltför vilsamt mellan stolparna. Men denne har aldrig släppt in ett mål de gånger han blivit tvungen att vikariera för Ove eller Kjell. Han kastade sig akrobatiskt och klarade nollan den här matchen också. 4—0 alltså.

Tinikling.

Medan ledarna hade bankaffärer för sig under förmiddagen vår sista dag i Manila, tog filmarna med sig kameragrejor och spelare till en skola för föräldralösa barn — det finns många sådana på Filippinerna — som de hittat dagen förut. Och nu filmade de och tog även upp ljudet till den filippinska bambudansen Tinikling. Namnet blev sedan filmdirektör Nordemar så förtjust i att han döpte hela filmen till Tinikling.

Ordet är det filippinska namnet på en vadarfågel, som lyfter skånkorna högt och gravitetiskt, när han kliver omkring i kärr och sumpmarker. Fågelns rörelser går igen i dansen.

En pojke och en flicka satt på huk och skötte ett par 3—4

Bambudansen Tinikling.

meter långa bambustänger, som vilade på ett par träplattor någon decimeter över marken. I takt med musiken förde de stängerna tillsammans och isär och markerade därvid takten genom att slå bambustängerna mot träplattorna. Dansen utfördes av ett annat barfota par, som med graciösa hopp och i olika turer förpassade sig utanför och innanför de klapprande bambustängerna. Musiken, gitarrer, marimbor och xylofoner, utfördes av elever vid skolan och leddes av en grånad musiklärare. De övriga barnen stod i en ring och tittade på.

Melodien kom med oss hem till Sverige och har ordsatts i traditionell schlagerstil och spelats in av några grammofonbolag. Filmen Tinikling blev tyvärr ingen framgång. Biopubliken vill ha annat raffel än en resefilm kan erbjuda. Däremot har nog grammofonskivorna gett litet förtjänst — åt

grammofonbolagen. Kassör Arne har inte haft någon glädje av det. Den gamla filippinska folkmelodien har ingen ägare utan är fritt gods för exploatören.

Fallskärmsnylon.

Eftersom vi skulle spela vår fjärde och sista match i Manila — vår trettonde på hela turnén — på kvällen och sedan resa på morgonen, hade värdarna förlagt tack- och avskedsbanketten till kl. 12,30. Den ägde rum på Manila Hotel och var officiell till namnet men trevlig och intim till innehållet. Hongkonglaget med ledare var också inbjudna, några officiella dignitärer tog emot men inte alls någon oöverskådlig anhopning som i Hongkong och i Rangoon. Strax före bankettens början fick vi äntligen de stockholmsbrev vi så länge väntat på.

President Vargas skulle ha suttit som värd, men han hade ett stort scoutmöte på förmiddagen och hann inte komma. Nu blev det Cleland, som fick tala, tacka och överlämna gåvor till svenska och hongkongska trupperna. Vi fick små plånböcker av ödleskinn, kineserna en sorts stråhattar av segmjuk sort, så att man kunde rulla ihop dem som en serviett och stoppa dem i fickan. I sitt tal meddelade Cleland, att P.A.A.F. planerade att komma till Olympiaden i Helsinki 1952 och hoppades, att vi skulle träffas då. Det hoppades vi också, men inte förstår jag, hur filippinarna ska kunna klara sig i olympisk konkurrens med sina rudimentära kunskaper i fotboll. Och lärokurser i fotboll torde de kunna skaffa sig för billigare pris än resebiljetter till Finland från Filippinerna betingar. Ja, dessa mina inte alltför smickrande tankar om den filippinska fotbollsstandarden gav jag inte uttryck åt i mitt tacktal å Djurgårdens vägnar, när jag delade ut de sista av våra kristallvaser och föreningens diplom, som jag textat på morgonen och svurit ve och förbannelse över, eftersom jag i första försöket råkade texta P.A.A.Association i stället för P.A.A.Federation och fick göra om alltihop.

På väg från banketten stannade vi några stycken vid en utställnings- och försäljningsdisk i hotellvestibulen. Allting var mycket dyrt, och truppens inköp i Manila var inte omfattande, men här hittade vi varor av amerikansk fallskärmsnylon till hyfsade priser. Den sköna försäljerskan påstod utan att rodna, att varorna var uppsydda av materialet i de fallskärmar, som yankees hoppat ner med. Men fint var det och faktiskt mycket billigare än i Sverige.

Trettonde matchen

fyllde oss knappast med några onda aningar trots att hongkongiterna vilat sig kvällen före, då vi spelade mot studenterna och trots att vi anade deras segersugenhet. Vi spelade med tvillingarna som ytterhalvor och Lasse Andersson gick åter högerinner. Förvaret var helt inställt på att inte ge kineserna en chans och spelade betongfast. Stelius som högerytter gjorde 1—0 efter några minuter. Då Jeppe sedan nickade in en 35-meters frispark från Stig Nyström, visste både vi djurgårdare utanför och spelarna på planen, att segern var vunnen. Hongkongs andra halvlek hade vi ingen respekt för. Några minuter senare fastställde Jeppe slutresultatet till 3—0.

I halvtid fick våra spelare order att ej krossa kineslaget och att inte ta några risker i närkamperna. Vi ville gärna, att värdarna i Hongkong skulle få mycket folk på den extra 14:e matchen, välgörenhetsmatchen. Kom kineslaget hem alltför grundligt tilltvålat av oss, skulle ingen kines gå och titta på matchen. Alltså tog våra spelare det piano, trots att de gärna velat ge kineserna en ordentlig läxa för deras ruffmetoder i den föregående matchen. Men våra pojkars lugna takt retade nu kineserna oerhört, och ett par av dessa bar sig mycket illa åt. Deras vänsterytter, som förra gången märkte Stenman, försökte nu samma behandlingsmetod på Lasse Andersson. Den blivande landsfiskalen anade hans uppsåt, sidesteppade attacken och stannade upp — lät trankilt bollen

ligga och pratade litet med kinesen. Denne störtade för andra gången och nu i blint raseri mot Lasse, som fintade bort honom, tog bollen med sig och gick åt andra hållet. Det var ett elegant men även retsamt konststycke. Kineserna vädrade förödmjukelse och blev ett par grader ilsknare, uppeldade av de tusentals skränande läktarkineserna.

Stig Nyström brukar hålla huvudet kallt på planen, men lät denna gång irritera sig av publiken, som vid inkast och hörnor buade, visslade och skrek åt honom. Stig är en gammal skämtare och räckte spefullt ut tungan åt publiken, när ett domslut gick i hans favör trots publikens protester. Men det skulle han aldrig ha gjort. Kinesernas skämtlynne är inte sådant. Läktarkineserna tog upp stenar och kastade på honom och de andra djurgårdarna. Ingen träffade, men en äggstor bumling susade förbi Kalmar-Ingvars huvud, sedan han tacklat en kines på sitt resoluta men justa sätt. Jag har aldrig sett Ingvar så arg, och det var nära, att han kastat tillbaka stenen bland publiken. Men han behärskade sig berömvärt och la stillsamt ut stenen på löparbanan.

Demarche hos lagledare.

Från min läktarplats fick jag se, att den bekymrade Farsan gick fram till Lee Wai Tong, när det var tio minuter kvar av matchen, och växlade ord med honom. Efteråt frågade jag om samtalets innehåll.

— Jag bad honom hövligt att säga till sina spelare att i fortsättningen av matchen koncentrera sig på att träffa bollen i stället för att sikta på svenskarnas ben.

— Och vad svarade Lee Wai Tong?

— Att jag borde säga åt mina spelare först.

Jag förstår så innerligt väl vår lagledares förtrytelse. Den var mer än berättigad. Men ändå . . . Jag tror inte, att varken Lee Wai Tong eller de andra kineserna någonsin vare sig glömmer eller förlåter denna demarche.

De kyligare amerikanarna och engelsmännen var efter matchen både förtjusta och förargade. Förtjusta över djurgårdsspelet, som de betecknade som bättre än det spanska laget Españols, då det förra säsongen spelade i Manila. Förargade över kineslagets dåliga humör och försök att sabotera spelet. Cleland själv gratulerade med att säga, att visst hade vi spelat bra men vad han framför allt beundrade hos våra spelare var, att de inte svarat på kinesernas ruffmetoder utan hållit huvudet kallt. Tre av kinesspelarna skulle han rapportera till Hongkongs fotbollförbund och be, att de aldrig fick komma med över till Manila igen. "Här har vi unga, orutinerade spelare, som vi vill ska gå och se dessa internationella matcher — och lära. Och då vill vi inte ha såna ruffgubbar som ett par av de här kineserna att titta på." Av våra spelare beundrade han nog Ivegren mest, som också gjorde en perfekt insats — iskallt lugn, bestämd i tacklingarna, snabb och med ett befriande huvudspel. Hela laget hade med sitt spel idag tillvunnit sig hans sympati och beundran.

Medan Astley och Farsan åkte hem till Majestic med de både lyckliga och trötta spelarna, hade vi övriga ledare en lång uppgörelse med våra värdar om affärerna. Vi hade räknat med att Arne och Wolf skulle behöva stanna en dag till i Manila för att få saken klar. Men genom att Arnö erbjöd sig att klara våra pengar och sända dem till oss i Sverige, kunde vi nu koncentrera oss på att fastställa och godkänna inkomstsidan. Arne fick pengar med sig, så att han kunde betala "Hotel Gordon" den dryga räkningen.

RETUR HONGKONG.

Tidigt morgonen därpå fick vi ute på flygfältet dela upp oss i två grupper. Antalet passagerare var så övertecknat, att bolaget ordnade med en extra maskin. Den första gruppen på 15 man följde med en D.C.6:a, som startade timmen före den D.C.4:a, som tog med de övriga 10 i truppen. Vi i sexan lovade att ta väl emot fyrorna, när de kom. De beräknades anlända två timmar efter oss, men det blev inte så. Då sexan kom fram till Hongkong, var det så lågt i taket, att den fick roa sig med att gå runt, runt i nära en timmes tid. Men sen lättade det både i luften och i våra kvalda sinnen. Vi var åter i Hongkong.

Den här gången bodde vi på Peninsula nära färjan i Kowloon, och det visade sig praktiskt, eftersom alla fortfarande hade diverse julklappsbestyr att klara av.

Jag ilade tillsammans med ett par likasinnade ut till mister George för att höra hur det stod till med priset på min favoritkista. Stelius, som nu köpte en av honom, och Farsan, som tidigare avslutat ett köp, blev båda old friends med honom, men mitt erbjudande ville han inte diskutera. Han var otroligt ämabel mot de andra vid avskedet, men mig tittade han inte ens åt. Jag fann mig i detta och sa honom, att jag kanske skulle titta in i morgon igen, men det var i så fall sista gången. Hans uppsyn skvallrade om att det gjorde honom alldeles detsamma, om jag kom eller inte.

Dagen därpå åkte jag dit ensam. Han slog mig omedelbart på axeln, kallade mig nu för old friend, accepterade utan vidare mitt pris — vad gör man inte för gamla vänner — gav mig en liten vacker kista som vängåva och hälsade mig välkommen tillbaka, "så ofta jag hade mina vägar åt det hållet". Ja, den George . . . .

Den hongkongska gästfriheten förnekade sig inte nu heller. Redan första kvällen bjöds vi av ägaren till Sunning House på bankett där. Han hade varit bortrest i affärer vid vårt tidigare besök, men nu ville han så gärna träffa oss. Han hette liksom hotelldirektören Lee och var en liten, till utseendet ung och tydligen mycket affärsbegåvad man t. o. m. för att vara kines. Bl. a. var han ägare till och delägare i några biografer, och efter banketten bjöd han oss till en av de elegantaste i Hongkong, där vi såg Sunset Boulevard. När vi kom tillbaka till Sverige, hade den filmen ännu ej haft sin svenska premiär.

Det blev sen sängläggning den kvällen, men ledningen tog inte så hårt på det, för vi visste, att kineserna inte skulle ha en chans mot oss i morgondagens match, i synnerhet som våra spelare var angelägna att ställa kineserna på plats efter deras ruffiga spel i Manila. Och varför skulle vi ta stryk i sista matchen, när vi nu vunnit tretton i följd?

Att åka med djonk.

I Manila hade vi träffat några svenska sjömän, som hade olika befattningar ombord på svenskbåten Hai-nan. Den gick i fraktfart mellan Amerika, Filippinerna, Hongkong och Japan. En av sjömännen har en syster, som är med i Djurgårdens damsektion, så bekantskapen var snart gjord. Till en match i Manila hade vi lyckats skaffa dem fribiljetter, och det väckte en viss uppståndelse på Rizal Buildings läktare, när de svenska sjömännen satte i gång med den härute okända hejaramsan Heja, Djugå'n, friskt humör. Hejaramsor förekom över huvud taget inte vid fotbollsmatcherna i Fjärran Östern, däremot vid den basketboll, som vi såg spelas inomhus i Manila. Både basketbollen och hejasättet vid matcherna var amerikansk import.

Hai-nan gick från Manila före oss och låg på Hongkongs redd, när vi kom tillbaka. Arne Malmgren och jag var bjudna ombord på söndagsfrukost.

Nere vid färjan löste vi biljett till en motorjakt, som tog oss ut till det vita, elegant formade, svenska fartyget. Det ingick i priset, att motorbåten skulle vänta på oss i en halvtimme för retur-resan. Men frukosten ombord var svensk, och vi hade mycket att prata om och att titta på. Vi kände ett stänk hemlängtan, när vi i det väldiga kylrummet skådade julskinkornas mångfald och fisken, som låg till lutning. Vi beundrade ett par téserviser, som sjömännen köpt vid sitt senaste besök i Japan och vi fick erbjudande att köpa dem, efterom Hai-nan skulle till Japan snart igen. Den affären var snart uppgjord, men inte kunde vi hålla halvtimmes tiden. När vi kom fram till båttrappan, hade förstås motorjakten redan gått därifrån.

Någon risk för att vi skulle behöva simma tillbaka förelåg dock inte. Ett tiotal djonker, de flesta med kvinnlig bemanning, låg vid pontonen nedanför trappan. De forslade besättning och besökande affärsmän, vilka senare brett ut sina varor på Hai-nans fördäck, fram och tillbaka för en ringa penning. Vi frågade på priset på några varor på fördäcket. De var dyrare än inne i stadens butiker, och vi ville inte ge oss tid att pruta.

Vi klev nedför trappan, och det uppstod ett väldigt hojtande ombord på djonkerna. Arne och jag upptäckte, att vi var attraktiva, och djonkernas besättningar tävlade om att komma närmast för att få ombesörja vår returresa. Vi hoppade i den närmaste och pekade på färjstället, dit vi ville. Djonken la ut, dvs. kvinnan i fören och kvinnan i aktern satte fart på årorna. Men i djonken närmast vår stod det en karl i aktern och en käring i fören, och de ville tydligen inte ge sig i konkurrensen om trafikkunderna. De pratade kinesiska till oss och fick i denna hopplösa uppgift hjälp av en medelålders, helt svartklädd kinesiska, som stod i mitten av deras farkost. Hon hade ingen åra, men det forsade ur munnen på henne. Vi begrep inte ett ord. Då nöjde de sig inte med att prata. Deras djonk manövrerades utefter långsidan av vår, och en stadig båtshake hakades fast i relingen på vår farkost. Jag gjorde loss

Djonker på Hongkongs redd.

den ett par gånger, men den kom igen. Djonkerna snurrade runt på sin väg in mot färjstället. Vi hade kommit utom hörhåll från Hai-nan, så vi kunde inte få några råd av svenskarna, som stod vid relingen och hade mycket roligt åt oss.

Tjattret från konkurrentdjonkens besättning avtog inte, snarare tvärtom. Hastigheten på vår djonk var inte stor, den andra tjänstgjorde som släpankare.

Jag reste mig och gjorde min av att gå över i konkurrentens farkost. Då kom den gamla akterkvinnan fram till mig, sa några ord och klappade mig bestämmande på axeln. Jag satte mig igen, och tjattret, som avstannat under min låtsmanöver, tog ny fart.

Arne är en lugn natur, men nu flammade något av vikingarnas heliga ilska upp i honom. Han gick fram till relingen, och med en röst, som torde ha hörts över hela kronkolonin, meddelade han som sin åsikt, att de borde släppa båten, att han var personligen bekant med den engelske generalguvernören — här tog den uppretade vikingen fram sitt presskort från Expressen och sökte se officiell ut — att han skulle tala med sin vän guvernören, som säkert skulle kasta dem i fängelse, och tog inte guvernören hand om dem, så skulle fan ta dem.

Den som känner Arne vet, att han blir så där arg ungefär en gång om året. Jag hade varit med förra gången, och jag kände igen tonfallet. Förmodligen förstörde jag effekten av hans uppträdande, där jag låg i djonkens botten och vred mig av skratt. Kineserna begrep i varje fall ingenting, och då föredrog Arne också att skratta.

Djonken hakade sig med oss ungefär halvvägs. Då gick den helsvarta kinesiskan över i vår båt, tjattret bedarrade, båtshaken släppte vår reling, och några minuter senare var vi vid kaj.

Mot brittiska soldater.

Den verkliga överraskningen mötte Djurgårdens både ledare och spelare, när vi kom ut till planen och fann, att vi inte alls skulle spela mot våra gamla bekanta kineser. Jeppson var ledsen:

— Här höll man inne varje målchans i andra halvlek borta

i Manila för att spara sig till matchen mot kineserna i dag, och så får vi inte alls möta dem.

I stället fick vi som motståndare ett rent engelskt lag, kombinerat av befäl och soldater i de engelska truppförbanden i Hongkong. Vi fick dystra föraningar, och de höll på att besannas.

Ledsamt nog var det inte stor publik. Reklamen hade inte varit effektiv nog, och det beklagade många sportjournalister efteråt. De tyckte, att den här matchen var den bästa i vår Hongkong-serie. Det håller jag nu inte alls med om, men nog var det den mest spännande.

Engelsmännen startade i hårt tempo med ett optimistiskt spel, vars resultat rättfärdigade optimismen. Jeppe hade fått en bläckfisk till centerhalv mot sig och kom inte långt. Lårskadade Nyström staterade på vänsteryttern, och våra trötta inrar Nisse och Foppa tog de engelska ytterhalvorna hand om med snabba och resoluta tacklingar. Försvaret sökte bita ifrån sig, men det hjälpte inte mot engelsmännens snabba spelsätt och strikta passningar.

Ingvar hade känningar av den annalkande julen och uppträdde i början av matchen som jultomte åt engelsmännen med att göra självmål. Men det blev värre. Deras center gjorde mål, och deras vänsterinner gjorde mål, och efter 16 minuters spel fick de en rättvis straffspark och chans till 4—0. Men Ove, som redan plockat ut bollen ur sina nätmaskor tre gånger tyckte inte om den sysselsättningen längre utan gjorde med målribbans hjälp en paradräddning, och därmed började bladet vända sig.

Men det var inte roligt att sitta på läktaren och se nederlag i den fjortonde matchen grina oss i ansiktet. Alla därhemma och alla nyvunna vänner härute skulle tycka och tro, att ja, kineser och burmeser, som är småväxta och knalliga, dem kan ni klara opp, men kommer det ett "riktigt" lag på planen, så är ni visst inte så märkvärdiga. Speltröttheten skulle knappast räknas som ursäkt.

Jag vill lova, att de två engelsmän, som satt ett par bänk-

rader bakom oss, hade en härlig stund. Lugna och flegmatiska brukar engelsmännen vara i både med- och motgång, men de här var regelbekräftande undantag. Jag vände mig om och tittade på dem för varje mål vi släppte in. Deras förtjusning steg i takt med målen och vår besvikelse. — Come on, boys, come on, you beat them, give them a lesson, down the hatch, och så vidare, och så vidare. Jag hade lust att sätta mig någon annanstans men stannade kvar, besluten att genomlida slutet.

Ett par minuter före halvtid blev Jeppe äntligen frispelad, och vi låg under med "bara" 3—1 i halvtid.

I andra halvlek satte vi upp Hasse Tvilling i kedjan i stället för dödströtte Foppa, och broder Stig gick in som vänsterhalv. Det var den medicin, som räddade oss. Tvillingarna kan ibland överdriva sitt kortpassningsspel, men den här gången gjorde det nytta. Det förbryllade motståndarna och luckrade upp det hittills täta engelska försvaret. Nisse sändes fram som extra spjutspets bredvid hårt markerade Jeppe, och engelsmännens kondition stod inte rycken. Jag tittade på våra engelska vänner i bänkraden bakom, när Nisse gjorde 3—2 — tonen i deras uttalanden var mera dämpad. Jag tittade på dem, när Jeppe gjorde 3—3, båda var nu tysta men den ene blängde argt på mig. Och det gjorde han kanske rätt i. Men när sen Nisse på Hasse Tvillings framspelning gjorde 4—3, kunde jag inte låta bli att titta på dem igen. Nej, det gjorde jag inte. De hade gått.

Vi var alla glada över det lyckliga slutet på matchen och det avvärjda tillbudet till blamage, men lyckligast var nog Farsan. Han skulle avgå som lagledare efter den här turnén, och nog unnade vi honom glädjen att slippa avgå efter ett nederlag.

Sportsligt bokslut

kunde vi nu göra med gott samvete och utan att direkt längta till nästa fotbollsmatch. Man får inte undra över att en viss

speltrötthet infinner sig i ett lag som spelat 14 matcher under loppet av 31 dagar. Stig Nyström hade varit ett gott exempel på det i sista matchen. Han var visserligen skadad, men både Kinesen och Pedde var ännu mera skadade, så Stig måste däran. Han spelade också, men på läktaren led vi med honom, när bollen kom i hans närhet. Han ville inte vid den.

Fjorton matcher — lika många segrar. Det var det väsentliga i bokslutet, och styrelsen hemma i Stockholm tog vara på detta i sitt tacktelegram för "den granna segerraden". Svåraste motståndare hade Vietnams landslag och det brittiska armélaget varit. I dessa matcher var också våra segersiffror knappa: 3—2 och 4—3. Annars skämdes den totala målkvoten inte för sig: 60—13.

Jeppson hade ensam svarat för 28 av målen. Närmast i skytteligan kom Stelius och Forsberg med vardera sex mål.

Ingvar Pettersson och Ivegren spelade båda alla fjorton matcherna utan skador. Jeppe stod över en match i Saigon på grund av sin onda tå men spelade alla övriga tretton, Stenman var med i 12, Hasse Tvilling och Arne Blomqvist i 11. Minst anlitad blev helt naturligt Arne Larsson, som endast spelade två matcher, och Stickan Carlsson, som inte spelade alls.

Inga svårartade skador drabbade någon av spelarna, men jag törs knappast tänka på stenen, som susade förbi Ingvars skalle i Manila. Den kunde ha gjort ett obehagligt intryck. Nisse Cederborg fick ögonbrynet uppfläkt i Hongkong, och de vanliga knä- och vristskadorna råkade flera spelare ut för.

Om asiaterna som fotbollsspelare råder i Sverige den uppfattningen, att de är dåliga. Betyget är utan vidare tillämpligt på filippinarna, men vare sig kineser, annamiter eller burmeser får underskattas. De saknar nordbornas och överhuvud den vita rasens fysiska styrka men har ett försprång i sin vighet. Speciellt annammiterna var akrobater på fotbollsplanen. Tekniken och tillslaget på bollen är perfekt, men det kan man inte säga om taktiken. Deras segersugenhet är omätlig och omåttlig. Men mot en kallt beräknande motståndare blir deras kampaptit ett fördärv, då de inte kan hushålla med krafterna.

De satsar hårt på att tillskansa sig ledningen, och deras psyke är sådant, att en ledning i målprotokollet innebär ett starkt tillskott av krafter, medan krafterna snabbt bryts ned av motgången.

Efter den här resan förstår jag bättre ett av svensk fotbolls mest omdiskuterade nederlag — berlinolympiadens 3—2-förlust mot Japan. Jag såg aldrig den matchen men förstår, att underskattar man ett asiatiskt lag, låter det få grepp om spelet och ett par mål i utdelning, så kan det sedan mobilisera oanade kraftresurser för att med näbbar och klor hålla det egna målet fritt från påhälsning. Faller man då in i deras jäktiga och ryckiga stil i stället för att spela ett strikt och metodiskt spel, är man förlorad.

Dagen efter sista matchen var vi förstås också bjudna på bankett, men den hade vi goda skäl att tacka nej till, för Cathay Pacific Airways förde oss på eftermiddagen med ett flygplan till Bangkok. Det var ett packande, innan vi kom iväg. Bagaget hade fått stå kvar i Hongkong, när vi gjorde utflykten till Manila, och när vi nu började samla ihop presenter och julklappar, blev det ont om utrymmet i de flesta kappsäckar. Många fick gå ut och köpa flera för att få rum med alla dyrgriparna.

Under femtimmarsresan till Bangkok passerade vi stridsområdet i norra Indokina, men vi blev inte beskjutna.

BANGKOK.

Tiderna för Cathayplanet och Braathenplanet klaffade inte alldeles. Det visste vi långt innan vi startade från Sverige, och det ingick alltså i resplanen, att vi skulle stanna två dagar i Bangkok — och den nödtvungenheten var ingen av oss ledsen för, åtminstone inte efteråt. Annars hade nog hemlängtan börjat grassera en smula i truppen. Vi fick brev från sekreterare Gunnar i fotbollssektionen. Han berättade bl. a. om att ishockeysäsongen var i full gång i Stockholm, och här gick våra ishockeyspelare Stelius och Tvillingarna och svettades.

I Bangkok skulle vi inte spela fotboll. Vår ankomst väckte därför ringa uppseende, och den ende, som välkomnade oss på flygfältet Don Muang, var Braathenbolagets representant, norrmannen Odhner. Han förde oss med bil och buss från fältet, där vi lämnade in huvudparten av vårt bagage, till bolagets tvåvåningshotell Bangsue Mess. Det var ett par mils resa, och ändå är det från hotellet ytterligare en svensk mil till det centrala Bangkok, som är en utbredd stad alltså. Inbäddad i den tropiska vegetationen ligger det hemtrevliga hotellet med sin lilla simbassäng, sin badmintonbana och sina ormvakter behagligt avskilt från yttervärlden.

Vid vår ankomst var hotellet i det närmaste fullpackat med folk, så vi fick tränga ihop oss och många ligga skavföttes och några på golvet dessutom. Men det var enda natten under hela turnén, som inkvarteringen inte var förstklassig, och de flesta av oss tog det med gott humör. Förresten skulle samtliga övriga gäster lämna hotellet på morgonsidan, och sen var vi de enda gästerna i två dygn. Den hyggliga hotellbetjäningen ställde rummen i ordning åt oss vid femtiden på morgonen, och en efter en sökte vi upp våra nya sovrum och sängplatser och sov ut.

Myror i sylten.

När jag vaknade vid nio-tiden, gick jag direkt till bassängen, där snart hela truppen var församlad för ett härligt dopp. Sen satt vi och slöade i den brännande solen, som under våra två dagar i Bangkok utrustade de mest ambitiösa av våra soldyrkare med en präktigt brun kropps- och ansiktsfärg. Farsan hade födelsedag och för att fira honom på ett älskvärt sätt bar vi honom från gräsmattan, där han somnat, till bassängen och gav honom ett extradopp.

Dagen låg programlös framför oss, och efter frukosten gick den ena bilen efter den andra in till staden. Själv åkte jag först ut till DonMuang igen, i motsatt riktning alltså. Kvällen före hade jag ute vid flygfältet som hastigast tittat igenom mina tillhörigheter i kappsäckarna, innan jag ställde dem ifrån mig i bagagerummet. Då hade jag upptäckt, att den ena kokosnöten hade spruckit. Jag hade plockat ut den och slängt bort den, men den andra kokosnöten fick jag aldrig syn på. Nu var jag ängslig, att den kanske låg och mjölkade ner det övriga innehållet i någon kappsäck. Stelius hade köpt en tjusig docka i Saigon till sin dotter, och dockan hade fått tillfälligt härbärge i en av mina väskor. Två dagar i Bangkok-värmen kunde bli för mycket för kokosnöten, och tänk om den låg nära dockan! Det skulle nog pappa Stelius och fröken Stelius aldrig förlåta mig.

Alltså bilade jag dit och ångrade aldrig den resan. Det var ett förfärligt knog, innan jag fick tag i mina väskor i den bråte djurgårdsbagage, som låg staplad i ett förvaringsrum. Jag hittade kokosnöten, och den var det ingen fara med, inte med dockan heller. Men en av kappsäckarna, bara en, vimlade av hundratals myror. Varför just i den kappsäcken? Frågan satte myror i mitt huvud också, men jag gick igenom kappsäckens innehåll och fann snart orsaken. I den egyptiska fezen hade jag packat ned krukan med de ingefärade plommonen. Plomberingen var inte effektiv — kanske beroende på växlingen i lufttrycket under flygningen — och några

syltdroppar på kruk-kanten hade tydligen attraherat myrorna. Flygfältspersonal hjälpte mig befria kappsäcken från de objudna hyresgästerna, jag tog med mig både kokosnöt och syltkruka till Bangsue Mess, och när jag tittade i väskan nästa gång, fanns det inte en myra där.

Under bilfärden satt jag och studerade landskapet genom bilfönstret. På ena sidan vägen gick det en kanal längs landsvägen, en s. k. klong. Rätt vad det var såg jag några underliga rytmiska rörelser i klongen. Jag tittade närmare och upptäckte en hel hjord av vattenbufflar, som föredrog att simma eller promenera på klongbottnen framför torra land. De vaktades av två pojkar, som tillsammans med buffelhuvudena befann sig ovan vattnet. Den ene pojken stod bredbent och nonchalant på ett buffelhuvud, och den andre pojken hade satt sig ner på ett annat huvud och sov med ena armen lindad om buffelhornet. Idyll i Bangkok!

Bortom klongen bredde risfälten ut sig, dränkta i det vatten, som jag förmodar regleras med hjälp av klongen. Rad efter rad med knippen av grönt "gräs", som närmade sig meterhöjd, jordens betydelsefullaste växtplanta.

Ljusa prickar.

Chauffören körde mig in till staden sen, och där sökte jag upp kamraterna. De befann sig i butikerna på den största affärsgatan, och nästan alla skulle köpa krokodilväskor och silversmycken. Det var också vad som fanns i var och varannan affär vid den gatan. Priserna var billiga efter svenskt mått, åtminstone sedan de långa prutningsceremonierna avslutats.

I en affär fick jag syn på ett par bokstöd av skulpterad sten.

— Hur mycket?

— Tvåhundra tikaler (60 kronor).

Jag var inte så väldigt intresserad av att köpa dem, och

ganska trött på köpslagan, så jag tänkte göra processen kort genom att bjuda under.

— Ni kan få 100 tikaler för dem, sa jag.

Jag blev nog litet överraskad, när affärsmannen omedelbart slog till. Eftersom jag var ensam med affärsmannen, beslöt jag söka utröna deras affärsmetoder.

— Hur kan ni först begära 200 tikaler, när ni sen omedelbart säljer dem för halva priset, och de förmodligen inte borde betalas med mer än hälften av det priset heller?

— Det första priset kallar vi för american prize, dvs. det är det pris vi begär av turister och amerikanare, som kommer in och frågar. Går det, så går det.

Silversmyckena var vackert arbetade. Länkarna i de breda hals- och armbanden var oftast dekorerade med någon orientalisk gudinna, en drake e. d. I silvermassan sticker smeden ut figuren ifråga och fyller sedan fördjupningarna med en svart massa, vars konsistens är en orientalisk yrkeshemlighet, enligt vad en svensk juvelerare berättade mig efter vår hemkomst. Silvret och den svarta massan poleras sedan skinande blanka, och massan har gett upphov till benämningen svart silver. Den svenske experten sa, att våra här i Bangkok inköpta smycken ej kan tillverkas någonstans i Europa.

Krokodilväska tycktes varje truppmedlems fru eller fästmö ha önskat sig i julklapp. T.o.m. Astley, som annars med filosofiskt lugn betraktade vår svenska köpgalna ävlan, blev anfäktad i Bangkok och köpte en krokodilväska.

Men både han och vi andra "åkte på en blåsning", när vi kom hem till Bangsue Mess och mötte Wolf med våra väskor. Vartefter vi anlände, bad han att få titta på väskan, som ägaren stolt visade fram.

— Ja, den är ju snygg, men hur mycket har du gett för den?

—Jo, du förstår, han ville ha så och så mycket, och jag lyckades pruta ner den till hälften, så den kostade mig så och så.

— Jaha, sa Wolf, men det kan du ju få en äkta krokodilväska för.

— Äkta? Krokodilväska, äkta? Vad menar du? Den här måtte väl vara äkta? För resten vad vet du om äkta krokodil?

— Du, ta och titta här, ser du dom där prickarna i plåtarna, som knappnålsstygn. Det är tecknet på att det är odlad alligator, förstår du. Men den kan för allt i världen vara snygg den också, sökte Wolf trösta den vid det här laget fullkomligt nedbrutna djurgårdaren.

Så hade vi då blivit ordentligt lurade till slut. Rönnbärsfilosofiska tröstegrunder letades fram av olyckliga väskägare. "Jag tycker, att min väska är snygg i alla fall, den må vara hur mycket förfalskad alligator som helst."

— Ja, men det är nu i alla fall liksom litet finare med äkta krokodil, sa Arne och visade fram sin väska. Han var den ende, som hade en alldeles prickfri väska, och han strålade av glädje.

— Så här ska en äkta krokodilväska se ut. Kom hit och titta så ni vet en annan gång ni ska ut och handla. Här finns inte en enda förbannad prick. Hur skulle det vara, om ni följde med pappa Arne, när ni ska ut och handla, så ni inte blir alldeles lurade?

Morgonen därpå ville ingen i truppen höra talas om krokodiler och alligatorer. Vi satt vid bassängkanten och drack kaffe i strålande decembersommarmorgonsol, och varför förmörka sinnet med tankar på dåliga affärer? Braathenplanet hade kommit till Don Muang på morgonkvisten, och här satt hela besättningen och skulle också ha en vilodag före hemresan. Andrepiloten Hagen erbjöd sig följa med in till staden för att hjälpa oss handla, han kunde knepen.

— Ja, vi har ju redan köpt krokodilväskor, sa jag, medan i övrigt tystnaden bredde sig som ett svart dok över djurgårdarna, men om nu sanningen ska fram, så var det inte krokodil, för det var en sån där ljus prick i varje plåt.

— Ja, akkurat det viser, att det är äkte krokodil. Ser de bare den lille lyse prikken, så kan de gott köpe fanstöjet.

Att Wolf hade gjort sig osynlig just då är sånt, som kallas

förutseende. Vi sökte trösta Arne med att påstå, att det var bättre att en väska var oäkta och 20 äkta än tvärtom. Men han var inte riktigt mottaglig för tröstens ord då.

Sen visade det sig förstås, att Arnes väska var lika äkta krokodil som någon annan. Men den var skuren ur krokodilryggen och våra ur bukfälten, där de lyse prikkerne syns bäst.

Bangkok i snapshots.

Bangkok är huvudstaden och enda stad av betydelse i kungariket Thailand, f. d. Siam. På inhemska heter Thailand Muang Thai, och det betyder frihetens land. Före 1932 var kungen enväldig, men det året gjorde man en oblodig statsvälvning som resulterade i konstitutionell monarki. Den nuvarande kungen håller mestadels till i Europa. Huvudstaden har omkring 1½ miljoner invånare och ligger vid floden Menam och faktiskt även i floden, som för landet har samma betydelse som Nilen för Egypten. Det breda låglandet på ömse sidor flodfåran, som i väldiga bukter ringlar fram genom landet, är oerhört bördigt. Under regnperioderna leds vattnet ut över fälten, så att risplantorna får vad de behöver. Trots att de 18 miljoner invånarna huvudsakligen livnär sig på ris, räcker detta och blir över till export. Tungt lastade sampaner trafikerar i fraktfart floden fram och tillbaka till redden vid Siamviken, och 85 % av landets handel äger rum via Bangkok.

Flodens namn tyder på invånarnas kärleksfulla respekt. Hela namnet är Menam Chao Phya, och dessa ord betyder i tur och ordning Vattnets moder, Prinsen och Fursten. Ovanför Bangkok finns det krokodiler i floden, men vi såg då ingen under vår tur på Menam. Staden är uppbyggd i flodens deltaland, och stora delar av den utbredda staden har klonger i stället för gator. Österns Venedig är en av många benämningar på Bangkok, och den gör skäl för namnet. En flodfärd på Menam bjuder på många hänförande, grönskande idylliska scenerier,

men vill man bara se skönheten, ska man akta sig för att titta ner i vattnet, för det är inte skönt utan smutsigt, grågult och får en inte att längta efter ett dopp.

Pagodernas stad är ett annat namn på Bangkok, också det mycket befogat. Det lär finnas över 400 buddist-tempel i staden, och antalet spiror överstiger tusen. Väsentligen är templen av två slag, antingen wats, d. v. s. tempel med en eller flera kraftigt avsmalnande spiror, eller pradshedier, som ser ut som sockertoppar. Men gemensam för alla är den fantastiskt granna utsmyckningen. Att allt som glimmar inte är guld framgår emellertid vid ett närmare betraktande av Wat Chang, elefanttemplet. På avstånd ser det mäktigt ut och tornets glitter får en att falla i en beundran, som avtar, när man på närhåll upptäcker, att de glimmande ädelstenarna i det åttakantiga tornets yta är skärvor av glas och porslin. De skänktes till offergåvor åt Budda, då tornet uppfördes.

Flytande marknad.

Bussen tog oss till en brygga vid namn Ta Chang, där folk vimlade i och ur farkoster av alla möjliga dimensioner och modeller och där småbarn lekte i smutsiga och illaluktande gränder. Ungarna var spartanskt klädda eller inte klädda alls. En tygbit runt stjärten eller en skjorta var hela munderingen på de flesta. Men de lekte glada och obesvärade i gränder och kanaler. De hade ingen civiliserad avsky för vattnet och ingen rädsla för att drunkna heller. Pojkar på 4—5 år hoppade i klongerna och sam omkring, som om de varit födda i vattnet. Det kanske de var förresten.

Massor med husbåtar kantade klongernas stränder och kajer. Alldeles vid bryggan såg jag en yngling, som skulle hälsa på i ett annat hus, göra visit. Han kastade av sig den vita gymnastiktröjan och hoppade i vattnet med kortbyxorna på sig och sam till värdbåten. Det gick fortare än att först gå iland

och sen via andra husbåtar ta sig fram till rätt adress. Man simmar och hälsar på varann.

Den motorbarkass, som Odhner hyrt åt oss, var flatbottnad och rank. När någon av oss under färden ville gå över till andra relingen och titta, blev det omedelbart risk för kantring. Bäst att sitta stilla. Det fanns mycket att titta på i alla fall under vår tvåtimmarsfärd. Från den breda flodfåran sökte sig båten in i klongnätet. Överallt kilade båtar i olika riktningar. Somliga farkoster var inte mer än stjärtbreda — då räknar jag med thailändsk kroppsdel, varav det går minst två på en svensk — och halvannan meter i längd. Men paddlarens skicklighet att manövrera farkosten utan att tappa balansen var suveränt naturlig, vare sig det var en gammal gubbe, ett fruntimmer eller en liten grabb vid paddeln. Vid somliga klongstränder hade man uppfört primitiva bostäder, som vi från vattnet kunde se rakt in i. Några pålar i vattnet, ett golv några decimeter ovan vattenytan, några stolpar och fibermattor till väggar och tak.

Floden är inte bara vattenreservoar för risodlingen, kommunikationsled och bostadstomt, den tjänstgör även som soptunna, avskrädeshög, avlopp, tvättfat, badkar och marknadstorg. På ett ställe gled vi förbi en pojke, som till vår häpnad var sysselsatt med att borsta tänderna. Vattnet tog han förstås direkt ur floden. Vår beundran över att tandborstning ingick i hygienen fick nog sin naturliga komplettering av avsmak, när vi sekunden efteråt upptäckte en annan pojke, som ett par meter längre bort ogenerat lekte 'mannekenpis' i det trögt förbiflytande vatten, som kamraten sedan använde till tandvården.

— Jo, det här vattnet skulle man släppa loss folkhälsoinstitutet på, tyckte någon av oss.

Inne i klongerna fiskades det med cirkelrunda nät, vilkas periferi låg ett par meter från mittpunkten och utgjordes av en järntråd. Med ett kast svingas nätet ut och plaskar ner i vattnet. Luftbubblor från cirkelytan markerar nätets läge. Det får sjunka till botten, sen snörpes det omedelbart ihop och

En fiskare på Menam ordnar sitt nät.

dras med handkraft in till båten igen. Efter något system, som väl erfarenheten givit anvisning på, vindar fiskaren ihop nätet i sådana bukter, att det är färdigt för nytt kast med detsamma utan att vara tilltrasslat. Vi hann se en fiskare kasta och dra upp tre gånger, medan vi sakta gled förbi hans fångstplats. Hans beräkning av kastet var mycket skicklig. Ett kast gjorde han, så att nätkanten snuddade vid en förbiglidande sampan. En decimeter längre bort och nätet hade fastnat i sampanen med risk för förvecklingar mellan berörda parter. Men någon fisk fick han inte, medan vi tittade på. Annars anses floden vara mycket fiskrik.

Vi tittade på den flytande marknaden i klongerna. Under strandvegetationens tak av lutande palmkronor utvecklades här en köpenskap, där både säljare och kund färdas i farkost. Säljarnas skicklighet att placera sina varor på små utrymmen var utvecklad till mästerskap. Travar av frukter eller bröd eller rätter av ris eller andra varor byggdes upp i pyramider med basen vid båtens kanter. Man tyckte, att pyramiden skulle störta, om någon bara hostade på den.

Lutad över relingen fick jag på en klong i Bangkok se det fulaste kvinnoansikte jag skådat. Kanske bidrog hennes förskräckelse, när hon helt plötsligt fick se motorbåten stryka

förbi decimetern från hennes varupyramid, att förstärka mitt intryck av omänsklig fulhet. Det gamla ansiktet, i sig självt skrumpet och fårat, grågult som vore det modellerat av Menams vatten, och omgivet av svarta hårtestar, klövs eller rättare remnade, då förskräckelsen fläkte upp munnen på henne och blottade en tandlös, svart avgrund. Ett par svarta dregelränder från mungiporna och neråt halstrakten bidrog till hennes ohyggliga apparition. Hon tuggade betel, och hon var säkert inte nyfallen i lasten. Betel får man av arecapalmens nötter, som man skär sönder i skivor och brer ut i solen till torkning. Sen strör man på litet kalk och blandar i olika kryddor, gärna med en tillsats av saliv som bindemedel, och lindar så in skivan i blad från betelpepparbusken. Stoppar man sedan en betelbuss i munnen och suger ur musten, blir man pigg och vital av tuggandet, sägs det. Munhåla, saliv och tänder färgas till en början röda och så småningom svarta av tuggandet. Den här ladyns skräckslagna anlete föreföll inte precis vitalt, men nog var käften svart.

Motorbarkassen gled ut och in i klonger och tvärklonger, så hade vi inte haft solen som orienteringsmärke, hade vi aldrig observerat, när den vände tillbaka till utgångspunkten. På väg dit stannade vi vid det kungliga varvet och tittade på kungens roddslupar, som låg uppdragna på land, skyddade av ett tak på stolpar och vaktade av ett par infödda, som såg bistra ut, då vi gjorde min av att vilja provåka. Nej, dem fick bara kungen själv åka i. Eftersom nygifte kung Phumiphon vistas i Schweiz och överlåter regeringsbekymren åt diktatorn marskalk Songgram, tycker man ju, att båtarna kunde ha behövt rastas någon gång. Det låg 7—8 stycken i båthuset. Ingen var mer än två meter i största bredd men längden var ända upp till 75 meter. Alla var försedda med baldakiner, så att den höge resenären skulle slippa riskera solsting. De var utsirade i stäv och akter och skönt bemålade.

— En sån där skulle man ha med sig hem till Stockholm och kajka omkring på Riddarfjärden med, tyckte Arne Blomman.

Ormgroparna.

Bussen tog oss från Ta Chang-bryggan till pasteurinstitutet vid det sjukhus, som bär namn efter den mäktigaste siamesiska kungen i modern tid, Chula-long-korn, som regerade i 40 år och drygt det (1868—1910). Vi var där en timme, och ögonen stod öppna på oss hela timmen. Thailand är ett ormarnas paradis, och många människor avlider årligen av förgiftningar efter ormbett. För att hålla dödssiffran nere har man här i Bangkok anlagt ett institut, där man framställer serum mot giftet. I hela världen lär det bara finnas en anläggning som kan mäta sig med den här — i Sao Paolo i Brasilien.

Man håller ormarna i human fångenskap, tappar dem på deras gift, som man sen sprutar in i hästar, och av hästblodet framställes serum. Årligen räddar institutet livet på dels omkring 1000 ormbitna, som kommer dit och får sin behandling, dels lika många, som får ormgiftet sänt till sig ute i landsorten.

Inne på institutets gårdsplan har man byggt upp eller rättare grävt ned tre ormgropar. De omges av meterhöga stenbalustrader, så åskådaren kan känna sig säker. Innanför stenmuren är det en meterbred vattengrav, där ormarna kan bedriva okonstlad jakt på grodor och andra delikatesser. Vattengraven avskiljer muren från ett cirkelformigt, gjutet postament, en konstgjord ö med gräsmattor, buskar, grusgångar och 4—5 halvklotformiga, halvmeterhöga betongkupor med uthuggna ingångar vid marken. Det är alltså väl sörjt för att ormarna ska kunna söka svalka och skugga.

I den första gropen såg vi ingen orm alls, i den andra guppade det litet i vattengraven, då ett par kobror slingrade sig fram. Det var inte gift-tömnings-dag, men vi ville gärna se proceduren, filmarna ville föreviga den, och vår framställning beviljades. Två ormskötare i vita läkarrockar öppnade en lucka i stenmuren, fällde ner en stege över vattengraven och promenerade ner till sina vänner.

En av dem lyfte på en kupa. Vilket mylleri! Hopslingrade som en tilltrasslad garnhärva låg där ett tjugotal svarta kobror.

Ormskötaren tog dem med bara händerna och travade upp ett sortiment på ena armen ungefär som man travar ved. När han plockat på sig ett dussin, bar han dem fram emot oss och slängde ut dem i solfjäderformation. Ormarna reste upp framlivet, så att huvudet kom 3—4 decimeter över marken, spände ut halsen — det är egentligen revbenen, som vidgas — och det karakteristiska glasögontecknet framträdde på sköldens ryggsida. Ormen vaggade av och an med huvudet som en fintande boxare, väste och stack fram den tvedelade tungan, som glittrade i solskenet, medan de otäckt kalla ögonen fixerade ormskötaren. Några ringlade tillbaka till betongkupan, medan andra såg ut, som om de skulle hugga vilket ögonblick som helst. Ormskötaren såg emellertid inte särskilt rädd ut. Han klappade ormarna lugnande på nacken, och då drog de sig tillbaka för ögonblicket.

Film-Rune hade under tiden fattat posto på förbindelsestegen med sin kamera. Vi andra stod bakom stenmuren och följde fascinerade varje ormrörelse. Regissör Lennart fattade posto strax bakom Rune, färdig att dra in honom genom luckan, om någon kobra skulle vilja pröva sina gifttänder på germanskt hull till omväxling med det magra thailändska. Och sannerligen, kobran på yttersta vänstra flygeln gjorde en blixtstart mot Rune. Han kanske inte tyckte om att bli filmad. Om målet för attacken var Rune eller vattengraven, fick vi aldrig veta. Ormskötaren tog ett säkert strupgrepp om kobran och slängde den flera meter bort på en gräsmatta.

Den äldre av ormskötarna hade med sig en skålformig glasskiva, något större än våra 50-åringars guldklockor, en flaska mjölk och en pipett. Hans yngre kollega tog ett hårt grepp om en av de kraftigaste kobrorna med tummen placerad strax under huvudet. Han klämde ihop sköldens revben, så att kobran blev jämntjock, och gapet öppnades. Den äldre stack in glasskivan, och assistenten satte tummen under underkäken och pekfingret på nacken och klämde till, så att gifttänderna pressades mot glaset. Kanalerna till giftkörtlarna öppnades, och ner i glasskivans fördjupning flöt ett gråvitt, slemmigt körtel-

Kobran har fastnat i ormskötarens grepp.

Foto: Arne Blomqvist.

sekret, giftet. Assistenten pressade, så att åskådaren tyckte nästan synd om kobran, vars »midja» han höll om med sin andra hand, så att inte den pinade ormstackaren skulle kunna slita sig. Det blev väl en fingerborg full i glaset, och det lär räcka för att ta livet av 100 människor.

Den som väntade sig, att ormen skulle kastas på gräsmattan eller i vattengraven som en urkramad citron efter avtappningen, tog fel. Skötaren höll fast greppet, medan kumpanen några gånger sög upp mjölk i pipetten, stoppade den långt ner i gapet på ormen och lät drycken rinna ner. Så långt ner måtte emellertid inte mjölken ha kommit, för assistenten ritade en underlig slutvinjett till proceduren genom att med en hårt tryckande rörelse föra tummen från ormstrupen en halv meter nedåt magen. Han förklarade sedan åtgärden med att kobrorna efter gifttömmandet är så apatiska, att de måste tvångsmatas, och då räcker det inte med att föra maten innanför tänderna. De sväljer inte. Mjölken måste pressas ned.

The King Cobra.

Över den första ormgropen, där vi inte sett någon orm, satt en skylt, som förkunnade, att där bodde kungskobran. Ormskötarna gick ner där också, vände på en kupa, och fram

ringlade ett praktexemplar av drygt fyra meters längd och en kraftig underarms tjocklek. Kungskobran gick genast i gardställning mot assistenten, uppretad för att han inte fick sova middag i fred. Och mitt under det han vaggade huvudet 8—10 decimeter ovan marken, gjorde han ett utfall med huvudet. Jag har aldrig sett djurgårdare och inga andra heller för den delen hoppa baklänges så långt. Ändå stod vi säkert skyddade bakom stenmuren. Assistenten var dock lika snabb som angriparen. Tummen hans satt perfekt nitad i övre delen av sköldens framsida, och hur ormen svängde och slängde sina fyra meter, kom han inte ur greppet. Men det tog litet tid, innan assistenten kunde lösgöra sin kropp från den slingrande besten. Först när han fått ned ormkroppen på marken och bredbent placerat sina sandalklädda fötter på kungskobran, kunde tömnings- och matningsceremonierna äga rum. Kungskobran fick nära en liter mjölk i sig, och den kramades ner på samma sätt som vi nyss bevittnat i den andra gropen. Efter måltiden försvann kungen snabbt in i sitt sovgemak.

En grop med »gnagare».

I den tredje gropen fanns det ett otal ormar, som enligt skylten kallas banded craits — svensk beteckning saknas. De är i det närmaste lika giftiga som kobrorna, och har enligt statistiken nästan lika många människoliv på sina eventuella samveten. Men deras gifttänder är kortare än kobrornas, giftet verkar därför inte så snabbt, så serumbehandling hinner göra verkan, om den inte kommer alltför lång tid efter bettet. Men i ett avseende går craiten i farlighet utanpå t. o. m. kobran. Dels uppsöker den gärna människoboningar, dels är den genom sin färg mycket svårare att upptäcka i djungeln. Färgen är svart och gul och ligger som namnet säger bandad, en knapp decimeter svart, ett lika långt stycke gult och så vidare längs hela ormen. Man kanske tycker, att en sådan färgsättning borde göra ormen synlig på långt håll, men det är alldeles tvärtom.

Den svarta och gula färgen harmonierar med lianer, rotting och bambuträd och deras skuggor, så att ormen är mycket svår att urskilja, om den ligger stilla och trycker.

Svart och gult är inte precis älsklingsfärger för den tvättäkta djurgårdaren. De är nämligen vår älskade och fruktade tvillingklubb A.I.K:s klubbfärger. Vårt samtal vid gropen färgades av lust till jämförande betraktelser:

— Sörru, en hel grop full av gnagare!

— Ja, men hellre gick man väl ensam ut på Råsunda mot ett lag aikåare än mot en enda sån här grässlickare.

— Jaså, är dom här giftigare då, tror du?

— Nä, men du ser väl, att dom är kvickare i vändningarna, va?

Så där kan nu en djurgårdare skämta med arvfienden, när han befinner sig på andra sidan jordklotet. Det brukar gå trögare på Råsunda.

Om färgen ser underlig ut på craiten — inte bara för en djurgårdare — så gäller det inte mindre formen. Ryggpartiet är utbildat som en köl, och en tvärgenomskärning bildar en avtrubbad, liksidig triangel.

Sedan ormskötarna tagit ett nappatag med craiten också, frågade vi, om de aldrig blev bitna.

— Jo för all del, det händer nog. Men vi är ju immuna av alla bett och alla seruminjektioner vi fått, så det gör oss ingenting. Inte hugger de så ofta heller. Jo, råkar man trampa på en kobra, så får man kasta sig undan, om man vill slippa bettet, för då hugger han nästan alltid, om han kommer åt. Craiten är inte så stingslig och lättretad av sig.

Malicen berättade, att ormskötarna fick långt flera bett för några år sedan. Då hade de nämligen bonus för varje hugg. Sen tog man bort huggpengarna — och då slutade ormarna också att hugga.

Inne i institutet fanns andra ormar, skorpioner och groddjur i glasskåp. Då jag gick in och tackade skötarna för deras demonstration, visade mig den äldre en monter och knackade på glasväggen, som då blev våt på insidan. I montern dvaldes

en släkting till vår huggorm, en vipora, som spottar ut giftet, då han retas eller tror sig anfallen. Får man giftet i ögonen, mister man synen. Såna gossar törs man inte ha i någon ormgrop. Då skulle man behöva ha glastak över hela gropen.

No good.

Vad tänker en svensk på, när han hör ordet Siam? De flesta på siamesiska tvillingarna, en del har hört talas om siamesiska kattor, och bland idrottsmän har man litet dunkla föreställningar om, att siamesisk boxning är något egendomligt.

Kattor fanns det på gatorna i stora upplagor och hundar likaså, — liksom i Rangoon är de kroppshyddor för bortgångna människors själar, heliga och vanskötta. Tvillingar hade vi med oss själva, även om nu Hans och Stig inte är sammanvuxna — men boxningen skulle vi gärna vilja ta oss en titt på, i synnerhet som norske Hagen påstod, att Sugar Robinson själv inte skulle ha en chans i ringen mot en siames. Några matcher skulle inte gå av stapeln förrän om ett par dagar, men vi lyckades få ut fyra proffsboxare, som på gräsmattan utanför Bangsue Mess gick några uppvisningsronder.

En av dem var utmanare om Thailand-titeln i weltervikt och mycket överlägsen de andra i konstitution och — uppträdande. Då han kom, gick han liksom sina kamrater och en ledare runt och hälsade på oss. Här och var stannade han och kände på djurgårdarens biceps, ruskade nonchalant leende på huvudet och sa: No good, no good. Så sträckte han fram sin egen muskulösa högerslägga och vi skulle känna på hans biceps, som verkligen var granithård. Han såg så överlägset triumferande på oss, att litet var kände lust att gå en rond mot honom. Men vi avvaktade uppvisningen — och det var nog tur för oss det. Någon lust att boxas siamesiskt mot honom kände ingen av oss efteråt.

Matchen inleds av en religiös ceremoni. I diagonala ringhörnor faller boxarna på knä och förrättar bön med näsorna

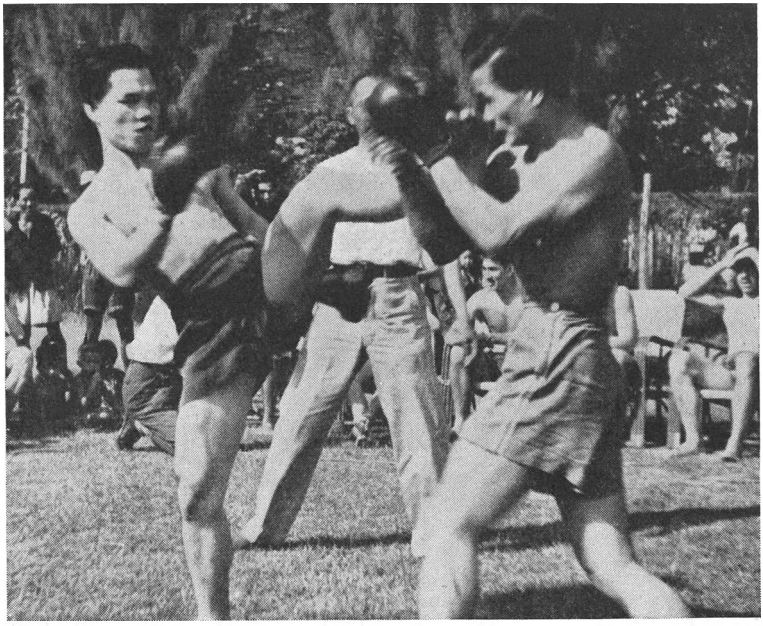

Siamesisk vänstersving. »No good» anfaller.

och boxhandskarna tryckta mot marken, reser sig upp och spatserar med högt uppdragna knän och vevande armrörelser först några steg åt höger, sedan åt vänster, mötes i mitten, domaren signalerar och bataljen börjar.

Alla sätt att ödelägga motståndarens kropp och utseende föreföll tillåtna. Både händer och fötter, skallen och armbågarna används som angreppsvapen. Garden är därför inte så koncentrerad som hos våra boxare. Det gäller inte bara att skydda huvud och mellangärde mot motståndarens nävar, det gäller att skydda alla kroppsdelar mot alla. Eftersom människans ben har större muskelkraft än armarna, blir foten det farligaste angreppsvapnet. Boxarnas försök att finta sig till en öppning för att kunna placera foten i ansiktet på motståndaren gav uppvisningen karaktär av balett. Boxarna gled, sidesteppade, hoppade och knyckte runt varandra. En fintning med höger

fot och så vänstra foten i veka livet, skuldran eller helst nosen. Populärt var tricket att i ett anfall rotera ett helt varv och använda rotationshastigheten för ett dråpslag med handskens insida eller armbågen. I närkamperna var det knäna, som spelade huvudrollen. Armarna låstes, och så sökte man stöta knäet i varandras maggropar. Eftersom det förmodligen gör ganska ont, skyddade man sig i närkampen genom att gå så nära varann, att det inte blev utrymme för någon knäoperation. Liggande motståndare fick ej angripas. Annars hade man inte väntat sig den reservationen.

Skådespelet var intressant men inte vackert, boxarna välgymnastiserade, smidiga och pricksäkra med fotbladen. Men den ringaste chans att hävda sig mot en toppboxare i Sverige skulle ingen av dem ha haft, jag tror inte ens, om de fått tillämpa sina regler och svensken sina. Den där utstuderade, överraskande, explosiva snabbheten saknades. I ett par av referaten från våra matcher i Manila och Hongkong hette det om Jeppson, när han gjorde mål: He came from nowhere. Han kom från ingenstans. De siamesiska boxarna kom från alla håll och kanter med sina armar och fötter. Men de kom aldrig från ingenstans. När de kom, såg man, varifrån de kom.

Nu var det här förstås uppvisning, och det kanske går till på annat sätt i en riktig match. Ronderna var tre minuter som i vår boxning, och boxarna gick ett par ronder var. Mot Sugar Robinson skulle ingen av dem ha kommit ut till mer än en rond.

HEMÅT.

Torsdagen den 21 december startade molnbilen för hemfärd. Vi hade svårt att tro, att vi skulle hinna hem till julafton, men de norska piloterna och flygvärdinnorna sa, att det skulle nok greje sig. Dagspassen hade varit långa på utresan, som tog fyra dagar, nu skulle vi hem på tre, varav sista flygdagen från Kairo till Göteborg. Den etappen hade vi på utresan behövt två dagar för med mellanlandning och övernattning i Rom. Vi räknade ut, att vi torde komma för sent till natt-tåget Göteborg—Stockholm. Då måste vi ligga över i Göteborg och komma hem sent på julaftonen, trötta och eländiga. I den norska flygplanen ingick att hinna till Oslo den 23 på natten till den 24:e. Det var otänkbart att få dem att från Amsterdam gå till Stockholm i stället för till Göteborg. Omvägen skulle äventyra deras ankomsttid till Oslo. Vi försökte, men till glädje för Wolf, Jeppe, Ove och Lasse Andersson lyckades det inte. Dessa fyra skulle jula i Göteborg eller dess närhet och hade i så fall måst ta julaftonståg ner till västkusten från Stockholm.

Ledarna slog sina kloka huvuden ihop. En kostnadskalkyl visade, att ett flygplan Torslanda—Bromma inte skulle bli nämnvärt dyrare än inkvartering i Göteborg plus tågresa. Telegram till SAS. Vi hann få svaret i Bangkok. Sorry, no plane available. Vi hade att lita till och hoppas på tursamt flygväder, skickliga piloter och till att vi nu fick vrida tillbaka klockan under hela resan och tjäna tid på så sätt. Från Bangkok till Calcutta tog det exempelvis 5 ½ timme att flyga, men eftersom vi samtidigt vred tillbaka klockan 1 ½ timme, var vi med start klockan 6 framme klockan 10. Man hinner mycket, om man alltid flyger västerut.

På torsdagen hann vi planenligt till Karachi med mellanlandningar i Calcutta och Bombay. I den senare staden kom det en egendomlig passagerare ombord på planet. Han var avmönstrad norsk sjöman, tror jag, hade inga reseffekter med sig, ingen huvudbonad, gymnastikskor på fötterna. Norrmännen brukar ha målföre, men den här sa inte ett jota. Vi anade något mystiskt med hans resa men fick aldrig någon förklaring.

I Calcutta eller Bombay blev Berndt frånstulen sin kamera i planet, medan vi var inne på flygrestaurangen. Visserligen var vi varnade att inte lämna dyrbara ägodelar framme, då vi lämnade planet, men Berndt glömde varningen och straffades hårt för glömskan. Försäkringsbolaget betalade, men kameran innehöll en rulle på 36 bilder, och det var bara två otagna kvar i rullen. Där gick Berndts fotoalbum många minnesvärda dyrgripar förlustigt.

I Karachi betjänades vi åter av BOAC-hotellets värdigt vithandskade och blåturbanade kypare och sov under skydd av ormvakterna. Tidig start, bra flygväder, inga sensationer, mellanlandning i Abadan, sen över arabiska öknen, Suezkanalen och framme i Kairo på kvällen.

Reströttheten besegrade inte längtan att bese pyramiderna. Var vi nu så nära dem, tyckte vi inte, att vi kunde komma hem och säga: Nä, det hann vi inte med. Det var mörkt, när vi startade i bilar dit, men vi hade sagolik tur. Månen sken över öknen, pyramider och sfinx, och jag tror inte man kan uppleva dessa majestät inom arkitekturen vackrare än vi gjorde. En affärsbegåvad och talträngd ciceron lämnade alla gamla välkända uppgifter om pyramiderna.

Han uppträdde, som om han byggt dem själv, otroligt högfärdig. Hans affärstalang tog sig det uttrycket, att han med jämna mellanrum upplyste mig om, hur mycket han fått i dricks pengar av den och av den. Han tog sin chans, och det är väl ingenting att ondgöra sig över, men nu var priset för ciceronen bestämt på hotellet före avresan och det inkluderade dricks pengarna. Går därför ciceronen omkring och nedkallar

Allahs förbannelse över oss, så beror det på skillnaden i våra respektive uppfattningar om att hålla avtal.

Vad som beträffande pyramiderna överraskade mera i verkligheten än på bilder var det geometriska linjespelet. Att kunna trava sådana stenkolosser, som byggnadsstenarna är, så att den räta linjen från baskvadratens hörn till toppen syntes fullkomligt obruten, tyder inte bara på en oerhörd tillgång på arbetskraft utan också på att faraonernas byggnadsingenjörer inte var några dussinsnillen.

Film-Rune var ledsen liksom regi-Lennart. Vilka bilder skulle vi inte ha kunnat få här, om månlampan hade varit litet starkare! Rune hjälpte i stället Farsan att ta ett månkort med tre minuters exponeringstid. Det lyckades över förväntan, och jag skulle tro, att Farsan ger det kortet en hedersplats i sitt album.

Svårt men nödvändigt var det att slita sig från både Cheops, Chefren och ciceronen, men vi skulle väckas klockan ett påföljande morgon, dagen före julafton. Någon sömn mellan lakan borde vi unna oss. Efter den sena supén på hotellet gjorde vi i ett sista anfall av köplust ett besök i en läder- och skinnaffär i Heliopolis. Den här gången var det inte skinnväskor utan ostoppade braskuddar, som kom i ropet. Jag fastnade för ett par gröna fyrkanter, som trotsade köpmannens alla ansträngningar att emballera dem. Han lindade papper och han lindade snören runt dem varv efter varv, men alltid stack det fram något parti av det gröna. Jag iddes aldrig göra om stuvningen, och underligare paket har väl sällan förtullats på Torslanda.

Många i truppen brydde sig sen inte om att klä av sig för den timmes sömn vi hann med, innan vi purrades klockan ett, och det var ett tystlåtet gäng, som efter hotellfrukosten mitt i natten embarkerade först bussen och sedan flygplanet, som startade klockan tre, en timme försenat av egyptiska tull- och passformaliteter.

Egeiskt bad.

Kjell Cronqvist brukar säga, att han aldrig sover i ett flygplan, men jag undrar, hur det var mellan Kairo och Atén. Ja, jag vet inte, för själv sov jag som en stock och vaknade först, när flygvärdinnan signalerade förestående landning på Ellinikon. Det var ännu mörkt klockan sju och litet småruggigt, när vi tågade in till andra frukosten för dagen. Mina badbyxor låg packade överst i nightbagen, och jag tog dem med mig.

Eftersom man bör bada före maten hellre än efter, lämnade jag tillsvidare frukosten åt sitt öde, besluten att nu skulle det badas kallbad dagen före julaftonen i Egeiska havet. Platschefen gav efter långt parlamenterande, vars repliker kunde ha varit inspelade på magnefon vid vår mellanlandning på utresan, och många huvudskakningar sitt tillstånd. Jag frågade Arne Blomman, men han tycktes denna gång dela platspersonalens uppfattning om mitt själstillstånd.

Det var stenigt vid stranden och i vattnet, vars kyla jag uppskattade till 12—14 grader. Men jag fick mitt efterlängtade dopp. Utan badbyxor, som vid denna tid på dygnet var obehövliga på den ödsliga stranden. Och tro mig eller inte! Medan jag plaskade omkring mellan stenblocken i det grunda strandvattnet, såg jag molnkanterna vid den östra horisonten färgas av den uppgående solen. Så fick jag både känna på Odyssevs' salta bad och se Homeros' rosenfingrade Eos. Tack, gudar!

Frukosten smakade fint efteråt, och jag sökte behärska mina huttrande hudreaktioner, när servitrisen av omtanke och medlidande ställde fram skållhett te åt mig.

Femton sekunder.

Inget sölande vid ombordklivandet den dagen — vi visste alltför väl, att minuterna skulle bli dyrbara vid Göteborg på kvällen. Ute över Medelhavet väckte flygvärdinnan de sovande. På med sittbältena! Vad nu då? Skulle vi inte få behålla frukosten? Det tog bara femton sekunder att komma igenom

ett stormigt luftbälte, men det var inga trevliga sekunder. Ovädret kastade maskinen upp och ned under ideliga krängningar, och efter det kortvariga men intensiva genombrottet tror jag inte någon sov. Då vi kom ner i Rom och satt oss till dagens tredje frukostbord, hade jag för egen del mycket svårt att äta. Men jag tvingade ner en portion potatismos, fast jag kände mig som en kobra inför tvångsmatning. Aldrig har så litet potatismos ätits under så lång tid i så små tuggor.

Tio minuter efter oss kom passagerarna på ett engelskt plan, som startat en halvtimme före oss från Atén. Det hade gått raka vägen på Rom, trotsande det signalerade ovädret. Vår pilot meddelade nu, att han undvikit detta genom att gå i en stor båge söderut. Den obehagliga kvartsminuten hade vi upplevt, när han bröt igenom ovädrets sydligaste utlöpare. Hur tacksamma var vi inte över det kloka flygvägsvalet, när vi betraktade det engelska planets passagerare. Fanns det någon beslutsamhet kvar i deras gröna anleten, så avsåg nog den att aldrig flyga mera. De hade vistats i ovädret och stampat upp och ned i luften under en timmes tid. Jag tyckte, att femton sekunder var i drygaste laget.

Ilsamtal Stockholm.

Våra chanser att nå Göteborg i tid hade försämrats genom ovädret. Vi var ytterligare en halvtimme försenade. Men nu hade vi tur. Inga passagerare skulle till Genève. Piloten fick order från bolaget att gå direkt på Amsterdam, och det medförde, att när vi gick ner på Schipholsfältet, låg vi hela tio minuter före resplanen. Inträffade ingenting oförutsett, skulle vi vara i Göteborg t. o. m. före den bebådade tiden ½10 och ledigt hinna med tåget 10,45.

Jag ropade hej och beställde ett personligt ilsamtal till min fru.

— Vi hinner och kommer i morron bitti till Stockholm.

— Ja, men Gunnar har just räknat ut, att ni inte kan hinna. Han har beställt rum åt er på Eggers och sittplatser på Göteborgaren i morgon.

— Det var snällt men hade inte behövts. Tidsschemat håller. Hälsa Gunnar det, så att han kan hinna underrätta alla väntande om det. Vi ses i morron på Centralen.

— Ja, eller också på middagen. Hetsa inte piloten! Ni är välkomna i alla fall.

— Klentrogna människa. För en enda gångs skull i vårt äktenskap ska jag be att få bestämma. Vi kommer i morron bitti. Är julskinkan klar?

Bestämma? Vem bestämmer? Jag träffade chefspiloten Furöy utanför telefonhytten. Han såg bister ut.

— Tändstiften i treans motor krånglade sista biten hit. Vi måste byta.

— Hur lång tid tar det?

— Vi måste räkna med en timme.

Under den extra timmen hann vi plundra diskarna på ost, choklad och bananlikörer. Och jag hann gräma mig över att jag hade »bestämt». Utsikterna att hinna var nermörka.

De ljusnade inte under färden till Göteborg, som bjöd på ihållande motvind. Ingen chans att ta igen någon förlorad tid. Sabla tändstift!

Klockan 10,29 tog hjulen mark på Torslanda. Sexton minuter för urlastning, förtullning, läkarundersökning och en 20 minuters bussresa till Centralen. Omöjligt! Nej, inte riktigt! Braathen-repsentanten ringde till Centralen och bad stationsbefälhavaren hålla tåget åtminstone en kvart. Alla i truppen visste, vad det gällde, och i den allmänna brådskan hann vi nätt och jämnt tacka den trevliga norska flygplansbesättningen och ta farväl av de fyra i truppen, som nu var framme vid sin destinationsort.

Hemma.

För att underlätta tullmännens arbete hade jag på en lista skrivit upp all den tobak, det kaffe och den likör, som pojkarna deklarerade. Tullmannen häpnade och sa, att så mycket hade de väl knappast hittat, om de sökt genom alla kappsäckarna.

Det trodde jag inte heller, men det gick fortare att få betala tull för allt på en gång. Pojkarna hjälpte till med transporten från planet in till tulldisken, sprang sedan i vinterkylan och hämtade sina överrockar i ett förrådshus en bit från tullhuset, och så gjorde läkaren sin undersökning av oss med julbrådskande rekordfart. Men ändå var klockan minuterna över elva, innan vi var färdiga.

Då föll dråpslaget. Var är bussen? »Den var beställd till senast halv-elva», sa Braathenmannen, »och jag förstår inte detta». Det gjorde inte vi heller. Här hade vi åkt från Bangkok för tre dagar sedan, och tack vare ett tändstift missat ankomsttiden med en timme men dock med en tio-procentig chans att genomföra den långa resan och komma till Stockholm på utsatt tid. Sen skulle det spricka på en buss i Göteborg!

Säkerligen är buss-chaufförerna i Göteborg ett utmärkt släkte, men det var så förargligt, att förseningen skulle föranledas av det första svenska kommunikationsmedel vi använt, sen vi för 6 veckor sedan lämnade Torslanda. Sverige, ordningens stamort på jorden!

Han kom halv-tolv, och det var den tid han fått, sa han. Kanske var det sant. Vi hade ringt till Centralen 11,20 och fått vår dom — tåget hade hållits i det längsta men gått 11,15.

Spänningen släppte i bussen, det var ju inte hela världen, om vi kom på morgonen eller eftermiddagen till huvudstaden. Jag funderade bedrövad igenom vad jag skulle säga, när min fru i det telefonsamtal jag ämnade beställa från Eggers, skulle återkomma till frågan om hur det var med bestämmanderätten. . . . . I vårt äktenskap . . .?

Tack, S.J.!

I den fullastade bussen, där väskorna tog mera plats än passagerarna, kom vi överens om att likaså gott fara till Centralen först och pollettera bagaget, så vi slapp jäkta med det morgonen därpå, då vi sannolikt skulle vara ännu tröttare än nu. Bussen stannade. Innan därtill detacherade Farsan hunnit av för att

höra sig för om de beställda biljetterna till morgontåget, stack en »järnvägare» in huvudet genom bussdörren och sa: — Nu har vi väntat på er i en och en halv timme. Nu väntar vi inte mer än fem minuter till.

I fem sekunder satt vi som bedövade. Hörde vi rätt? Hade inte tåget gått? Och än i dag känner jag mig bedövad vid tanken på ordningens stamort. Att en buss-chaufför eller ett bussbolag dan före dopparedan kan förete en rubbad ordning och företa en åtgärd, som präglas av mänsklig svaghet, det må så vara. Men vad hade under vår bortovaro hänt med Statens Järnvägar, ordningens värn, lagbundenhetens tjänare, punktlighetens klippa i tidtabellernas och föreskrifternas förlovade land, hvi gjorde du oss detta? Tack för att du gjorde oss detta! En medpassagerare tolkade senare på natten de övriga tågresenärernas syn på saken inför konduktören med följande kommentar:

— Var det bara fotbollsspelare vi väntade på? Vi trodde, att det var president Truman.

Fem minuter, sa han, och fem minuter tog det. Vi hade fått en röksalong med eleganta fåtöljer avdelad åt oss. Sovplatser fick bara några stycken. Ett par pojkar hoppade in i kupén och rev ner fönsterrutorna och sen langades 100-talet kappsäckar kortaste vägen in i vagnen. Vi hade att göra ett par timmar sedan att leta reda på våra resväskor och tillbehör. Efterhand fick också var och en tag i sina ägodelar utom lagledaren himself, som köpt en elegant ridpiska nere i Kairo och stuckit in den i en kairoväskas bärremmar. Den hade väl glidit av under språngmarschen till tågsättet. Men vad skulle Farsan också med ridpiska till? Och vad gjorde det oss att vi inte kom åt att sova mycket den natten heller?

På julaftonens morgon, en timme försenade, gick vi ut genom centralstationens spärrar och möttes av fruarna, barnen, fästmörna och en snövit huvudstad. Kina-Ludde tackade sin mamma Lizzie med vidhängande sekreterare Gunnar för utflykten — var och en gick hem till sitt. Och det blev en julafton!

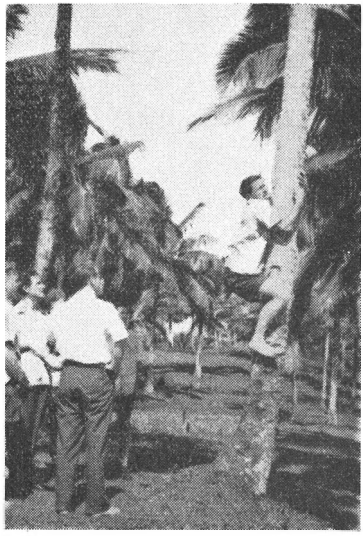

Salle Stelius försöker äntra en filippinsk kokospalm.

Pris kr 8: –